ISBN 978-618-81460-1-3

9 786188 146013 >

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

πέλαγος πολιτισμού

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

Επιχειρησιακό πρόγραμμα Κρήτης και Νησιών Αιγαίου 2007-2013

ΕΣΠΑ 2007-2013

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Μουσείο-Βιβλιοθήκη Στρατή Ελευθεριάδη-Tériade: **Η επανέκθεση**

Stratis Eleftheriadis-Tériade Museum-Library: **Redisplaying the Collection** • Musée-Bibliothèque Stratis Éleftheriadis-Tériade: **La Réexposition**

Μουσείο-Βιβλιοθήκη
Στρατή Ελευθεριάδη-Tériade:

Η επανέκθεση

Stratis Eleftheriadis-Tériade
Museum-Library:

Redisplaying the Collection

Musée-Bibliothèque
Stratis Éleftheriadis-Tériade:

La Réexposition

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΘΕΜΙΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ
Η παρούσα έκδοση περιέχει φωτογραφικό υλικό που στην πλειονότητά του προέρχεται:
α) από το αρχείο του Μουσείου-Βιβλιοθήκης Στρατή Ελευθεριάδη-Tériade,
β) από πηγές που διέπονται από την άδεια χρήσης του *Creative Commons*,
γ) από πηγές των οποίων το περιεχόμενο αποτελεί κοινό κτήμα.
Επιπλέον, περιέχει ελεύθερα προσβάσιμο, μέσω του διαδικτύου, φωτογραφικό υλικό που καλύπτεται από την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, για το οποίο δεν έχει ληφθεί άδεια χρήσης και το οποίο χρησιμοποιείται στα πλαίσια της θεμιτής χρήσης. (Ν. 2121/1993 «Πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα και πολιτιστικά θέματα»).

Απαγορεύεται οποιαδήποτε αναπαραγωγή μερική ή ολική της παρούσας έκδοσης χωρίς την έγγραφη άδεια της Διεύθυνσης Νεώτερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού.

© Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης Βορείου Αιγαίου
Δ/νση Νεώτερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού

NOTICE OF FAIR USE
This edition contains photographs that mostly come from:
a) the archives of the Stratis Eleftheriadis-Tériade Museum-Library,
b) sources covered by *Creative Commons* license,
c) sources whose content is on public domain.
It also contains copyrighted photographic material freely accessible on the internet, for which no special copyright license is issued and which is used under fair use. (Law 2121/1993 on Copyright, Related Rights and Cultural Matters).

Any total or partial reproduction of this publication is prohibited without the written permission of the Directorate of Modern Cultural Heritage of the Ministry of Culture and Sports.

© Regional Development Funds of the North Aegean Region
Directorate of Modern Cultural Heritage of the Ministry of Culture and Sports

NOTIFICATION SUR LES DROITS D'AUTEUR
Cette édition contient des documents photographiques qui proviennent principalement:
1) des archives du Musée-Bibliothèque Stratis Élefthériadis-Tériade,
2) de sources régies par la licence *Creative Commons*,
3) de sources faisant partie du domaine public.
Elle contient également des documents photographiques libres d'accès sur l'internet, protégés par la propriété intellectuelle, non soumis au droit d'utilisation (sans autorisation de droit d'utilisation) et utilisés dans le cadre du droit d'auteur (L. 2121/1993 «Propriété intellectuelle, droits voisins et culture»).

Tous droits réservés. Aucune partie, ne serait-ce que sommairement, de la présente édition ne peut être reproduite, stockée ou diffusée sous quelque forme que ce soit, électronique, mécanique, photocopie, enregistrement, dans sa version originale ou traduite, sans l'autorisation écrite de la Direction du Patrimoine Culturel Moderne du Ministère de la Culture et des Sports.

© Fond de Développement Régional de la Mer Égée Septentrionale
Direction du Patrimoine Culturel Moderne du Ministère de la Culture et des Sports

Σχεδιασμός έκδοσης: Μυρτώ Παπαδέλλη
Παραγωγή - Εκτύπωση: **ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ Α.Ε.**
Καρά Τεπέ, Μυτιλήνη 811 00 • Τηλ.: 22510 41619

Design: Mirto Papadelli
Printing Production: **AEGEAN COMMUNICATION S.A.**
Kara Tepe, Mytilene, Lesvos Island GR-811 00 • Tel.: +30 22510 41619

ISBN: 978-618-81460-1-3

Η παρούσα έκδοση υλοποιήθηκε από το Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης Βορείου Αιγαίου, στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης & Νήσων Αιγαίου 2007–2013 και της δράσης «Πολιτιστικές Διαδρομές στο Βόρειο Αιγαίο», που συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση.
ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

This present edition was realized by the Regional Development Fund of Northern Aegean, within the framework of the Operational Program of Crete and the Aegean Islands 2007-2013 and the Action "Cultural Routes in the North Aegean", which is co-funded by Greece and the European Union.
FREELY DISTRIBUTED

La présente édition a été réalisée par le Fond de Développement Régional de la Mer Égée Septentrionale dans le cadre du Programme Opérationnel Régional Crète & Îles de la Mer Égée 2007-2013, et des «Itinéraires Culturels en Mer Égée Septentrionale», cofinancé par la Grèce et l´Union Européenne.
DISTRIBUÉ GRATUITEMENT

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ
πέλαγος πολιτισμού
Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
Επιχειρησιακό πρόγραμμα Κρήτης και Νησιών Αιγαίου 2007-2013
ΕΣΠΑ 2007-2013
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΜΑΡΙΑ ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΝΕΩΤΕΡΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΠΑΝΕΚΘΕΣΗΣ
ΣΤΕΛΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ
ΑΝΗ ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗ
ΤΕΤΗ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΚΗ - ΜΟΥΣΕΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ
ΣΤΕΛΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ
ΑΝΗ ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗ

ΚΕΙΜΕΝΑ ΜΟΥΣΕΙΟΥ
ΑΝΗ ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗ
ΚΥΡΙΑΚΗ ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΑΚΗ
ΑΛΙΝΑ ΧΑΤΖΗΣΠΥΡΟΥ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ
ΑΔΡΙΑΝΗ ΔΙΑΓΟΥΜΑ
ΑΝΝΑ ΚΑΓΙΑΔΑΚΗ
ΜΑΝΟΛΗΣ ΚΑΡΤΕΡΑΚΗΣ
ΚΥΡΙΑΚΗ ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΑΚΗ
ΣΙΛΑΣ ΜΙΧΑΛΑΚΑΣ
ΑΛΙΝΑ ΧΑΤΖΗΣΠΥΡΟΥ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ
ΑΝΝΑ ΚΑΓΙΑΔΑΚΗ - ΣΙΛΑΣ ΜΙΧΑΛΑΚΑΣ

ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΧΑΡΤΩΝ ΕΡΓΩΝ
ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ/ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ
ΑΣΠΑΣΙΑ ΞΙΑΡΧΟΥ - ΜΑΡΙΑ ΣΕΡΕΤΗ - ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΚΡΕΤΗΣ

ΘΕΡΜΕΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ ΣΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΗΣ Κ΄ ΕΠΚΑ ΚΑΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΩΣ ΣΤΟΥΣ:
ΓΙΑΝΝΗ ΛΑΓΟΥΤΑΡΗ - ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ ΛΟΥΠΟΥ - ΓΙΩΡΓΟ ΞΥΠΟΛΗΤΑ
ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΠΙΤΣΙΟΥ - ΚΟΚΚΩΝΑ ΡΟΥΓΓΟΥ - ΟΛΓΑ ΦΙΛΑΝΙΩΤΟΥ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΣΤΑ ΓΑΛΛΙΚΑ
CAROLINE LUIGI

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ
ΗΡΩ ΚΑΤΣΑΡΙΔΟΥ

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΠΟΠΤΙΚΩΝ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΑΚΗΣ - ΝΕΝΗ ΠΑΓΩΝΗ - ΒΙΒΙΑΝ ΣΑΒΒΙΔΟΥ

ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΑΙΘΟΥΣΑΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ
PLAY CREATE - ΝΙΚΟΣ ΔΗΜΟΥ

ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΑΙΘΟΥΣΩΝ: **ΣΙΛΑΣ ΜΙΧΑΛΑΚΑΣ**

ΚΟΡΝΙΖΕΣ: **ΧΡΥΣΟΧΟΟΥ ΑΕ - ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΦΙΤΣΙΩΡΗΣ**

ΠΡΟΘΗΚΕΣ: **REIER GmbH**

ΦΩΤΙΣΜΟΣ: **FLOS – ΒΕΡΟΝΙΚΗΣ**

ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ: **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΡΑΠΤΟΓΙΑΝΝΗΣ**

ΚΡΥΣΤΑΛΛΑ: **ΑΦΟΙ ΓΑΒΡΙΔΗ**

ΗΧΟΣΥΣΤΗΜΑ ΑΙΘΟΥΣΑΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ: **RADIANT TECHNOLOGIES**

ΕΠΙΠΛΑ: **SET**

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΓΛΥΠΤΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ: **ΧΑΡΗΣ ΜΑΓΔΑΛΙΝΟΣ**

ΣΚΙΑΣΤΡΑ: **SETOFFEL**

ΧΡΩΜΑΤΙΣΜΟΙ: **ΝΙΚΟΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ**

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΕΡΓΩΝ: **MOVE ART – ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΛΟΥΖΗΣ**

Μουσείο-Βιβλιοθήκη Στρατή Ελευθεριάδη-Tériade:

Η επανέκθεση

STRATIS ELEFTHERIADIS-TÉRIADE MUSEUM-LIBRARY:

REDISPLAYING THE COLLECTION

MUSÉE-BIBLIOTHÈQUE STRATIS ÉLEFTHÉRIADIS-TÉRIADE:

LA RÉEXPOSITION

MINISTRY OF CULTURE AND SPORTS

GENERAL DIRECTORATE OF ANTIQUITIES AND CULTURAL HERITAGE
MARIA ANDREADAKI-VLAZAKI

DIRECTORATE OF MODERN CULTURAL HERITAGE

WORKING GROUP OF THE REDISPLAY PROJECT
STELIOS DASKALAKIS
ANNIE KONTOGIORGI
TETI HADJINICOLAOU

MUSEUM INTERPRETIVE PLAN–EXHIBITION DESIGN
STELIOS DASKALAKIS
ANNIE KONTOGIORGI

MUSEUM TEXTS
ANNIE KONTOGIORGI
KYRIAKI MAVROMMATAKI
ALINA CHATZISPYROU

RESEARCH ASSOCIATES
ADRIANI DIAGOUMA
ANNA KAGIADAKI
MANOLIS KARTERAKIS
KYRIAKI MAVROMMATAKI
SILAS MICHALAKAS
ALINA CHATZISPYROU

PHOTOGRAPHS OF THE WORKS
ANNA KAGIADAKI - SILAS MICHALAKAS

RESTORATION OF ARTWORKS
BYZANTINE AND CHRISTIAN MUSEUM

ADMINISTRATIVE/ACCOUNTING SUPPORT
ASPASIA XIARCHOU - MARIA SERETI - GIORGOS SKRETIS

SINCERE THANKS ARE OWED TO THE PERSONEL OF THE 20th EPHORATE OF PREHISTORIC AND CLASSICAL ANTIQUITIES AND ESPECIALLY TO:
YANNIS LAGOUTARIS - CHRISTIANA LOUPOU - YORGOS XYPOLITAS
DESPINA PITSIOU - KOKKONA ROUGGOU - OLGA FILANIOTOU

FRENCH TRANSLATION: **CAROLINE LUIGI**

ENGLISH TRANSLATION: **IRO KATSARIDOU**

GRAPHICS PRODUCTION
CHRISTOS KARAGEORGAKIS – NENI PAGONI – VIVIAN SAVVIDOU

AUDIOVISUAL APPLICATIONS OF THE SCREENING ROOM
PLAY CREATE – NIKOS DEMOU

DIGITAL APPLICATIONS OF THE ROOMS: **SILAS MICHALAKAS**

FRAMES: **CHRYSOCHOU SA – EVANGELOS FITSIORIS**

SHOWCASES: **REIER GmbH**

LIGHTING: **FLOS – VERONIKIS**

CONSTRUCTIONS: **CONSTANTINOS RAPTOYANNIS**

GLASSES: **GAVRIDIS BROTHERS**

AUDIO SYSTEM OF THE SCREENING ROOM: **RADIANT TECHNOLOGIES**

FURNITURE: **SET**

CONSTRUCTION OF THE SCULPTED HEART: **HARIS MAGDALINOS**

SHEDS: **SETOFFEL**

COLORS: **NIKOS PAPAYANNAKIS**

ARTWORK TRANSPORTATION: **MOVE ART – EVANGELOS LOUZIS**

MINISTÈRE DE LA CULTURE ET DES SPORTS

DIRECTION GÉNÉRALE DES ANTIQUITÉS ET DU PATRIMOINE CULTUREL
MARIA ANDRÉADAKI-VLAZAKI

DIRECTION DU PATRIMOINE CULTUREL MODERNE

ÉQUIPE DE TRAVAIL DE LA RÉEXPOSITION
STÉLIOS DASKALAKIS
ANNIE KONTOGIORGI
TETI HADJINICOLAOU

ÉTUDE MUSÉOLOGIQUE ET MUSÉOGRAPHIQUE
STÉLIOS DASKALAKIS
ANNIE KONTOGIORGI

TEXTES DU MUSÉE
ANNIE KONTOGIORGI
KYRIAKI MAVROMMATAKI
ALINA CHATZISPYROU

COLLABORATEURS SCIENTIFIQUES
ADRIANI DIAGOUMA
ANNA KAYIADAKI
MANOLIS KARTERAKIS
KYRIAKI MAVROMMATAKI
SILAS MIHALAKAS
ALINA CHATZISPYROU

ŒUVRES PHOTOGRAFIÉES PAR
ANNA KAGIADAKI - SILAS MICHALAKAS

CONSERVATION DES ŒUVRES SUR PAPIER
MUSÉE BYZANTIN ET CHRÉTIEN

ADMINISTRATION/ASSISTANCE LOGISTIQUE
ASPASIA XIARHOU - MARIA SERETI - YORGOS SKRÉTIS

NOS VIFS REMERCIEMENTS AU PERSONNEL DU BUREAU 20 DE L'INSPECTION DES ANTIQUITÉS PRÉHISTORIQUES ET CLASSIQUES ET TOUT PARTICULIÈREMENT À :
YANNIS LAGOUTARIS - CHRISTIANA LOUPOU - YORGOS XYPOLITAS
DESPINA PITSIOU - KOKKONA ROUGGOU - OLGA FILANIOTOU

TRADUCTION FRANÇAISE: **CAROLINE LUIGI**

TRADUCTION ANGLAISE: **IRO KATSARIDOU**

DESIGN GRAPHIQUE
CHRISTOS KARAGEORGAKIS – NÉNI PAGONI

APPLICATIONS AUDIOVISUELLES DE LA SALLE DE PROJECTION
PLAY CREATE - NIKOS DIMOU

APPLICATIONS NUMÉRIQUES DES SALLES: **SILAS MIHALAKAS**

ENCADREMENTS: **CHRYSSOHOOU S.A. - EVANGHÉLOS FITSIORIS**

VITRINES: **REIER GmbH**

ÉCLAIRAGE: **FLOS - VÉRONIKIS**

CONSTRUCTIONS: **KONSTANTINOS RAPTOYANNIS**

VITRAGE: **GAVRIDIS FRÈRES**

SYSTÈME ACOUSTIQUE DE LA SALLE DE PROJECTION: **RADIANT TECHNOLOGIES**

MOBILIER: **SET**

CONFECTION DU CŒUR SCULPTÉ: **HARIS MAGDALINOS**

STORES IMPRIMÉS: **SETOFFEL**

COULEURS: **NIKOS PAPAYANNAKIS**

TRANSPORT DES ŒUVRES: **MOVE ART – ÉVANGHÉLOS LOUZIS**

Μουσείο-Βιβλιοθήκη Στρατή Ελευθεριάδη-Tériade:

Η επανέκθεση

STRATIS ELEFTHERIADIS-TÉRIADE MUSEUM-LIBRARY:

REDISPLAYING THE COLLECTION

MUSÉE-BIBLIOTHÈQUE STRATIS ÉLEFTHÉRIADIS-TÉRIADE:

LA RÉEXPOSITION

ΙΟΥΝΙΟΣ | JUNE | JUIN 2014

Είναι μεγάλη η χαρά και η συγκίνησή μου που μια μεγάλη κληρονομιά της πόλης της Μυτιλήνης, όπως το Μουσείο-Βιβλιοθήκη Tériade (ΜΒΤ) ξαναγεννιέται και ανοίγει τις πόρτες του στον κόσμο της τέχνης.

Μπορώ να πω με σιγουριά και υπερηφάνεια ότι το Μουσείο-Βιβλιοθήκη Tériade αποτελεί πια ένα κόσμημα της πόλης μας. Με τη βοήθεια και την τεχνογνωσία της Διεύθυνσης Νεώτερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του ΥΠΠΟΑ και τη χρηματοδότηση από πόρους του ΕΣΠΑ – ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου καταφέραμε να φτιάξουμε ένα νέο, μοντέρνο μουσείο, πλήρως εκσυγχρονισμένο και τεχνολογικά εξοπλισμένο, άξιο όχι μόνο να στεγάσει τα πολύτιμα έργα της συλλογής του Στρατή Ελευθεριάδη αλλά και να γίνει πρεσβευτής μας στο εξωτερικό.

Πιστεύω ακράδαντα ότι η είδηση των εγκαινίων και της επαναλειτουργίας του Μουσείου-Βιβλιοθήκης Tériade είναι ένα γεγονός που δεν μπορεί να περάσει απαρατήρητο όχι μόνο στο νησί μας, όχι μόνο στον ελλαδικό χώρο αλλά και διεθνώς.

Δεσμεύομαι προσωπικά να καταβάλω κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε το Μουσείο-Βιβλιοθήκη Tériade να γίνει πόλος έλξης επισκεπτών στο νησί της Λέσβου και να επανατοποθετήσει το νησί μας στον πολιτιστικό χάρτη της Ευρώπης.

Το Μουσείο-Βιβλιοθήκη Tériade είναι ένα μοντέρνο μουσείο που δεν έχει να ζηλέψει σε τίποτα από αντίστοιχα μουσεία του είδους του. Αντιθέτως περηφανεύεται για τα μοναδικά έργα της συλλογής του Στρατή Ελευθεριάδη και τις μοναδικές καινοτομίες του (όπως η σχεδίαση νέων πρωτότυπων προθηκών για τα έργα, σχεδίαση εκ νέου πρωτότυπων φωτιστικών για τις αίθουσες, κ.ά.) που μπολιασμένο με την εμβληματική προσωπικότητα του δωροθέτη συνθέτουν τη μοναδικότητά του και την ευλογία να το έχουμε στον τόπο μας.

Σας προσκαλώ να περιηγηθείτε στους χώρους του, να 'ρθείτε πιο κοντά σ' αυτόν τον χαρισματικό άνθρωπο Στρατή Ελευθεριάδη, να ταξιδεύσετε μέσα απ' τα έργα αυτών των διάσημων ζωγράφων και εικαστικών, και να το κάνετε δικό σας.

Νάσος Γιακαλής
Περιφερειάρχης Βορείου Αιγαίου

It is a great joy and emotion of mine that a great heritage of the city of Mytilene, such as the Tériade Museum-Library is reborn and opens its doors to the world of art. I can confidently and proudly say that the Tériade Museum-Library constitutes a jewel of our city. With the help and expertise of the Directorate of Modern Cultural Heritage of the Ministry of Culture and Sports and funded by the NSRF - OP Crete and the Aegean Islands we have managed to build a new, modern museum, fully modernized and technologically equipped, worthy not only to house the valuable works of the Stratis Eleftheriadis collection, but also to become our ambassador abroad. I firmly believe that the news of the inauguration and reopening of the Tériade Museum-Library cannot remain unnoticed not only to the island or to Greece but also internationally.

I personally pledge to make every possible effort to ensure that the Museum-Library Tériade will become a major tourist attraction on the island of Lesbos and place our island again on the cultural map of Europe.

The Tériade Museum-Library is a modern museum that has nothing to envy from other museums of its kind. On the contrary, it boasts Stratis Eleftheriadis' unique collection of works and several innovations (such as the originally designed showcases for the works, the lighting re-design for the rooms, etc). All the above together with the donor's emblematic personality mark its uniqueness and the blessing to have it in our country.

I invite you to go through its rooms, to come closer to this charismatic man Stratis Eleftheriadis, to travel through the works of these famous painters and artists, and to make it your own.

Nassos Yakalis
Region of Northern Aegean

Je suis heureux et ému qu'un héritage de la ville de Mytilène, tel que le Musée-Bibliothèque Tériade (MBT) renaisse et rouvre ses portes au monde de l'art. C'est avec certitude et fierté que je peux dire que le Musée-Bibliothèque Tériade est maintenant un bijou de notre ville. Avec l'aide et le savoir-faire de la Direction du patrimoine culturel moderne du Ministère de la Culture et des Sports et avec le financement du CRSN –Programme de financement Crète-Égée, nous avons réussi à faire un nouveau musée, complètement modernisé et équipé du point de vue technologique, digne d'abriter non seulement les précieuses œuvres de la collection de Stratis Élefthériadis mais aussi d'en faire notre ambassadeur à l'étranger.

Je crois fermement que l'inauguration et la réouverture du Musée-Bibliothèque Tériade est un événement qui ne peut passer inaperçu non seulement sur notre île, non seulement en Grèce, mais aussi à l'étranger.

Je m'engage personnellement à faire tout mon possible pour que le Musée-Bibliothèque Tériade devienne un pôle d'attraction et qu'il permette à notre île de Lesbos de retrouver sa place sur la carte culturelle de l'Europe.

Le Musée-Bibliothèque Tériade est un musée moderne qui n'a rien à envier à d'autres musées de sa catégorie. Il peut même s'enorgueillir d'abriter les œuvres sans pareil de la collection de Stratis Élefthériadis et ses innovations uniques (telles que les nouvelles vitrines spécialement conçues pour y recevoir les œuvres, le nouvel éclairage des salles, etc.) greffées sur la personnalité emblématique de son donateur, lui conférant son caractère unique, une véritable bénédiction que nous l'ayons chez nous.

Je vous invite à visiter ses salles, à venir découvrir cet homme charismatique que fut Stratis Élefthériadis, à voyager à travers les œuvres de ces grands peintres et artistes, et à le faire vôtre.

Nassos Yakalis
Préfet de la région Égée Septentrionale

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σε νεαρή ηλικία, ο Στρατής Ελευθεριάδης-Τεριάντ άφησε την ιδιαίτερη πατρίδα του, τη Μυτιλήνη, για να σπουδάσει νομικά στο Παρίσι. Αντ' αυτού όμως έμελλε να αναδειχθεί σε έναν από τους σημαντικότερους τεχνοκριτικούς και εκδότες καλλιτεχνικών εντύπων και συλλέκτες έργων τέχνης της Ευρώπης του 20ου αιώνα. Υπήρξε ο πρωτοπόρος εμπνευστής μιας πρωτόγνωρης στα χρονικά προσέγγισης της ποίησης με τις εικαστικές τέχνες, αλλά και σύζευξης του έντυπου λόγου με την εικόνα.

Μολονότι έζησε και εργάστηκε στη Γαλλία, δεν αποκόπηκε ποτέ από την Ελλάδα και δε λησμόνησε ποτέ το νησί του. Υποστήριξε σθεναρά και προέβαλε στο εξωτερικό νέους Έλληνες καλλιτέχνες, όπως ο Γιάννης Τσαρούχης, ενώ ήταν αυτός που ανακάλυψε στην ουσία τον Θεόφιλο Χατζημιχαήλ και πρωτοστάτησε στη διεθνή αναγνώρισή του. Στο κτήμα της οικογενείας του στη Βαρειά της Λέσβου ίδρυσε ο ίδιος δύο μουσεία, ένα αφιερωμένο στο Θεόφιλο και ένα δεύτερο απόλυτα μοναδικό στο είδος του, το Μουσείο-Βιβλιοθήκη Ελευθεριάδη-Tériade.

Το πρότυπο αυτό μουσείο, που πρωτολειτούργησε το 1979, είχε ως σκοπό την παροχή μιας ενιαίας γνωστικής και αισθητικής εμπειρίας στο πνευματικά ανήσυχο και φιλότεχνο κοινό, μέσω της διαλεκτικής συνύπαρξης και συμπαρουσίασης του λόγου περί τέχνης με την τέχνη αυτή καθαυτή. Για το σκοπό αυτόν φιλοξένησε στους χώρους του ένα μεγάλο μέρος του εκδοτικού έργου, της συλλογής έργων τέχνης σπουδαίων ξένων και Ελλήνων ζωγράφων, καθώς και του προσωπικού αρχείου του Τεριάντ.

Το πλούσιο υλικό περιλαμβάνει μεταξύ άλλων τα τεύχη του πρωτοποριακού περιοδικού *Verve*, τη σειρά των *Grands Livres d'Artiste*, ένα πραγματικό ορόσημο στην ιστορία των εκδόσεων και της τέχνης του 20ου αιώνα, και φωτογραφικά άλμπουμ. Το *Verve* εγκαινίασε το γόνιμο διάλογο ανάμεσα στη ζωγραφική και τη λογοτεχνία με τη συμμετοχή σημαντικότατων προσωπικοτήτων του πνεύματος, όπως οι Πολ Κλοντέλ, Πολ Βαλερί, Αντρέ Ζιντ, και της τέχνης, όπως οι Ματίς, Ρουό, Σαγκάλ, Μπονάρ κ.ά., ενώ δε δίστασε να συμπεριλάβει και μια συστηματική δημοσίευση μικρογραφιών χειρογράφων του ύστερου Μεσαίωνα. Στα *Grands Livres*, πρωτοπόροι καλλιτέχνες, ανάμεσα στους οποίους εμβληματικές μορφές του μοντερνισμού που τους συνέδεε βαθιά προσωπική φιλία και γόνιμη πνευματική και καλλιτεχνική σχέση με τον Τεριάντ, όπως οι: Ματίς, Πικάσο, Μπρακ, Ρουό, Σαγκάλ, Τζακομέτι, Μπονάρ, Μιρό, Κλεέ κ.ά., ανέλαβαν να κάνουν πράξη αυτή τη σύζευξη λόγου και εικόνας, είτε δημιουργώντας εξολοκλήρου, είτε αναλαμβάνοντας την καθολική μορφική, εικονογραφική και αισθητική επιμέλεια λογοτεχνικών έργων. Το υλικό αυτό πλαισιώνεται, διανθίζεται και συμπληρώνεται από ζωγραφικά έργα Ελλήνων καλλιτεχνών, όπως οι Θεόφιλος, Τσαρούχης, Βακιρτζής, Κανέλλης, Ρόρρης κ.ά., που συγκαταλέγονται στη σημαντική προσωπική συλλογή του Τεριάντ.

Στα τριάντα χρόνια λειτουργίας του το Μουσείο-Βιβλιοθήκη Στρατή Ελευθεριάδη-Tériade προσέφερε τέρψη και ψυχαγωγία σε εκατοντάδες χιλιάδες επισκέπτες, οι οποίοι, στην πλειονότητά τους, ξαφνιάζονταν από την ύπαρξη ενός τέτοιου χώρου τέχνης και υψηλής αισθητικής ποιότητας, στο νησί της Λέσβου. Αυτόν τον πρότυπο χώρο με τα μοναδικά για την Ελλάδα εκθέματα θελήσαμε το 2010 να ανακαινίσουμε, να αναβαθμίσουμε και να εκσυγχρονίσουμε με απόλυτο σεβασμό στο αρχικό δημιούργημα, το οποίο έχει χαρακτηριστεί μνημείο και απολαμβάνει των διατάξεων του θεσμικού πλαισίου για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας. Η επέκταση του διατηρητέου κτηρίου κρίθηκε αναγκαία προκειμένου να μπορέσει να εξυπηρετήσει τις λειτουργίες ενός σύγχρονου μουσείου.

Η χρηματοδότηση του έργου εξασφαλίστηκε από το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Βορείου Αιγαίου στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007-2013 και προϋπολογισμό 2.051.700 ευρώ. Καθώς σημαντικό μέρος των εκθεμάτων έχρηζε συντήρησης, οι αρμόδιες Υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού εκπόνησαν και υλοποίησαν με αυτεπιστασία και μια νέα, συνολική μουσειολογική και μουσειογραφική μελέτη επανέκθεσης του υλικού, αλλά και αναβάθμισης του Μουσείου Tériade γενικότερα, ώστε να φιλοξενεί επιπλέον εικαστικές εκθέσεις και πολιτιστικές εκδηλώσεις και να παρέχει σύγχρονες υψηλού επιπέδου υπηρεσίες προς τους επισκέπτες.

Το σύνολο των εργασιών πραγματοποιήθηκε με σεβασμό στην αρχική ιδέα και σύλληψη του Τεριάντ, τόσο ως προς την αρχιτεκτονική δομή του κτηρίου, που με μορφή κανάβου προσιδιάζει στο ανάπτυγμα διπλωμένου τυπογραφικού φύλλου, όσο και ως προς τη λειτουργική και εννοιολογική συσχέτιση των εκθεμάτων. Με τη βοήθεια της σύγχρονης τεχνολογίας, σε κάθε αίθουσα οι έντυπες εκδόσεις παρουσιάζονται και αναδεικνύονται πλέον και σε ψηφιακή μορφή. Στη βιβλιοθήκη, επισκέπτες και ειδικοί μπορούν να μελετήσουν το σύνολο της συλλογής καταχωρημένο σε ηλεκτρονική βάση δεδομένων. Κατά τη διάρκεια των εργασιών, το έντυπο υλικό της συλλογής αποκαταστάθηκε υποδειγματικά στα εργαστήρια του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου της Αθήνας, όπου και εκτέθηκε προσωρινά έως την επιστροφή και μόνιμη παρουσίασή του στο δικό του σπίτι.

Η ανακαίνιση και επανέκθεση του Μουσείου Tériade αποτελεί ένα πρότυπο έργο, το οποίο με την αίσια ολοκλήρωσή του αφενός μεν προσφέρει σύγχρονες και κατάλληλες υποδομές για την ορθή συντήρηση και προστασία της μοναδικής αυτής συλλογής, αφετέρου δε γεννά νέες δυνατότητες αξιοποίησης και ανάδειξής της στο ελληνικό και διεθνές κοινό, υπηρετώντας με το βέλτιστο δυνατό τρόπο τους σκοπούς της δωρεάς, και πρωτίστως το όραμα του μεγάλου Έλληνα εκδότη, κριτικού τέχνης και συλλέκτη. Ταυτόχρονα, με το έργο αυτό, η Λέσβος και το Βόρειο Αιγαίο αποκτούν μια εξαιρετικά σημαντική πολιτιστική υποδομή υψηλής προστιθέμενης αξίας. Το Μουσείο-Βιβλιοθήκη Στρατή Ελευθεριάδη-Tériade έχει τα εχέγγυα να εξελιχθεί σε έναν επιστημονικό και τουριστικό πόλο με διεθνή ακτινοβολία ανάλογη με αντίστοιχα κέντρα του εξωτερικού, ενώ αναμένεται να αποτελέσει και ένα ιδιαιτέρως δυναμικό και γόνιμο πολιτιστικό κύτταρο της τοπικής κοινωνίας.

Δρ Λίνα Μενδώνη
Γενική Γραμματέας
Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού

PROLOGUE

At a young age, Stratis Eleftheriadis-Tériade left his hometown Mytilene to study law in Paris. Instead, however, he was destined to become one of the most important art critics, publishers and collectors in 20th century Europe. He was the initiator of an unprecedented approach of poetry through the visual arts, but also of coupling the printed word with the image.

Although he lived and worked in France, he never cut ties from Greece and never forgot his island. He strongly supported and promoted young Greek artists abroad, such as Yannis Tsarouchis and, in reality, he was the one who 'discovered' Theophilos and played a decisive role in his international acknowledgement. In his family estate in Varia of Lesbos he founded two museums, one dedicated to Theophilos and a second one, totally unique in its kind, the Stratis Eleftheriadis-Tériade Museum-Library.

Founded in 1979, this model museum was designed to provide a single cognitive and aesthetic experience to the spiritually restless and art loving public, through the dialectical coexistence and presentation of the discourse on art and art itself. For this purpose, it hosted on its premises a large part of Tériade's publications, art collection of significant Greek and foreign artists, and personal archive.

Among else, the rich material includes the issues of the pioneering journal *Verve*, a series of *Artists' Books*, a real landmark in the 20th century history of publications and art as well as photo albums. *Verve* launched a fruitful dialogue between painting and literature, involving significant intellectuals, such as Paul Claudel, Paul Valéry, André Gide and artists including Matisse, Rouault, Chagall, Bonnard and others. At the same time, it systematically included reproductions of late medieval illuminated manuscripts. In the *Artists' Books*, pioneering artists, among them emblematic figures of modernism such as Matisse, Picasso, Braque, Rouault, Chagall, Giacometti, Bonnard, Miró, Klee, Tériade's personal friends and close collaborators, sought to transform this connection between speech and image, either creating entirely or taking care of the form, iconography and aesthetics of the literary works. This material is framed, embellished and supplemented by paintings by Greek artists such as Theophilos, Tsarouchis, Vakirtzis, Kanellis, Rorris et al., works of Tériade's significant personal collection.

In its thirty years of operation the Stratis Eleftheriadis-Tériade Museum-Library offered delight and instruction to hundreds of thousands of visitors, who, in their majority, were astonished to find an art institution of such aesthetic quality on the island of Lesbos. It is this model space with its unique exhibits in Greece that we wished to renovate in 2010, upgrade and modernize, showing absolute respect for the original creation, classified as listed building and placed under the provisions for the protection of the country's cultural heritage. The extension of the listed building was considered necessary so as to serve the functions of a contemporary museum.

The project was funded by the Regional Operational Program of North Aegean under the NSRF 2007-2013 and its budget was EUR 2,051,700. As an important part of the exhibits had to be conserved, the services of the Ministry of Culture and Sports developed and implemented under their own supervision a new, comprehensive museum interpretive plan and exhibition design to redisplay the works, but also to generally upgrade the Tériade Museum, so as to accommodate additional art exhibitions and cultural events and to provide high quality services to its guests.

The entire operation was carried out with respect to Tériade's original idea and conception, regarding both the architecture of the building, which forming a grid looks like a folded printing sheet, and the functional and conceptual correlation with the exhibits. With the help of technology, the publications are also presented in digital form in every room. In the library, visitors and specialists can study the entire collection registered in an electronic database. During the project, the prints of the collection were exemplary conserved in the laboratories of the Byzantine and Christian Museum in Athens, where they were temporarily exhibited until their return and permanent presentation in their own home.

The renovation and reopening of the Tériade Museum is a model work. Its successful completion offers, on the one hand, modern and appropriate facilities for the proper maintenance and protection of this unique collection; on the other hand, it creates new opportunities for its promotion among the Greek and international public, serving optimally the purposes of the donation, and primarily the vision of the great Greek publisher, art critic and collector. At the same time, Lesbos and the North Aegean acquire with this work an extremely important cultural infrastructure with high added value. The Stratis Eleftheriadis-Tériade Museum-Library can develop itself into a research and tourist center of international radiation, similar to centers abroad, while it is expected to be a particularly dynamic and fertile cultural cell of the local community.

Dr. Lina Mendoni
General Secretary
Ministry of Culture and Sports

PRÉFACE

Stratis Élefthériadis-Tériade était jeune lorsqu'il quitta sa patrie, Mytilène, pour faire ses études à Paris. Mais au lieu de cela, il voulut se révéler et se révéla être l'un des critiques d'art, éditeurs de revues d'art et collectionneurs les plus importants de l'Europe du XXe siècle. Il fut l'inspirateur pionnier d'un rapprochement de la poésie avec les arts plastiques, mais aussi de l'association de l'écrit avec l'image.

Bien que vivant et travaillant en France, il ne se coupa jamais de la Grèce et n'oublia jamais son île. Il soutint vigoureusement et projeta à l'étranger des artistes grecs tels que Yannis Tsarouchis, et ce fut lui qui découvrit en fait Théophilos Hadjimihaïl qui lui doit sa reconnaissance internationale. C'est sur les terres de sa famille à Varia sur l'île de Lesbos, qu'il fonda deux musées, le premier dédié à Théophilos et le second, absolument unique en son genre, le Musée-Bibliothèque Stratis Élefthériadis-Tériade.

Ce musée modèle, qui ouvrit ses portes en 1979, avait pour but d'offrir une expérience culturelle et esthétique au public curieux sur le plan spirituel et artistique, à travers une dialectique de coexistence et d'union d'écrits sur l'art avec l'art en tant que tel. C'est dans ce but que le musée abrite une grande partie de l'œuvre d'éditeur de Tériade, de sa collection d'œuvres peintes de grands artistes étrangers et grecs et de ses archives personnelles.

La riche collection comprend entre autres les numéros de la revue avant-gardiste *Verve*, la série des *Livres d'Artistes*, véritable étape de l'histoire de l'édition et de l'art du XXe siècle, et des livres rassemblant des photographies. *Verve* inaugura le dialogue fertile entre la peinture et la littérature avec la participation de personnalités intellectuelles des plus notoires, telles que Paul Claudel, Paul Valéry, André Gide, et de l'art telles que Matisse, Rouault, Chagall, Bonnard et tant d'autres, et il ne manqua pas non plus d'y introduire régulièrement la publication d'enluminures du Moyen Âge tardif. Dans les *Livres*, des artistes avant-gardistes, parmi lesquels des personnalités emblématiques de l'art moderne liées avec Tériade d'une amitié profonde et d'une relation intellectuelle et artistique fertile, telles que Matisse, Picasso, Braque, Rouault, Chagall, Giacometti, Bonnard, Miró ou Klee, furent chargées de mettre en pratique cette union de l'écrit et de l'image, soit par une création de bout en bout, soit par la mise en forme, l'illustration et l'esthétique de l'édition d'œuvres littéraires. Ces pièces sont accompagnées, ponctuées et complétées de peintures

d'artistes grecs comme Théophilos, Tsarouchis, Vakirtzis, Kanellis, Rorris et d'autres encore, qui figurent eux aussi dans l'importante collection personnelle de Tériade.

En trente ans d'existence, le Musée-Bibliothèque Stratis Élefthériadis-Tériade a apporté distraction et plaisir à des centaines de milliers de visiteurs, lesquels, dans leur grande majorité, sont surpris par l'existence d'un tel espace artistique d'une si grande qualité esthétique, dans l'île de Lesbos. En 2010, nous avons voulu rénover, réactualiser et moderniser dans le respect total de la création originelle cet espace modèle, par ailleurs classé monument historique, et ses objets exposés tout à fait uniques pour la Grèce, profitant ainsi des dispositions du cadre institutionnel pour la protection du patrimoine culturel du pays. L'extension du bâtiment classé a été jugée nécessaire pour pouvoir servir les fonctions d'un musée moderne.

Le financement des travaux a été assuré par le Programme opérationnel régional de l'Égée Septentrionale avec le programme CRSN 2007-2013 à hauteur de 2.051.700 d'euros. Comme une part importante des pièces exposées avait besoin d'être restaurée, les services compétents du Ministère de la Culture et des Sports ont supervisé la conception et la réalisation de même qu'une nouvelle étude muséologique et muséographique d'ensemble, la réexposition de la collection et la revalorisation du Musée Tériade en général, de sorte à ce qu'il puisse accueillir d'autres expositions et événements culturels et moderniser les services proposés aux visiteurs.

L'ensemble des travaux a été réalisé dans le respect de l'idée et de la conception originelles de Tériade, aussi bien dans la structure architecturale du bâtiment dont la forme en quadrillage renvoie au déploiement d'une feuille d'imprimerie pliée, que dans le rapprochement fonctionnel et conceptuel des pièces exposées. La technologie est mise à contribution, puisque dans chaque salle les éditions imprimées sont présentées et mises en valeur également sous forme numérique. Dans la bibliothèque, visiteurs et spécialistes peuvent étudier l'ensemble de la collection répertoriée dans une base de données électronique. Pendant toute la durée des travaux, les pièces imprimées de la collection ont été restaurées de façon exemplaire dans les ateliers du Musée Byzantin et Chrétien d'Athènes, où elles ont fait l'objet d'une exposition temporaire jusqu'à ce qu'elles soient renvoyées chez elles pour y retrouver leur place.

Le chantier de rénovation et de réexposition du Musée Tériade constitue un travail original dont l'achèvement heureux offre d'une part une structure moderne et adaptée à la bonne conservation et préservation de cette collection unique, et d'autre part donne lieu à de nouvelles possibilités de mise en valeur et de révélation au public grec et étranger, servant de la façon la plus optimale possible les objectifs de la donation, et tout d'abord le rêve du grand éditeur, critique et collectionneur grec. En même temps, avec ce chantier, Lesbos et l'Égée Septentrionale acquièrent une structure culturelle extrêmement importante d'une haute valeur ajoutée. Le Musée-Bibliothèque Stratis Élefthériadis-Tériade a l'assurance d'évoluer dans un pôle scientifique et touristique au rayonnement international à l'égal d'autres centres équivalents de l'étranger, tandis qu'il promet de devenir une cellule culturelle fertile et dynamique de la société locale.

Dr. Lina Mendoni
Secrétaire Générale
du Ministère de la Culture et des Sports

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Η ομορφιά θα σώσει τον κόσμο»
Φιόντορ Ντοστογιέφσκι

Το Μουσείο-Βιβλιοθήκη Στρατή Ελευθεριάδη-Tériade αποτελεί μια μοναδική περίπτωση μουσείου μοντέρνας τέχνης στην Ελλάδα: ένας διακεκριμένος τεχνοκριτικός και εκδότης, ο Στρατής Ελευθεριάδης-Τεριάντ, αφού ολοκλήρωσε τον κύκλο μιας πενηντάχρονης πορείας στο Παρίσι, που σφραγίστηκε με συνεργασίες και πολυετείς φιλίες με τις μυθικές μορφές του γαλλικού μοντερνισμού, τον Ανρί Ματίς, τον Πάμπλο Πικάσο, τον Μαρκ Σαγκάλ, τον Ανρί Λοράνς, τον Ανρί Καρτιέ-Μπρεσόν και πολλούς άλλους, επέστρεψε στη γενέτειρά του με σκοπό όχι να αναπαυθεί αλλά να κληροδοτήσει στις επόμενες γενιές το έργο του.

Πρόκειται για μια μοναδική μουσειακή συλλογή στην Ελλάδα, που φιλοξενεί πρωτότυπα έργα μοντέρνων καλλιτεχνών και ταυτόχρονα την πλήρη σειρά σπάνιων εκδόσεων, που ακόμα και σήμερα γίνονται ανάρπαστες, όχι μόνο στην αγορά έργων τέχνης αλλά, κυρίως, στα μεγαλύτερα μουσεία μοντέρνας τέχνης σε όλο τον κόσμο. Εκθέσεις-ορόσημα αφιερώνονται συχνά στις εκδόσεις του Τεριάντ, προσελκύοντας αξιοσημείωτο αριθμό επισκεπτών.

Ο Τεριάντ δεν υπήρξε κατ' επάγγελμα συλλέκτης κι όμως όλοι σχεδόν οι καλλιτέχνες του μοντερνισμού τού χάρισαν έργα τους ή φιλοτεχνούσαν έργα αποκλειστικά γι' αυτόν. Στην εποχή του η μοντέρνα τέχνη ήταν υπόθεση λίγων «μυημένων» κι εκείνος την κατέστησε προσιτή σε όλους.

Ο Τεριάντ πίστευε στην αυτόνομη αξία της ομορφιάς. Συστηματικός αναγνώστης του Ντοστογιέφσκι; Ίσως. Η επαφή του, στα νεανικά του χρόνια, με το κοσμοπολίτικο περιβάλλον του Παρισιού τού άνοιξε τους ορίζοντες που ήξερε ότι υπήρχαν. Η άνθηση των γραμμάτων στη Λέσβο στις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα έσπειρε στην ψυχή του την ανάγκη να βρεθεί στον πυρήνα της πνευματικής και καλλιτεχνικής δημιουργίας, να ζήσει εκεί όπου η τέχνη γεννιέται.

Δεν του αρκούσε όμως να απολαμβάνει ο ίδιος την ομορφιά της μητρόπολης της τέχνης. Διερευνούσε τρόπους πώς να την επικοινωνήσει με όσο το δυνατόν περισσότερους: αρχικά με έναν περιορισμένο κύκλο καλλιτεχνών και πνευματικών ανθρώπων και αργότερα με το κοινό στο οποίο απευθύνονταν οι εκδόσεις του. Το ***Verve*** χαρακτηρίστηκε ως *«... το ωραιότερο περιοδικό του κόσμου...»* επειδή ακριβώς ο άξονας του εκδοτικού εγχειρήματος του Τεριάντ ήταν η αναζήτηση και η παρουσίαση των ωραιότερων έργων τέχνης, από τα μεσαιωνικά χειρόγραφα, ως τις τολμηρές καλλιτεχνικές προτάσεις του μοντερνισμού σε όλες τις εικαστικές τέχνες (ζωγραφική, χαρακτική, γλυπτική, φωτογραφία). Στα ***Verve*** ο Ντερέν «συνομιλεί» με τα γαλλικά χειρόγραφα, ο Ματίς με τη γαλλική λογοτεχνία της Αναγέννησης και ο Σαγκάλ με τις ιστορίες του Βοκάκιου.

Στο επόμενο εκδοτικό του βήμα, τα *Βιβλία των Καλλιτεχνών*, ο Τεριάντ προχώρησε ακόμα περισσότερο: δεν αρκέστηκε στις υψηλής ποιότητας αναπαραγωγές, αλλά τόλμησε να εισαγάγει πρωτότυπα χαρακτικά έργα σε πολυτελείς εκδόσεις. Με απαράμιλλη ωριμότητα εκμεταλλεύτηκε το απόσταγμα της εκδοτικής εμπειρίας του 19ου και των αρχών του 20ου αιώνα για να φτάσει τις πολυτελείς εκδόσεις στο απόγειό τους και ταυτόχρονα να τις κάνει προσιτές σε μια σημαντική μερίδα του κοινού, πετυχαίνοντας μια καινοτομία που δεν ξεπεράστηκε, αφού οι σύγχρονες μέθοδοι της τυπογραφίας κατέστησαν τις αναπαραγωγές έργων τέχνης ταχύτερες και οικονομικότερες αλλά σε καμιά περίπτωση πιο ποιοτικές.

Ανάμεσα στους εμιγκρέδες καλλιτέχνες του Παρισιού, ο «δικός μας» εμιγκρές, ο Στρατής Ελευθεριάδης, Tériade για τη δεύτερη πατρίδα του, έφερε την μοντέρνα τέχνη σ' αυτή τη γωνιά της αιολικής γης. Ο στόχος του αμφίδρομος: αφενός το Μουσείο υπήρξε ο πρώτος φορέας που φιλοξένησε τη συλλογή του και αφετέρου έστρεψε όλα τα φώτα στη μικρή αλλά πανέμορφη γενέτειρά του. Αφού τίμησε τον τόπο του με την ανακάλυψη και καθιέρωση του Θεόφιλου - πρωτεργάτης στην κατασκευή του ομώνυμου μουσείου, που βρίσκεται στον ίδιο χώρο - ολοκλήρωσε το έργο του χαρίζοντας σε όλους ένα σπάνιο μουσείο, σε ένα μοναδικού κάλλους φυσικό τοπίο. Η Ελλάδα στον κόσμο και ο κόσμος στην Ελλάδα, χωρίς ποτέ να το διατυπώσει με λόγια, φειδωλός όταν μιλούσε για τα έργα του.

Το Μουσείο-Βιβλιοθήκη Στρατή Ελευθεριάδη-Tériade είναι ταυτόχρονα υπόθεση ελληνική και παγκόσμια. Καταξιωμένοι μελετητές του μοντερνισμού από όλο τον κόσμο σκύβουν με σεβασμό και λαχτάρα στις εκδόσεις του Τεριάντ και αναζητούν τη σπάνια και ευτυχισμένη εκείνη στιγμή όταν ο εκδότης συνάντησε τους καλλιτέχνες για μια άλλη μορφή δημιουργίας, που δεν είναι ούτε καμβάς ούτε τρισδιάστατο έργο.

Το ειδικό επιστημονικό βάρος της συλλογής, αλλά και η ασύγκριτη αισθητική της, κατέστησαν ακόμα πιο βαρύ το καθήκον του Υπουργείου Πολιτισμού. Με χαρά ανέλαβα την επίβλεψη του έργου της επανέκθεσης της συλλογής ως Προϊσταμένη της Γενικής Διεύθυνσης Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς, που ως πρώτιστο σκοπό έχει την προστασία του συνόλου της πολιτιστικής κληρονομιάς, η οποία είναι ενιαία και αδιαίρετη και δεν γνωρίζει ούτε χρονολογικά ούτε γεωγραφικά όρια.

Παραδίδουμε στη Μυτιλήνη ένα μουσείο εξοπλισμένο με την πιο ενημερωμένη τεχνολογία, με τα καλύτερα υλικά και με ενσωματωμένες τις πιο πρόσφατες εξελίξεις στον τομέα της μουσειολογίας και της μουσειογραφίας. Τα έργα δέχθηκαν τις επεμβάσεις εξειδικευμένων συντηρητών, πριν τοποθετηθούν στις κορνίζες. Η προστασία των έργων, η ανάδειξή τους, αλλά και η πρόσβαση των μελετητών σε αυτά υπήρξε το κύριο μέλημα όλων των υπαλλήλων που εργάστηκαν σε αυτό. Η συνεργασία των υπηρεσιών του ΥΠ.ΠΟ.Α. υπήρξε άψογη, με απαρέγκλιτη επιστημονική και επαγγελματική προσήλωση. Στόχος μας, η αειφορία σε όλους τους τομείς του πολιτισμού.

Ιδιαιτέρως θα ήθελα να ευχαριστήσω για τη συνεργασία μας τα μέλη τη ομάδας εργασίας του έργου της επανέκθεσης που ξεπέρασαν αμέτρητους σκοπέλους και πέτυχαν ένα λαμπρό αποτέλεσμα: την Τέτη Χατζηνικολάου, πρόεδρο του Ελληνικού Τμήματος του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM) και Επίτιμη Δ/ντρια Νεώτερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, τον Στέλιο Δασκαλάκη, μουσειογράφο, προϊστάμενο του Τμήματος Συντήρησης της Α΄ ΕΠΚΑ Ακροπόλεως και την Άνη Κοντογιώργη, δρ. Ιστορίας της Τέχνης και θεατρολόγο, υπάλληλο της Διεύθυνσης Νεώτερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Η παρουσία μας στο μουσείο ολοκληρώθηκε. Ψυχόρμητη ευχή και επιθυμία μας να συνεχιστεί το έργο του δωρητή, να διατηρηθεί ο έμφυτος κοσμοπολιτισμός του, να γίνει το μουσείο ο πυρήνας γνωριμίας και έρευνας της μοντέρνας τέχνης, έξω από τα γεωγραφικά όρια της Λέσβου. Χωρίς εφησυχασμούς, όπως οφείλει να είναι πάντοτε η τέχνη.

Δρ. Μαρία Ανδρεαδάκη-Βλαζάκη
Γενική Διευθύντρια
Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς ΥΠ.ΠΟ.Α.

INTRODUCTION

"Beauty will save the world"
Fyodor Dostoevsky

The Stratis Eleftheriadis-Tériade Museum-Library is a unique case of modern art museum in Greece. A distinguished critic and editor, Stratis Eleftheriadis-Tériade, after completing fifty years of career in Paris, sealed by collaborations and long friendships with the legendary figures of French modernism, such as Henri Matisse, Pablo Picasso, Marc Chagall, Henri Laurens, Henri Cartier-Bresson and many others, returned to his hometown not to rest but to bequeath his work to future generations.

It is an exceptional museum collection in Greece, which hosts original works by modern artists and at the same time the full range of rare editions, which even today are highly esteemed, not only in the art market, but also in the most important modern art museums around the world. Landmark exhibitions are often devoted to Tériade's publications, attracting a significant number of visitors.

Tériade was not a professional collector. Yet almost all the artists of modernism offered works to him as gifts or made works exclusively for him. In his era, modern art was an issue between few "initiated" and he made it accessible to everyone.

Tériade believed in the autonomous value of beauty. A systematic reader of Dostoevsky? Maybe. During his youth, his contact with the cosmopolitan atmosphere of Paris opened horizons he knew that existed. The flourishing of Letters in Lesbos during the first decades of the 20th century planted in his soul the need to be in the heart of intellectual and artistic creation, to live where art is born.

Enjoying the beauty in the artistic metropolis was not enough for him. He sought ways on how to communicate with as many people as possible: initially with a limited circle of artists and intellectuals and later with the public to which his publications were addressed. *Verve* was described as *"... the most beautiful magazine in the world..."* just because the axis of Tériade's publishing project was to find and present the most beautiful artworks from medieval manuscripts to modernism's bold artistic solutions in all the visual arts (painting, printmaking, sculpture, photography). In the issues of *Verve*, Derain is 'conversing' with French manuscripts, Matisse with French Renaissance literature and Chagall with Boccaccio's stories.

In his next publishing step, the *Artists' Books,* Tériade went even further: not restricted to high quality reproductions, he dared to introduce original engravings in luxury editions. With unparalleled maturity, he exploited the essence of the 19th and early 20th century publishing experience in order to make the luxury publications reach their heyday and simultaneously make them accessible to a significant proportion of the public. Hence, he achieved an innovation that was never surpassed, since modern printing methods made artwork reproductions faster and cheaper, but in no case more qualitative.

Among the émigré artists of Paris, Stratis Eleftheriadis, Tériade, our own émigré, brought modern art to this corner of the Aeolean land. His goal went in two directions. On the one hand, the Museum was the first institution that hosted his collection; on the other hand, it drew all the attention to his small but beautiful homeland. He honored his birthplace acknowledging Theophilos and being a pioneer in the construction of the nearby museum under the same name. Next, he completed his work by offering a unique museum to everyone, set in an exceptionally beautiful natural landscape. Greece belonged to the world and the world to Greece, a pursuit of his that he never expressed in words – always reticent when talking about his work.

The Stratis Eleftheriadis-Tériade Museum-Library is both Greek and global. Acclaimed scholars of modernism from around the world study Tériade's publications with respect and desire. They look for that rare and happy moment when the publisher met the artists for another creation, which is neither a canvas nor a three-dimensional work.

The special significance of the collection, and its incomparable aesthetics made our duty in the Ministry of Culture even heavier. It is with joy that I supervised the project to redisplay the collection as General Director of Antiquities and Cultural Heritage. The General Directorate's primary purpose is the protection of all cultural heritage, which is common and indivisible and sees no chronological or geographical boundaries.

We deliver to Mytilene a museum equipped with the most updated technology, the finest materials and having incorporated the latest developments in the museum studies field. The works were conserved by specialists, before being placed in frames. The protection of works and their promotion, but also their accessibility to the scholars was the main concern of all employees who worked on the project. The collaboration among the services of the Ministry of Culture and Sports was flawless, showing rigorous research and professional commitment. Our goal is sustainability in all areas of culture.

I would like to particularly thank the members of the working group of the redisplay project for our collaboration. All together they overcame innumerable hurdles and achieved a brilliant result: Teti Hadjinicolaou, President of the Hellenic National Committee of the International Council of Museums (ICOM) and Honorary Director of Directorate of Modern Cultural Heritage, Stelios Daskalakis, museum exhibition designer, Head of the Department of Conservation of Antiquities in Acropolis and Dr. Annie Kontogiorgi, art historian and theater theorist, working at the Directorate of Modern Cultural Heritage.

Our presence in the museum was completed. Our soul-driven wish and desire is to continue the work of the donor, to maintain his inherent cosmopolitanism, and to make the museum a core of knowledge and research on modern art, outside the boundaries of Lesbos. Without any complacency, as art must always be.

Dr. Maria Andreadaki-Vlazaki
General Director of Antiquities and Cultural Heritage,
Ministry of Culture and Sports

INTRODUCTION

«La beauté sauvera le monde»
Fiodor Dostoïevski

Le Musée-Bibliothèque Stratis Élefthériadis-Tériade est un cas unique de musée d'art moderne en Grèce: un critique d'art et éditeur distingué, Stratis Élefthériadis-Tériade, après avoir achevé le cycle d'un parcours d'une cinquantaine d'années à Paris scellé par des collaborations et de vieilles amitiés avec les figures mythiques de l'art moderne français, Henri Matisse, Pablo Picasso, Marc Chagall, Henri Laurens, Henri Cartier-Bresson et beaucoup d'autres, retourna sur sa terre natale avec pour but non pas de se reposer mais de léguer son œuvre aux générations futures.

Il s'agit d'une collection muséale unique en Grèce, qui comprend des œuvres originales d'artistes modernes et dans le même temps la série complète d'éditions rares, qu'aujourd'hui encore tout le monde s'arrache, non seulement sur le marché de l'art mais surtout dans les plus grands musées d'art moderne du monde entier. Des expositions-événements sont souvent consacrées aux éditions de Tériade, attirant un nombre remarquable de visiteurs.

Tériade ne fut pas un collectionneur professionnel et pourtant la quasi-totalité des artistes de l'art moderne lui offrirent des œuvres ou faisaient des œuvres exprès pour lui. À son époque l'art moderne était l'affaire de quelques « initiés » mais lui, le rendit accessible à tous.

Tériade croyait à la valeur autonome de la beauté. Lecteur assidu de Dostoïevski ? Peut-être. Sa fréquentation, dans sa jeunesse, de l'univers cosmopolite de Paris lui ouvrit des horizons dont il connaissait l'existence. L'épanouissement des lettres à Lesbos dans les premières décennies du XXe siècle fit germer dans son esprit le besoin de se trouver au centre de la création intellectuelle et artistique, de vivre là où l'art est conçu.

Il ne se contenta pas de jouir seul de la beauté de la métropole de l'art. Il cherchait les moyens de la partager avec le plus grand nombre possible : d'abord avec un cercle restreint d'artistes et gens d'esprit et plus tard avec le public auquel étaient destinées ses éditions. *Verve* était désignée la *«... plus belle revue du monde...»* justement parce que l'axe de l'argument éditorial de Tériade était la recherche et la présentation des plus belles œuvres d'art, depuis les enluminures du Moyen Âge jusqu'aux audacieuses propositions artistiques de l'art moderne dans tous les domaines des arts plastiques (peinture, gravure, sculpture, photographie). Dans *Verve*, Derain « dialogue » avec les enluminures françaises, Matisse avec la littérature française de la Renaissance et Chagall avec les contes de Boccace.

Le pas suivant de l'éditeur Tériade, les *Livres d'Artistes*, fut encore plus important : il ne s'en tint pas à la grande qualité des reproductions, mais il osa introduire des œuvres gravées originales dans des éditions de luxe. Avec une maturité sans pareil, il exploita l'essence de l'expérience de l'édition du XIXe et du début du XXe siècle pour amener les éditions de luxe à leur apogée et en même temps les rendre accessibles à une grande partie du public, parvenant à une innovation qui ne fut jamais dépassée, puisque les procédés modernes d'imprimerie ont rendu les reproductions d'œuvres d'art plus rapides et économiques mais n'en ont en aucun cas amélioré la qualité.

Parmi les artistes émigrés de Paris, « notre » émigré à nous, Stratis Élefthériadis, Tériade pour sa seconde patrie, amena l'art moderne dans ce coin de terre éolienne. But de ce circuit à double sens : d'un côté le Musée fut le premier établissement à avoir accueilli sa collection et de l'autre il dirigea les projecteurs sur sa petite mais magnifique terre natale. Après avoir honoré sa terre en découvrant et reconnaissant Théophilos – il est le maître d'œuvre de la construction du musée du même nom, situé dans le même espace – il acheva son œuvre en offrant à tous un musée rare, dans un lieu d'une beauté naturelle unique. La Grèce au monde et le monde à la Grèce, sans jamais le formuler avec des mots, avare lorsqu'il parlait de son œuvre.

Le Musée-Bibliothèque Stratis Élefthériadis-Tériade est une affaire tout autant grecque que mondiale. Des chercheurs renommés de l'art moderne du monde entier s'inclinent avec respect et envie devant les éditions de Tériade et cherchent ce moment rare et heureux où l'éditeur rencontra les artistes pour une autre forme de création qui ne soit ni une œuvre sur toile ni en trois dimensions.

Le poids scientifique particulier de la collection, mais aussi sa beauté incomparable ont rendu encore plus lourd le travail du ministère de la Culture. C'est avec joie que j'ai accepté la supervision du chantier de réexposition de la collection en tant que directrice générale des Antiquités et du Patrimoine Culturel dont l'objectif primordial est la préservation de l'ensemble du patrimoine culturel, qui est unique et indivisible et ne connaît de limites ni chronologiques ni géographiques.

Nous livrons à Mytilène un musée équipé de la technologie la plus actuelle, des meilleurs matériaux et qui a intégré les changements dans le domaine de la muséologie et de la muséographie les plus récents. Les œuvres ont subi les interventions de restaurateurs qualifiés, avant d'être placées dans les encadrements. La protection des œuvres, leur mise en valeur de même que la possibilité des chercheurs d'y accéder fut le souci principal de tous les employés qui y ont travaillé. La collaboration des services du Ministère de la Culture et des Sports a été irréprochable, avec une rigueur scientifique et professionnelle qui s'est révélée inébranlable. Notre objectif, la durabilité dans tous les domaines de la culture.

Je voudrais remercier tout particulièrement pour notre collaboration les membres de l'équipe de la réexposition qui ont su contourner les écueils et sont parvenus à un brillant résultat : Teti Hadjinicolaou, Présidente du Comité grec de l'Organisation Internationale des Musées (ICOM) et directrice honoraire de la Direction du Patrimoine Culturel Modern, Stélios Daskalakis, muséographe, chef du Département de Conservation du Bureau de l'Inspection de l'archéologie préhistorique et classique de l'Acropole et Annie Kontogiorgi, Dr en Histoire de l'art et théâtrologue, employée à la Direction du Patrimoine Culturel Moderne.

Notre présence au musée arrive à son terme. Impulsivement, je dirais que notre souhait et désir est que l'œuvre du donateur se poursuive, que son cosmopolitisme naturel continue d'exister, que le musée devienne le centre de la connaissance et de la recherche sur l'art moderne, hors des limites géographiques de Lesbos. Sans complaisance, comme se doit de l'être l'art.

Dr. Maria Andreadaki-Vlazaki
Directrice Générale des Antiquités et du Patrimoine Culturel
du Ministère de la Culture et des Sports

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Η επανέκθεση των συλλογών ενός μουσείου είναι ένα δύσκολο διεπιστημονικό εγχείρημα, πολύ πιο σύνθετο ίσως από την οργάνωση της αρχικής έκθεσης. Όσοι αναλαμβάνουν το έργο αυτό πρέπει να λάβουν υπόψη πολλές και ποικίλες παραμέτρους: πώς συγκροτήθηκε η συλλογή, ποιο ήταν το σκεπτικό και η κεντρική ιδέα της πρώτης έκθεσης, ποιες μουσειογραφικές τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν, ποια υπήρξε η απήχησή της στο ειδικό και στο ευρύ κοινό, ποιοι είναι οι λόγοι που επιβάλλουν την επανέκθεση.

Η λειτουργία ενός μουσείου για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα δημιουργεί πολλά δεδομένα, ουσιαστικά συγκροτεί μια μικρή *ιστορία* που αντανακλά τόσο τη δυνατότητα του μουσείου να θέτει και να εκπληρώνει επιστημονικούς, εκπαιδευτικούς και ευρύτερα πολιτιστικούς στόχους, όσο και τον βαθμό ενσωμάτωσής του στην τοπική κοινωνία, καθώς και την ετοιμότητά του να παρεμβαίνει στο σύγχρονο κοινωνικό γίγνεσθαι.

Όλα αυτά τα στοιχεία αποτελούν τη βάση πάνω στην οποία οφείλει να στηρίζεται η μελέτη μιας επανέκθεσης. Το περιεχόμενο της κάθε μουσειακής συλλογής έρχεται στη συνέχεια να καθορίσει τα διάφορα επιμέρους πεδία της μουσειακής διαδικασίας.

Στο πλαίσιο αυτό τα μουσεία μοντέρνας τέχνης αποτελούν μια ιδιαίτερη κατηγορία.

Ήδη από τα πρώτα χρόνια μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο παρατηρήθηκε σε διεθνές επίπεδο η τάση για ανακαίνιση των υφιστάμενων μουσειακών χώρων ή για δημιουργία νέων μουσείων. Η μουσειακή αυτή έκρηξη οδήγησε καταρχήν σε μια αξιοσημείωτη διαφοροποίηση του περιεχομένου των εκθέσεων. Για παράδειγμα, κατά τις δεκαετίες του 1960 και του 1970 στη Γαλλία, σύμφωνα με το υπουργικό πρόγραμμα του Αντρέ Μαλρό, δημιουργούνται ειδικά θεματικά μουσεία αφιερωμένα σε καλλιτέχνες, ενώ παράλληλα γνωστοί αρχιτέκτονες καλούνται να αναλάβουν την ανέγερση των νέων μουσείων.

Στο κλίμα της εποχής αυτής πρέπει ίσως να εντάξουμε τη δημιουργία του Μουσείου Tériade στη Μυτιλήνη. Ο Στρατής Ελευθεριάδης-Τεριάντ μεταβαίνει στο Παρίσι το 1915 για σπουδές νομικής, στρέφεται όμως σύντομα στην ενασχόληση με τη σύγχρονη τέχνη, αρθρογραφεί, επιμελείται και διευθύνει καλλιτεχνικές εκδόσεις και καταξιώνεται ο ίδιος διεθνώς ως εκδότης. Παράλληλα συλλέγει έργα σημαντικών καλλιτεχνών του μοντερνισμού, κυρίως Γάλλων ή και άλλων που έζησαν και έδρασαν στη Γαλλία. Η συλλογή του εμπλουτίζεται με έργα του Θεόφιλου που ο ίδιος ανακάλυψε μαζί με τον Οδυσσέα Ελύτη, καθώς και με έργα άλλων Ελλήνων καλλιτεχνών. Με τη δημιουργία ενός μουσείου στη Μυτιλήνη ο Τεριάντ προσφέρει στη γενέτειρά του μια μοναδική σε παγκόσμιο επίπεδο συλλογή. Ουσιαστικά όμως μεταφέρει μια εμπειρία ζωής.

Η μουσειολογική μελέτη δεν αναιρεί το αποτύπωμα αυτό. Με σεβασμό στην αρχική σύλληψη του εκδότη και συλλέκτη η επανέκθεση χρησιμοποιεί σύγχρονα ερμηνευτικά μέσα, συνδέει τους καλλιτέχνες και τα έργα με τα ιστορικά και κοινωνικά συμφραζόμενα και προτείνει στον επισκέπτη μια νέα ελκυστική ανάγνωση της μουσειακής συλλογής.

Το Μουσείο-Βιβλιοθήκη Στρατή Ελευθεριάδη-Tériade δεν είναι ένα περιφερειακό μουσείο που αντανακλά την ταυτότητα του τόπου. Είναι ένα μουσείο διεθνούς εμβέλειας που βρίσκεται στην περιφέρεια.

Τα μουσεία όμως εξ ορισμού δημιουργούνται για να αναδείξουν την πολιτιστική πολυμορφία και να μας βοηθήσουν να γνωρίσουμε τον κόσμο. Μπορούν λοιπόν να γίνουν γέφυρες πολιτισμών.

Αυτές τις γέφυρες επιχειρεί να οικοδομήσει το Μουσείο-Βιβλιοθήκη Στρατή Ελευθεριάδη-Tériade και κυρίως να γίνει ένας ζωντανός χώρος μελέτης, εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας.

Τέτη Χατζηνικολάου
Ιστορικός
Πρόεδρος του Ελληνικού Τμήματος του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM)
Επίτιμη Δ/ντρια Νεώτερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς ΥΠ.Π.Ο.Α

INTRODUCTORY NOTE ON THE MUSEUM INTERPRETIVE PLAN

Redisplaying a museum's collection is a challenging interdisciplinary project, perhaps much more complex than organizing the initial exhibition. Those who undertake this work should take into account numerous and varied aspects: how the collection was formed, what the rationale and the main idea of the initial display was, which exhibition design techniques were used, what appeal it had to special and general public, why the redisplay is required.

Any museum operating for a specific period of time creates a lot of data. In essence, it constitutes a short *story* that reflects the museum's ability to set and carry out scientific, educational and broader cultural objectives, the degree of its integration into the local society, and its readiness to intervene in contemporary society. All these elements form the basis of a museum redisplay project. Every museum collection is then to define the various individual fields of the museum process.

In this context, modern art museums are a particular category. Already since the first years after World War II, there has been an international trend to renovate existing museums or to create new ones. This museum 'explosion' led initially to a remarkable diversification of the exhibition content. For example, during the 1960s and 1970s in France, according to the ministerial program of André Malraux, special thematic museums dedicated to artists are created, while well-known architects are invited to undertake the construction of the new museums.

The creation of the Tériade Museum in Mytilene should perhaps be ascribed to the climate of the era. Stratis Eleftheriadis-Tériade comes to Paris in 1915 to study law, but soon turns to contemporary art, writes, edits and manages artistic publications and becomes an internationally renowned publisher. At the same time, he collects works by important artists of modernism, mainly French or others who lived and worked in France. His collection is enriched with works by Theophilos, an artist he discovered along with Odysseas Elytis, and other works by Greek artists. By creating a museum in Mytilene, Tériade offers an internationally unique collection to his hometown. In essence, however, he carries a lifetime's experience.

The museum interpretive plan does not alter this footprint. Respecting the original conception of the publisher and collector, the redisplay uses modern interpretive media, connects artists and works with historical and social context and proposes a new attractive reading of the museum collection to the visitor.

The Museum-Library Stratis Eleftheriadis-Tériade is not a regional museum that reflects the identity of the place. It is a museum of international stature located in the periphery.

The museums are by definition created to highlight the cultural diversity and help us know the world. Hence, they become *bridges of culture*. The Museum-Library Stratis Eleftheriadis-Tériade seeks to construct these bridges and most of all to become a lively place for study, education and entertainment.

Teti Hadjinicolaou
Historian
President of the Hellenic National Committee of the International Council of Museums (ICOM)
Honorary Director of Modern Cultural Heritage of the Ministry of Culture and Sports

NOTE INTRODUCTIVE SUR L'ÉTUDE MUSÉOLOGIQUE

Rénover un musée est une entreprise interdisciplinaire ardue, peut-être même plus complexe que l'organisation de la présentation initiale. Ceux qui ont en charge un tel chantier doivent prendre en compte un certain nombre de paramètres différents: comment la collection a été réunie, quels étaient la motivation et l'idée centrale de la première présentation de la collection, quelles techniques muséologiques ont été utilisées, quelle en était la résonance auprès des spécialistes et du grand public, quelles sont les raisons qui ont amené à un remodelage de la présentation.

Le fonctionnement d'un musée pendant un certain temps crée quantité de données, formant en fait une petite *histoire* qui reflète tout autant le pouvoir du musée de poser et de satisfaire des objectifs scientifiques, éducatifs et dans une plus large mesure culturels, que le degré d'intégration dans la société locale, et son aptitude à intervenir sur l'avenir de la société actuelle.

Tous ces éléments constituent la base sur laquelle doit s'appuyer l'étude d'un chantier d'exposition. Le contenu de chaque collection vient ensuite déterminer tous les domaines du processus muséographique.

À ce titre, les musées d'art moderne constituent une catégorie particulière. Dès les premières années qui suivirent la Deuxième Guerre mondiale, on observa au niveau international une tendance au renouvèlement des espaces muséaux existants ou à la création de nouveaux musées. Cette explosion muséale conduisit d'abord à une différenciation notoire du contenu des expositions. Ainsi, en France dans les années 1960 et 1970, conformément au programme du ministre André Malraux, des musées aux thématiques spécifiques, consacrés à des artistes, sont-ils créés et parallèlement des architectes renommés sont-ils appelés à se charger de l'édification des nouveaux musées.

C'est dans le climat de l'époque, qu'il faut peut-être intégrer la création du Musée Tériade à Mytilène. Stratis Élefthériadis-Tériade part pour Paris en 1915 pour suivre des études de Droit, il se tourne activement vers l'art moderne, rédige des articles, prend la charge et la direction d'éditions artistiques, acquiert une notoriété internationale d'éditeur. Parallèlement, il collectionne des œuvres de grands artistes de l'art moderne, de Français surtout mais aussi d'artistes non-français vivant et travaillant en France. Sa collection s'enrichit d'œuvres de Théophilos qu'il a lui-même découvert avec Odysséas Elytis, et d'œuvres d'autres artistes grecs. En créant un musée à Mytilène, Tériade offre à sa terre natale une collection unique au niveau mondial. En fait, il transmet l'expérience de sa vie.

L'étude muséologique ne réfute pas cette empreinte. Respectant la conception initiale de l'éditeur et collectionneur, le remodelage de l'exposition de la collection utilise des médiums d'interprétation modernes, rapproche les artistes et les œuvres de leur contexte historique et social et propose au visiteur une nouvelle lecture attractive de la collection du musée.

Le Musée-Bibliothèque Stratis Élefthériadis-Tériade n'est pas un musée périphérique, reflet de l'identité locale. C'est un musée d'une portée internationale qui se trouve dans la périphérie.

Cependant, les musées sont par définition créés pour montrer la diversité culturelle et nous aider à connaître le monde. Ils peuvent donc devenir des *ponts entre les cultures*.

Ce sont ces ponts que le Musée-Bibliothèque Stratis Élefthériadis-Tériade tente de bâtir, visant surtout à devenir un espace vivant d'étude, d'éducation et de loisir.

Teti Hadjinicolaou
Historienne
Présidente du Comité grec de l'Organisation Internationale des Musées (ICOM)
Directrice honoraire du Patrimoine Culturel Moderne du Ministère de la Culture et des Sports

ΟΙΣΤΡΟΣ[1]

«Το Verve γεννήθηκε τον Δεκέμβριο του 1937.
Σε περιόδους αγωνίας γίνονται τέτοια πράγματα...
Όταν υπάρχουν μεγάλες κρίσεις. Όταν βρισκόμαστε πραγματικά σε απόγνωση και δεν έχουμε τίποτε να χάσουμε. Ή μάλλον, φοβόμαστε ότι όλα θα χαθούν αφού περιμένουμε την καταστροφή... τότε όλοι είναι ικανοί για παράτολμες και παθιασμένες πράξεις.»[2]
Ε. Τεριάντ

Μυτιλήνη, οικία Στρατή Θ. Ελευθεριάδη στη Βαρειά

Ο ήλιος σε λίγο θα δίπλωνε πίσω από το βράχο στο Καγιάνι. Το χοιρινό με κυδώνια ήταν υπέροχο[3]. Σηκώθηκαν να περπατήσουν. Ο Τεριάντ έβαλε το ψάθινο καπέλο του και με ένα ευγενικό νεύμα έδειξε στους άλλους την κατεύθυνση. Η παρέα των τριών αντρών θα περπατούσε στον ελαιώνα.

- Οδυσσέα[4] μου, μήνες μάς βασανίζει το πού, αλλά νομίζω ότι θα είναι εδώ, ανάμεσα στο πατρικό μου[5] και στο εκκλησάκι της Αγ. Παρασκευής[6].
- Τι λες Γιάννη[7]; Να φτιάξουμε μια μεγάλη αγκαλιά, μαζί με το μουσείο του Θεόφιλου[8].

Όλοι συμφώνησαν, ο ελαιώνας είναι ένας μικρός παράδεισος[9].

«...τα λεπτά κλαδιά, τα ασημένια φύλλα - κατσαρά πούπουλα της ροδακινιάς, διπλωμένες καρδιές της βερυκοκκιάς, ανθοδέσμες χεριών της συκιάς - αυτών των δέντρων που οι καρποί τους πέφτουν αθόρυβα στο τέλος μίας σιωπηρής ωρίμανσης.»[10]

Εδώ, και οι δικοί του καρποί.

Καπ Φερά, Βίλα Νατάσα

Η μεγάλη ψάθινη πολυθρόνα στην τραπεζαρία έχει ξεφτίσει... αλλά κανείς δεν την έχει προσέξει. Είναι απλώς κάτω από το μεγάλο επιτοίχιο «Δέντρο»[11] που έφτιαξε ο ίδιος ο Ματίς για τον φίλο του και την Αλίς, τους υπέροχους οικοδεσπότες της Βίλα Νατάσα.

Είχε αρχίσει να νυχτώνει. Ο Τεριάντ κρατά ένα τετράγωνα διπλωμένο χαρτί, το ξεδιπλώνει. Ένα μεγάλο τυπογραφικό φύλλο τσακισμένο σε δέκα τετράγωνα σε δύο σειρές.

- Αγαπημένη μου Αλίς[12] αυτή είναι η κάτοψη του μουσείου στη Μυτιλήνη. Τα έργα θέλω να εκτεθούν μέσα στις φυσικές τους διαστάσεις. Μικρές αίθουσες[13] για να κρατούν τον επισκέπτη στην απόσταση που ένα βιβλίο απαιτεί για να γίνονται αντιληπτές οι αρετές τους. [14]

«Συγκεντρώσαμε εδώ όλα αυτά τα σχέδια.

Έπρεπε να ήταν εδώ, γιατί σχηματίζουν μια μοναδική στιγμή, ένα έργο που γεννήθηκε από μια λάμψη του δημιουργικού πνεύματος και κάθε ουσιαστική απουσία θα ήταν σαν ένα ρήγμα. Ωστόσο, κομματιάστε οποιοδήποτε σχέδιο, το κάθε κομμάτι είναι τόσο όμορφο όσο και το σύνολο.» [15]

Ούτε ένα βιβλίο δεν περισσεύει.

Η μουσειογραφική ιδέα

Οι απαιτήσεις καθορισμένες, ο διαχωρισμός σαφής.

Στο Ισόγειο, με τεχνοκρατική προσέγγιση και αυστηρά χρονολογικά, παρουσιάζεται το σύνολο της εκδοτικής πορείας του Τεριάντ.

Στον Όροφο, με καλλιτεχνική διάθεση και εικαστική αντιμετώπιση, εκτίθενται έργα από τα *Βιβλία των Καλλιτεχνών*, αναδεικνύοντας τη μεγαλοφυΐα του εκδότη στη δημιουργία αυτών των αριστουργημάτων.

Δύο όροφοι, δύο διαφορετικές προσεγγίσεις, όπως ακριβώς ισορροπούσε και ο ίδιος ανάμεσα στον εκδότη και τον αισθητιστή καλλιτέχνη, τον Παριζιάνο κοσμοπολίτη και τον καλοκαιρινό ανέμελο Στρατή.

Τα τεχνικά

Ελαφριές κατασκευές, με χαμηλά πάνελ, όπως ο ίδιος είχε τοποθετήσει στις αίθουσες για να προστεθούν εκθεσιακές επιφάνειες για περισσότερα έργα, με υλικά που διαθέτουν κατάλληλες ιδιότητες για μουσειακή χρήση, μέσα στο πολύ υγρό περιβάλλον του ελαιώνα. Οι κατασκευές διευκολύνουν την πορεία των επισκεπτών και βοηθούν στη διακριτική παρουσία του φωτισμού, ώστε να μείνουν ανέπαφες οι παραδοσιακές οροφές. Παράλληλα κρύβουν την τεχνική υποδομή που απαιτεί το μουσείο για να προφυλάξει τα έργα από κινδύνους, τόσο κλιματολογικούς όσο και άλλους επιβλαβείς παράγοντες.

Οι αίθουσες παραμένουν φωτεινές· ωστόσο οι ακτίνες του λαμπερού ήλιου της Αιολικής γης, αποδείχθηκαν βλαβερές για τα έργα και αντικαταστάθηκαν από τεχνητές πηγές φωτός. Τα παράθυρα κλείνουν, δημιουργώντας επιπλέον χώρους έκθεσης, αλλά κρατώντας παράλληλα τον επισκέπτη αφοσιωμένο στην ανάγνωση της συλλογής. Ο φωτισμός εξασφαλίζει την ασφάλεια των έργων από τις UV ακτίνες, με τη χρήση ειδικών φίλτρων και παράλληλα, στον όροφο, συμμετέχει υποδηλώνοντας τη διαφορετικότητα της θεματογραφίας των έργων. Ένας μεγάλος αυστηρός μαύρος σταυρός στην αίθουσα-κελί της *Πορτογαλίδας Μοναχής* του Ματίς, αλλά ένα παιχνιδιάρικο τσέρκι στην αίθουσα με το *Τσίρκο* του Λεζέ. Μόνο στο Μπελβεντέρε, στο χαγιάτι του ορόφου, το φως παίζει με το φωτογραφικό κάτοπτρο[16] του Ανρί Καρτιέ-Μπρεσόν και βάζει τον *«κήπο στη θάλασσα»* [17] μέσα στο μουσείο.

Τα χρώματα των τοίχων ελάχιστα, τα βασικά. Οι αίθουσες είναι εξάλλου γεμάτες τα χρώματα των έργων. Μόνο μικρές πινελιές δραπετεύουν από το κάθε έργο για να ξεχωρίσουν σημειολογικά οι αίθουσες. Το πράσινο του Σαγκάλ από το *Δάφνις και Χλόη*, το κόκκινο του Πικάσο από *Το Τραγούδι των Νεκρών*, το μπλε του Μιρό στον *Βασιλιά Υμπύ*, το κίτρινο του Λεζέ στην *Πόλη*.

Τα έργα προστατεύονται σε κορνίζες και προθήκες ειδικά σχεδιασμένες για το μουσείο Tériade. Κορνίζες από το ξύλο της Μελιάς[18]. Το δέντρο που στηρίζει τη γη σε όλες τις μυθολογίες του κόσμου. Από αυτό έφτιαξε το ρόπαλό του ο Ηρακλής. Στην Ιλιάδα[19] το ξύλο της Μελιάς αναφέρεται ως υλικό για τα πλοία που έστειλε ο Νέστορας στην Τροία, αλλά και για το δόρυ του ατρόμητου Αχιλλέα.

Λεπτομέρειες μικρές και μεγάλες, για να διηγηθεί το μουσείο παράλληλες ιστορίες και να κοινωνήσει πολιτισμό στους μικρούς και μεγάλους επισκέπτες του. Αυτή ήταν η επιθυμία του Τεριάντ πάντα, να παράξει πολιτισμό, να δημιουργήσει έρεισμα για κάτι νέο.

Ψηφιακές εφαρμογές σε όλες τις αίθουσες, καθώς και στη Βιβλιοθήκη του Μουσείου. Εδώ ο επισκέπτης, σε έναν όμορφο χώρο μελέτης, μπροστά στη ''μοντέρνα'' βιβλιοθήκη[20]-γλυπτό θα προβληματιστεί και θα κατανοήσει πόσο σημαντική ήταν η ευθυκρισία του Τεριάντ να προβάλλει την τέχνη των αρχών του 20ου αιώνα που ονομάζουμε *Μοντερνισμό*, όταν ακόμα αυτή η τέχνη θεωρούταν επικαιρική.

Επίλογος

Η βασική ιδέα της έκθεσης - θα μου επιτραπεί να πιστεύω - ήταν του ίδιου του Τεριάντ. Η εντυπωσιακή προσωπικότητά του ήταν ο οδηγός μας όλο αυτό το διάστημα. Κάθε μας απόφαση έβρισκε λύση με ένα μαγικό τρόπο. Γι' αυτό και σε κάθε μας βήμα θεωρούμε ότι μας οδηγούσε. Αυτός είναι και ο λόγος που η παρουσία του είναι τόσο έντονη, σε κάθε αίθουσα του μουσείου. Είναι απλά γύρω μας, ανάμεσά σας.

Στην τελευταία αίθουσα του ισογείου, τη χρονική στιγμή που ολοκλήρωσε την εκδοτική του δραστηριότητα, τοποθετήσαμε την αγαπημένη του "*ερωτευμένη καρδιά*" από το εξώφυλλο του *Verve* 23 του Ματίς. Γύρω της, θα τη συντροφεύουν πάντα τα τελευταία εκδοτικά του αριστουργήματα.

«Ο άνθρωπος των κήπων»[21] που κάπνιζε άνετα καθισμένος μαζί με τον Ματίς στο ροδόκηπο του σπιτιού του στο Καπ Φερά, και έπινε τον καφέ του στην κούπα που του έφτιαξε ο Πικάσο, δίπλα στο γλυπτό του Λοράνς πάνω σε έναν κορμό φοινικιάς, είναι ο ίδιος άνθρωπος που κάθε απόγευμα έκανε τον περίπατό του στο χορταριασμένο ελαιώνα στη Βαρειά, άναβε το κερί του στο εκκλησάκι της Αγ. Παρασκευής και συνομιλούσε ώρες με την αγαπημένη του κα Φωτεινή.[22]

Ελπίζουμε να είναι ευχαριστημένος, εκεί, κοντά στους μεγάλους φίλους του καλλιτέχνες, καθώς κατέχει ισάξια θέση δίπλα τους, στο καλλιτεχνικό Πάνθεον. Δεν εκμεταλλεύτηκε ποτέ κανέναν, αντίθετα βοήθησε πολλούς. Γι' αυτό είμαστε σίγουροι ότι βοήθησε και εμάς, όπως θα βοηθήσει και σας να γεμίσετε τη ψυχή σας ομορφιά από τις εικόνες της καρδιάς του.

«Να λοιπόν που μέσα από την χρονική απόσταση, ένας από τους κρυφούς ποιμένες της Ομορφιάς συγκεντρώνει το κοπάδι του, ετοιμάζει τα αισθήματά του και αφήνει τον καιρό να καταγράψει τη σοδειά του.» [23]

Στέλιος Ε. Δασκαλάκης
Μουσειογράφος (MPhil),
Συντηρητής Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης, Α΄ Ε.Π.Κ.Α., ΥΠ.ΠΟ.Α.

1. Verve σημαίνει «Οίστρος» στα Γαλλικά και στα Αγγλικά.
2. Claude Bouyeure, "Un grand éditeur d'art: Tériade", *Jardin des Arts*, τ.218 (Μάιος-Ιούνιος 1973) σελ. 12-13.
3. Ευχαριστώ θερμά τον Κωστή Ιωάννου, εξάδελφο του Οδυσσέα Ελύτη και τη σύζυγο του Όλγα, το γένος Βαλιάδη, για τις όμορφες συζητήσεις μας το φθινόπωρο του 2013 στην οικία Θρασύβουλου Αλεπουδέλη.
4. Ο Οδυσσέας Ελύτης αναφέρει στο κείμενό του στο βιβλίο *Ο ζωγράφος Θεόφιλος* τον Νοέμβριο του 1996: *«Και για άλλη μία φορά θαύμασα την ευθυκρισία του όταν τον είδα να προτιμά από τις περίοπτες θέσεις του Ακλειδιού, που πρότεινα εγώ, τους ταπεινούς ελαιώνες της Βαρειάς, αντίκρυ στο πατρικό του σπίτι, τους πλημμυρισμένους από ένα γαλήνιο και γλυκό φως.»*
5. Επιγραφή 1905.
6. Πρόκειται για το γραφικό εκκλησάκι δίπλα στο Μουσείο, με την πηγή και την τεράστια δρυ. Ο Τσαρούχης φιλοτέχνησε τα σχέδια της αγιογράφησης, που ωστόσο δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ για λόγους ανεξάρτητους από τη θέλησή του. Έτσι χάθηκε η ευκαιρία για άλλο ένα σύνολο έργων δίπλα στα δύο μουσεία.
7. Συνομιλητής στον, όχι και τόσο, φανταστικό διάλογο είναι ο ζωγράφος Γιάννης Τσαρούχης.
8. Κατασκευάστηκε το 1965 σε σχέδια του Γιάννη Τσαρούχη και του Μυτιληνιού αρχιτέκτονα Γιώργου Γιαννουλέλλη.
9. Ο ελαιώνας είναι χαρακτηρισμένος ως «τόπος ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους», Νο 305, *Καθημερινή*, 4 Ιουλίου 1999.
10. Κείμενο του Τεριάντ από τα διάσπαρτα γραπτά του, το οποίο αναφέρει ο Jean Leymarie, στο κείμενο του στην έκδοση με αφορμή την έκθεση στο Γκραν Παλέ «Αφιέρωμα στον Τεριάντ», Παρίσι 1973.
11. Με υπογραφή του Ματίς και αφιέρωση στον Τεριάντ, Matisse à Tériade 24/3/52.
12. Alice Génin στο πατρικό της (1917-2007), δεύτερη σύζυγός του, γνωρίστηκε με τον Τεριάντ το 1949 και έμεινε μαζί του 35 ολόκληρα χρόνια.
13. Η διάσταση των αιθουσών είναι 5,60 Χ 4,50 μ., διάσταση πολλαπλάσια της διάστασης που δίνει η αναδίπλωση του τυπογραφικού φύλλου.
14. Περιοδικό *Ζυγός*, Μάιος-Ιούνιος 1979 (χρονιά εγκαινίων του Μουσείου), μετάφραση κειμένου του Jean Leymarie, σελ.32.
15. Κείμενο του Τεριάντ, στο *Verve* 29/30 του 1954, με 180 σχέδια του Πάμπλο Πικάσο που δημιουργήθηκαν μεταξύ 28 Νοεμβρίου 1953 και 3 Φεβρουαρίου 1954.
16. Η κατασκευή του κυρτού καθρέπτη παραπέμπει στα φωτογραφικά κάτοπτρα που φυλακίζουν την εικόνα στο εσωτερικό μιας φωτογραφικής μηχανής.
17. Τίτλος του κειμένου του Jean Leymarie, με αφορμή την έκθεση στο Γκραν Παλέ «Αφιέρωμα στον Τεριάντ», Παρίσι 1973.
18. Fraxinus Ornus, Φράξος ή Μελιά, σκληρό αλλά ελαφρύ ξύλο.
19. *ΙΛΙΑΔΑ*, Ραψωδία Π΄, στίχος 140
20. Βιβλιοθήκη σχεδιασμένη από την Ιρακινή αρχιτέκτονα Zaha Hadid (1950-). Βραβεύτηκε το 2004 με το Pritzker, το ''Νόμπελ της Αρχιτεκτονικής''. Εκπρόσωπος του κινήματος του Ντεκονστρουκτιβισμού (αποδομισμός).
21. Αναφορά του Δ. Καλοκύρη, στην έκδοση του ποιήματος του Οδυσσέα Ελύτη *Villa Natacha*, περιοδικό *Τραμ* 1973, του οποίου είχε την επιμέλεια. Το ποίημα ήταν αφιερωμένο στον Τεριάντ.
22. Φωτεινή Καράλη, οικονόμος του στον ελαιώνα της Βαρειάς, οικογενειακή κληρονομιά καθώς ήταν οικονόμος των γονιών του. Έμεινε δίπλα του ως τα 95 της χρόνια.
23. Jean Leymarie, κατάλογος της έκθεσης στο Γκραν Παλέ «Αφιέρωμα στον Τεριάντ», Παρίσι 1973.

VERVE[1]

"Verve was born in December 1937.
In times of distress such things happen...
When major crises arise. When we are really desperate and have nothing to lose. Or rather, we fear that everything will be lost, as we are expecting the destruction... then everyone is capable of daring and passionate deeds".[2]
E. Tériade

Mytilene, Stratis T. Eleftheriadis house in Varia

The sun would soon fold behind the rock of Kayani. The pork with quinces was wonderful. [3] They went for a walk. Tériade put on his straw hat and with a polite nod showed the way to the others. The company of three men would walk in the olive grove.

- Odysseas[4], the location has been torturing us for months, but I think it will be here, between my family house[5] and the church of Aghia Paraskevi.[6]

- What do you think Yannis?[7] To form a hug with the Theophilos Museum.[8]

They all agreed, the grove is an earthly paradise. [9]

"... Thin branches, silver leaves, curly feathers of peach, folded hearts of apricot, hand bouquets of fig, of these trees whose fruits fall without a sound at the end of a silent maturing process". [10]

There, his own fruits too.

Cap Ferrat, Villa Natacha

The large wicker chair in the dining room has frayed ... but nobody has noticed it. It's just under the large wall "Tree"[11] made by Matisse himself for his friend and Alice, the wonderful hosts of Villa Natacha. It was getting dark. Tériade holds a paper folded into squares, which he unfolds. A large printing sheet folded into ten squares and two rows.

- Dear Alice,[12] this is the plan of the museum in Mytilene. The works should be displayed in their true dimensions. Small rooms[13] that would keep the visitor at the distance required to perceive the virtues of a book.[14]

"We gathered here all these works.
They should be here, because they form a unique moment, a work born out of a flash of creative genius, and every essential absence would seem like a crack. However, tear out any drawing; every single piece is as beautiful as the whole". [15]

Not a single book is wasted.

The museum design concept

The requirements specified; the distinction clear.

On Ground Floor in a technocratic approach and a strict chronological order, the entire course of Tériade's publishing career is presented.

On the First Floor, works from the *Artists' Books* are displayed in an artistic flair and visual art approach, highlighting the publisher's genius in the creation of these masterpieces. Two floors, two different approaches that reflect Tériade's balance between the publisher and the aesthete artist, the Parisian cosmopolitan and the summer casual Stratis.

The technical perspective

Light constructions with low panels, just like the ones he had placed in the rooms to add exhibition surfaces for more works. Materials that are suitable for museum use in the extremely humid environment of the olive grove. The structures facilitate the visitors' path and help the discreet presence of light that leaves the traditional roofs intact. At the same time they hide the technical infrastructure required by the museum, so that the works would be protected from risks, both climatic and other harmful factors.

The rooms remain bright; the rays of the bright sun of Aeolic Land proved harmful for the works and were replaced by artificial light sources. The windows are closed, creating additional exhibition spaces, while leaving the visitor undistracted to read the collection.

The lighting ensures safety of the works from UV rays, with the use of special filters and at the same time, on the first floor, it indicates the diverse themes of the works. A large strict black cross in the room-cell of Matisse's *Portuguese Nun* and a playful circus ring in the room displaying Léger's *Circus*. Only in the Belvedere, the loggia of the first floor, the light plays with Henri Cartier-Bresson photographic mirror[16] and puts the *"garden at the sea"*[17] inside the museum.

The colors of the walls are very few, constrained to the basic. Moreover, the rooms are filled with the colors of works. Only small color touches escape from each work to semantically distinguish the rooms. Chagall's green in *Daphnis and Chloe*, Picasso's red from *The Song of the Dead*, Miró's blue in *Ubu the King*, Léger's yellow in *The City*.

The works are protected in frames and showcases specially designed for the Tériade museum. Frames made of ash tree wood.[18] It is the tree that holds the earth in all the mythologies of the world. Of which Hercules made his club. Of which were made the ships Nestor sent to Troy, but also of Achilles' spear. [19]

Large and small details, so that the museum narrates parallel stories and communes culture to its younger and older visitors. This was always Tériade's desire; to produce culture, to create a basis for something new.

Digital applications in all rooms, as well as in the Museum's Library. Here, in a beautiful study area, in front of the "modern" bookcase[20] - a sculpture in itself - the visitor will reflect and understand the importance of Tériade's judgment to promote the art of the early 20th century we call *Modernism*, at a time when this art was considered timely.

Conclusion

I am allowed to believe that the basic idea of the exhibition belongs to Tériade himself. His impressive personality was our guide throughout this period. Every decision of ours found a solution in a magical way. That's why we believe that he led us in every step. That's why his presence is so intense in every room of the museum. He's just around us, among you.

In the last room of the ground floor, at the time when he had completed his publishing activity, we placed his beloved *"Heart in love"* by Matisse from the cover of *Verve* 23. Placed around it, his last publications will always accompany it.

"The Man of the gardens"[21], who smoked sitting by Matisse in the rose garden of his Cap Ferrat house, and drank his coffee in the mug created by Picasso, next to the sculpture of Laurens on a palm trunk, is the same man who every afternoon had his walk in the grassy olive grove in Varia, lit the candle in the little church of Aghia Paraskevi and talked for hours with his beloved Fotini. [22]

We hope he is content, there, close to his great friends, as he holds an equal place beside them, in the artistic Pantheon. He never took advantage of anyone; on the contrary he helped many people. That's why we are confident that he helped us too, as he will also help you fill your soul with the beauty of the images in his heart.

"Hence, through the temporal distance, one of the hidden shepherds of Beauty gathers his flock, puts his feelings in order and leaves time to record his harvest". [23]

Stelios E. Daskalakis
Museum Exhibition Designer (MPhil)
Conservator of Antiquities and Art Works,
1st Ephorate of Prehistoric and Classical Antiquities,
Ministry of Culture and Sports

1. Verve is a common word in both French and English.
2. Claude Bouyeure, "Un grand éditeur d'art: Tériade", *Jardin des Arts*, no. 218 (May-June 1973) pp. 12-13.
3. I deeply thank Mr. Costis Ioannou, cousin of Odysseas Elytis and his wife Olga née Valiadis, for our beautiful conversations in autumn 2013 in the house of Thrasyvoulos Alepoudelis.
4. Odysseas Elytis in his article in the book *The Painter Theophilos* (November 1996) mentions: *"Once more I admired his good judgment when I saw him preferring the humble olive grove of Varia to the prominent positions of Akleidi, which I proposed, a place opposite to his family home, flooded by a serene and sweet light".*
5. Inscription 1905.
6. It is the picturesque little church next to the Museum, with the fountain and the huge oak. Tsarouchis designed its decoration, which however was never realized for reasons independent of his will. Hence, an opportunity was missed for another work next to the two museums.
7. Participant to this not so imaginary conversation is the painter Yannis Tsarouchis.
8. It was constructed in 1965 based on the designs of Yannis Tsarouchis and Yorgos Yanoulellis, architect from Mytilene.
9. The olive grove is declared as "a site of exceptional natural beauty", No 305, *Kathimerini*, 4 July 1999.
10. Excerpt of text by Tériade from his miscellaneous writings, quoted by Jean Leymarie, in his article in the publication that accompanied the Grand Palais exhibition "Tribute to Tériade", Paris 1973.
11. Signed by Matisse and dedicated to Tériade, *Matisse à Tériade* 24/3/52.
12. Née Alice Génin (1917-2007), his second wife. She met Tériade in 1949 and they stayed together for 35 years.
13. The dimensions of the rooms are 5.60 x 4.50 m., a dimension multiple of the one of a folded printing sheet.
14. *Zygos* Journal, May-June 1979 (year of the Museum's opening), translation of Jean Leymarie's article, p.32.
15. Text by Tériade, published in *Verve* 29/30, 1954, with 180 drawings by Pablo Picasso created between 28 November 1953 and 3 February 1954.
16. The construction of the convex mirror refers to photographic mirrors that capture the image within a camera.
17. Title of Jean Leymarie's text, written on the occasion of the Grand Palais exhibition "Tribute to Tériade», Paris 1973.
18. Fraxinus or ash tree, rigid but light wood.
19. *ILIAD*, rhapsody Π΄, verse 140.
20. Bookcase designed by the Iraqi architect Zaha Hadid (1950-). In 2004 she was awarded the Pritzker Architecture Prize, considered to be the "Nobel Prize for Architecture". Representative of the deconstructivism movement.
21. Quote by D. Kalokyris, in the publication of Odysseas Elytis' poem *Villa Natacha*, *Tram* journal 1973, edited by Kalokyris himself. The poem was dedicated to Tériade.
22. Fotini Karali, housekeeper in the olive grove of Varia, a 'family heritage' as she had been the housekeeper of his parents too. She stayed with him until the age of 95.
23. Jean Leymarie, catalog of the Grand Palais exhibition "Tribute to Tériade", Paris 1973.

VERVE[1]

«Verve est née en décembre 1937. Dans les périodes d'angoisse on fait des choses comme celle-là... Au moment des grandes crises. Quand on est vraiment aux abois. Il n'y a rien à perdre. Ou plutôt, on craint de tout perdre, car on attend une catastrophe... Alors tout le monde est capable de témérité, de passion».[2]
Tériade

Mytilène, maison de Stratis T. Élefthériadis à Varia

Le soleil allait bientôt se retirer derrière le rocher à Kayani. Le porc aux coings était fantastique[3]. Ils se levèrent de table pour marcher. Tériade mit son chapeau de paille et d'un signe de tête léger il montra aux autres la direction. Les trois hommes allèrent marcher dans l'oliveraie.

- Odysseas[4], depuis des mois le choix de l'endroit nous travaille, mais je pense que ça doit être ici, entre la maison de mon père[5] et la chapelle Sainte-Paraskevi[6].

- Qu'est-ce que tu en penses Yannis[7] ? De faire une grande enceinte, avec le musée de Théophilos[8].

Tous tombèrent d'accord, l'oliveraie est un petit paradis[9].

"... aux branchages fins, aux feuilles insignifiantes, plumes frisées du pêcher, cœurs pliés de l'abricotier, bouquets de main du figuier, ces arbres dont les fruits tombent avec un bruit faible au bout d'un épanouissement silencieux."[10]

Ici aussi, ses fruits.

St-Jean-Cap-Ferrat, Villa Natacha

Le grand fauteuil en rotin dans la salle à manger était tout abîmé... mais personne n'y prêtait attention. Il est simplement sous le grand arbre[11] mural que fit Matisse lui-même pour son ami Tériade et Alice, les merveilleux hôtes de la Villa Natacha.

Il avait commencé à faire nuit. Tériade tient une feuille pliée en quatre, il la déplie. Une grande feuille d'imprimerie cassée en dix rectangles sur deux rangées.

- Ma chère Alice[12], ceci est le plan du musée de Mytilène. Les œuvres, je veux qu'elles soient exposées dans un espace à leur échelle. Des salles petites[13] pour garder le spectateur à la distance dont un livre a besoin pour qu'en soient perçues ses vertus.[14]

"Nous avons réuni ici tous ces dessins. Il fallait qu'ils soient tous là, car ils forment un moment unique, une œuvre née d'une fulguration de l'esprit créateur et toute absence essentielle aurait été comme une déchirure. Pourtant fragmentez n'importe quel dessin, le fragment est presque aussi beau que l'ensemble."[15]

Il ne reste plus un seul livre.

L'idée du musée

Les exigences sont prescrites, les séparations claires.

Au rez-de-chaussée, dans une approche technocrate et strictement chronologique, est présenté l'ensemble du parcours d'éditeur de Tériade.

À l'étage, où l'humeur est artistique et l'approche plastique, sont exposées les œuvres tirées des *Livres d'Artistes*, montrant le génie de l'éditeur qui est à l'origine de ces chefs-d'œuvre.

Deux étages, deux approches différentes, l'équilibre exactement tel que lui-même les envisageait, entre l'éditeur et l'esthète amoureux de l'art, le cosmopolite Parisien et l'insouciant Stratis de l'été.

L'aspect technique

Des constructions légères avec des panneaux bas, tels que lui-même les avait placés dans les salles pour augmenter les surfaces afin d'y exposer davantage d'œuvres, avec des matériaux adaptés à l'utilisation dans un musée au milieu de cet environnement très humide de l'oliveraie. Les cloisons facilitent le sens de la visite et contribuent à rendre discrète la présence de l'éclairage, gardant intacts les plafonds traditionnels. En même temps, elles cachent l'infrastructure technique indispensable dans un musée pour la sécurité des œuvres face aux dangers climatiques ou autres.

---

1. Verve est un mot commun au français et à l' anglais.
2. Claude Bouyeure, "Un grand éditeur d'art: Tériade", *Jardin des Arts*, no. 218 (mai-juin 1973) pp. 12-13.
3. Je remercie chaleureusement M. Kostis Ioannou, cousin d'Odysséas Elytis et son épouse Olga de la famille les Valiadis, pour les belles conversations à l'automne 2013 dans la maison Thrassyvoulos Alepoudelis.
4. Odysseas Elytis raconte, dans le livre *Le peintre Théophilos*, en novembre 1996: *«Et une fois de plus, j'admirai la justesse de son jugement lorsque je le vis préférer plutôt que les endroits les plus en vue d'Aklidio, que je proposais, les modestes oliveraies de Varia, face à sa maison paternelle, inondées d'une douce et paisible lumière.»*
5. Sur la plaque, 1905.
6. Il s'agit de la chapelle située non loin du Musée, à côté de la source et de l'énorme chêne. Tsarouchis fit les dessins de peintures sacrées qui ne furent jamais réalisées pour des raisons indépendantes de sa volonté. C'est ainsi que fut manquée l'occasion d'un autre ensemble d'œuvres aux côtés des deux musées.
7. L'interlocuteur dans ce dialogue imaginaire - pas tant que cela - est le peintre Yannis Tsarouchis.
8. Construit en 1965 d'après des dessins de Yannis Tsarouchis et de l'architecte de Mytilène Yorgos Yannoulellis.
9. L'oliveraie est classée «site d'une beauté naturelle exceptionnelle», n° 305, *Kathimerini*, 4 juillet 1999.
10. Texte de Tériade parmi ses écrits éparpillés, que Jean Leymarie évoque dans son texte pour l'édition publiée à l'occasion de l'exposition au Grand Palais «Hommage à Tériade», Paris 1973.
11. Portant la signature de Matisse et une dédicace adressée à Tériade, *Matisse à Tériade* 24/3/52.
12. Née Alice Génin (1917-2007), sa deuxième épouse, elle rencontra Tériade en 1949 avec qui elle partagea sa vie pendant 35 ans.
13. Les salles mesurent 5,60 X 4,50 m et sont un multiple des dimensions obtenues par le pliage de la feuille d'imprimerie.
14. Revue *Zigos*, mai-juin 1979 (année de l'inauguration du musée), texte traduit par Jean Leymarie, p.32.
15. Texte de Tériade, paru dans *Verve* 29/30 de 1954, avec 180 dessins de Pablo Picasso faits entre le 28 novembre 1953 et le 3 février 1954.

Les salles restent lumineuses; les rayons du soleil de cette terre éolienne se sont avérés nuisibles aux œuvres et ont été remplacés par des sources de lumière artificielle. Les fenêtres ferment, accroissant les surfaces d'exposition, sans pour autant détourner l'attention du visiteur occupé à lire la collection. L'éclairage protège les œuvres des rayons UV, grâce à des filtres spécifiques et parallèlement, à l'étage, il est mis à contribution en suggérant la différenciation de l'interprétation des œuvres. Une grande et sévère croix noire dans la salle-cellule de la *Religieuse Portugaise* de Matisse, un cerceau ludique dans la salle du *Cirque* de Léger. Sur le Belvédère, par contre, sur la véranda de l'étage, la lumière joue avec le miroir[16] de l'appareil photographique d'Henri Cartier-Bresson et met le *«jardin sur la mer»*[17] à l'intérieur du musée.

De couleurs aux murs, très peu, l'essentiel. Les salles sont d'ailleurs pleines des couleurs des œuvres. Juste des petits coups de pinceaux qui s'échappent de chacune des œuvres pour différencier sémiologiquement les salles. Le vert de Chagall de *Daphnis et Chloé*, le rouge de Picasso du *Chant des Morts*, le bleu de Miró du *Roi Ubu*, le jaune de Léger de *La Ville*.

Les œuvres sont protégées dans des encadrements et vitrines tout spécialement dessinés pour le musée. Des encadrements en bois de frêne[18]. L'arbre lié à la terre dans toutes les mythologies du monde. Héraclès en fit sa massue. Les bateaux envoyés par Nestor à Troie, et aussi la lance de l'intrépide Achille étaient en bois de frêne.[19]

Des détails petits et importants, pour faire raconter au musée des histoires parallèles et mettre en communion la culture et les visiteurs petits et grands. C'était le souhait de Tériade, de toujours produire de la culture, d'inciter à quelque chose de nouveau.

Des applications numériques dans toutes les salles, de même que dans la Bibliothèque du Musée. Ici, le visiteur, dans un bel espace de lecture, devant la bibliothèque "moderne"[20]-sculpture se questionnera et comprendra combien le jugement de Tériade était juste lorsqu'il publiait l'art du début du XXe siècle que l'on nomme *Art moderne*, à une époque où cet art était encore considéré comme moderniste.

Conclusion

L'idée de base de l'exposition – que l'on me permette de le croire – était de Tériade lui-même. Sa personnalité impressionnante a été notre guide pendant tout ce temps. Chacune de nos décisions trouvait sa solution d'une façon magique. C'est ainsi qu'à chaque pas nous avions l'impression qu'il nous guidait. Voilà pourquoi sa présence est si forte, dans chacune des salles du musée. Il est tout simplement autour de nous, parmi vous.

Dans la dernière salle de le rez-de-chaussée, celle du moment où il acheva son activité d'éditeur, nous avons placé son cher *"cœur d'amour épris"* de la couverture de *Verve* 23 de Matisse. Tout autour, ses derniers chefs-d'œuvre d'éditeur.

« L'homme des jardins »[21] qui fumait confortablement installé avec Matisse dans la roseraie de sa maison de St-Jean-Cap-Ferrat et buvait son café dans la tasse que Picasso lui avait faite, à côté de la sculpture de Laurens sur un tronc de palmier, est le même qui chaque après-midi faisait sa promenade dans l'oliveraie broussailleuse à Varia, allumait un cierge dans la chapelle Sainte-Paraskevi et causait des heures avec sa chère Fotini.[22]

Nous espérons qu'il serait content, lui qui a rejoint ses grands amis au Panthéon des artistes. Il n'exploita jamais personne, bien au contraire il aida beaucoup de monde. C'est pour cela que nous sommes certains qu'en quelque sorte il nous a nous aussi aidés, tout comme il vous aidera à vous gorger de la beauté des images de son cœur.

"Voici qu'avec le recul, un des bergers secrets de la Beauté rassemble son troupeau, prépare ses offrandes et laisse, une saison, dénombrer ses récoltes".[23]

Stelios E. Daskalakis
Muséographe (MPhil)
Conservateur, Département des Antiquités et Œuvres d'Art,
Inspection de l'archéologie préhistorique et classique de l'Acropole
Ministère de la Culture et des Sports

---

16. Cette construction avec le miroir convexe renvoie au miroir qui enferme l'image à l'intérieur de l'appareil photographique.
17. Titre du texte de Jean Leymarie, pour l'exposition au Grand Palais «Hommage à Tériade», Paris 1973.
18. Fraxinus Ornus, Frêne, bois dur et léger.
19. *Iliade*, Chant XVI, vers 140.
20. Bibliothèque dessinée par Zaha Hadid (1950-). L'architecte Iraquienne reçut en 2004 le prix Pritzker, "Nobel de l'architecture". Elle est représentante du mouvement Déconstructiviste.
21. Repris par D. Kalokyris, dans sa publication du poème d'Odysseas Elytis *Villa Natacha*, revue *Tram* 1973, dont il fut l'éditeur. Le poème est dédié à Tériade.
22. Fotini Karali était son intendante à l'oliveraie de Varia ; elle faisait partie de l'héritage de la famille puisqu'elle fut également l'intendante de ses parents. Elle resta auprès de lui jusqu'à l'âge de 95 ans.
23. Jean Leymarie, catalogue de l'exposition au Grand Palais «Hommage à Tériade», Paris 1973.

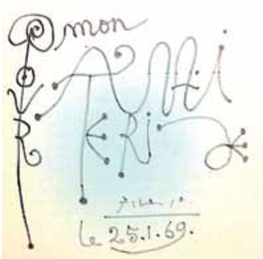

Pour mon ami Tériade
Picasso le 25.1.69

Η ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ-ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗ-TÉRIADE: ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΗΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΡΙΑΣ

«... Ο εκδότης αποτελεί μια διπλή προσωπικότητα, καταδικασμένη να συμφιλιώνει την τέχνη με το χρήμα, την αγάπη για τη λογοτεχνία με την αναζήτηση του κέρδους, μέσα από πρακτικές που τοποθετούνται κάπου ανάμεσα στα δύο άκρα: την κυνική υποταγή στους εμπορικούς υπολογισμούς και την ηρωική ή ανόητη αδιαφορία για τις ανάγκες της οικονομίας»[1], σημειώνει ο Πιέρ Μπουρντιέ.

Ο Στρατής Ελευθεριάδης-Τεριάντ εξέδωσε την επιθεώρηση τέχνης *Verve*, και αργότερα τα *Βιβλία των Καλλιτεχνών* στοχεύοντας στην ισορροπία ανάμεσα στα κείμενα και την εικόνα, την εξαιρετική ποιότητα της εκτύπωσης και την παρουσίαση πρωτότυπων έργων τέχνης. Αν και στην Ευρώπη και κυρίως στη Γαλλία οι εκδόσεις τέχνης αποτελούσαν παράδοση ήδη από τον 19ο αιώνα, σε αντίθεση με τα περισσότερα τεχνοκριτικά περιοδικά και επιθεωρήσεις τέχνης της εποχής του Μεσοπολέμου, οι εκδόσεις του Τεριάντ δεν εξέφραζαν κάποιο ιδεολογικό ρεύμα ή κίνημα, παρά την προσωπική επιλογή ενός εκδότη να συγκεντρώνει σε κάθε τόμο τα έργα τέχνης που αγαπούσε.

Οι εκδόσεις του Τεριάντ πέτυχαν τον μοναδικό συνδυασμό κλασικών έργων τέχνης με σύγχρονα έργα της εποχής καταδεικνύοντας έτσι την πεποίθηση του Τεριάντ για την αδιάλειπτη συνέχεια της τέχνης. Ταυτόχρονα, μέσα από τις εκδόσεις του, ο Τεριάντ έδωσε τη δυνατότητα σε έναν σημαντικό αριθμό φιλότεχνων να έχουν στην κατοχή τους αυθεντικά έργα τέχνης.

Μέσα από την εκδοτική του δραστηριότητα, αλλά και από την προγενέστερη σταδιοδρομία του στην τεχνοκριτική, ο Τεριάντ έδειξε την προτίμησή του στα κινήματα της γαλλικής μοντέρνας τέχνης και σε Γάλλους καλλιτέχνες ή καλλιτέχνες που δραστηριοποιήθηκαν στη Γαλλία, ιδιαιτέρως σε όσους διατύπωσαν προτάσεις πριν από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Αν και υπήρξε καλλιτεχνικός διευθυντής του περιοδικού *Minotaure*, απέρριψε τον Σουρεαλισμό ήδη από τα μέσα της δεκετίας του 1930, δηλαδή όταν ακόμα το κίνημα μεσουρανούσε. Θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς ότι ο Τεριάντ προτιμούσε τα καλλιτεχνικά κινήματα που δεν εκδήλωναν κοινωνική ή πολιτική τοποθέτηση οποιασδήποτε κατεύθυνσης. Διατηρούσε άριστες προσωπικές σχέσεις με τη συντριπτική πλειοψηφία των συνεργατών του καλλιτεχνών, κάποιοι από οποίους ανήκαν στην αριστερά, όπως ο Λεζέ ή ο Πικάσο, ωστόσο στις συνεργασίες μαζί τους προτιμούσε να δοθεί βαρύτητα στη φόρμα και το προσωπικό ιδίωμα του κάθε καλλιτέχνη, αποφεύγοντας τις πολιτικές αναφορές. Η *Γκερνίκα* του Πικάσο π.χ., φωτογραφημένη από την Ντόρα Μάαρ στο ατελιέ του Πικάσο λίγο πριν από την παρουσίασή της στη Διεθνή Έκθεση του Παρισιού, το 1937, δημοσιεύτηκε στο *Verve* 1, τον Δεκέμβριο του 1937 ως ένα διάσημο έργο τέχνης, χωρίς όμως κανενός είδους σχολιασμό του ολοφάνερου πολιτικού της περιεχομένου.

Υποστηρίζοντας τη διαχρονική αξία των έργων τέχνης, ο Τεριάντ τολμούσε να γίνει επίκαιρος, αλλά ίσως ανησυχούσε μήπως γίνει επικαιρικός. Η αποφυγή οποιασδήποτε επίδειξης πολιτικής, έστω, συμπάθειας, από τον Τεριάντ αποτελεί ένα πολύ ενδιαφέρον ερευνητικό ερώτημα, που μας επιστρέφει πάλι στον ορισμό του εκδότη από τον Μπουρντιέ: είναι προφανές ότι η συμφιλίωση της τέχνης με το χρήμα χρειάζεται ένα στέρεο πολιτικό κλίμα, δηλαδή ό,τι ακριβώς δεν υπήρχε την εποχή που ξεκίνησαν οι εκδόσεις του Τεριάντ. Η πολιτική αστάθεια διάρκεσε για μεγάλο χρονικό διάστημα, ωστόσο, παρά τις αμέτρητες περιπέτειες, οι εκδόσεις συνέχισαν την πορεία τους ακόμα και στη διάρκεια της γερμανικής κατοχής στη Γαλλία.

Στη μακρά διάρκεια της εκδοτικής του δραστηριότητας ο Τεριάντ δεν συμπεριέλαβε την αφαιρετική τέχνη, που υπήρξε κυρίαρχη καλλιτεχνική έκφραση κυρίως μεταπολεμικά, τόσο στην Ευρώπη, όσο και στις Η.Π.Α. Αν και οι μονογραφίες των Μποντέν και Μπορές παρουσιάζουν αφαιρετικά έργα, αποτέλεσαν μάλλον εξαιρέσεις στις σταθερές προτιμήσεις του Τεριάντ για τους καλλιτέχνες που δεν απομακρύνονταν τελείως από την παραστατικότητα. Ζώντας σχεδόν όλη του τη ζωή στο Παρίσι, ο Τεριάντ επέλεξε να αναδείξει τη γαλλική τέχνη. Μεταπολεμικά, οι πολυτελείς εκδόσεις του Τεριάντ θεωρούνταν ως το «ανάχωμα» στην κατακλυσμιαία ανάπτυξη των Η.Π.Α. και την επιβολή των αμερικανικών κινημάτων στην παγκόσμια κουλτούρα (αφηρημένος εξπρεσιονισμός, ποπ αρτ κ.τ.λ.). Παρά το πέρασμα των ετών, ο Τεριάντ δεν αναζήτησε τις νέες καλλιτεχνικές μορφές: έμεινε σταθερός στις παλιές του φιλίες, με τους, σχεδόν, συνομήλικούς του καλλιτέχνες της γαλλικής μοντέρνας τέχνης, παρότι είχαν πια απομακρυνθεί τελείως από την έννοια της πρωτοπορίας. Η σταθερή του αγάπη στην αισθητική τελειότητα τον έκανε να γυρίσει την πλάτη στην αναζήτηση νέων πρωτοποριών. Για τον Τεριάντ η καλλιτεχνική πρωτοπορία είχε τελειώσει ήδη από την ημέρα της κήρυξης του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου.

Η ευφυΐα του Τεριάντ τού επέτρεψε να ανταποκριθεί στα χαρακτηριστικά του εκδότη όπως τον προσδιορίζει ο Μπουρντιέ: στενός φίλος των περισσότερων καλλιτεχνών της γαλλικής μοντέρνας τέχνης, με υψηλές απαιτήσεις σε ό,τι αφορά το αισθητικό αποτέλεσμα των εκδόσεών του, εκμεταλλεύτηκε στο έπακρο τις τεχνολογικές δυνατότητες που του έδινε η χαρακτική, αξιοποιώντας παράλληλα τον κοινωνικό της ρόλο. Οι εκδόσεις του Τεριάντ διαθέτουν πρωτότυπα χαρακτικά έργα, με άψογες τεχνικές προδιαγραφές, ώστε να αποτελούν ταυτόχρονα αντικείμενα ανάγνωσης και έργα τέχνης.

Στο ίδιο πνεύμα της αναπαραγωγής και ευρείας διάδοσης των έργων τέχνης εντάσσεται και η αναγνώριση της φωτογραφίας από τον Τεριάντ ως τέχνης ισότιμης με τις άλλες εικαστικές τέχνες. Η συμβολή του στην ανάδειξη των έργων ήδη γνωστών αλλά και νέων φωτογράφων υπήρξε καθοριστική: στα ποικίλα τεύχη των *Verve*, φρόντιζε να υπάρχει αφιέρωμα σε φωτογράφους της εποχής, φιλοξενώντας εξαιρετικής αισθητικής έργα, ενώ μεταπολεμικά η έκδοση δύο φωτογραφικών λευκωμάτων του Ανρί Καρτιέ-Μπρεσόν υπήρξε εμβληματική για αντίστοιχες μετέπειτα εκδόσεις.

Όσα αναφέρονται παραπάνω υπαινικτικά αποτελούν ορισμένες πρώτες παρατηρήσεις για την εκδοτική δραστηριότητα του Στρατή Ελευθεριάδη-Τεριάντ. Η υλοποίηση της επανέκθεσης ενός μουσείου στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΣΠΑ απλώς κατέδειξε το πλήθος των ερωτημάτων που μπορούν να απασχολήσουν τους ερευνητές, αφού ολοκληρωθεί το έργο της επανέκθεσης.

Στο τέλος αυτού του σημειώματος είναι αδύνατον να μην ευχαριστήσω προσωπικά όσους κατέστησαν το έργο της επανέκθεσης εφικτό με τη μελέτη και τεκμηρίωση της συλλογής, αλλά κυρίως με το ανεξάντλητο φιλότιμό τους: την ομάδα καταγραφής, την κα Άννα Καγιαδάκη, συντηρήτρια, τον κο Μανόλη Καρτεράκη και την κα Κυριακή Μαυροματάκη, ιστορικούς τέχνης, οι οποίοι κατέγραψαν συστηματικά τα περίπου 2500 έργα της συλλογής και τις φθορές τους, έργα που παραδόθηκαν στη ΔΙ.ΝΕ.ΠΟ.Κ. ακατάγραφα. Την κα Αλίνα Χατζησπύρου, ιστορικό τέχνης και μουσειολόγο, που τεκμηρίωσε ολόκληρη τη συλλογή. Στις κες Χατζησπύρου και Μαυροματάκη οφείλονται θερμές ευχαριστίες και για την συγγραφή μέρους των κειμένων του μουσείου, όπως και στον κο Σίλα Μιχάλακα, λαογράφο-εθνολόγο, που υλοποίησε τις ψηφιακές εφαρμογές του μουσείου με απαρέγκλιτη επιστημονική διαύγεια.

1. Pierre Bourdieu, "Une révolution conservatrice dans l'édition", *Actes de la recherche en sciences sociales*, τεύχ. 126-127, Μάρτιος 1999, σσ. 3-28, βλ. εισαγωγή, σ. 3.

Η συνεργασία με τα άλλα δύο μέλη της ομάδας εργασίας του 2ου υποέργου, τον κο Στέλιο Δασκαλάκη, μουσειογράφο, προϊστάμενο του Τμήματος Συντήρησης της Α΄ ΕΠΚΑ Ακροπόλεως και την κα Τέτη Χατζηνικολάου, πρόεδρο του Ελληνικού τμήματος του ICOM και επίτιμη διευθύντρια της ΔΙ.ΝΕ. ΠΟ.Κ., ήταν τιμή για μένα και ελπίζω να δοθεί η ευκαιρία να επαναληφθεί στο μέλλον. Η εμπιστοσύνη που επέδειξε στην ομάδα εργασίας η Γενική Διευθύντρια Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς κα Μαρία Ανδρεαδάκη-Βλαζάκη υπήρξε το μόνιμο στήριγμα στη μακρά αυτή προσπάθεια. Τέλος, ευχαριστίες οφείλονται στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, αλλά και στην Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή του ΥΠ.ΠΟ.Α., χωρίς τη στήριξη των οποίων το έργο της επανέκθεσης δεν θα είχε ποτέ υλοποιηθεί.

Άνη Κοντογιώργη
Δρ. Ιστορίας της Τέχνης, Διεύθυνση Νεώτερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, ΥΠ.ΠΟ.Α.

THE COLLECTION OF THE STRATIS ELEFTHERIADIS-TÉRIADE MUSEUM-LIBRARY: A CURATOR'S NOTE

"... publishers too are two-sided figures, doomed to reconciling art and money, love of literature and the profit motive, through strategies situated somewhere between these two extremes, between cynical submissiveness to commercial considerations and heroic or mad indifference to financial dictates"[1], Pierre Bourdieu notes.

Stratis Eleftheriadis-Tériade published the art review *Verve* and later the *Artists' Books* seeking the balance between text and image, the excellent print quality and the presentation of original artworks. In Europe, particularly in France, art publications have been a tradition already since the 19th century; contrary to most art journals and reviews of the interwar period, Tériade's publications did not express any ideological trend or movement, but the publisher's personal selection to collect the artworks he loved in every volume.

Tériade's publications uniquely combined classic art with works of the era, demonstrating thus his belief in the continuity of art. At the same time, through his publications Tériade gave the opportunity to a significant number of art lovers to acquire an original artwork.

Through his publishing activity, but also by his earlier career in art criticism, Tériade showed a preference for modern French art movements and French artists or artists active in France, particularly for those who have articulated proposals before World War I. Although he was artistic director of the *Minotaure* magazine, he rejected Surrealism already in the mid-1930s, namely when the movement was still at its zenith. It could be argued that Tériade preferred artistic trends that did not express social or political positions of any direction. He maintained excellent personal relationships with the vast majority of his collaborating artists, some of whom belonged to the left, like Léger and Picasso; nevertheless, in his collaborations he preferred to emphasize the form and the personal style of each artist, avoiding political references. For example Picasso's *Guernica*, photographed by Dora Maar in Picasso's studio just before its presentation at the Paris International Exhibition in 1937, appeared in *Verve* 1 (December 1937) as a famous artwork, without any comment on its obvious political content.

Believing in the diachronic value of art, Tériade dared to be timely, but he might be concerned with not being expendable. Tériade's attempt to avoid any demonstration of political sympathy is a very interesting research question, which is related to Bourdieu's definition of the publisher. It is obvious that reconciling art and money requires a solid political climate, which was not the case in the era when Tériade's publications began. Political instability lasted for a long time; nevertheless, despite their countless adventures, his publications continued their course even during the German occupation in France.

In the long course of his publishing activity, Tériade did not include abstract art, which was the dominant artistic expression both in Europe and the U.S. in the postwar period. Although abstract works were presented in the monographs on Beaudin and Bores, these were rather exceptions to Tériade's stable preferences for artists who did not move away from figurative art. Living almost all his life in Paris, Tériade chose to give prominence to French art. In the postwar era, Tériade's luxury publications were considered a buffer against the cataclysmic growth of the U.S. and the imposition of American art in the global culture (Abstract Expressionism, Pop Art, etc.). Despite the years passing, Tériade did not seek new artistic forms: he retained his old friendships with coeval artists of French modernism, although they had by then completely moved away from the avant-garde concept. The constant love for aesthetic perfection made him turn his back on new vanguards. For Tériade the avant-garde had finished already since the outbreak of World War II.

Tériade's wittiness allowed him to meet the features of the publisher as defined by Bourdieu: a close friend of most artists of the French modernism, with high expectations regarding the aesthetic result of his publications, he took advantage of the technological opportunities that engraving gave him, while promoting its social role. Tériade's publications feature original engravings, with excellent technical quality, so as to be at the same time reading objects and artworks.

This same spirit of reproduction and wide dissemination of artworks also includes Tériade's acknowledging of photography as an art equal to other visual arts. His contribution to the promotion of works by already known but also new photographers was decisive. In the varied issues of *Verve*, he made sure that a tribute to the photographers of his time would be included, hosting exceptional works. Respectively, in the postwar period the publication of two photography albums by Henri Cartier-Bresson was emblematic for related subsequent publications.

Some initial observations on Stratis Eleftheriadis-Tériade publishing activity are suggestively mentioned above. Working in the redisplay project of a museum within the National Strategic Reference Framework simply showed the numerous questions that can be addressed by researchers, after the redisplay is completed.

At the end of this note I would like to personally thank those who have made the redisplay project possible by studying and documenting the collection and working inexhaustibly: the cataloging team, Anna Kagiadaki, conservator, Manolis Karterakis and Kyriaki Mavromataki, art historians, who cataloged systematically about 2500 works in the collection, works that were delivered to the Directorate of Modern Cultural Heritage without being inventoried. Alina Chatzispyrou, art historian and museologist who documented the entire collection. I would also like to thank Chatzispyrou and Mavromataki for their contribution to the wall texts, and Silas Michalakas, folklorist-ethnologist for realizing the digital applications of the museum with undeviating scientific clarity.

Collaborating with the other two members of the working group of the 2nd subproject, Stelios Daskalakis, museum exhibition designer, Head of the Department of Conservation of Antiquities of the 1st Ephorate of Prehistoric and Classical Antiquities (Acropolis) and Teti Hadjinicolaou, President of the National Committee of the International Council of Museums and honorary director of the Directorate of Modern Cultural Heritage, was an honor for me and I hope I will have the chance to repeat it in the future. The confidence in the working group shown by the General Director of Antiquities and Cultural Heritage Maria Andreadaki-Vlazaki was our permanent support in this long effort. Finally, thanks are due to the Region of the North Aegean, but also to the Intermediate Managing Authority of the Hellenic Ministry of Culture and Sports, without whose support the redisplay project would have never been realized.

Dr. Annie Kontogiorgi
Art Historian, Directorate of Modern Cultural Heritage of the Ministry of Culture and Sports

1. Pierre Bourdieu, "Une révolution conservatrice dans l'édition", *Actes de la recherche en sciences sociales*, no. 126-127, March 1999, pp. 3-28, see introduction, p. 3.

LA COLLECTION DU MUSÉE-BIBLIOTHÈQUE STRATIS ÉLEFTHÉRIADIS-TÉRIADE: NOTE DE LA COMMISSAIRE

«...l'éditeur est aussi un personnage double, condamné à concilier l'art et l'argent, l'amour de la littérature et la recherche du profit, dans des stratégies qui se situent quelque part entre les deux extrêmes: la soumission cynique aux considérations commerciales et l'indifférence héroïque ou insensée aux nécessités de l'économie» [1], écrit Pierre Bourdieu.

Stratis Élefthériadis-Tériade édita la revue artistique et littéraire *Verve*, et plus tard les *Livres d'Artistes*, visant l'équilibre entre texte et image, l'excellente qualité de l'impression et la présentation d'œuvres d'art originales. Même si en Europe et notamment en France, les éditions d'art étaient déjà une tradition depuis le XIXe siècle, contrairement à la plupart des journaux et revues de critiques d'art de la période de l'entre-deux-guerres, les éditions de Tériade n'exprimaient pas de courant idéologique ou de mouvement, mais le choix personnel de leur éditeur de réunir dans chaque volume des œuvres qu'il aimait.

Les éditions de Tériade parvinrent à cette combinaison unique d'œuvres d'art classiques et d'œuvres modernes de l'époque, attestant ainsi de sa conviction que l'art s'inscrit dans une continuité ininterrompue. Dans le même temps, à travers ses publications, il donna la possibilité à quantité d'amateurs d'acquérir d'authentiques œuvres d'art.

À travers son activité d'éditeur, mais aussi son parcours antérieur de critique d'art, Tériade montra sa préférence pour les mouvements de l'art moderne français et les artistes français ou artistes étrangers installés en France, tout particulièrement pour ceux qui avaient formulé des propositions avant la Première Guerre mondiale. Bien que directeur artistique de la revue *Minotaure*, il rejeta le Surréalisme dès le milieu des années 1930, c'est-à-dire à un moment où le mouvement était encore à son zénith. On pourrait affirmer que Tériade préférait les mouvements artistiques qui ne manifestaient pas de position sociale ou politique, quelle qu'en fût l'orientation. Il entretenait les meilleures relations personnelles avec presque tous ses collaborateurs artistes, dont certains étaient nettement de gauche, comme Léger ou Picasso, mais il préférait privilégier la forme et le langage propre à chaque artiste et éviter les références politiques. *Guernica* de Picasso par exemple, photographié par Dora Maar dans l'atelier de l'artiste peu avant d'être présenté à l'Exposition Universelle de Paris, en 1937, fut publié dans *Verve* 1, en décembre de la même année, en tant qu'œuvre célèbre, sans toutefois aucune sorte de commentaire sur sa teneur clairement politique.

En défendant la valeur intemporelle des œuvres d'art, Tériade osait se faire moderne, mais peut-être avait-il peur de devenir moderniste. Le fait qu'il s'abstînt de toute démonstration politique, ne serait-ce que par sympathie, fait de Tériade un sujet de recherche très intéressant, qui nous ramène de nouveau à la définition de l'éditeur par Bourdieu: il est évident que la conciliation de l'art avec l'argent nécessite un climat politique solide, c'est-à-dire exactement ce qui manquait à l'époque de la création des éditions de Tériade. L'instabilité politique dura assez longtemps, et pourtant, malgré les innombrables aventures, les éditions suivirent leur cours même pendant l'occupation de la France par les Nazis.

À sa longue activité d'éditeur, Tériade n'inclut pas l'art abstrait, qui était l'expression artistique dominante surtout après la guerre, aussi bien en Europe qu'aux États-Unis. Bien que les monographies de Beaudin et Borès présentent des œuvres abstraites, celles-ci furent plutôt des exceptions dans les choix stables de Tériade envers des artistes qui ne s'éloignaient pas complètement de la figuration. Ayant vécu presque toute sa vie à Paris, Tériade choisit de montrer l'art français. Après la guerre, ses éditions de luxe étaient considérées comme une «digue» contre le développement diluvien des États-Unis et les mouvements américains qui s'imposaient à la culture mondiale (expressionnisme abstrait, pop art, etc.). Et malgré le passage des années, Tériade ne s'intéressa pas aux nouvelles formes artistiques: il resta fidèle à ses anciennes amitiés avec les artistes de l'art moderne français de sa génération, même s'ils s'étaient alors complètement éloignés de la notion d'avant-garde. Son amour indéfectible de la perfection esthétique lui fit tourner le dos à la recherche de nouvelles avant-gardes. Pour lui, l'avant-garde artistique avait pris fin le jour même de la proclamation de la Première Guerre mondiale.

C'est son génie qui permit à Tériade de répondre aux caractéristiques de l'éditeur tel que le définit Bourdieu: ami intime de la plupart des artistes de l'art moderne français, extrêmement exigeant quant au résultat esthétique de ses éditions, il exploita largement les possibilités technologiques que lui donnait la gravure dont le rôle social fut de ce fait valorisé. Les éditions de Tériade disposent d'œuvres gravées originales, aux normes techniques irréprochables, de sorte qu'elles constituent à la fois des objets à lire et des œuvres d'art à part entière.

Dans le même esprit de reproduction et de large diffusion des œuvres d'art s'insère aussi la reconnaissance de la photographie par Tériade en tant que forme d'art pictural égale aux autres. Sa contribution à la mise en valeur des œuvres de jeunes photographes ou de photographes déjà reconnus fut déterminante: il veillait à ce que les divers numéros de *Verve* rendent hommage à des photographes de l'époque, publiant des œuvres d'une beauté exceptionnelle, alors qu'après la guerre l'édition de deux albums photographiques d'Henri Cartier-Bresson fut emblématique d'éditions similaires à venir.

Ce qui est évoqué ci-dessus de façon allusive constitue quelques-unes des premières observations portant sur l'activité d'éditeur de Stratis Élefthériadis-Tériade. La mise en œuvre de la réexposition d'un musée dans le cadre du programme CRSN ne fait qu'attester de la foule de questionnements qui peuvent intéresser les chercheurs, une fois le travail de réexposition terminé.

Il ne me serait pas possible, arrivant à la fin de cette note, de ne pas remercier personnellement tous ceux qui ont rendu ce travail de restauration effectif avec l'étude et la documentation sur la collection, mais surtout avec leur mérite inépuisable: l'équipe de l'inventaire, Mme Anna Kayiadaki, conservatrice, M. Manolis Karterakis et Mme Kyriaki Mavromataki, historiens de l'art, qui ont systématiquement inventorié les quelque 2500 œuvres de la collection et leur état de conservation, œuvres qui n'étaient pas répertoriées au moment où elles furent remises à la Direction du patrimoine culturel moderne; Mme Alina Chatzispyrou, historienne de l'art et muséologue, qui a documenté l'ensemble de la collection. Je me dois aussi de remercier chaleureusement Mmes Chatzispyrou et Mavromataki qui ont rédigé une partie des textes du musée, de même que M. Silas Mihalakas, folkloriste-ethnologue, qui a réalisé les applications numériques du musée avec une lucidité scientifique des plus rigoureuses.

La collaboration avec les deux autres membres de l'équipe de travail du 2e sous-projet, M. Stelios Daskalakis, muséographe, chef du Département de Conservation du Bureau 1 de l'Inspection de l'archéologie préhistorique et classique de l'Acropole et de Mme Teti Hadjinicolaou, présidente du Comité grec de l'Organisation Internationale des Musées (ICOM) et directrice honoraire de la Direction du patrimoine culturel moderne, fut un honneur pour moi et j'appelle de mes vœux qu'une occasion de travailler ensemble se présente de nouveau. La confiance dont a fait preuve la Directrice Générale des Antiquités et du Patrimoine Culturel, Mme Maria Andréadaki-Vlazaki, envers l'équipe de travail fut un soutien constant dans cette entreprise de longue haleine. Enfin, je tiens à remercier la Région Égée-Septentrionale, de même que l'Autorité de management intermédiaire du Ministère de la Culture et des Sports, sans le soutien desquels ce chantier de rénovation n'aurait jamais été possible.

Ani Kontogiorgi
Dr. en Histoire de l'art, Direction du Patrimoine Culturel Moderne du Ministère de la Culture et des Sports

1. Pierre Bourdieu, "Une révolution conservatrice dans l'édition", *Actes de la recherche en sciences sociales*, no. 126-127, mars 1999, pp. 3-28, voir introduction, p. 3.

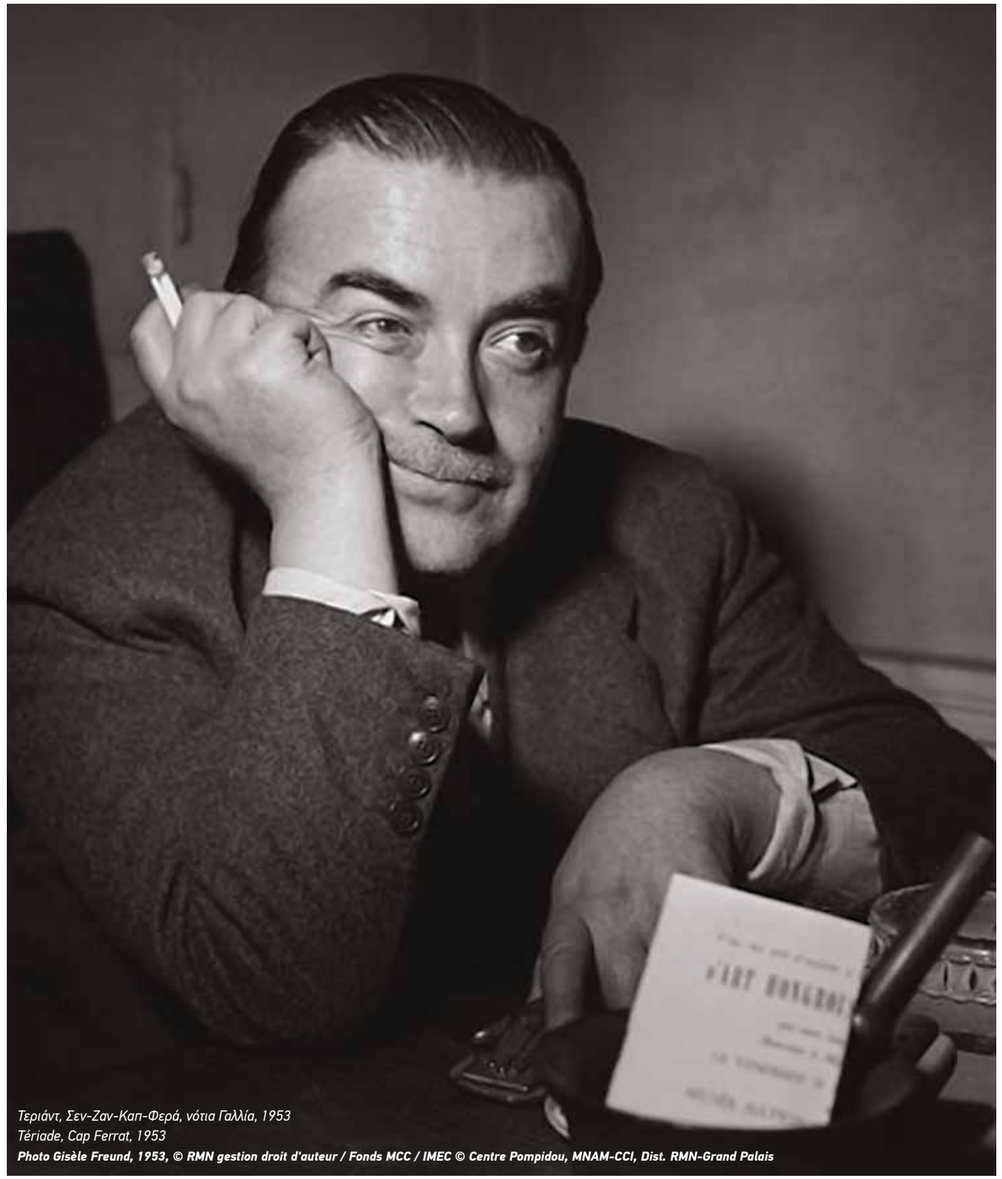

Τεριάντ, Σεν-Ζαν-Καπ-Φερά, νότια Γαλλία, 1953
Tériade, Cap Ferrat, 1953
Photo Gisèle Freund, 1953, © RMN gestion droit d'auteur / Fonds MCC / IMEC © Centre Pompidou, MNAM-CCI, Dist. RMN-Grand Palais

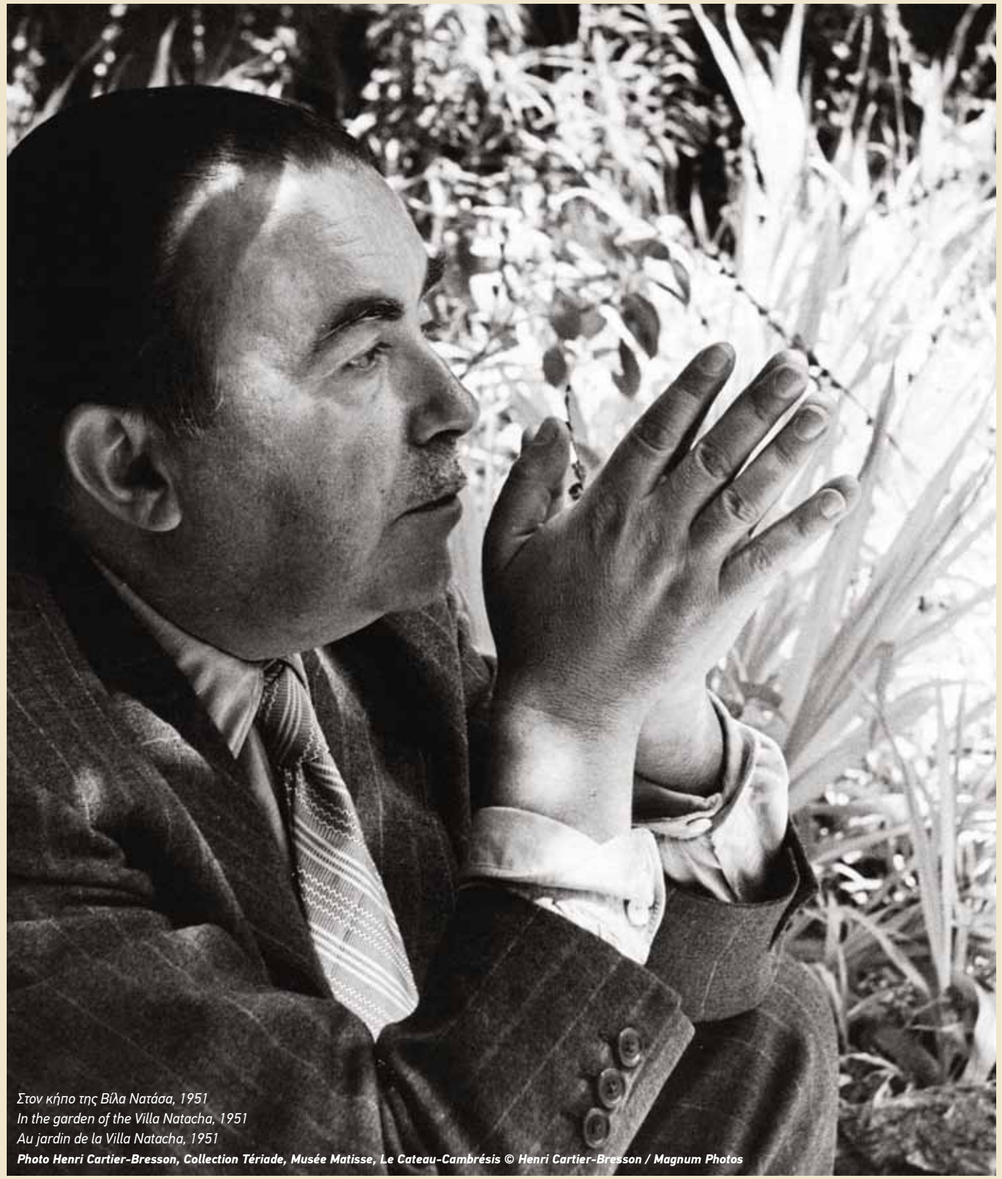

Στον κήπο της Βίλα Ματάσα, 1951
In the garden of the Villa Natacha, 1951
Au jardin de la Villa Natacha, 1951
Photo Henri Cartier-Bresson, Collection Tériade, Musée Matisse, Le Cateau-Cambrésis © Henri Cartier-Bresson / Magnum Photos

«Το βιβλίο και ο θρύλος»

Η συλλογή του Μουσείου-Βιβλιοθήκης δωρήθηκε από τον ίδιο τον Στρατή Ελευθεριάδη-Τεριάντ και στεγάστηκε στο κτήριο, που ανεγέρθηκε με δικές του δαπάνες, το 1979, σε σχέδια του λέσβιου αρχιτέκτονα Γιώργου Γιανουλλέλη.
Περιλαμβάνει αντίτυπα των εκδόσεών του, καρπούς της συνεργασίας του με κορυφαίους δημιουργούς του γαλλικού μοντερνισμού, καθώς και έργα Ελλήνων καλλιτεχνών.
Ο Τεριάντ εμπνεύστηκε την αρχιτεκτονική δομή του Μουσείου από την αναδίπλωση ενός τυπογραφικού φύλλου, δημιουργώντας, ως κάτοψη, έναν λιτό κάναβο.

Η επανέκθεση

Η διάρθρωση του μουσειακού χώρου διατηρήθηκε, με τον κάναβο ως αφετηρία και με δομικές παρεμβάσεις στην ορθογώνια κάτοψη κάθε αίθουσας. Σε αυτόν τον μουσειογραφικό σχεδιασμό οδήγησε η αρχική επιλογή του Τεριάντ να αντιμετωπίσει ως εκθέματα μεμονωμένες σελίδες των εκδόσεών του, καταργώντας την έννοια του βιβλίου. Στόχος της επανέκθεσης είναι η προστασία και η παρουσίαση του συνόλου του εκδοτικού έργου του Τεριάντ, με νέα μουσειολογική αντίληψη και με αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνογνωσίας.

Ισόγειο: «Το βιβλίο και ο θρύλος»

Ολόκληρη η συλλογή κατανέμεται στις αίθουσες χρονολογικά, ανά πενταετία, διαχωρισμός που σχετίζεται οργανικά με τη δράση του Τεριάντ και τα γεγονότα που σημάδεψαν την ευρωπαϊκή τέχνη. Σε κάθε αίθουσα παρουσιάζονται οι εκδόσεις σε ψηφιακή ανασύσταση.

Όροφος: «Ο κήπος στη θάλασσα»

Το λεσβιακό τοπίο εισβάλλει στο μουσείο επιλεκτικά: στο χαγιάτι, σε διαρκή διάλογο με το έργο του Καρτιέ-Μπρεσόν, στην αίθουσα των Ελλήνων Καλλιτεχνών και Θεματικών Εκθέσεων, καθώς και στη Βιβλιοθήκη, η οποία φιλοξενεί ψηφιοποιημένη ολόκληρη τη συλλογή. Δώδεκα *Βιβλία Καλλιτεχνών* εκτίθενται με ελεύθερη πορεία: Πικάσο, Ματίς, Σαγκάλ, Λοράνς, Λεζέ, Μιρό. Όλοι υπήρξαν εμβληματικές μορφές του μοντερνισμού και προσωπικοί φίλοι του Τεριάντ. Ανάμεσά τους και το *Βιβλίο Δάφνις και Χλόη*, όπου η αρχαιολογία του λεσβιακού τοπίου ένωσε το λογοτεχνικό έργο του 3ου αιώνα μ.Χ. με την πανανθρώπινη ευαισθησία του Σαγκάλ, στα μέσα του 20ού αιώνα.

“The book and the legend”

Donated by Stratis Eleftheriadis-Tériade himself, the collection of the Museum-Library was housed in the building erected at his own expense in 1979 to the design of the Lesbian architect Yorgos Yanoullelis.
It includes copies of its publications, fruits of collaboration with leading creators of French modernism, and works by Greek artists.
For the architectural structure of the Museum, Tériade was inspired by a folded printing sheet, which forms a plan of a simple grid.

The Redisplay

The structure of the museum space was maintained, having the grid as a starting point and implementing structural interventions in the rectangular plan of each room.
The exhibition design was guided by Tériade’s initial choice to treat the individual pages of the publications as exhibits, eliminating the concept of the book. The aim of the redisplay was the protection and presentation of all the work published by Tériade in a new interpretive plan and with the use of contemporary technological expertise.

Ground Floor: “The book and the legend”

The entire collection is distributed chronologically in the galleries, each for every five years, a division organically associated with both Tériade’s activity and the events that marked European art. In each gallery the publications are presented digitally reconstituted.

Floor: “The garden at the sea”

The landscape of Lesbos selectively invades the Museum: in the loggia, in constant dialogue with the work by Cartier-Bresson, in the gallery of the Greek artists and thematic displays, and in the Library, which hosts the entire collection digitized.
Twelve *Artists’ Books* are displayed creating a free path for the visitor: Picasso, Matisse, Chagall, Laurens, Léger, Miró. All were emblematic figures of modernism and personal friends of Tériade. Among them the *Book Daphnis and Chloe*, in which the landscape of the island connected the literary work of the 3rd century AD with the universal sensitivity of Chagall, in the mid-20th century.

«Le livre et la légende»

La collection du Musée-Bibliothèque est une donation de Stratis Élefthériades-Tériade qu’abrite le bâtiment dont il a lui-même financé la construction, en 1979, et qui a été dessiné par un architecte originaire lui aussi de l’île, Yorgos Yanoullelis. La collection rassemble des exemplaires des éditions Verve, fruits de la collaboration de Tériade avec les plus grands artistes de l’art moderne français, à laquelle sont venues s’ajouter des œuvres d’artistes grecs. Tériade s’est inspiré, pour la structure architecturale du Musée, du pliage de la feuille d’impression, le plan étant réduit à un simple quadrillage.

Réexposition de la collection

L’agencement spatial du musée, basé sur l’idée du quadrillage, a été conservé et des interventions structurelles ont été faites dans chacune des salles rectangulaires. C’est Tériade qui est à l’origine de ce plan, lorsqu’il décide d’envisager les pages isolées de ses éditions comme des objets à part entière, outrepassant la notion même de livre. La réexposition de la collection vise à la fois la préservation et la présentation de l’ensemble de l’œuvre éditoriale de Tériade, mise en valeur par une conception muséologique nouvelle et un savoir-faire technologique moderne.

Rez-de-chaussée: «Le livre et la légende»

La collection entière est répartie dans les salles selon leur chronologie, par tranches de cinq ans; ce parcours rend compte de l’activité de Tériade et des événements qui ont marqué l’art européen. Dans chaque salle les éditions sont reconstituées sous forme numérique.

Étage: «Le jardin sur la mer»

Le paysage de Lesbos envahit le musée de façon choisie: la véranda, en dialogue constant avec l’œuvre de Cartier-Bresson, la salle des Artistes grecs et expositions thématiques mais aussi la Bibliothèque qui accueille la totalité numérisée de la collection. Douze *Livres d’Artistes* sont exposés selon un parcours libre: Picasso, Matisse, Chagall, Laurens, Léger, Miró, autant de grands noms de l’art moderne et amis intimes de Tériade. Parmi les *Livres, Daphnis et Chloé*, où le paysage de l’île fait le lien entre l’œuvre littéraire du IIIe siècle après J.C. et la sensibilité universelle de Chagall, au milieu du XXe siècle.

Στους Κήπους του Λουξεμβούργου στο Παρίσι, 1920
In the Luxembourg Gardens, Paris, 1920
Au Jardin du Luxembourg à Paris, 1920
Collection Tériade, Musée Matisse, Le Cateau-Cambrésis

«Χαράξου όπου μπορείς
με οποιονδήποτε τρόπο
κι ύστερα σβήσου πάλι
με γενναιοδωρία...»

(Οδ. Ελύτης, *Μαρία Νεφέλη*)

ΣΤΡΑΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ-ΤΕΡΙΑΝΤ
(1897-1983)

1897: Ο Στρατής Ελευθεριάδης γεννιέται στις 2 Μαΐου στη Βαρειά της Λέσβου. Ο πατέρας του Θρασύβουλος είναι ιδιοκτήτης μικρής σαπωνοποιΐας στο νησί.
1898-1915: Ανατρέφεται στην κοσμοπολίτικη ατμόσφαιρα της Μυτιλήνης. Παρά την οθωμανική κυριαρχία, η κοινωνία του νησιού γνωρίζει σημαντική οικονομική και πνευματική άνθιση και παρακολουθεί στενά τη γαλλική πνευματική ζωή.
1915-1925: Φεύγει για σπουδές νομικής στο Παρίσι. Σύντομα ανακαλύπτει την έντονη ζωή της πρωτεύουσας: συχνάζει στα λογοτεχνικά καφέ, επισκέπτεται μουσεία και γκαλερί, συναναστρέφεται καλλιτέχνες και συγγραφείς. Μέσα σε αυτό το περιβάλλον ο Στρατής Ελευθεριάδης διαμορφώνει τις αισθητικές του απόψεις και γνωρίζει ανθρώπους με τους οποίους θα συνεργαστεί αργότερα στην εκδοτική του πορεία.
Αποφασίζει να παραμείνει στο Παρίσι και να ακολουθήσει την κλίση του για την τέχνη. Ολοκληρώνει ωστόσο τις σπουδές του στη νομική από ηθική δέσμευση απέναντι στον πατέρα του.
1926: Αναλαμβάνει τη στήλη της μοντέρνας τέχνης στο πρωτοεμφανιζόμενο περιοδικό ***Cahiers d'art (Τετράδια Τέχνης)*** του Κριστιάν Ζερβός, Έλληνα με καταγωγή από την Κεφαλονιά. Από τα πρώτα του κείμενα διαφαίνεται η ιδιαίτερη κριτική του ματιά απέναντι στα σύγχρονα καλλιτεχνικά ρεύματα. Η συνεργασία του με τα ***Cahiers d'art*** θα διαρκέσει μέχρι το 1931.
Την ίδια περίοδο συνεργάζεται και με άλλα περιοδικά: ***L'art d'aujourd'hui*** (***Η τέχνη του σήμερα***), ***Séléction*** (***Επιλογή***), ***Comœdia*** (***Κωμωδία***), ***Les Nouvelles littéraires*** (***Τα Λογοτεχνικά Νέα***).
Καθιερώνεται στους καλλιτεχνικούς κύκλους με το όνομα Τεριάντ (Tériade).
1928: Μαζί με τον φίλο του, κριτικό τέχνης, Μορίς Ρενάλ αναλαμβάνουν την καλλιτεχνική στήλη της εβδομαδιαίας εφημερίδας ***L'Intransigeant (Ο Αδιάλλακτος)***, όπου υπογράφουν από κοινού με την προκλητική επωνυμία «Οι δύο τυφλοί». Η τακτική συνεργασία τους με την εφημερίδα θα διαρκέσει μέχρι τον Ιούνιο 1932.
1931-1932: Σε συνεργασία με τον Ελβετό εκδότη Αλμπέρ Σκιρά εκδίδει δύο ***Βιβλία Καλλιτεχνών***: τις ***Μεταμορφώσεις*** του Οβιδίου σε εικονογράφηση του Πικάσο (1931) και τα ***Ποιήματα*** του Στεφάν Μαλαρμέ σε εικονογράφηση του Ανρί Ματίς (1932). Αποκτά έτσι την πείρα που θα τον βοηθήσει στη μετέπειτα ατομική εκδοτική του πορεία.
1929-1932: Σε κάποιες από τις καλοκαιρινές διακοπές του στη Μυτιλήνη βλέπει για πρώτη φορά τοιχογραφίες του Θεόφιλου σε παντοπωλεία και καφενεία του νησιού. Αναζητά τον δημιουργό τους

Με τους γονείς του, στην αυλή του πατρικού σπιτιού στη Βαρειά, γύρω στα 1915
With his parents, in the courtyard of his family house in Varia, circa 1915
Avec ses parents, dans la cour de la maison natale à Varia, ca. 1915

Με την Αλίς και τον Σερ Τόμας Μόρνιγκτον στην έκθεση Hommage à Tériade (Τιμή στον Τεριάντ) *στην Βασιλική Ακαδημία, Λονδίνο, Μάρτιος-Οκτώβριος 1975*
With Alice and Sir Thomas Mornington at the exhibition Tribute to Tériade *at the Royal Academy of London, March-October 1975*
Avec Alice et Sir Thomas Mornington à l'exposition Hommage à Tériade *à la Royal Academy de Londre, mars-octobre 1975*
Collection Tériade, Musée Matisse, Le Cateau-Cambrésis

"Inscribe yourself someplace
any way you can
and later erase yourself again
with generosity..."

(Odysseus Elytis, *Maria Nephele*)

STRATIS ELEFTHERIADIS-TÉRIADE
(1897-1983)

1897: Stratis Eleftheriadis was born on May the 2nd in Varia of Lesbos. His father Thrasyvoulos owned a small soap-making factory on the island.
1898-1915: He grew up in the cosmopolitan atmosphere of Mytilene. Despite the Ottoman occupation, the society of the island flourished economically and intellectually in close contact with French cultural life.
1915-1925: He left to study law in Paris. Soon he discovered the excitement of the capital: frequented the literary cafés, visited museums and galleries, befriended artists and writers. Within this environment Stratis Eleftheriadis shaped his aesthetic views and got acquainted with people he collaborated with later in his publishing endeavor. He decided to settle permanently in Paris and follow his inclination for art. Nevertheless, he completed his law studies, fulfilling a moral commitment to his father.
1926: He started writing regularly on modern art in the emerging journal *Cahiers d'art* (Art Notebooks), published by Christian Zervos, a Greek from Cephalonia. His early texts reveal his particular critical look towards the

«Inscris-toi quelque part
peu importe
comment puis
efface-toi de grand cœur...»

(Odysseas Elytis, *Marie des Brumes*)

STRATIS ÉLEFTHÉRIADIS-TÉRIADE
(1897-1983)

1897: Stratis Élefthériadis naît le 2 mai à Varia sur l'île de Lesbos. Son père, Thrassyvoulos, a une petite fabrique de savon sur l'île.
1898-1915: Il grandit dans l'atmosphère cosmopolite de Mytilène. Malgré la domination ottomane, la communauté de l'île est en plein essor économique et culturel et suit de près la vie culturelle française.
1915-1925: Il part faire des études de droit à Paris où il ne tarde pas à découvrir l'intensité de la vie parisienne: il fréquente les cafés littéraires, visite les musées et les galeries, se lie d'amitié avec les artistes et les écrivains. C'est dans ce contexte que se forment ses goûts esthétiques et qu'il rencontre les gens avec qui il collaborera plus tard en tant qu'éditeur.
Il décide de s'installer à Paris et de suivre son inclination pour l'art. Néanmoins, par devoir moral envers son père, il termine ses études.
1926: Il est chargé de la «section moderne» dans le premier numéro des *Cahiers d'art* de Christian Zervos, un Grec originaire de l'île de Céphalonie. Dès ses premiers articles, il se distingue par son regard critique original sur les

Με τον Ανρί Λοράνς, 1951

With Henri Laurens, 1951

Avec Henri Laurens, 1951

Photo Henri Cartier-Bresson, Collection Tériade, Musée Matisse, Le Cateau-Cambrésis © Henri Cartier-Bresson / Magnum Photos

Από αριστερά: Κριστιάν Ζερβός, Άγγελος Κατακουζηνός, Τεριάντ, Γιώργος Κατσίμπαλης, Νίκος Χατζηκυριάκος-Γκίκας, Μιχάλης Τόμπρος, στους Κήπους του Λουξεμβούργου στο Παρίσι, 1925

From left to right: Christian Zervos, Angelos Katakouzenos, Tériade, Yorgos Katsimbalis, Nikos Hadjikyriakos-Ghika, Michalis Tombros, in the Luxembourg Gardens, Paris, 1925

De gauche à droite: Christian Zervos, Angelos Katakouzenos, Tériade, Yorgos Katsimbalis, Nikos Hadjikyriakos-Ghika, Michel Tombros, au Jardin de Luxembourg à Paris, 1925

Φωτογραφικό αρχείο Γ. Κατσίμπαλη

Από δεξιά: Ανρί Λοράνς, Μαργκερίτ Λανγκ, Τεριάντ και Ζορζ Μπρακ, στη Βίλα Νατάσα, γύρω στα 1945

From right to left: Henri Laurens, Marguerite Lang, Tériade and Georges Braque at the Villa Natacha, circa 1945

De droite à gauche: Henri Laurens, Marguerite Lang, Tériade et Georges Braque à la Villa Natacha, ca. 1945

Photo Mariette Lachaud, Collection Tériade, Musée Matisse, Le Cateau-Cambrésis

και του παραγγέλλει φορητούς πίνακες, παρέχοντάς του τα απαραίτητα υλικά.
1933: Συνεχίζει τη συνεργασία του με τον Σκιρά και μαζί δημιουργούν το περιοδικό *Minotaure* (*Μινώταυρος*), που προωθεί το κίνημα του Σουρεαλισμού. Αναλαμβάνει τη θέση του καλλιτεχνικού διευθυντή για τα πρώτα εννέα τεύχη, μέχρι το 1936.
1934: Γίνεται καλλιτεχνικός διευθυντής του περιοδικού *Le Voyage en Grèce (Το Ταξίδι στην Ελλάδα)* του φίλου του Ηρακλή Ιωαννίδη, μέχρι το 1939, οπότε και σταματάει η έκδοση του.
1935-1936: Μαζί με τον Μορίς Ρενάλ εκδίδει ένα μικρό «χειροποίητο» περιοδικό με τον τίτλο *La Bête noire (Το Μαύρο Κτήνος)*.
1937: Ο Τεριάντ ιδρύει την «Société des Éditions de la revue Verve» (Εκδοτική Εταιρεία της Επιθεώρησης Verve). Μέσω της Κοκό Σανέλ γνωρίζει τον Αμερικανό εκδότη Ντέιβιντ Σμαρτ, ο οποίος χρηματοδοτεί την έκδοση του περιοδικού *Verve* (*Οίστρος*). Πολύτιμη βοηθός του σ' αυτή την προσπάθεια είναι η συνεργάτις του Ανζέλ Λαμότ.
Τον χειμώνα κυκλοφορεί το πρώτο τεύχος και μέσα στο 1938 ακολουθούν άλλα τρία. Στις σελίδες του γράφουν οι πιο έγκριτοι τεχνοκριτικοί και λογοτέχνες και το εικονογραφούν οι διασημότεροι καλλιτέχνες της εποχής.
1939: Διακόπτει τη συνεργασία με τους αμερικανούς χρηματοδότες και αποφασίζει στο εξής να εκδίδει το περιοδικό με δικούς του πόρους. Μέχρι το 1960 θα κυκλοφορήσουν συνολικά 26 τεύχη (από τα οποία 12 διπλά).
1941-1942: Εξαιτίας του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου καταφεύγει στο νότο της Γαλλίας. Από εκεί συνεχίζει τις επαφές του με τους καλλιτέχνες φίλους του και σχεδιάζει μαζί τους μελλοντικές συνεργασίες.
Εκδίδει το πρώτο πολυτελές τεύχος, εκτός σειράς, αφιερωμένο στα γαλλικά εικονογραφημένα χειρόγραφα του 15ου αιώνα. Μέχρι το 1947 θα ακολουθήσουν άλλες τρεις παρόμοιες πολυτελείς εκδόσεις.

Στο σπίτι του Μορίς Ρενάλ. Στις καρέκλες ο Νίκος Χατζηκυριάκος-Γκίκας και ο Ζακ Λίπσιτς, καθιστοί μπροστά ο Ρενάλ και ο Τεριάντ, περίπου στα 1930

At the house of Maurice Raynal. Nikos Hadjikyriakos-Ghika and Jacques Lipchitz (seated on the chairs), Raynal and Tériade (on the ground), circa 1930

Chez Maurice Raynal. Nikos Hadjikyriakos-Ghika et Jacques Lipchitz (sur des chaises), Raynal et Tériade (par terre), ca. 1930

Φωτογραφικό αρχείο Μουσείου Μπενάκη – Πινακοθήκης Γκίκα

Με τον Φερνάν Λεζέ στον κήπο της Βίλας Νατάσα, γύρω στα 1950

With Fernand Léger in the garden of the Villa Natacha, circa 1950

Avec Fernand Léger au jardin de la Villa Natacha, ca. 1950

contemporary art movements. His collaboration with the journal lasted until 1931.
At the same time, he also collaborated with other magazines: *L'art d'aujourd'hui* (Art Today), *Sélection* (Selection), *Comœdia* (Comedy), *Les Nouvelles littéraires* (The Literary News). He adopted the nom de plume (pen name) Tériade, with which he became known in the artistic circles.
1928: Together with Maurice Raynal, art critic and friend of his, they started writing for the art column of the weekly newspaper *L'Intransigeant (The Intransigent)*. They signed under the common provocative pseudonym "The two blind men". Their regular collaboration with the journal lasted until June 1932.
1931-1932: In collaboration with Swiss publisher Albert Skira he published two *Artists' Books*: Ovid's *Metamorphoses* illustrated by Picasso (1931) and *Poems* by Stéphane Malarmé illustrated by Henri Matisse (1932). Hence, he acquired experience that helped him later in his own publishing enterprise.
1929-1932: During his summer holiday in Mytilene he first saw paintings by Theophilos in grocery stores and cafés of the island. He looked for their creator and ordered portable paintings, providing him with the materials he needed.
1933: He continued his collaboration with Skira and together they created the magazine *Minotaure* (Minotaur), which promoted Surrealism. He served as artistic director for the first nine issues until 1936.
1934: He became art director of the magazine *Le Voyage en Grèce* (Journey to Greece), published by his friend Hercules Ioannidis. Its publication stopped in 1939.
1935-1936: Together with Maurice Raynal they published a small "handmade" magazine under the title *La Bête noire* (The Black Beast).
1937: Tériade founded the "Société des Éditions de la revue Verve" (Editorial Society of the Verve Journal). Coco Chanel introduced him to American publisher David Smart, who financed the publication of the *Verve* journal. His collaborator Angèle Lamotte was an invaluable assistant in this endeavor.
In the winter he released the first issue and three others followed within 1938. It included pieces by the most highly-regarded art critics and writers and illustrations by the most famous artists of the time.
1939: He stopped collaborating with the American financiers and decided henceforth to publish the journal with his own resources. By 1960 he released

courants artistiques. Sa collaboration aux *Cahiers d'art* durera jusqu'en 1931. Dans la même période, il collabore à d'autres revues, comme *L'art d'aujourd'hui*, *Sélection*, *Comœdia*, *Les nouvelles littéraires*.
C'est à ce moment-là aussi qu'il adopte le nom de Tériade.
1928: Avec son ami critique d'art Maurice Raynal, il est chargé de la chronique artistique du journal hebdomadaire *L'Intransigeant*, où ils signent en commun leurs articles sous le pseudonyme provocateur «les deux aveugles». Cette collaboration régulière prendra fin en 1932.
1931-1932: Tériade édite deux *Livres d'artistes* en collaboration avec l'éditeur suisse Albert Skira: les *Métamorphoses* d'Ovide, illustré par Pablo Picasso (1931) et *Poèmes* de Stéphane Mallarmé, illustré par Henri Matisse (1932). Il acquiert ainsi une expérience qui lui sera précieuse dans son travail d'éditeur.
1929-1932: En vacances d'été à Mytilène, il découvre les peintures murales de Théophilos qui décorent des épiceries et des cafés de l'île. Il en découvre l'auteur et lui commande des œuvres sur toile, lui procurant tout le matériel nécessaire.
1933: Sa collaboration avec Albert Skira continue et ensemble ils créent la revue artistique et littéraire *Minotaure*, qui soutient le courant surréaliste. Il en sera le directeur artistique jusqu'au neuvième numéro qui paraîtra en 1936.
1934: Il est directeur artistique, jusqu'en 1939 où sa publication prend fin, de la revue *Le Voyage en Grèce*, publiée par son ami Héraclès Joannidès.
1935-1936: Parution de *La Bête Noire*, une petite revue artisanale conçue par Tériade et son ami Maurice Raynal.
1937: Tériade fonde la société des Éditions de la revue *Verve*. C'est l'éditeur américain David Smart, dont il a fait la connaissance par l'intermédiaire de Coco Chanel, qui financera l'édition de *Verve*. Angèle Lamotte sera, elle, une collaboratrice des plus précieuses. Le premier numéro paraît pendant l'hiver et trois autres dans l'année 1938. La revue est illustrée par les artistes les plus célèbres de l'époque, tandis que les critiques d'art et les écrivains les plus distingués y signent des articles.
1939: Il met fin à sa collaboration avec ses commanditaires américains et décide de financer dorénavant lui-même la revue. Ce sont 26 numéros au total (dont 12 numéros doubles) qui sortiront jusqu'en 1960.
1941-1942: Pendant la deuxième Guerre Mondiale, il se réfugie en zone libre,

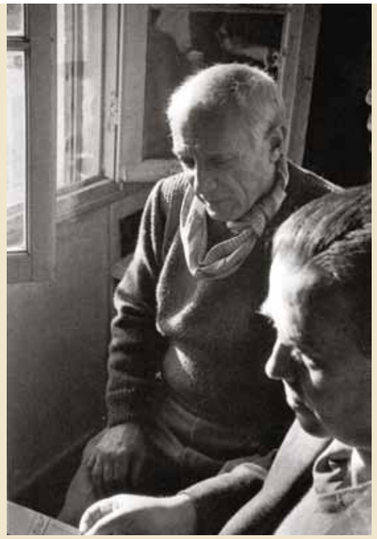

Με τον Πικάσο στη Βίλα Νατάσα, 1954

With Picasso at the Villa Natacha, 1954

Avec Picasso à la Villa Natacha, 1954

Photo Henri Cartier-Bresson, Collection Tériade, Musée Matisse, Le Cateau-Cambrésis © Henri Cartier-Bresson / Magnum Photos

Με τον Αλμπέρτο Τζακομέτι στο εργαστήριο του καλλιτέχνη στο Παρίσι, 1952

With Alberto Giacometti in the artist's studio in Paris, 1952

Avec Alberto Giacometti dans l'atelier de l'artiste à Paris, 1952

Photo Henri Cartier-Bresson, Collection Tériade, Musée Matisse, Le Cateau-Cambrésis © Henri Cartier-Bresson / Magnum Photos

Με τον Ανρί Ματίς στον κήπο της Βίλας Νατάσα, 1951

With Henri Matisse in the garden of the Villa Natacha, 1951

Avec Henri Matisse au jardin de la Villa Natacha, 1951

Photo Henri Cartier-Bresson, Collection Tériade, Musée Matisse, Le Cateau-Cambrésis © Henri Cartier-Bresson / Magnum Photos

1943: Εκδίδει το *Divertissement* (*Ψυχαγωγία*) του Ζορζ Ρουό, το πρώτο από τη σειρά των *Βιβλίων των Καλλιτεχνών*. Μέχρι το 1975 θα εκδώσει 27 βιβλία.
1945: Ο Τεριάντ αγοράζει στην Κυανή Ακτή, στο Σεν-Ζαν-Καπ-Φερά, τη Βίλα Νατάσα, στην οποία διέμενε ήδη από το 1943. Εκεί θα περνά αρκετούς μήνες κάθε χρόνο, φιλοξενώντας καλλιτέχνες και συγγραφείς, φίλους και συνεργάτες, όπως οι Ματίς, Λοράνς, Τζακομέτι, Καρτιέ-Μπρεσόν, Ελύτης, Τσαρούχης, Πικάσο, Σαγκάλ κ.ά.
1949: Γνωρίζεται με την Αλίς Ζενέν, που αργότερα θα γίνει γυναίκα του.
1953-1955: Εκδίδει δύο λευκώματα με φωτογραφίες του Ανρί Καρτιέ-Μπρεσόν.
1960: Επισκέπτεται τη Μυτιλήνη, μαζί με την Αλίς. Από τότε θα έρχονται στην Αθήνα και τη Μυτιλήνη σχεδόν κάθε καλοκαίρι.
Ο Τεριάντ στέλνει όλα τα έργα του Θεόφιλου από την προσωπική του συλλογή στην Κούνστχαλε της Βέρνης, Ελβετία, στο πλαίσιο έκθεσης για τον ζωγράφο.
1961: Στη διάρκεια του καλοκαιριού επιμελείται δύο μονογραφίες καλλιτεχνών από τις εκδόσεις Verve, του Αντρέ Μποντέν και του Φρανθίσκο Μπορές.
Τον Ιούνιο οργανώνεται, με πρωτοβουλία του, έκθεση έργων του Θεόφιλου στο Λούβρο.
1962-1964: Αναλαμβάνει τη δαπάνη για την κατασκευή του Μουσείου Θεόφιλου στο πατρικό του κτήμα στη Βαρειά. Δωρίζει στο Μουσείο όλα τα έργα του ζωγράφου από την προσωπική του συλλογή.
1965: Στις 29 Αυγούστου εγκαινιάζεται επισήμως το Μουσείο Θεόφιλου.
1966: Ο Τεριάντ αναθέτει στον Τσαρούχη να αγιογραφήσει το εκκλησάκι της Αγ. Παρασκευής στο κτήμα του στη Βαρειά, κοντά στο Μουσείο Θεόφιλου, σχέδιο που τελικά δεν θα υλοποιηθεί.
1973: Εγκαινιάζεται η έκθεση *Hommage à Tériade (Τιμή στον Τεριάντ)* στις 15 Μαΐου στο Γκραν Παλέ στο Παρίσι, η οποία παρακολουθεί όλη τη δραστηριότητα του τεχνοκριτικού και εκδότη. Η έκθεση θα κάνει τον γύρο της Ευρώπης για εννέα χρόνια, και θα φτάσει μέχρι την Ιαπωνία.
1975: Ο Τεριάντ εκδίδει το *L'enfance d'Ubu* (*Η Παιδική Ηλικία του Υμπύ*) του Ζουάν Μιρό, το τελευταίο από τα *Βιβλία των Καλλιτεχνών*.
1976: Στις 28 Ιουλίου παντρεύεται την Αλίς στη Μυτιλήνη.
1979: Στις 29 Ιουλίου εγκαινιάζεται στη Βαρειά το Μουσείο-Βιβλιοθήκη Στρατή Ελευθεριάδη-Tériade.
1983: Πεθαίνει στο Παρίσι στις 23 Οκτωβρίου και ενταφιάζεται στο κοιμητήριο του Μονπαρνάς.

Με τη σύζυγό του Αλίς

With his wife Alice

Avec son épouse Alice

Collection Tériade, Musée Matisse, Le Cateau-Cambrésis

a total of 26 issues (out of which 12 double issues).
1941-1942: He left for South France because of World War II. From there he continued his contacts with artists and friends planning future collaborations with them.
He published the first luxury issue, out of order, dedicated to the French manuscripts of the 15th century. By 1947 three other similar luxury editions followed.
1943: He published *Divertissement* (Entertainment) by Georges Rouault, the first in the series of *Artists' Books*. By 1975 he had published 27 books.
1945: Tériade bought the Villa Natacha at St-Jean-Cap Ferrat on the Côte d' Azur, where he had resided since 1943. There he used to spend several months each year, hosting artists and writers, friends and colleagues, such as Matisse, Laurens, Giacometti, Cartier-Bresson, Elytis, Tsarouchis, Picasso, Chagall, etc.
1949: He met Alice Génin, who later became his wife.
1953-1955: He published two albums with photographs by Henri Cartier - Bresson.
1960: He visited Mytilene, along with Alice. Since then they used to visit Athens and Mytilene almost every summer.
Tériade sent all the works by Theophilos in his personal collection to Kunsthalle Bern in Switzerland, in an exhibition dedicated to the painter.
1961: During the summer he published two monographs of artists by the Verve Publishing Company, namely of André Beaudin and Francisco Bores.
In June, he organized on his own initiative an exhibition of Theophilos' works in the Louvre.
1962-1964: He financed the construction of the Theophilos Museum in his family estate in Varia. He donated all the artist's works from his personal collection to the Museum.
1965: On 29 August, the Theophilos Museum was officially inaugurated.
1966: Tériade commissioned Tsarouchis to decorate the church of Aghia Paraskevi in his estate in Varia, near the Theophilos Museum. The project was never realized.
1973: The exhibition *Hommage à Tériade* (Tribute to Tériade) opened on May the 15th at the Grand Palais in Paris, which traced his activity as art critic and publisher. The exhibition made the tour of Europe for nine years and also traveled to Japan.
1975: Tériade published *L'enfance d'Ubu* (Ubu's Childhood) by Joan Miró, the last of the *Artists' Books*.
1976: On 28 July, he married Alice in Mytilene.
1979: On 29 July, the Stratis Eleftheriadis-Tériade Museum-Library opened in Varia.
1983: He died in Paris on October the 23rd and was buried in the cemetery of Montparnasse.

dans le sud de la France. Il reste en contact avec ses amis artistes tandis que l'idée lui vient d'une future collaboration pour l'édition de *Livres d'artistes*. Parution du premier numéro hors-série de luxe consacré aux enluminures du XVe siècle. Suivront, jusqu'en 1947, trois autres éditions de luxe.
1943: Il édite *Divertissement* de Georges Rouault, le premier ouvrage de la collection des *Livres d'artistes*. En tout, 27 ouvrages seront édités jusqu'en 1975.
1945: Tériade fait l'acquisition à Saint-Jean-Cap-Ferrat, sur la Côte d'Azur, de la villa Natacha où il vivait depuis 1943. Il y passera plusieurs mois par an, y recevant ses amis et collaborateurs artistes et écrivains, tels que Matisse, Laurens, Giacometti, Cartier-Bresson, Elytis, Tsarouchis, Picasso, Chagall.
1949: Il rencontre Alice Génin, sa future épouse.
1953-1955: Tériade fait paraître deux albums de photographies d'Henri Cartier-Bresson.
1960: Il se rend à Mytilène en compagnie d'Alice. À partir de cette année-là, ils séjourneront à Athènes et Mytilène presque chaque été.
Exposition consacrée à Théophilos à la Kunsthalle de Berne, en Suisse. Tériade y envoie toutes les œuvres de sa collection.
1961: Il s'occupe, tout au long de l'été, de deux monographies d'artistes, pour les éditions Verve, l'une consacrée à André Beaudin et l'autre à Francisco Borès.
Une exposition des œuvres de Théophilos est organisée à son initiative au Louvre, au mois de juin.
1962-1964: Tériade finance la construction du Musée Théophilos sur sa propriété paternelle, à Varia. Il fait don au musée de toute sa collection des œuvres du peintre.
1965: Inauguration du musée le 29 août.
1966: Tériade demande à Tsarouchis de peindre des scènes religieuses dans la chapelle Sainte-Paraskevi, sur sa propriété à Varia, non loin du Musée Théophilos, mais ce projet ne verra jamais le jour.
1973: Le 15 mai, s'ouvre l'exposition *Hommage à Tériade*, au Grand Palais à Paris qui retrace son activité de critique d'art et éditeur. L'exposition se déplacera en Europe pendant neuf ans et ira jusqu'au Japon.
1975: Tériade édite le dernier des *Livres d'artistes*, *L'enfance d'Ubu*, illustré par Joan Miró.
1976: Le 28 juillet, il épouse Alice, à Mytilène.
1979: Inauguration, le 29 juillet, du Musée-Bibliothèque Stratis Élefthériadis-Tériade.
1983: Tériade meurt à Paris le 23 octobre et est inhumé au cimetière du Montparnasse.

Με τον Μυτιληνιό ζωγράφο Σίμο Χουτζαίο στη Λέσβο, καλοκαίρι 1960

With the painter Simos Houtzeos in Lesbos, summer 1960

Avec le peintre Simos Houtzéos à Lesbos, été 1960

Πηγή: Νικορέτζος Δημήτρης,* Αγαπητέ μου Tériade. Ανέκδοτα γράμματα του Οδυσσέα Ελύτη στον Ε. Tériade.*Έκδοση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Λέσβου, 2006 / αρχείο Δουκάκη Χουτζαίου

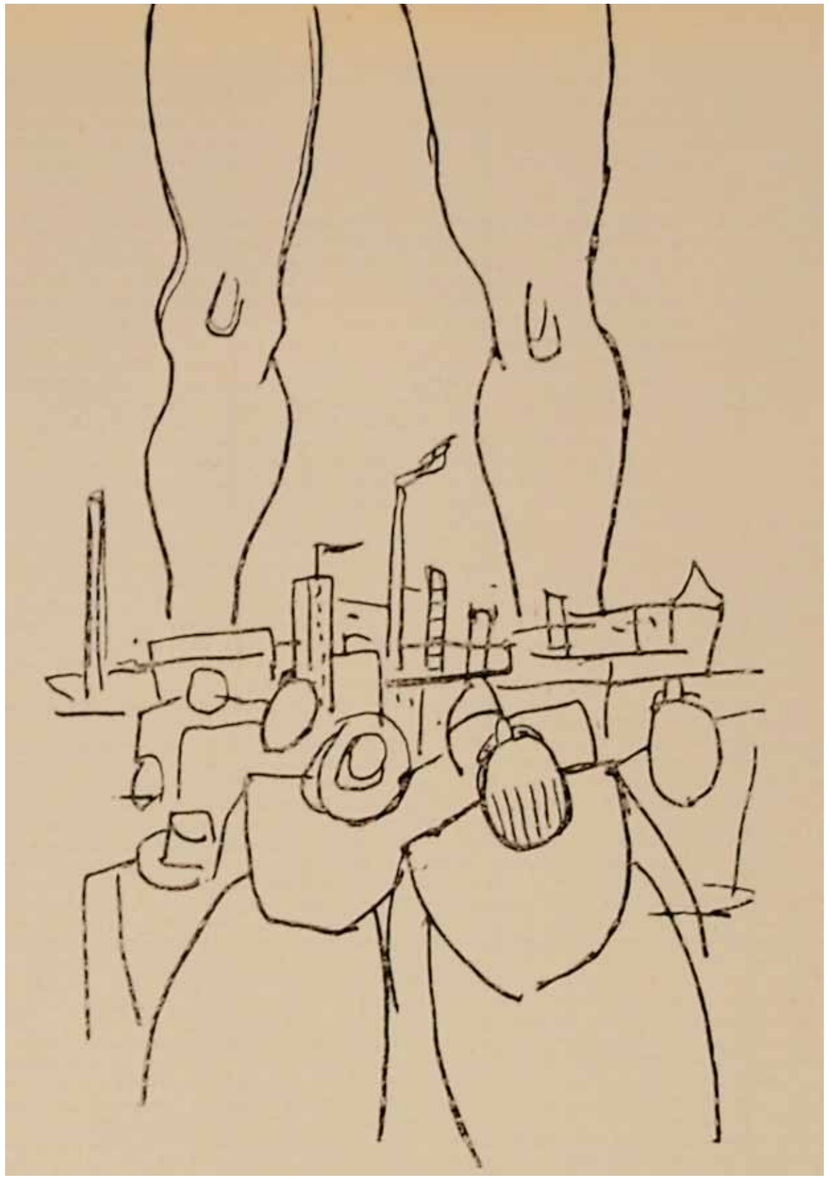

«Το ωραιότερο περιοδικό του κόσμου…»

1937-1939

Το 1937 ο Τεριάντ, καταξιωμένος τεχνοκριτικός στα 40 του χρόνια, δέχεται από τον Ντέιβιντ Σμαρτ, διευθυντή των περιοδικών *Esquire* και *Coronet* στις Η.Π.Α., μια δελεαστική πρόταση: να αναλάβει «εν λευκώ» την έκδοση «του ωραιότερου περιοδικού του κόσμου», μιας πολυτελούς επιθεώρησης τέχνης, σε γαλλικά και αγγλικά, που θα κυκλοφορούσε ταυτόχρονα στη Γαλλία και τις Η.Π.Α.
Η λέξη verve, κοινή και στις δύο γλώσσες, σημαίνει «οίστρος». Δηλώνει τη δημιουργική ορμή των συντελεστών του περιοδικού και προκαλεί παρήχηση με τη λέξη verbe (ρήμα, εκφορά του λόγου). Με αυτό το λογοπαίγνιο ο Τεριάντ καθορίζει τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του *Verve*: ένα περιοδικό τέχνης, όπου κείμενα και εικαστικά έργα έχουν ισότιμη θέση.
Από το πρώτο τεύχος συνεργάζονται κορυφαίοι Γάλλοι λογοτέχνες, όπως οι Πολ Κλοντέλ, Αντρέ Ζιντ, Πολ Βαλερί, Ζορζ Μπατάιγ κ.ά., ενώ από τους εικαστικούς καλλιτέχνες δίνουν τακτικά το παρών, μεταξύ άλλων οι Ανρί Ματίς, Ζορζ Μπρακ, Πιερ Μπονάρ, Ζορζ Ρουό, Αριστίντ Μαγιόλ. Για τα περισσότερα τεύχη του *Verve* οι καλλιτέχνες δημιουργούν πρωτότυπα έργα, που αναπαράγονται στις σελίδες του σε χαρακτικά.
Η επιτυχία του περιοδικού οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην εύστοχη επιλογή συνεργατών: στην αφοσιωμένη βοηθό του Τεριάντ Ανζέλ Λαμότ, στον ειδικό της λιθογραφίας Φερνάν Μουρλό και στους τυπογράφους αδερφούς Ντρεγκέρ που με καινοτόμες τεχνικές πέτυχαν άριστης ποιότητας αναπαραγωγές των εικαστικών έργων.
Τα πρώτα τεύχη του *Verve*, ως την έκρηξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, χαρακτηρίζονται ως «ποικίλα». Σε αυτά συνυπάρχουν θεωρητικά κείμενα για την τέχνη και εικαστικά έργα, αναφορές στα κλασικά αριστουργήματα του παρελθόντος και φωτογραφίες από διακεκριμένους καλλιτέχνες. Κάθε τεύχος γίνεται ένα φανταστικό μουσείο, όπου ο φιλότεχνος αναγνώστης συναντά την αισθητική απόλαυση, λογοτεχνική και εικαστική.

“The most beautiful magazine in the world...”

1937-1939

In 1937 Tériade, an acclaimed forty year-old art critic, received an alluring proposition by David Smart, director of the *Esquire* and *Coronet* magazines in the U.S.A.: to be in charge of the “most beautiful magazine in the world”, a luxurious art review, in French and English, that was to be released simultaneously in France and the U.S.A.
The word verve means “inspiration” in both languages. It indicates the creative moment of the magazine’s contributors and makes an alliteration with the word verbe (verb, articulation of speech). With this pun Tériade defines *Verve*’s specific character: an art magazine, where texts and artworks have an equal status.
Top French writers such as Paul Claudel, André Gide, Paul Valéry, Georges Bataille and others have collaborated with the magazine from the first issue, while the artists that have regularly participated include Henri Matisse, Georges Braque, Pierre Bonnard, Georges Rouault, Aristide Maillol. For the majority of the *Verve* issues, the artists have created original works that have been reproduced in its pages as engravings.
The magazine’s success is largely due to the apt choice of partners: Angèle Lamotte, Tériade’s dedicated assistant, Fernand Mourlot, a lithography specialist and the Draeger brothers, printers whose innovative techniques have achieved high quality reproductions of the artworks.
The first issues of *Verve* until the outbreak of World War II are “varied”.
In these, essays on art coexist with artworks, references to classical masterpieces of the past and photographs by distinguished artists. Each issue is an imaginary museum, where an art-loving reader finds aesthetic enjoyment, both literary and visual.

«La plus belle revue du monde...»

1937-1939

En 1937, Tériade, âgé de 40 ans, est un critique d’art reconnu. C’est alors que David Smart, le directeur des magazines *Esquire* et *Coronet* aux États-Unis, lui fait une proposition des plus intéressantes: il lui donne «carte blanche» pour l’édition d’une revue d’art luxueuse, «la plus belle revue du monde». En français et en anglais, elle circulerait en France et aux États-Unis.
Le mot verve est commun aux deux langues. Il exprime la vivacité créatrice des rédacteurs de la revue et renvoie au mot verbe en tant qu’expression de la pensée. Par ce jeu de mots, Tériade définit le caractère particulier de la revue: *Verve* sera une revue d’art où textes et œuvres picturales seront traités avec le même intérêt.
Les textes sont signés par des écrivains majeurs de l’époque: Paul Claudel, André Gide, Paul Valéry, Georges Bataille etc. Henri Matisse répond régulièrement «à l’appel» tout comme Georges Braque, Pierre Bonnard, Georges Rouault, Aristide Maillol etc. Pour la plupart des numéros, les artistes réalisent des œuvres originales qui sont gravées ou lithographiées pour y être reproduites.
Toutefois, la revue doit une grande part de son succès au choix de ses collaborateurs: Angèle Lamotte, l’ assistante dévouée de Tériade, le maître-lithographe Fernand Mourlot et les frères Draeger, maîtres-imprimeurs qui, à l’aide de procédés nouveaux, ont pu réaliser des reproductions d’une qualité exceptionnelle.
Les premiers numéros, et jusqu’à ceux parus à la veille de la deuxième Guerre Mondiale, sont «variés». On y trouve aussi bien des textes théoriques sur l’art et des œuvres picturales, que des chefs-d’œuvre classiques du passé ou des photographies d’artistes renommés. Chaque numéro de *Verve* devient ainsi un musée imaginaire, où le lecteur amateur d’art va à la rencontre du plaisir esthétique, littéraire et pictural.

Verve 1

Ποικίλο τεύχος. Έκδοση γαλλική και αγγλική.
Εξώφυλλο του Ανρί Ματίς με ντεκουπαρισμένες μορφές και σινική μελάνη στον τίτλο.
Κείμενα των Μπατάιγ, Σεζάν, Ζιντ, Λεζέ, Λόρκα, Μαλρό, Ματίς, Μισό, Ρενάλ, Τεριάντ, Βολάρ κ.ά.
Πρωτότυπες λιθογραφίες των Μπορές, Λεζέ, Μιρό κ.ά.
Αναπαραγωγές κλασικών και μοντέρνων εικαστικών έργων.
Φωτογραφίες των Μπρασάι, Καρτιέ-Μπρεσόν, Μαν Ρέι κ.ά.
Έγχρωμες αναπαραγωγές με χρυσό μικρογραφιών από γαλλικά χειρόγραφα του 15ου αι.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, Δεκέμβριος 1937
128 σελ.
35,5x26,5 εκ.

Varied issue. French and English edition.
Cover by Henri Matisse with cut-out forms and Indian ink in the title.
Texts by Bataille, Cézanne, Gide, Léger, Lorca, Malraux, Matisse, Michaux, Raynal, Tériade, Vollard et al.
Original lithographs by Bores, Léger, Miró et al.
Reproductions of classic and modern artworks.
Photos by Man Ray, Cartier-Bresson, Brassaï et al.
Color reproductions with gold of 15th century French manuscript miniatures.

Verve Publishing Company, Paris, December 1937
128 pp.
35.5x26.5 cm

Numéro varié. Édition française et anglaise.
Couverture composée par Henri Matisse, avec formes découpées et encre de Chine sur le titre.
Textes par Bataille, Cézanne, Gide, Léger, Lorca, Malraux, Matisse, Michaux, Raynal, Tériade, Vollard etc.
Lithographies originales par Borès, Léger, Miró etc.
Reproductions d'œuvres classiques et modernes.
Photographies par Man Ray, Cartier-Bresson, Brassaï etc.
Reproductions en couleurs et or de manuscrits français enluminés du XVe s.

Éditions Verve, Paris, décembre 1937
128 p.
35,5x26,5 cm

Verve 2

Ποικίλο τεύχος. Έκδοση γαλλική και αγγλική.
Εξώφυλλο του Ζορζ Μπρακ.
Κείμενα των Μπατάιγ, Μπρακ, Χέμινγουεϊ, Ζιντ, Τζόις, Μαλρό, Μισό, Ρεβερντί, Βαλερί κ.ά.
Πρωτότυπες λιθογραφίες των Καντίνσκι και Μασόν.
Αναπαραγωγές κλασικών και μοντέρνων εικαστικών έργων.
Φωτογραφίες των Μπλούμενφελντ, Μπραντ, Μπρασάι, Καρτιέ-Μπρεσόν, Λιστ κ.ά. και φωτογραφικά ντοκουμέντα για τον Μπρακ, τον Βαν Γκοχ και τον Ρενουάρ.
Αναπαραγωγές από την *Αποκάλυψη του Σεν Σεβέρ* και την *Αποκάλυψη Αρόγιο*.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, Μάρτιος 1938
124 σελ.
35,5x26,5 εκ.

Varied issue. French and English edition.
Cover by Georges Braque.
Texts by Bataille, Braque, Hemingway, Gide, Joyce, Malraux, Michaux, Reverdy, Valery et al.
Original lithographs by Kandinsky and Masson.
Reproductions of classic and modern artworks.
Photos by Blumenfeld, Brandt, Brassaï, Cartier-Bresson, List et al., and photographic documents on Braque, Van Gogh and Renoir.
Reproductions of the *Apocalypse of Saint Sever* and the *Apocalypse of Arroyo*.

Verve Publishing Company, Paris, March 1938
124 pp.
35.5x26.5 cm

Numéro varié. Édition française et anglaise.
Couverture composée par Georges Braque.
Textes par Bataille, Braque, Hemingway, Gide, Joyce, Malraux, Michaux, Reverdy, Valéry etc.
Lithographies originales par Kandinsky et Masson.
Reproductions d'œuvres classiques et modernes.
Photographies par Blumenfeld, Brandt, Brassaï, Cartier-Bresson, List etc. et documents photographiques sur Braque, Van Gogh et Renoir.
Reproductions de l'*Apocalypse de Saint-Sever* et de l'*Apocalypse d'Arroyo*.

Éditions Verve, Paris, mars 1938
124 p.
35,5x26,5 cm

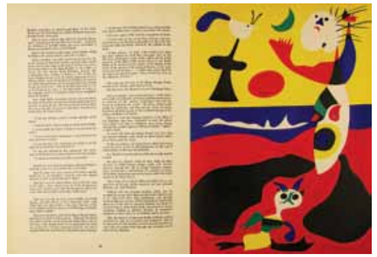

Verve 3

Ποικίλο τεύχος. Αφιέρωμα στην Ανατολή. Έκδοση γαλλική και αγγλική.
Εξώφυλλο του Πιερ Μπονάρ.
Κείμενα των Μπατάιγ, Κλοντέλ, Μαλρό, Μισό, Ρεβερντί, Ζίγκφριντ, Ταγκόρ, Βαλερί κ.ά.
Πρωτότυπες λιθογραφίες των Σαγκάλ, Κλέε και Μιρό.
Αναπαραγωγές κλασικών και μοντέρνων εικαστικών έργων.
Φωτογραφίες των Γκάλογουεϊ, Χόινινγκεν-Χιουν κ.ά., φωτογραφικά ντοκουμέντα για τον Μπονάρ και εικόνες της Ανατολής.
Μινιατούρες σε χρυσό από τις *Συναντήσεις του Χαρίρι*, από τους *Μύθους του Μπιντπάι* και από άλλα έργα της Ανατολής.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, Ιούνιος 1938
128 σελ.
35,5x26,5 εκ.

Varied issue. Tribute to the Orient. French and English edition.
Cover by Pierre Bonnard.
Texts by Bataille, Claudel, Malraux, Michaux, Reverdy, Siegfried, Tagore, Valery et al.
Original lithographs by Chagall, Klee and Miró.
Reproductions of classic and modern artworks.
Photos by Galloway, Hoyningen-Huene et al., and photographic documents on Bonnard and images of the Orient.
Miniatures in gold from the *Meetings of Al-Hariri*, the *Fables of Bidpai* and other Oriental works.

Verve Publishing Company, Paris, June 1938
128 pp.
35.5x26.5 cm

Numéro varié. Consacré à l'Orient. Édition française et anglaise.
Couverture composée par Pierre Bonnard.
Textes par Bataille, Claudel, Malraux, Michaux, Reverdy, Siegfried, Tagore, Valéry etc.
Lithographies originales par Chagall, Klee et Miró.
Reproductions d'œuvres classiques et modernes.
Photographies par Galloway, Hoyningen-Huene etc., documents photographiques sur Bonnard et images de l'Orient.
Miniatures rehaussées d'or des *Séances de Hariri*, des *Fables de Bidpaï* et d'autres œuvres orientales.

Éditions Verve, Paris, juin 1938
128 p.
35,5x26,5 cm

Verve 4

Ποικίλο τεύχος. Έκδοση γαλλική και αγγλική.
Εξώφυλλο του Ζορζ Ρουό.
Κείμενα των Μπατάιγ, Καγιουά, Λόρκα, Μασόν, Μισό, Μιρό, Ρεβερντί, Ρίλκε, Ρουό, Σαρτρ, Βαλερί, Βολάρ κ.ά.
Πρωτότυπες λιθογραφίες των Ματίς, Ντερέν κ.ά.
Αναπαραγωγές κλασικών και μοντέρνων εικαστικών έργων.
Φωτογραφίες των Μπαρνά, Μπραντ κ.ά. και φωτογραφικά ντοκουμέντα για τον Ρουό, τον Ρίλκε κ.ά.
Έγχρωμες αναπαραγωγές μικρογραφιών από χειρόγραφα του 14ου και του 15ου αι.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, Νοέμβριος 1938
140 σελ.
35,7x26,7 εκ.

Varied issue. French and English edition.
Cover by Georges Rouault.
Texts by Bataille, Caillois, Lorca, Masson, Michaux, Miró, Reverdy, Rilke, Rouault, Sartre, Valery, Vollard et al.
Original lithographs by Matisse, Derain et al.
Reproductions of classic and modern artworks. Photos by Barna, Brandt et al., and photographic documents on Rouault, Rilke et al.
Color reproductions from 14th and 15th c. illuminated manuscripts.

Verve Publishing Company, Paris, November 1938
140 pp.
35.7x26.7 cm

Numéro varié. Édition française et anglaise.
Couverture composée par Georges Rouault.
Textes par Bataille, Caillois, Lorca, Masson, Michaux, Miró, Reverdy, Rilke, Rouault, Sartre, Valéry, Vollard etc.
Lithographies originales par Matisse, Derain etc.
Reproductions d'œuvres classiques et modernes.
Photographies par Barna, Brandt etc. et documents photographiques sur Rouault, Rilke etc.
Reproductions en couleurs d'enluminures tirées de manuscrits du XIVe et XVe s.

Éditions Verve, Paris, novembre 1938
140 p.
35,7x26,7 cm

Verve 5-6

Ποικίλο τεύχος. Έκδοση γαλλική και αγγλική.
Αφιέρωμα στην ανθρώπινη μορφή.
Εξώφυλλο του Αριστίντ Μαγιόλ.
Κείμενα των Μποντλέρ, Ζιντ, Ζιροντού, Ζαρί, Μασόν, Μισό, Ρεβερντί, Ρουό, Σαρτρ, Βαλερί, Βολάρ κ.ά.
Αναπαραγωγές κλασικών και μοντέρνων εικαστικών έργων.
Φωτογραφίες των Μπρασαί, Καρτιέ-Μπρεσόν, Λιστ, Ναντάρ κ.ά. και φωτογραφικά ντοκουμέντα για τους Άντερσεν, Μποντλέρ, Κορό, Ζαρί, Λιστ, Μαγιόλ, Πο, Ροντέν, Βάγκνερ, Γουΐσλερ, Γουΐτμαν, Ζολά.
Έγχρωμες αναπαραγωγές μικρογραφιών από χειρόγραφα (12ος-15ος αι.).

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, Ιούλιος-Οκτώβριος 1939
178 σελ.
35,5x26,5 εκ.

Varied issue. French and English edition.
Tribute to the human figure.
Cover by Aristide Maillol.
Texts by Baudelaire, Gide, Giraudoux, Jarry, Masson, Michaux, Reverdy, Rouault, Sartre, Valery, Vollard et al.
Reproductions of classic and modern artworks.
Photos by Brassaï, Cartier-Bresson, List, Nadar et al., and photographic documents on Andersen, Baudelaire, Corot, Jarry, List, Maillol, Poe, Rodin, Wagner, Whistler, Whitman, Zola.
Color reproductions of illuminated manuscripts (12th-15th c.).

Verve Publishing Company, Paris, July-October 1939
178 pp.
35.5x26.5 cm

Numéro varié, consacré à la figure humaine.
Édition française et anglaise.
Couverture composée par Aristide Maillol.
Textes par Baudelaire, Gide, Giraudoux, Jarry, Masson, Michaux, Reverdy, Rouault, Sartre, Valéry, Vollard etc.
Reproductions d'œuvres classiques et modernes.
Photographies par Brassaï, Cartier-Bresson, List, Nadar etc. et documents photographiques sur Andersen, Baudelaire, Corot, Jarry, List, Maillol, Poe, Rodin, Wagner, Whistler, Whitman, Zola.
Reproductions en couleurs d'enluminures (XIIe-XVe s.).

Éditions Verve, Paris, juillet-octobre 1939
178 p.
35,5x26,5 cm

Φυλαγμένα κοσμήματα

1940-1945

Από το πρώτο τεύχος του *Verve* ο Τεριάντ συμπεριλαμβάνει στην ύλη του αναπαραγωγές μικρογραφιών από μεσαιωνικά χειρόγραφα δίπλα σε σύγχρονα εικαστικά έργα. Ο Τεριάντ θαύμαζε αυτή την περίοδο της γαλλικής τέχνης, όπως τη γνώρισε από εκθέσεις της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Γαλλίας.
Μέχρι τον 12ο αιώνα τα χειρόγραφα αναπαράγονται από μοναχούς σε μεγάλες μοναστικές κοινότητες. Αργότερα δημιουργούνται εξειδικευμένα εργαστήρια στα αστικά κέντρα, σε αυλές ευγενών και σε πανεπιστήμια, όπου εργάζονται γραφείς, μικρογράφοι, βιβλιοδέτες κ.ά. Με την πάροδο του χρόνου οι τεχνίτες αυτοί καταξιώνονται ως καλλιτέχνες.
Τον 15ο αιώνα ανθίζει στη Γαλλία η παραγωγή πολυτελών εικονογραφημένων χειρογράφων, που παραγγέλλουν εύποροι ευγενείς είτε για να εμπλουτίσουν τις προσωπικές τους βιβλιοθήκες είτε για να τα προσφέρουν ως δώρα κύρους.
Οι καλλιτέχνες φιλοτεχνούν θρησκευτικά (βιβλία Ωρών, Ψαλτήρια κ.ά.) και κοσμικά έργα (χρονικά, πραγματείες, ιπποτικά μυθιστορήματα κ.ά.). Στα περισσότερα διακοσμούν τα αρχικά γράμματα και τα περιθώρια, ενώ τα πιο πολυτελή ιστορούνται με περίτεχνες ολοσέλιδες μικρογραφίες.
Το έβδομο τεύχος του *Verve* (Μάρτιος 1940) εγκαινιάζει μια σειρά αφιερωμένη σε γαλλικά εικονογραφημένα χειρόγραφα του 15ου αιώνα. Μέχρι το 1949 θα κυκλοφορήσουν εννέα τέτοια τεύχη. Σε μια περίοδο που καταπατάται η εθνική κυριαρχία της Γαλλίας, ο Τεριάντ δημοσιεύει για το ευρύ κοινό θησαυρούς της γαλλικής τέχνης που μέχρι τότε φυλάσσονταν σε κλειστές συλλογές βιβλιοθηκών και μουσείων, συμμετέχοντας με τον τρόπο του στην τόνωση του εθνικού αισθήματος της δεύτερης πατρίδας του.
Την ίδια περίοδο εκδόθηκαν και τα δύο πρώτα έργα από τη σειρά των *Βιβλίων των Καλλιτεχνών*: η *Ψυχαγωγία* του Ρουό και οι *Επιστολές* του Μπονάρ, που μέσα στις ζοφερές στιγμές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου εγκαινίασαν την πιο λαμπρή εκδοτική προσπάθεια του Τεριάντ.

Treasures rediscovered

1940-1945

Since the first issue of *Verve* Tériade has included in its contents reproductions of miniatures from medieval manuscripts next to contemporary artworks. Tériade admired this period of French art, which he had discovered in the exhibitions of the National Library of France.
Until the 12th century manuscripts were reproduced by monks living in large monastic communities. Later on, specialized workshops were created in urban centers, noble courts and universities, where scribes, miniaturists and bookbinders worked. Over time, these artisans were established as artists.
In the 15th century the production of luxury illustrated manuscripts flourished in France, commissions ordered by wealthy noblemen, so as to enrich their personal libraries or to offer them as prestige gifts. The artists worked on religious (Books of Hours, Psalters, etc.) and secular works (chronicles, treatises, chivalric novels, etc.). In most of them, they decorated the initial letters and margins, while the most luxurious ones were adorned with elaborate full-page miniatures.
The seventh issue of *Verve* (March 1940) launched a series devoted to the French illuminated manuscripts of the 15th century. Until 1949 nine such issues were released. In a period when the national sovereignty of France was violated, Tériade published for the general public treasures of the French art kept hitherto in closed library and museum collections. This was his own way of stimulating the national feeling of his second homeland.
At the same time, the first two works from the *Artists' Books* series were published: Rouault's *Entertainment* and Bonnard's *Letters*, works that, during the gloomy period of World War II, inaugurated Tériade's most brilliant editorial initiative.

Des trésors redécouverts

1940-1945

Dès le premier numéro de *Verve*, Tériade y présente des reproductions d'enluminures du Moyen-Âge à côté d'œuvres modernes. L'éditeur admire cette période de l'art français qu'il a découverte à l'occasion d'expositions à la Bibliothèque Nationale.
Jusqu'au XIIe siècle, les manuscrits sont reproduits par des moines copistes vivant à l'écart de la société, dans des couvents. Plus tard, des ateliers sont créés dans les centres urbains, dans les cours des nobles et dans des universités où travaillent copistes, enlumineurs, relieurs etc. Avec le temps, ces artisans seront reconnus comme des artistes à part entière.
Au XVe siècle, la production en France de manuscrits luxueusement illustrés est florissante. Commandés par de riches particuliers, ils sont offerts comme présents de valeur ou vont enrichir leurs bibliothèques. Les artistes réalisent des oeuvres religieuses (livres d'Heures, psautiers) et profanes (chroniques, traités, romans courtois), presque toutes enrichies de lettrines et de marges ornementées, tandis que les manuscrits les plus luxueux sont illustrés avec art de miniatures en pleine page.
Le septième numéro de *Verve* (mars 1940) inaugure une série consacrée à des manuscrits enluminés français du XVe siècle. Jusqu'en 1949, neuf numéros semblables seront réalisés. Ainsi, à une époque où la souveraineté de la France est foulée au pied, Tériade publie pour le grand public les trésors de l'art français qui étaient jusqu'alors enfermés dans les collections de bibliothèques et de musées. Il aura ainsi, à sa manière, contribué à réconforter le sentiment national de sa seconde patrie.
C'est aussi pendant ces années noires de la deuxième Guerre Mondiale que *Divertissement* de Rouault et *Correspondances* de Bonnard, les deux premiers volumes de la série des *Livres d'artistes*, sont édités inaugurant la plus brillante initiative de l'éditeur Tériade.

Verve 7

Οι Πολύ Πλούσιες Ώρες του Δούκα του Μπερί

12 μικρογραφίες από το εικονογραφημένο χειρόγραφο *Οι Πολύ Πλούσιες Ώρες του Δούκα του Μπερί*.
15ος αι. Συλλογή του Μουσείου Κοντέ, Σαντιγί, Γαλλία.
Το χειρόγραφο αποτελείται από προσευχές και ψαλμούς με την προσθήκη ενός ημερολογίου που αναπαριστά τις εργασίες που χαρακτηρίζουν κάθε μήνα. Συμπληρώνεται με 66 ολοσέλιδες μικρογραφίες και περίπου άλλες τόσες μικρότερες, που παρεμβάλλονται μέσα στο κείμενο.
Η εικονογράφηση αποδίδεται στους αδελφούς Λεμπούρ και στον Ζαν Κολόμπ.
Κείμενο του Ανρί Μαλό, τότε επιμελητή του Μουσείου Κοντέ.

Εκδόσεις Verve,
Παρίσι, Μάρτιος 1940
36 σελ.
36x26,8 εκ.

The Very Rich Hours of the Duke of Berry

12 miniatures from the illuminated manuscript *The Very Rich Hours of the Duke of Berry*.
15th c. Collection of the Condé Museum, Chantilly, France.
The manuscript consists of prayers and psalms with the addition of a calendar that represents the work usually made in each month.
It comprises 66 full-page miniatures and a similar number of smaller ones, inserted inside the text.
The illustration is attributed to the Limbourg brothers and Jean Colombe.
Text by Henri Malo, curator at the time of the Condé Museum

Verve Publishing Company,
Paris, March 1940
36 p.
36x26.8 cm

Les Très Riches Heures du Duc de Berry

12 enluminures du livre des *Très Riches Heures du Duc de Berry*.
XVe s. Collection du Musée Condé, Chantilly, France.
Le manuscrit est constitué de prières et de psaumes, et d'un calendrier qui représente les activités humaines caractéristiques de chaque mois.
Il est complété de 66 miniatures en pleine page et presque autant de petites miniatures insérées dans le texte.
L'illustration est attribuée aux frères Limbourg et à Jean Colombe.
Texte par Henri Malo, conservateur-adjoint d'alors du Musée Condé.

Éditions Verve,
Paris, mars 1940
36 p.
36x26,8 cm

Verve 8

Ποικίλο τεύχος.
Έκδοση γαλλική και αγγλική.
Αφιέρωμα στη φύση της Γαλλίας.
Τεύχος του πολέμου.
Εξώφυλλο του Ανρί Ματίς.
Κείμενα των Μπρακ, Κλοντέλ, Ζιροντού, Μαλρό, Ρεβερντί, Ρουό, Βαλερί κ.ά.
Αναπαραγωγές κλασικών και μοντέρνων εικαστικών έργων.
Έγχρωμη λιθογραφία του Πιερ Μπονάρ.
Έγχρωμα σχέδια για το *Μηνολόγιο* **του Αντρέ Ντερέν.**
Έγχρωμες μικρογραφίες από χειρόγραφα (15ος αι.).

Εκδόσεις Verve,
Παρίσι, Ιούνιος 1940
72 σελ.
36,5x27,3 εκ.

Varied issue. French and English edition.
Tribute to the nature of France.
Issue of the War.
Cover by Henri Matisse.
Texts by Braque, Claudel, Giraudoux, Malraux, Reverdy, Rouault, Valery et al.
Reproductions of classic and modern artworks.
Color lithograph by Pierre Bonnard.
Color drawing for the *Calendar* **of André Derain.**
Color reproductions of illuminated manuscripts (15th c.)

Verve Publishing Company,
Paris, June 1940
72 pp.
36.5x27.3 cm

Numéro varié, consacré à la nature de la France.
Numéro de guerre.
Édition française et anglaise.
Couverture composée par Henri Matisse.
Textes par Braque, Claudel, Giraudoux, Malraux, Reverdy, Rouault, Valéry etc.
Reproductions d'œuvres classiques et modernes.
Lithographie en couleurs par Pierre Bonnard.
Dessins en couleurs pour le *Calendrier* **d'André Derain.**
Reproductions en couleurs d'enluminures (XVe s.).

Éditions Verve,
Paris, juin 1940
72 p.
36,5x27,3 cm

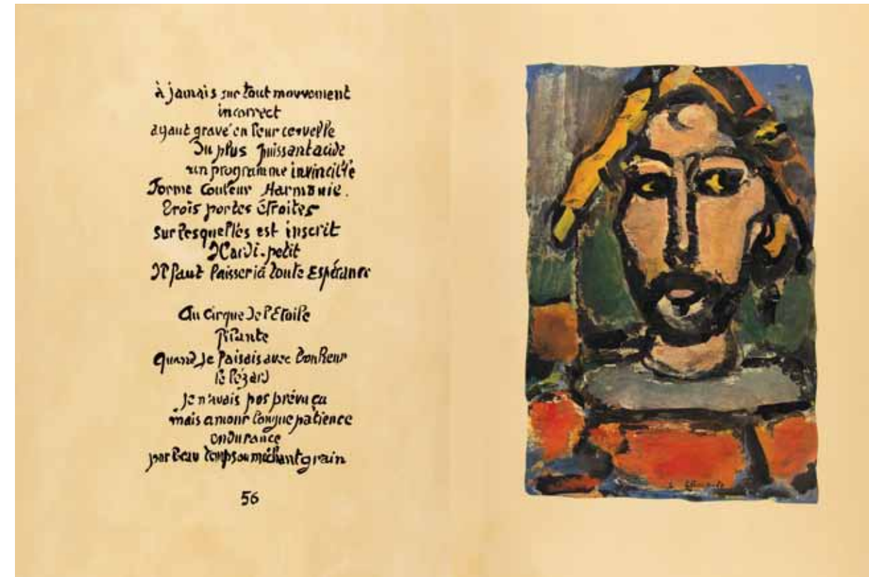

Ζορζ Ρουό

Ψυχαγωγία

Το τσίρκο αποτελεί σταθερό σημείο αναφοράς για τον Ρουό: δεν τον ενδιαφέρει μόνο το θέαμα, αλλά κυρίως οι άνθρωποι και οι ιστορίες τους. Η πρόταση του Τεριάντ να εικονογραφήσει ένα βιβλίο δικής του έμπνευσης, του επέτρεψε να καταφύγει από την εφιαλτική πραγματικότητα του πολέμου στον φανταστικό κόσμο του τσίρκου, ενώ παράλληλα του εξασφάλιζε πόρους για τη διαβίωσή του.
Στην *Ψυχαγωγία*, το πρώτο από τα *Βιβλία των Καλλιτεχνών*, ο Ρουό επιχείρησε ένα ψυχογράφημα του εαυτού του, βάζοντάς τον στην αμφίσημη θέση του κλόουν, που προκαλεί το γέλιο των θεατών, ενώ, συχνά, αποτελεί μια τραγική φιγούρα. Παράλληλα, με ένα δικό του ποιητικό κείμενο, επιχείρησε να αφηγηθεί την υπαρξιακή του αγωνία σε μια αληθινά δύσκολη εποχή.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1943
88 σελ., με 15 έγχρωμες εικόνες,
σε χαρτί vélin d'Arches
43x33 εκ.
αρ. αντ. 68/1240

Georges Rouault
Entertainment

The circus is a constant point of reference for Rouault: he is not only interested in the show, but mainly in people and their stories. Tériade's suggestion to illustrate a book of his own inspiration, allowed him to flee from the nightmarish reality of war to the imaginary world of the circus. At the same time it secured resources for his subsistence.
In *Entertainment*, the first of the *Artists' Books*, Rouault attempted to express his feelings, placing himself in the ambiguous position of the clown, who while causing the laughter of spectators, he is often a tragic figure. At the same time, in his own poetic text, he sought to narrate his existential anguish in a truly difficult era.

Verve Publishing Company, Paris, 1943
88 pp., with 15 color plates,
printed on vélin d'Arches paper
43x33 cm
No. 68/1240

Georges Rouault
Divertissement

Le cirque est un thème récurrent chez Rouault: c'est moins le spectacle qui l'intéresse, que les gens et leurs histoires qui s'y cachent. Lorsque Tériade lui propose d'illustrer un livre de son inspiration, il lui donne l'occasion de fuir l'horrible réalité de la guerre pour l'univers fantastique du cirque, mais aussi de s'assurer un moyen de subsistance.
Dans *Divertissement,* le premier des *Livres d'Artistes,* Rouault entreprend sa propre étude psychologique, se mettant dans la peau équivoque du clown qui fait rire les spectateurs, alors qu'il constitue une figure souvent tragique. Parallèlement, dans un texte poétique, il entreprend de raconter sa lutte existentielle, dans une époque vraiment difficile.

Éditions Verve, Paris, 1943
88 p., avec 15 planches en couleurs,
sur vélin d'Arches
43x33 cm
ex. No 68/1240

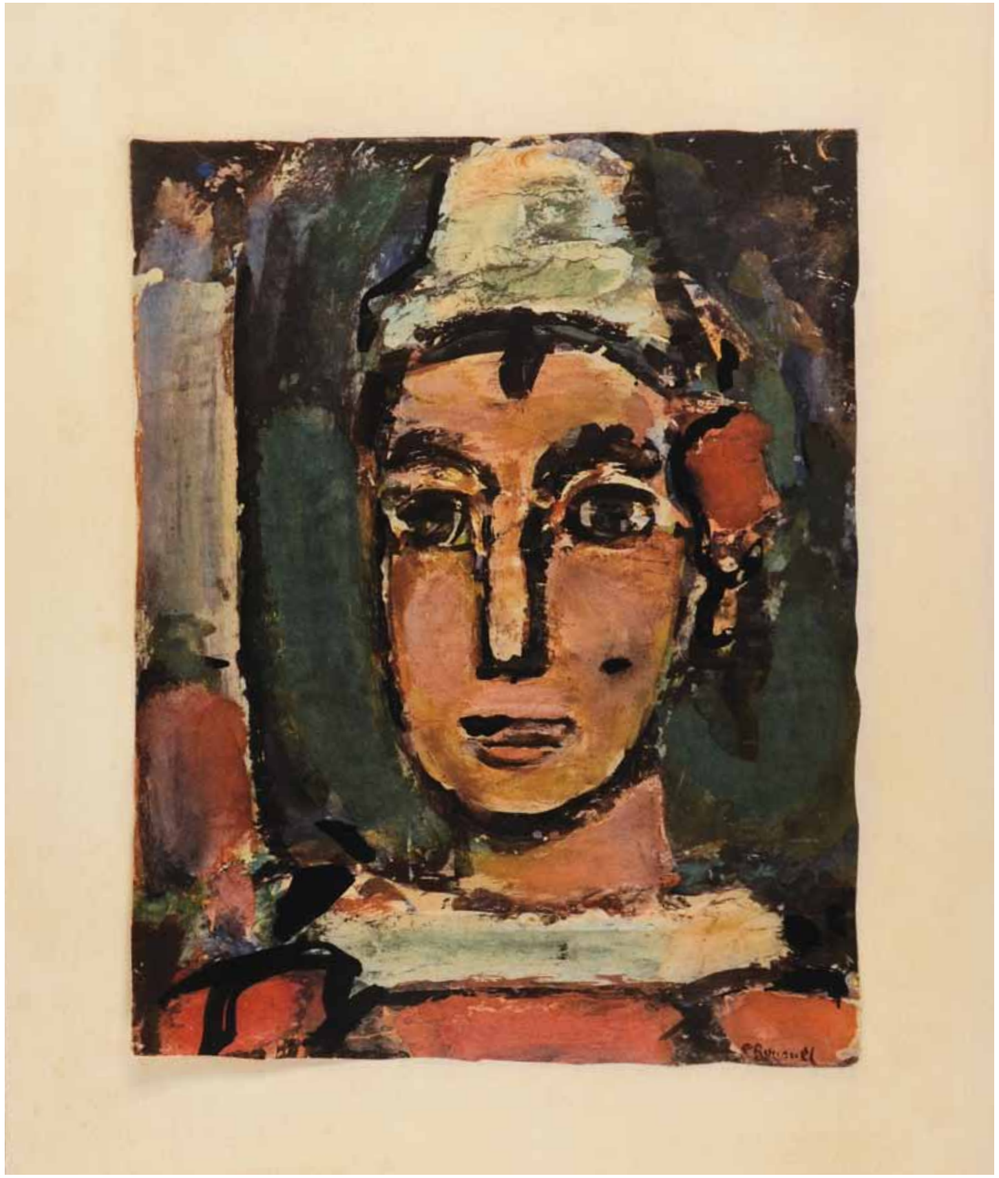

Verve 9

Οι Φουκέ
της Εθνικής Βιβλιοθήκης

13 μικρογραφίες του ζωγράφου και μικρογράφου Ζαν Φουκέ που προέρχονται από 3 εικονογραφημένα χειρόγραφα του 15ου αι. της συλλογής της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Γαλλίας: τις *Ιουδαϊκές Αρχαιότητες* **και τον** *Πόλεμο των Εβραίων* **του ιστορικού Φλάβιου Ιώσηπου (1ος αι. μ.Χ.) και την** *Ίδρυση του Τάγματος του Αγίου Μιχαήλ* **(1469).**
Εισαγωγή του Πολ Βαλερί.
Κείμενο του Εμίλ Βαν Μοέ.

Εκδόσεις Verve,
Παρίσι, Οκτώβριος 1943
36 σελ.
36x27 εκ.

The Fouquet of the
National Library

13 miniatures by the panel and manuscript painter Jean Fouquet that come from three 15th c. illuminated manuscripts in the collection of the National Library of France: *Antiquities of the Jews* **and the** *Jewish Wars* **by the historian Flavius Josephus (1st c. AD) and the** *Statutes of the Order of Saint Michael* **(1469).**
Introduction by Paul Valéry.
Text by Emile-A. Van Moe.

Verve Publishing Company,
Paris, October 1943
36 pp.
36x27 cm

Les Fouquet
de la Bibliothèque
Nationale

13 enluminures du peintre et miniaturiste Jean Fouquet, provenant de 3 manuscrits enluminés du XVe s. de la collection de la Bibliothèque nationale de France: *Antiquités judaïques* **et** *Guerre des Juifs* **de Flavius Josèphe (1er s. après J.C.) et** *Statuts de l'Ordre de Saint-Michel* **(1469).**
Introduction par Paul Valéry.
Texte par Émile-A. Van Moé.

Éditions Verve,
Paris, octobre 1943
36 p.
36x27 cm

Verve 10

Οι Πολύ Πλούσιες Ώρες
του Δούκα του Μπερί
Εικόνες από τη ζωή του
Χριστού

15 μικρογραφίες από τις *Πολύ Πλούσιες Ώρες του Δούκα του Μπερί*.
4 βιβλικές εσχατολογικές σκηνές και 11 σκηνές από τον βίο του Ιησού σε χρονική αλληλουχία.
Η πλειοψηφία των μικρογραφιών έχουν φιλοτεχνηθεί από τους αδελφούς Λεμπούρ.
Κείμενο του Ανρί Μαλό, τότε επιμελητή του Μουσείου Κοντέ.

Εκδόσεις Verve,
Παρίσι, Οκτώβριος 1943
44 σελ.
36x27 εκ.

The Very Rich Hours of the
Duke of Berry
Images from the Life of
Christ

15 miniatures from *The Very Rich Hours of the Duke of Berry*.
4 apocalyptic scenes from the Bible and 11 scenes from the Life of Jesus in chronological order.
The majority of the miniatures was made by the Limbourg brothers.
Text by Henri Malo, curator at the time of the Condé Museum.

Verve Publishing Company,
Paris, October 1943
44 pp.
36x27 cm

Les Très Riches Heures du
Duc de Berry

Images de la vie de Jésus

15 enluminures tirées des *Très Riches Heures du Duc de Berry*.
4 scènes eschatologiques de la Bible et 11 scènes de la vie de Jésus, en une succession temporelle.
La plupart des enluminures sont l'œuvre des frères Limbourg.
Texte par Henri Malo, conservateur-adjoint d'alors du Musée Condé.

Éditions Verve,
Paris, octobre 1943
44 p.
36x27 cm

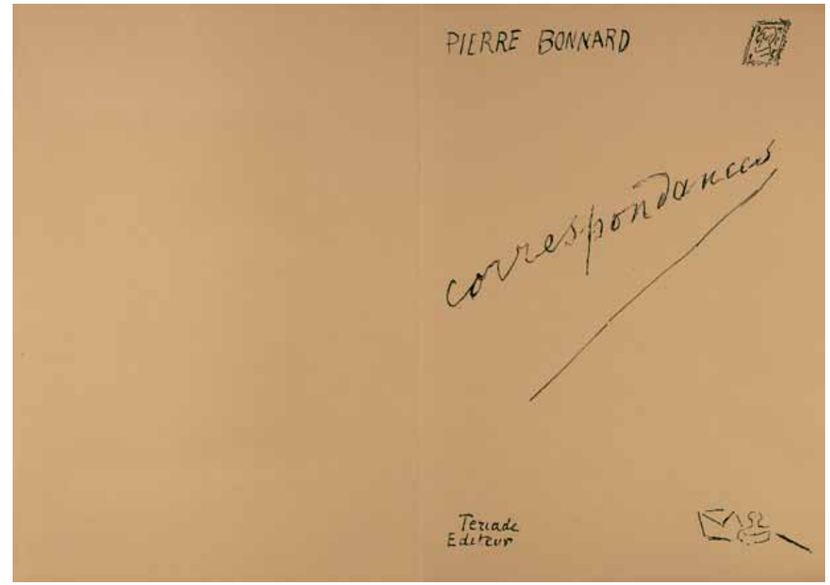

Πιερ Μπονάρ

Επιστολές

Το 1943 ο Τεριάντ πρότεινε στον Μπονάρ να εικονογραφήσει την προσωπική του αλληλογραφία, με σκοπό την έκδοση ενός *Βιβλίου Καλλιτέχνη*. Οι *Επιστολές* υπήρξαν η διέξοδος του καλλιτέχνη να ξεπεράσει το πένθος για το θάνατο της γυναίκας του και τη φρίκη του πολέμου.
Για τις ανάγκες της έκδοσης ο Μπονάρ προσέθεσε επιστολές εκ των υστέρων. Πρότεινε στον Τεριάντ να δημοσιευθούν ως ιδιόγραφα, με διαφορετικούς γραφικούς χαρακτήρες. Λίγο πριν από το θάνατό της, το 1943, η αφοσιωμένη συνεργάτις του Τεριάντ, Ανζέλ Λαμότ, «δάνεισε» τον γραφικό της χαρακτήρα για τις επιστολές της μητέρας του καλλιτέχνη.
Τα σχέδια αποδίδουν τη νοσταλγία του ηλικιωμένου καλλιτέχνη για τη νιότη του και την αγάπη του για την οικογένεια και τους φίλους του.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1944
100 σελ. με 28 ένθετες, έγχρωμες εικόνες,
σε χαρτί vélin d'Arches
32,5x22,7 εκ.

Pierre Bonnard
Letters

In 1943 Tériade proposed to Bonnard to illustrate his personal correspondence, aspiring to publish an *Artist's Book*. For the artist the *Letters* were a way to overcome grief for his wife's death and the horrors of war.
For the needs of the publication, Bonnard added letters retrospectively. He suggested to Tériade that they should be published as manuscripts, written in different handwritings. Shortly before her death in 1943, Tériade's devoted collaborator, Angèle Lamotte, "lent" her handwriting for the letters of the artist's mother.
The works convey the nostalgia of the elderly artist for his youth and the love for his family and friends.

Verve Publishing Company, Paris, 1944
100 pp. with 28 added images in color,
printed on vélin d'Arches paper.
32.5x22.7 cm

Pierre Bonnard
Correspondances

En 1943, Tériade propose à Bonnard qu'il illustre sa correspondance personnelle, afin d'éditer un *Livre d'Artiste*. *Correspondances* est un dérivatif qui permet à l'artiste de surmonter le deuil de sa femme et l'horreur de la guerre.
Pour les besoins de l'édition, Bonnard y ajoute des lettres postérieures. Il propose à Tériade qu'elles soient publiées sous forme manuscrite, avec une écriture différente. Peu avant sa mort, en 1943, la collaboratrice dévouée de Tériade, Angèle Lamotte, «prête» sa main aux lettres de la mère de l'artiste.
Les dessins restituent la nostalgie du vieil artiste de sa jeunesse et son amour pour sa famille et ses amis.

Éditions Verve, Paris, 1944
100 p. avec 28 images en couleurs insérées,
sur vélin d'Arches
32,5x22,7 cm

Verve 11

Οι Φουκέ του Σαντιγί

Οι Ώρες του Ετιέν Σεβαλιέ

Ζωή του Χριστού

14 μικρογραφίες με τη ζωή του Χριστού από τις *Ώρες του Ετιέν Σεβαλιέ*, **θησαυροφύλακα της Γαλλίας επί βασιλείας του Καρόλου Ζ΄.**
Χειρόγραφο του 15ου αι., από το οποίο σώζονται μόνον 48 φύλλα με 47 μικρογραφίες. 40 από αυτές βρίσκονται στη συλλογή του Μουσείου Κοντέ στο Σαντιγί.
Η εικονογράφηση αποδίδεται στον Γάλλο ζωγράφο και μικρογράφο Ζαν Φουκέ.
Κείμενο του Ανρί Μαλό, τότε επιμελητή του Μουσείου Κοντέ.

Εκδόσεις Verve,
Παρίσι, Μάρτιος 1945
36 σελ.
36x26,8 εκ.

The Fouquet of Chantilly

The Hours of Etienne Chevalier

Life of Jesus

14 miniatures depicting the Life of Jesus from the *Hours of Etienne Chevalier*, **treasurer of France during the reign of Charles VII.**
Manuscript of 15th c., from which only 48 pages are preserved with 47 miniatures. 40 of them belong to the collection of the Condé Museum in Chantilly.
The illustration is attributed to the French panel and manuscript painter Jean Fouquet.
Text by Henri Malo, curator at the time of the Condé Museum.

Verve Publishing Company,
Paris, March 1945
36 pp.
36x26.8 cm

Les Fouquet de Chantilly

Les Heures d'Étienne Chevalier

Vie de Jésus

14 enluminures illustrant la vie du Christ tirées des *Heures d'Étienne Chevalier*, **trésorier de France du roi Charles VII.**
Manuscrit du XVe s. dont seulement 48 feuillets ont été sauvegardés, ornés de 47 enluminures. 40 d'entre elles figurent dans la collection du Musée Condé de Chantilly.
L'illustration est attribuée au peintre et miniaturiste français Jean Fouquet.
Texte par Henri Malo, conservateur-adjoint d'alors du Musée Condé.

Éditions Verve,
Paris, mars 1945
36 p.
36x26,8 cm

Verve 12

Οι Φουκέ του Σαντιγί

Οι Ώρες του Ετιέν Σεβαλιέ

Η Παρθένος και οι Άγιοι

14 μικρογραφίες από το χειρόγραφο των *Ωρών του Ετιέν Σεβαλιέ*.
Σκηνές από τους Βίους Αγίων και της Παρθένου.
Με αυτές ολοκληρώνεται, στην έκδοση των *Verve*, **η παρουσίαση και των 40 μικρογραφιών αυτού του χειρογράφου που βρίσκεται στο Μουσείο Κοντέ στο Σαντιγί (οι υπόλοιπες παρουσιάστηκαν στα τεύχη 5-6 και 11).**
Κείμενο του Ανρί Μαλό, τότε επιμελητή του Μουσείου Κοντέ.

Εκδόσεις Verve,
Παρίσι, Μάρτιος 1945
36 σελ.
36x27 εκ.

The Fouquet of Chantilly

The Hours of Etienne Chevalier

Virgin and Saints

14 miniatures from the manuscript of *The Hours of Etienne Chevalier*.
Scenes from the Lives of Saints and the Virgin.
These reproductions complete the presentation of all 40 miniatures from the illuminated manuscript of the Condé Museum in Chantilly (the rest were presented in the issues 5-6 and 11).
Text by Henri Malo, curator at the time of the Condé Museum.

Verve Publishing Company,
Paris, March 1945
36 pp.
36x27 cm

Les Fouquet de Chantilly

Les Heures d'Étienne Chevalier

La Vierge et les Saints

14 enluminures des *Heures d'Étienne Chevalier*.
Épisodes de la Vie des Saints et de la Vierge.
Avec elles se termine pour *Verve*, **la présentation des 40 enluminures de ce manuscrit figurant dans la collection du Musée Condé de Chantilly (les autres ont déjà été présentées dans les numéros 5-6 et 11).**
Texte par Henri Malo, conservateur-adjoint d'alors du Musée Condé.

Éditions Verve,
Paris, mars 1945
36 p.
36x27 cm

Verve 13

Αφιέρωμα στο χρώμα του Ματίς.
Εξώφυλλο του Ανρί Ματίς: *«Η πτώση του Ίκαρου»*.
Κείμενα των Ματίς, Αντριέν Μονιέ κ.ά.
Έγχρωμες και ασπρόμαυρες αναπαραγωγές έργων του Ματίς, με σημειώσεις για τη χρήση του χρώματος. Έργα που δημιουργήθηκαν αποκλειστικά στη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.
Πορτρέτο του Ματίς για την πρόωρα χαμένη Ανζέλ Λαμότ, σύντροφο και συνεργάτιδα του Τεριάντ.

Εκδόσεις Verve,
Παρίσι, Νοέμβριος 1945
60 σελ.
36x27 εκ.

Tribute to the color of Matisse.
Cover by Henri Matisse: *"The Fall of Icarus"*.
Texts by Matisse, Adrienne Monnier et al.
Color and black and white reproductions of works by Matisse, with notes on the use of color. Works exclusively made during World War II.
Matisse's portrait in the memory of Angèle Lamotte, Tériade's companion and collaborator.

Verve Publishing Company,
Paris, November 1945
60 pp.
36x27 cm

Consacré à la couleur de Matisse.
Couverture composée par Henri Matisse: *«La chute d'Icare»*.
Textes par Matisse, Adrienne Monnier etc.
Reproductions en couleurs et en noir et blanc d'œuvres de Matisse, avec notes sur l'utilisation de la couleur. Œuvres réalisées exclusivement pendant la deuxième Guerre Mondiale.
Portrait réalisé par Matisse à la mémoire d'Angèle Lamotte, compagne et collaboratrice de Tériade.

Éditions Verve,
Paris, novembre 1945
60 p.
36x27 cm

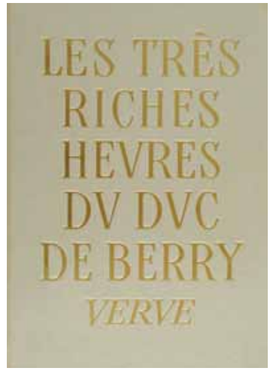

Πολυτελής έκδοση εκτός σειράς

Οι Πολύ Πλούσιες Ώρες του Δούκα του Μπερί

27 μικρογραφίες από το εικονογραφημένο χειρόγραφο *Οι Πολύ Πλούσιες Ώρες του Δούκα του Μπερί* **(15ος αι., Μουσείο Κοντέ, Σαντιγί, Γαλλία).**
Η εικονογράφηση αποδίδεται στους αδελφούς Λεμπούρ και στον Ζαν Κολόμπ.
Επανέκδοση σε πολυτελή τόμο των μικρογραφιών που παρουσιάστηκαν στα τεύχη του *Verve* **7 και 10.**

Εκδόσεις Verve,
Παρίσι, Σεπτέμβριος 1945
84 σελ.
31,8x23,5 εκ.
χωρίς αρ. αντ.

Luxury edition out of series

The Very Rich Hours of the Duke of Berry

27 miniatures from the illustrated manuscript *The Very Rich Hours of the Duke of Berry* **(15th c., Condé Museum, Chantilly, France).**
The illustration is attributed to the Limbourg brothers and to Jean Colombe.
Re-edition in a luxury volume of the miniatures presented in the *Verve* **issues 7 and 10.**

Verve Publishing Company,
Paris, September 1945
84 pp.
31.8x23.5 cm
unnumbered copy

Édition de luxe hors-série

Les Très Riches Heures du Duc de Berry

27 miniatures tirées du manuscrit enluminé *Les Très Riches Heures du Duc de Berry* **(XVe s., Musée Condé, Chantilly, France).**
L'illustration est attribuée aux frères Limbourg et à Jean Colombe.
Réédition en volume de luxe des miniatures présentées dans les numéros de *Verve* **7 et 10.**

Éditions Verve,
Paris, septembre 1945
84 p.
31,8x23,5 cm
sans No ex.

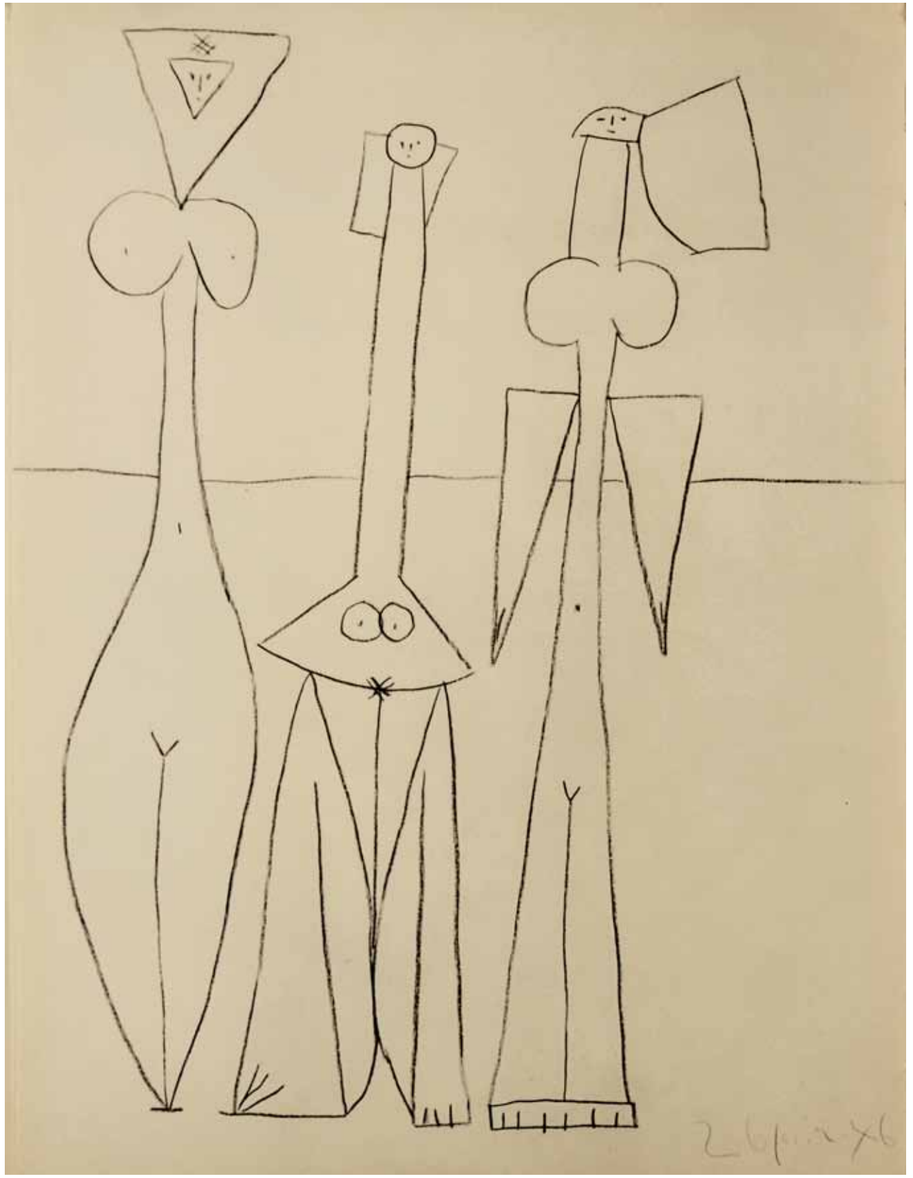

«...τα φώτα των Ηλυσίων...»

1946-1950

Τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια σηματοδοτούνται από την προσπάθεια ανασυγκρότησης της κατεστραμμένης Ευρώπης. Ο Τεριάντ, που δεν είχε σταματήσει να εργάζεται με εντατικούς ρυθμούς στη διάρκεια του πολέμου, επιστρέφει στο απελευθερωμένο Παρίσι με νέες ιδέες για το *Verve* και τα *Βιβλία των Καλλιτεχνών*.
Τα προπολεμικά «ποικίλα» τεύχη του *Verve* μειώνονται, ενώ συνεχίζονται συστηματικά τα τεύχη-αφιερώματα στους Μπονάρ, Πικάσο, Ματίς, Σαγκάλ κ.ά. Ο μοντερνισμός έχει πια καθιερωθεί στην ιστορία της τέχνης και οι δημιουργοί του βρίσκουν τη θέση τους στο πάνθεον των καλλιτεχνών.
Ο Τεριάντ επιλέγει να παρουσιάσει σε κάθε τεύχος μια πρόσφατη περίοδο της λαμπρής δημιουργικής τους πορείας, που γνωρίζει, εν ζωή, την αποθέωση. Έργα που έγιναν διάσημα τις επόμενες δεκαετίες πρωτοδημοσιεύονται στο *Verve* συνοδευόμενα από πλούσιο φωτογραφικό υλικό.
Παράλληλα, συνεχίζονται τα αφιερώματα στα μεσαιωνικά χειρόγραφα. Στα θρησκευτικά κείμενα (*Οι Ώρες της Άννας της Βρετάνης, Οι Ώρες του Ετιέν Σεβαλιέ*) προστίθενται κείμενα κοσμικού χαρακτήρα, όπως *η Πραγματεία περί της Μορφής και των Προδιαγραφών ενός Ιπποτικού αγώνα* και *Οι Ιστορίες του Βοκάκιου*. Εξαιτίας της επιτυχίας αυτών των εκδόσεων ο Τεριάντ αποφασίζει να επανεκδώσει μέρος των μεσαιωνικών χειρογράφων σε πολυτελείς τόμους εκτός της σειράς των *Verve*.
Η έκδοση των *Βιβλίων των Καλλιτεχνών*, που εγκαινιάστηκε το 1943 με τον Ρουό, συνεχίζεται με ολοένα αυξανόμενο ενδιαφέρον. Η ιδέα, που άνθησε μέσα στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, καρποφορεί: επτά *Βιβλία* μέσα σε πέντε χρόνια, επτά συνεργασίες με κορυφαίους καλλιτέχνες του γαλλικού μοντερνισμού (Ματίς, Λοράνς, Λεζέ, Πικάσο, Σαγκάλ), συνεισφέρουν στο όραμα του Τεριάντ για το «βιβλίο-λουλούδι».

"...the Elysian lights..."

1946-1950

The early postwar years are marked by an attempt to reconstruct the war-devastated regions of Europe. Without ceasing to work intensively during the War, Tériade returned to liberated Paris with new ideas for *Verve* and the *Artists' Books*.
The prewar "varied" issues of *Verve* were reduced, while issues-tributes to Bonnard, Picasso, Matisse, Chagall, etc., systematically continued. Modernism had by now been established in the history of art and its creators had found their place in the Pantheon of artists. In each issue, Tériade chose to present a recent period of the brilliant career of these artists, glorified while still living. Works that were to become famous in the forthcoming decades first appear in *Verve* accompanied by abundant photographic material.
At the same time, the tributes to medieval manuscripts continued. Secular texts such as *King René's Tournament Book* or *The Stories from Boccaccio* were added to religious ones (*The Hours of Anne of Brittany, The Hours of Etienne Chevalier*). The publication of medieval manuscripts knew such a success, that Tériade decided to republish a part of them in luxurious volumes outside the *Verve* series.
Launched in 1943 with Rouault, the publication of the *Artists' Books* continued with ever increasing interest. The idea that had flourished during the World War fructified: seven books in five years, seven collaborations with leading artists of French modernism (Matisse, Laurens, Léger, Picasso, Chagall) that contributed to Tériade's vision of the "flower book".

«...les lumières elyséennes...»

1946-1950

Les années qui suivent la fin de la guerre sont marquées par l'effort de reconstruction de l'Europe. Tériade, qui n'a cessé à aucun instant ses activités, retourne à Paris après la Libération, apportant avec lui de nouvelles idées pour *Verve* et les *Livres d'artistes*.
Les numéros «variés» qui caractérisent la revue d'avant la guerre se font moins nombreux tandis que les doubles numéros, entièrement consacrés à Bonnard, Picasso, Matisse et Chagall pour ne citer qu'eux, paraissent régulièrement. L'art moderne est entré dans l'histoire de l'art et ses protagonistes ont désormais leur place dans le panthéon des artistes.
Tériade décide de présenter dans chaque numéro une période récente du brillant parcours de ces artistes qui ont la chance de connaître la célébrité de leur vivant. Dans *Verve* sont ainsi publiées des œuvres inédites accompagnées d'un riche matériel photographique et qui deviendront fameuses par la suite.
Parallèlement, les numéros consacrés aux manuscrits médiévaux continuent de paraître. Aux textes religieux (*Les Heures d'Anne de Bretagne*, *Les Heures d'Étienne Chevalier*) s'ajoutent des textes à caractère profane comme Le *Livre des Tournois du Roi René* et les *Contes de Boccace*. Fort du succès de ces éditions, Tériade décide de rééditer une partie des manuscrits médiévaux dans des hors-séries de luxe de la revue.
L'édition des *Livres d'artistes* dont le premier est illustré par Georges Rouault en 1943, se poursuit avec de plus en plus d'intérêt. L'idée, qui a germé pendant la deuxième Guerre Mondiale, fructifie: sept *Livres* en cinq ans, sept collaborations avec de grands artistes de l'art moderne français (Matisse, Laurens, Léger, Picasso, Chagall), chacun apportant sa pierre à la création du «livre-fleur» si cher à Tériade.

Verve 14-15

Οι Ώρες της Άννας της Βρετάνης

Οι *Ώρες της Άννας της Βρετάνης*:
βιβλίο προσευχών που εικονογράφησε ο μικρογράφος Ζαν Μπουρντισόν για τη βασίλισσα Άννα της Βρετάνης, σύζυγο του βασιλιά της Γαλλίας Λουδοβίκου ΙΒ΄. Το χειρόγραφο χρονολογείται στις αρχές του 16ου αι., είναι γραμμένο στα λατινικά και βρίσκεται στη συλλογή της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Γαλλίας.
Περιλαμβάνει 49 ολοσέλιδες μικρογραφίες με θρησκευτικές παραστάσεις, ένα ημερολόγιο με εικονογραφήσεις για τους 12 μήνες, καθώς και 332 παραστάσεις στο περιθώριο ή περιμετρικά του κειμένου.
Στο *Verve* **14-15 παρουσιάζονται 32 έγχρωμες αναπαραγωγές, 16 φυτικά μοτίβα και οι 12 σελίδες του ημερολογίου.**
Κείμενο του Εμίλ Μαλ.
Λεζάντες εικόνων του Εντμόν Πονιόν.

Εκδόσεις Verve,
Παρίσι, Φεβρουάριος 1946
100 σελ.
36x27 εκ.

The Hours of Anne of Brittany

The *Hours of Anne of Brittany* **was a prayer book illustrated by the manuscript painter Jean Bourdichon for Queen Anne of Brittany, wife of the King Louis XII. Dated in the early 16th century, the manuscript is written in Latin and belongs to the collection of the National Library of France.**
It includes 49 full-page miniatures with religious themes, a calendar with illustrations for the twelve months and 332 other representations in the margins or around the text.
In the *Verve* **issue no. 14-15 32 color reproductions, 16 floral patterns and 12 pages of the calendar are presented.**
Text by Emile Male.
Image captions by Edmond Pognon.

Verve Publishing Company,
Paris, February 1946
100 pp.
36x27 cm

Les Heures d'Anne de Bretagne

Les Heures d'Anne de Bretagne:
livre de prières de Jean Bourdichon pour la reine Anne de Bretagne, épouse du roi Louis XII. Le manuscrit, daté du début du XVIe s., est écrit en latin et figure dans la collection de la Bibliothèque nationale de France.
Il comprend 49 miniatures en pleine page illustrant des épisodes religieux, un calendrier illustrant les 12 mois de l'année et 332 autres représentations en marge ou autour du texte.
Dans le numéro de *Verve* **14-15, 32 reproductions en couleurs sont présentées, 16 motifs floraux et les 12 pages du calendrier.**
Texte par Émile Mâle.
Légendes des images par Edmond Pognon.

Éditions Verve,
Paris, février 1946
100 p.
36x27 cm

Verve 16

ΡΕΝΕ, ΔΟΥΚΑΣ ΤΟΥ ΑΝΖΟΥ
Πραγματεία περί της μορφής και των προδιαγραφών ενός ιπποτικού αγώνα

Μικρογραφίες από την *Πραγματεία περί της μορφής και των προδιαγραφών ενός ιπποτικού αγώνα*.
Κείμενο του Ρενέ, δούκα του Ανζού, αφιερωμένο στον αδερφό του Κάρολο, κόμη του Μεν, με οδηγίες και λεπτομέρειες για τη σωστή διοργάνωση και διεξαγωγή του αγωνίσματος της κονταρομαχίας.
Χρονολογείται γύρω στα 1450.
Η εικονογράφηση του παλαιότερου χειρογράφου, από τα 6 που σώζονται, αποδίδεται στον μικρογράφο Μπαρτελεμί ντ' Άικ.
Στο *Verve* **16 παρουσιάζονται αναπαραγωγές από τα 2 χειρόγραφα της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Γαλλίας με κείμενο στη σύγχρονη γαλλική γλώσσα.**
Σχόλια του Εντμόν Πονιόν.

Εκδόσεις Verve,
Παρίσι, Νοέμβριος 1946
72 σελ.
36x27 εκ.

RENÉ OF ANJOU
A Treatise on the Form and Organization of a Tournament

Miniatures from the *Treatise on the Form and Organization of a Tournament*.
Text of René, Duke of Anjou, dedicated to his brother Charles, Count of Maine, with instructions and details for the proper organization and procedure of a joust tournament.
It dates from around 1450.
The illustration of the oldest manuscript of the six that survive is attributed to the manuscript artist Barthélemy d' Eyck.
In the *Verve* **issue no.16 reproductions of two manuscripts in the National Library of France are presented along with a text in modern French.**
Comments by Edmond Pognon.

Verve Publishing Company,
Paris, November 1946
72 pp.
36x27 cm

RENÉ D'ANJOU
Traité de la forme et devis d'un tournoi

Enluminures tirées du *Traité de la forme et devis d'un tournoi*.
Texte par René d'Anjou, dédié à son frère Charles du Maine, avec des instructions détaillées sur la bonne entreprise et le bon déroulement d'un tournoi.
Rédigé vers 1450.
L'illustration du plus ancien des manuscrits parmi les 6 encore existant est attribuée au miniaturiste Barthélemy d'Eyck.
Dans *Verve* **16 sont présentées des reproductions tirées des 2 manuscrits de la Bibliothèque nationale de France, avec un texte en français moderne.**
Commenté par Edmond Pognon.

Éditions Verve,
Paris, novembre 1946
72 p.
36x27 cm

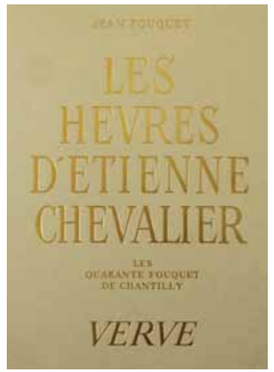

Πολυτελής έκδοση εκτός σειράς
Οι Ώρες του Ετιέν Σεβαλιέ
Οι σαράντα Φουκέ του Σαντιγί

40 μικρογραφίες από τις *Ώρες του Ετιέν Σεβαλιέ* **(15ος αι., Μουσείο Κοντέ, Σαντιγί, Γαλλία).**
Η εικονογράφηση αποδίδεται στον Γάλλο ζωγράφο και μικρογράφο Ζαν Φουκέ.
Επανέκδοση σε πολυτελή τόμο των μικρογραφιών που παρουσιάστηκαν στα τεύχη του *Verve* **5, 11 και 12.**

Εκδόσεις Verve,
Παρίσι, Νοέμβριος 1946
104 σελ., σε χαρτί vergé και ingres d'Arches
32,8x25 εκ.
αρ. αντ. 81/900

Luxury edition out of series
The Hours of Etienne Chevalier
The forty Fouquet of Chantilly

40 miniatures from the *Hours of Etienne Chevalier* **(15th c., Condé Museum, Chantilly, France).**
The illustration is attributed to the French manuscript and panel painter Jean Fouquet.
Re-edition of the miniatures presented in the *Verve* **issues No. 5, 11 and 12 in a luxury volume.**

Verve Publishing Company,
Paris, November 1946
104 pp., printed on vergé and ingres d'Arches paper
32.8x25 cm
No. 81/900

Édition de luxe hors-série
Les Heures d'Étienne Chevalier
Les quarante Fouquet de Chantilly

40 enluminures tirées des *Heures d'Étienne Chevalier* **(XVe s., Musée Condé, Chantilly, France).**
L'illustration est attribuée au peintre et miniaturiste français Jean Fouquet.
Réédition en volume de luxe des enluminures présentées dans les numéros de *Verve* **5, 11 et 12.**

Éditions Verve,
Paris, novembre 1946
104 p., sur vergé et ingres d'Arches
32,8x25 cm
ex. No 81/900

Πολυτελής έκδοση εκτός σειράς
Οι Μεγάλες Ώρες του Ροάν

Βιβλίο προσευχών που πιθανότατα παρήγγειλε για τον Οίκο των Ροάν ο Αλέν Θ΄ του Ροάν. Το χειρόγραφο χρονολογείται γύρω στα 1430-1435, είναι γραμμένο στα λατινικά και βρίσκεται στη συλλογή της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Γαλλίας.
Η εικονογράφησή του έγινε από διακεκριμένο αλλά άγνωστης ταυτότητας μικρογράφο, ο οποίος κατά σύμβαση ονομάζεται Ζωγράφος του Ροάν.
Περιλαμβάνει 12 ολοσέλιδες μικρογραφίες με παραστάσεις από τη ζωή της Παναγίας και το Πάθος του Χριστού, ένα ημερολόγιο με τις εργασίες για καθέναν από τους 12 μήνες, καθώς και 227 μικρές παραστάσεις στο περιθώριο με θέματα από την Παλαιά Διαθήκη.
Στην έκδοση παρουσιάζονται συνολικά 27 έγχρωμες αναπαραγωγές.
Κείμενο του Εμίλ Μαλ.

Εκδόσεις Verve,
Παρίσι, Μάρτιος 1947
92 σελ., σε χαρτί vélin d'Arches
27,8x21,5 εκ.
αρ. αντ. 80/900

Luxury edition out of series
The Grand Hours of Rohan

Prayer book that probably Alain IX of Rohan commissioned for the House of Rohan.
Dated around 1430-1435, the manuscript is written in Latin and belongs to the collection of the National Library of France. It was illustrated by a distinguished but unidentified manuscript artist, conventionally called the Rohan Master.
It includes twelve full-page miniatures depicting scenes from the Life of Mary and the Passion of Christ, a calendar of the works done for each of the twelve months and 227 small marginal scenes with themes from the Old Testament.
The publication presents a total of 27 reproductions in color.
Text by Emile Male.

Verve Publishing Company,
Paris, March 1947
92 pp.,
printed on vélin d'Arches paper
27.8x21.5 cm
No. 80/900

Édition de luxe hors-série
Les Grandes Heures de Rohan

Livre d'heures vraisemblablement commandé par Alain IX de Rohan pour la maison des Rohan. Le manuscrit date des années 1430-1435, il est écrit en latin et figure dans la collection de la Bibliothèque nationale de France. Il a été illustré par un miniaturiste distingué, mais dont l'identité est inconnue, appelé Maître de Rohan.
Il contient 12 miniatures en pleine page représentant la vie de la Vierge et la Passion du Christ, un calendrier avec les travaux de chacun des 12 mois, de même que 227 petites vignettes dans les marges représentant des scènes de l'Ancien Testament.
Dans l'édition, sont présentées en tout 27 reproductions en couleurs.
Texte par Émile Mâle.

Éditions Verve,
Paris, mars 1947
92 p., sur vélin d'Arches
27,8x21,5 cm
ex. No 80/900

Verve 17-18

Αφιέρωμα στο χρώμα του Πιερ Μπονάρ. Εξώφυλλο του ίδιου.
Εσώφυλλο: *«Ο Ήλιος»*.
Κείμενα του Μπονάρ, με πρόλογο του Σαρλ Τεράς.
Έγχρωμες και ασπρόμαυρες αναπαραγωγές έργων του Μπονάρ. Αδημοσίευτα έργα που δημιουργήθηκαν αποκλειστικά τα τελευταία 15 χρόνια της ζωής του καλλιτέχνη.
Φωτογραφικά ντοκουμέντα για τον καλλιτέχνη.

Εκδόσεις Verve,
Παρίσι, Αύγουστος 1947
86 σελ.
35,8x27 εκ.

Tribute to the color of Pierre Bonnard. Cover by the artist himself.
Frontispiece: *"The Sun"* .
Texts by Bonnard, with an introduction by Charles Terrasse.
Color and black and white reproductions of works by Bonnard. Unpublished works exclusively created during the last fifteen years of the artist's life.
Photographic documents on the artist.

Verve Publishing Company,
Paris, August 1947
86 pp.
35.8x27 cm

Consacré à la couleur de Pierre Bonnard. Couverture composée par lui-même.
Frontispice: *«Le Soleil»*.
Textes par Bonnard, préface par Charles Terrasse.
Reproductions en couleurs et en noir et blanc d'œuvres de Bonnard. Œuvres inédites exclusivement réalisées durant les 15 dernières années de la vie de l'artiste.
Documents photographiques sur l'artiste.

Éditions Verve,
Paris, août 1947
86 p.
35,8x27 cm

Verve 19-20

Αφιέρωμα στο χρώμα του Πάμπλο Πικάσο την περίοδο της διαμονής του στην Αντίμπ (Αντίπολις).
Εξώφυλλο του ίδιου.
Κείμενα του ίδιου, με πρόλογο του συγγραφέα και καλλιτέχνη Τζάουμα Σαμπαρτές, στενού φίλου του Πικάσο επί σειρά ετών.
Έγχρωμες και ασπρόμαυρες αναπαραγωγές έργων του καλλιτέχνη.

Εκδόσεις Verve,
Παρίσι, Απρίλιος 1948
84 σελ.
36x27 εκ.

Tribute to the color of Pablo Picasso during the period of his stay in Antibes (Antipolis).
Cover by the artist himself.
Texts by Picasso, with an introduction of the author and artist Jaume Sabartes, intimate friend of Picasso for several years.
Color and black and white reproductions of works by the artist.

Verve Publishing Company,
Paris, April 1948
84 pp.
36x27 cm

Consacré à la couleur de Pablo Picasso pendant son séjour à Antibes (Antipolis).
Couverture composée par lui-même.
Texte par lui-même, préface par l'écrivain et artiste Jaume Sabartés, vieil ami intime de Picasso.
Reproductions en couleurs et en noir et blanc d'œuvres de l'artiste.

Éditions Verve,
Paris, avril 1948
84 p.
36x27 cm

Verve 21-22

Αφιέρωμα στα έργα του Ανρί Ματίς, που φιλοτεχνήθηκαν την περίοδο που βρισκόταν στη Βανς (1944-1948).
Εξώφυλλο του ίδιου.
Έργα με θέματα εμπνευσμένα από τη Μεσόγειο.
Κείμενο του ίδιου.
Έγχρωμες και ασπρόμαυρες αναπαραγωγές έργων του καλλιτέχνη.

Εκδόσεις Verve,
Παρίσι, Οκτώβριος 1948
72 σελ.
36x27 εκ.

Tribute to Henri Matisse's works made during his period in Vence (1944-1948).
Cover by the artist himself.
Works with subjects inspired by the Mediterranean.
Text by the artist.
Color and black and white reproductions of works by the artist.

Verve Publishing Company,
Paris, October 1948
72 pp.
36x27 cm

Consacré aux œuvres d'Henri Matisse, réalisées pendant son séjour à Vence (1944-1948).
Couverture composée par lui-même.
Œuvres inspirées de la Méditerranée.
Texte par lui-même.
Reproductions en couleurs et en noir et blanc d'œuvres de l'artiste.

Éditions Verve,
Paris, octobre 1948
72 p.
36x27 cm

Μαρκ Σαγκάλ
ΝΙΚΟΛΑΪ ΓΚΟΓΚΟΛ
Οι Νεκρές Ψυχές

Οι *Νεκρές Ψυχές* είναι μια καυστική σάτιρα για τη διαφθορά του τσαρικού καθεστώτος: ο ήρωας είναι ένας δαιμόνιος απατεώνας που εξαπατά γαιοκτήμονες και τραπεζίτες και διάγει πολυτελή ζωή σε βάρος τους, εξαγοράζοντας άχρηστους τίτλους νεκρών δουλοπάροικων.
Ο Σαγκάλ είχε εικονογραφήσει το σατιρικό μυθιστόρημα του Γκόγκολ στη δεκαετία του 1920, χωρίς όμως να το εκδώσει: στον απόηχο της Ρωσικής Επανάστασης, ο νεαρός καλλιτέχνης επέλεξε να καυτηριάσει το τσαρικό καθεστώς, με την ελπίδα ότι το μέλλον θα είναι καλύτερο. Συνδύασε την ηθογραφική απεικόνιση των διάφορων τύπων της τσαρικής Ρωσίας, με τη σάτιρα του κειμένου, χωρίς όμως να καταφύγει στην καρικατούρα.
Οι *Νεκρές Ψυχές* εκδόθηκαν από τον Τεριάντ μόλις το 1948.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1948
562 σελ. (2 τόμοι), με 96 οξυγραφίες,
σε χαρτί vélin d'Arches
38x28 εκ.
αρ. αντ. 55/335, με υπογραφή του καλλιτέχνη

Marc Chagall
NIKOLAÏ GOGOL
Dead Souls

Dead Souls is a caustic satire on the corruption of the Tsarist regime: the hero is an ingenious trickster who deceives landowners and bankers and leads a luxurious life at their expense, acquiring useless titles of dead serfs.
Chagall had illustrated Gogol's satirical novel in the 1920s, but without publishing it: in the aftermath of the Russian Revolution, the young artist chose to criticize the Tsarist regime, hoping that the future would be better. He combined the genre depiction of the various types of Tsarist Russia with the satire of the text, without, though, resorting to caricature.
It was only in 1948 that *Dead Souls* was published by Tériade.

Verve Publishing Company, Paris, 1948
562 pp. (2 volumes), with 96 etchings,
printed on vélin d'Arches paper
38x28 cm
No. 55/335, signed by the artist

Marc Chagall
NIKOLAI GOGOL
Les Âmes Mortes

Les *Âmes Mortes* est une satire caustique sur la corruption au sein du régime tsariste: le héros est un escroc démoniaque qui arnaque les grands propriétaires terriens et les banquiers et mène une vie de luxe à leurs dépens, rachetant d'inutiles titres de serfs morts.
Chagall avait illustré le roman comique de Gogol pendant les années 1920, sans pour autant l'éditer: faisant écho à la Révolution Russe, le jeune artiste choisit de se moquer du régime tsariste, espérant un avenir meilleur. Il combine la représentation de genre des différents types de la Russie tsariste avec la satire, sans tomber dans la caricature.
Les *Âmes Mortes* ne sera édité par Tériade qu'en 1948.

Éditions Verve, Paris, 1948
562 p. (2 vol.), avec 96 eaux-fortes,
sur vélin d'Arches
38x28 cm
ex. No 55/335, signé par l'artiste

Verve 23

Το Βιβλίο της Ερωτευμένης Καρδιάς του Βασιλιά Ρενέ

16 μικρογραφίες από χειρόγραφο του 1457 με τίτλο *«Βιβλίο της Ερωτευμένης Καρδιάς»*. **Εθνική Βιβλιοθήκη της Αυστρίας.**
Αλληγορική αφήγηση των περιπετειών ενός ιππότη.
Το κείμενο είναι του Ρενέ, δούκα του Ανζού, ο οποίος παρήγγειλε την εικονογράφηση του χειρογράφου με σκοπό να το προσφέρει ως δώρο στον ανηψιό του, δούκα των Βουρβόνων.
Η εικονογράφηση αποδίδεται στον μικρογράφο Μπαρτελεμί ντ' Άικ, ενώ αρχικά αποδίδονταν στον ίδιο τον Ρενέ.
Κείμενο του Αντρέ Σαμσόν.
Εξώφυλλο του Ανρί Ματίς.

Εκδόσεις Verve,
Παρίσι, Απρίλιος 1949
44 σελ.
35,5x27 εκ.

The Book of the Love-smitten Heart of King René

16 miniatures from the manuscript *The Book of the Love-smitten Heart*, **dated 1457, in the National Library of Austria.**
It is an allegorical narrative of the adventures of a knight.
The text is by René, Duke of Anjou, who commissioned the illustrations of the manuscript in order to offer it as a gift to his nephew, the Duke of Bourbon.
The illustration is attributed to the manuscript painter Barthélemy d' Eyck, while initially it was attributed to René himself.
Text by André Chamson.
Cover by Henri Matisse.

Verve Publishing Company,
Paris, April 1949
44 p.
35.5x27 cm

Le Livre du Cœur d'Amour épris du Roi René

16 enluminures tirées du manuscrit de 1457 intitulé *«Le Livre du Cœur d'Amour épris»*. **Bibliothèque Nationale d'Autriche.**
Roman allégorique des aventures d'un chevalier.
L'écrivain est René d'Anjou, qui le commanda pour l'offrir à son neveu, le duc de Bourbon.
L'illustration est attribuée aujourd'hui au miniaturiste Barthélemy d'Eyck, auparavant attribuée à René d'Anjou lui-même.
Texte par André Chamson.
Couverture composée par Henri Matisse.

Éditions Verve,
Paris, avril 1949
44 p.
35,5x27 cm

Verve 24

Ιστορίες του Βοκάκιου

Χειρόγραφο των Δουκών της Βουργουνδίας: **μέσα του 15ου αι. Βιβλιοθήκη Αρσενάλ, Παρίσι.**
100 ολοσέλιδες μικρογραφίες που εικονογραφούν τις αντίστοιχες ιστορίες του *Δεκαήμερου* **του Βοκάκιου.**
Η εικονογράφηση αποδίδεται σε φλαμανδούς μικρογράφους.
Στο *Verve* **24 παρουσιάζονται 26 από τις 100 μικρογραφίες του χειρογράφου. Δίπλα σε κάθε μικρογραφία φιλοξενείται ένα εικαστικό σχόλιο με αραιωμένο μελάνι που δημιούργησε ο Σαγκάλ το 1948, εμπνευσμένος από τις ιστορίες του Βοκάκιου.**
Κείμενα των Ζακ Πρεβέρ και Φραντς Καλό.
Αναλυτικές λεζάντες για τις εικόνες.
Εξώφυλλο του Μαρκ Σαγκάλ.

Εκδόσεις Verve,
Παρίσι, Απρίλιος 1950
72 σελ.
35,7x26,7 εκ.

Stories from Boccaccio

Manuscript of the Dukes of Burgundy **dated from mid-15th century in the Arsenal Library of Paris.**
100 full-page miniatures that illustrate the respective histories of Boccaccio's *Decameron*.
The illustration is attributed to Flemish manuscript artists.
In *Verve* **issue no. 24, 26 of the 100 miniatures of the manuscript are presented. Inspired by Boccaccio's stories, a visual comment with ink wash painting that Chagall created in 1948 is hosted beside each miniature.**
Texts by Jacques Prévert and Frantz Calot.
Detailed image captions.
Cover by Marc Chagall.

Verve Publishing Company,
Paris, April 1950
72 p.
35.7x26.7 cm

Contes de Boccace

Manuscrit des Ducs de Bourgogne: **milieu du XVe s. Bibliothèque de l'Arsenal, Paris.**
100 miniatures en pleine page illustrant les contes du *Décaméron* **de Boccace.**
L'illustration est attribuée à des miniaturistes flamands.
Dans *Verve* **24 sont présentées 26 des 100 miniatures du manuscrit. À côté de chacune des miniatures figure un lavis réalisé par Chagall en 1948, inspiré des contes de Boccace.**
Textes par Jacques Prévert et Frantz Calot.
Légendes analytiques des images.
Couverture composée par Marc Chagall.

Éditions Verve,
Paris, avril 1950
72 p.
35,7x26,7 cm

Ανρί Ματίς

ΚΑΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΟΡΛΕΑΝΗΣ
Ποιήματα

Τον χειμώνα του 1942 ο Ματίς εικονογράφησε με χρωματιστά μολύβια τα *Ποιήματα του Καρόλου της Ορλεάνης*, ενός πρίγκηπα που έζησε στο α΄ μισό του 15ου αιώνα ως αιχμάλωτος των αγγλικών στρατευμάτων. Παρά την πολύχρονη αιχμαλωσία του, ο Κάρολος της Ορλεάνης επέλεξε να υμνήσει τον έρωτα και τη χαρά της ζωής.
Καθηλωμένος σε αναπηρικό καροτσάκι, «αιχμάλωτος» και ο ίδιος, ο Ματίς περιφρόνησε την πραγματικότητα του πολέμου και βυθίστηκε στην ευαισθησία και τη χάρη των γαλλικών μεσαιωνικών χειρογράφων. Μετέφερε εικονογραφικά μοτίβα που συναντά κανείς στα μεσαιωνικά χειρόγραφα, όπως τα λαγουδάκια στο λιβάδι, ενώ διακόσμησε την αρχή κάθε ποιήματος με τον κρίνο των οίκου των Βουρβόνων.
Το *Βιβλίο* εκδόθηκε οκτώ χρόνια αργότερα.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1950
112 σελ., με 56 λιθογραφίες, σε χαρτί vélin d'Arches
41x26,5 εκ.
αρ. αντ. 66/1200, με υπογραφή του καλλιτέχνη

Henri Matisse

CHARLES OF ORLEANS
Poems

During the winter of 1942 Matisse used colored pencils to illustrate the *Poems of Charles of Orleans*, a prince who lived in the first half of the 15th century as a prisoner of the English troops. Despite his long captivity, Charles of Orleans chose to praise the love and joy of life.
Confined to a wheelchair, Matisse, a "prisoner" himself too, despised the reality of war and sank in the sensitivity and grace of the French medieval manuscripts. He conveyed pictorial patterns encountered in medieval manuscripts like bunnies in the meadow and decorated the beginning of each poem with the fleur-de-lys (lily) of the House of Bourbon.
The *Book* was published eight years later.

Verve Publishing Company, Paris, 1950
112 pp., with 56 lithographs,
printed on vélin d'Arches paper
41x26.5 cm
No. 66/1200, signed by the artist

Henri Matisse

CHARLES D'ORLÉANS
Poèmes

Pendant l'hiver 1942, Matisse illustre au crayon de couleur les *Poèmes de Charles d'Orléans* qui fut prince dans la première moitié du XVe s., écrits alors qu'il était prisonnier de l'armée anglaise. Malgré les années d'incarcération, Charles d'Orléans choisit de chanter l'amour et la joie de vivre.
Cloué dans une chaise roulante, lui aussi "prisonnier", Matisse se désintéresse de la réalité de la guerre et se plonge dans la sensibilité et la finesse des manuscrits français du Moyen-Âge. Il transfert des motifs décoratifs que l'on rencontre dans les enluminures du Moyen-Âge, tels les lièvres dans la prairie, tandis qu'il décore le début de chaque poème de la fleur de lys des Bourbons.
Le *Livre d'Artiste* sera édité huit ans plus tard.

Éditions Verve, Paris, 1950
112 p., avec 56 lithographies,
sur vélin d'Arches
41x26,5 cm
ex. No 66/1200, signé par l'artiste

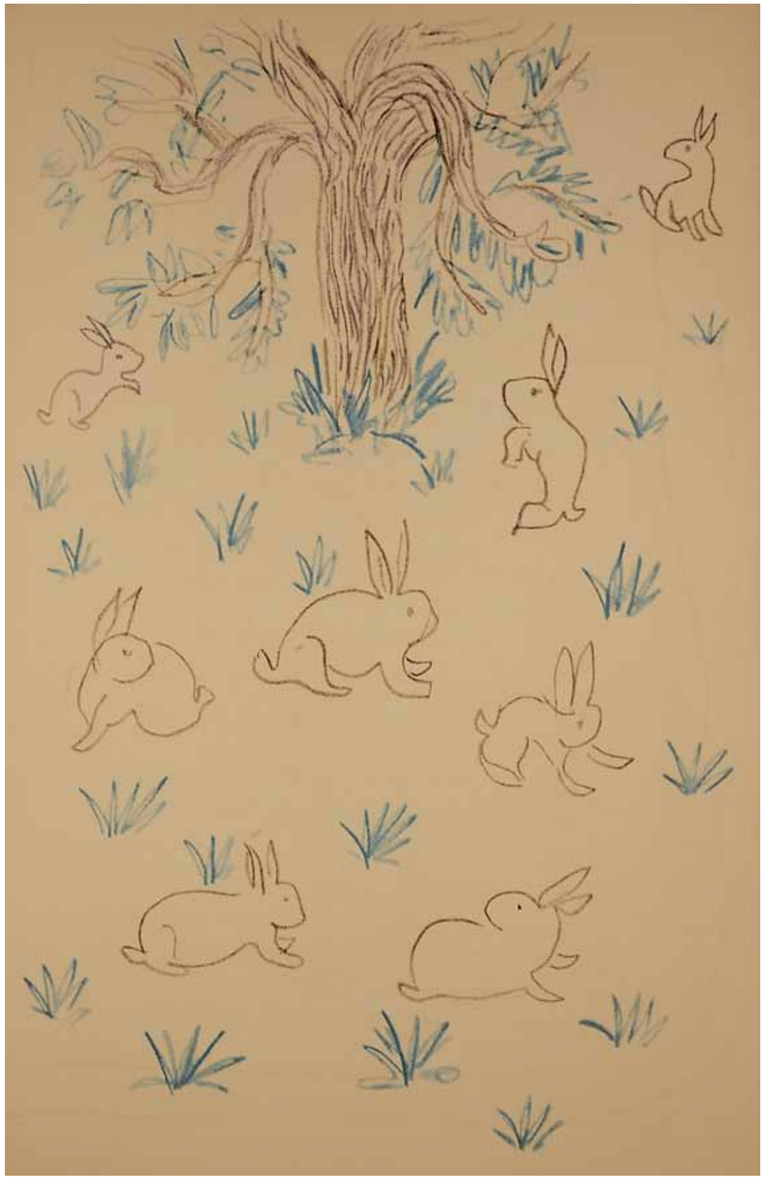

«...τα σύμβολα της Μεσημβρίας...»

1951-1961

«... Και ξαφνικά ένιωσα ζήλεια, γιατί αυτά τα μεγάλα σύμβολα της Μεσημβρίας, αυτά τα αρχέτυπα που προέρχονται από το ύψος αμνημόνευτων χρόνων, δεν πραγματοποιήθηκαν πάνω σ' ένα από τα νησιά του Αιγαίου...».

Με αυτά τα λόγια ο Οδυσσέας Ελύτης, σε κείμενό του στο *Verve* το 1951, εκφράζει τον θαυμασμό του για κάποια από τα τελευταία έργα του Πικάσο που δημοσιεύονται στο ίδιο τεύχος, έργα που απηχούν πρότυπα κοινά σε όλους τους λαούς της Μεσογείου.
Στο απόγειο της εκδοτικής του δραστηριότητας ο Τεριάντ έδωσε το στίγμα της ελληνικής του καταγωγής: το κυνήγι της αθανασίας με έργα που παντρεύουν την ποίηση με τη ζωγραφική, σε συνδυασμό με το πρακτικό εμπορικό πνεύμα, που τα καθιστά συλλεκτικά από τη στιγμή της έκδοσής τους.
Το 1960 ολοκληρώνεται η έκδοση του *Verve* με 38 τεύχη και επιπλέον ειδικές εκδόσεις που καλύπτουν ένα ευρύτατο φάσμα της τέχνης, από τα μεσαιωνικά χειρόγραφα ως τη φωτογραφία και τη μοντέρνα τέχνη. Επτά διπλά τεύχη θα κυκλοφορήσουν από το 1951 μέχρι το 1960, όλα αφιερωμένα στην πρόσφατη παραγωγή μερικών από τους θεμελιωτές του μοντερνισμού. Τη δεκαετία του 1950 φεύγει από τη ζωή ο Ανρί Ματίς, και λίγο αργότερα ο Ζορζ Μπρακ. Λίγο πριν από το φυσικό τους τέλος, μερικά από τα τελευταία τους έργα περνούν στην αθανασία μέσα από τις σελίδες του *Verve*. Με τα σχέδια του Σαγκάλ για τη *Βίβλο* ολοκληρώνεται για το περιοδικό μια πορεία 23 χρόνων (τεύχ. 33/34 και τεύχ. 37/38).
Στις ειδικές εκδόσεις του *Verve* εντάσσονται δύο από τα σημαντικότερα φωτογραφικά άλμπουμ του Ανρί Καρτιέ-Μπρεσόν (*Εικόνες στα κλεφτά*, 1953 και *Οι Ευρωπαίοι*, 1955) καθώς και δύο μονογραφίες για τους Αντρέ Μποντέν και Φρανθίσκο Μπορές (1961) αντίστοιχα, επιγόνους του κυβιστικού ιδιώματος με έντονες αναφορές στην ελληνική αρχαιότητα.
Ο Αντρέ Μποντέν φιλοτέχνησε επίσης τη *Συλβί* του Ζεράρ ντε Νερβάλ στη σειρά των *Βιβλίων των Καλλιτεχνών*. Στην ίδια σειρά προστέθηκαν οι *Μύθοι* του Λαφοντέν, η *Βίβλος* και το ποιμενικό μυθιστόρημα *Δάφνις και Χλόη* του Σαγκάλ, οι Λουκιανού *Διάλογοι* του Λοράνς και *Η Πόλη* του Λεζέ, έργα των τακτικών πια συνεργατών του Τεριάντ.
Η δεκαετία έκλεισε με *Βιβλία* κορυφαίων καλλιτεχνών, με τους οποίους ο Τεριάντ δεν είχε συνεργαστεί στο παρελθόν, όπως ο Μαρσέλ Γκρομέρ με τον *Μάκβεθ* του Σέξπιρ και ο Λε Κορμπιζιέ με το δικής του έμπνευσης και σύνθεσης *Ποίημα της Ορθής Γωνίας*, ενώ εκδίδεται η εικονογράφηση, από τον Χουάν Γκρις, σχεδόν τριάντα χρόνια ύστερα από το θάνατό του, της ποιητικής συλλογής του Πιερ Ρεβερντί, *Στον Ήλιο της Οροφής*.

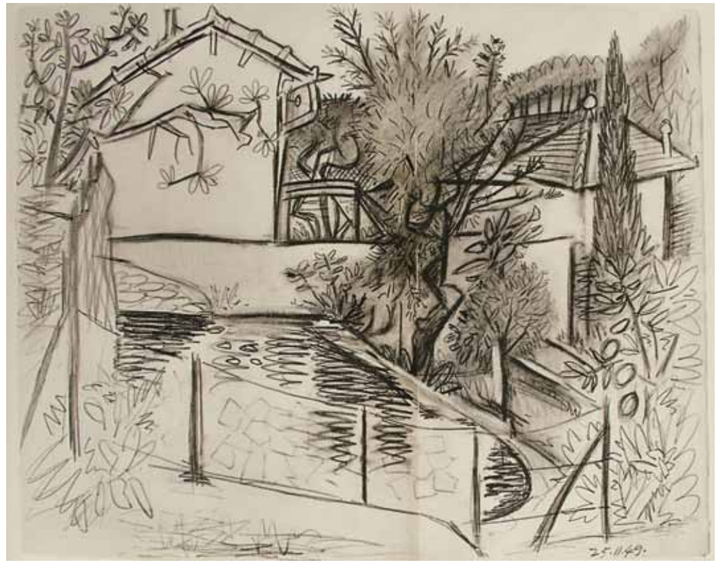

"...the symbols of the South..."

1951-1961

". . . I felt suddenly jealous that these great symbols of the South, these archetypes descended from the mists of time, had not been made on an island on the Aegean...".

It is with these words that Odysseas Elytis, in his article published in *Verve* in 1951, expressed his admiration for some of Picasso's recent works included in this same issue, works that reflect elements common to all the Mediterranean peoples.
At the height of his publishing activity, Tériade confirmed his Greek origins. In his quest for immortality he presented works that linked poetry with painting, combined with practical commercial spirit, instantly rendering them collectibles upon publication.
In 1960 the publication of *Verve* was completed with 38 issues, plus special editions covering a wide range of art from medieval manuscripts to photography and modern art. Seven double issues appeared from 1951 until 1960, all dedicated to the recent production of some of the founders of modernism. During the 1950s Matisse and later Georges Braque passed away. Shortly before their death, some of their latest works were immortalized in the pages of *Verve*. With Chagall's drawings for the *Bible* the journal completed an itinerary of 23 years (issues no 33/34 and 37/38).
The special editions of *Verve* comprised two of the most significant photographic albums by Henri Cartier-Bresson (*Images on the Run*, 1953 and *The Europeans*, 1955) along with two monographs on André Beaudin and Francisco Bores (1961) respectively, artists using the Cubist idiom with references to Greek antiquity.
André Beaudin also illustrated Gerard de Nerval's *Sylvie* in the *Artists' Books* series. Works by Tériade's regular collaborators, such as La Fontaine's *Fables*, the *Bible* and the pastoral novel *Daphnis and Chloe* by Chagall, Lucian's *Dialogues* by Laurens and *The City* by Léger, were added in this same series.
The decade ended with new collaborations by leading artists, who had not worked with Tériade in the past, such as Marcel Gromaire who illustrated Shakespeare's *Macbeth*, Le Corbusier who conceived and composed his *Poem of the Right Angle*, and Juan Gris' illustration of Pierre Reverdy's *Sun on the Ceiling* poetic collection that appeared almost thirty years after his death.

«...les symboles du Midi...»

1951-1961

«... Et soudain, je me suis senti jaloux, que ces grands symboles du Midi, ces archétypes qui descendaient du haut d'un âge immémorial, n'aient pas été réalisés sur une des îles de l'Égée...».

C'est par ces mots qu'Odysséas Elytis, dans un article écrit pour *Verve* en 1951, exprime son admiration pour quelques-unes des nouvelles œuvres de Picasso, publiées dans le même numéro, et qui ne peuvent qu'éveiller des résonnances en chacun des peuples de la Méditerranée.
À l'apogée de son activité d'éditeur, Tériade porte l'empreinte de son origine grecque: la quête de l'immortalité à travers des oeuvres où se concilient poésie et peinture, associée à un esprit pratique commercial, qui en font des pièces de collection dès lors qu'elles sont éditées.
En 1960, l'édition de *Verve* prend fin après 38 numéros et des hors-séries qui couvrent un éventail plus large de l'art, des manuscrits du Moyen-Âge à la photographie et à l'art moderne. Sept doubles numéros paraîtront entre 1951 et 1960, tous consacrés à la production récente de quelques-uns des fondateurs de l'art moderne. Henri Matisse, puis Georges Braque meurent dans les années 1950. Peu de temps avant leur disparition, certaines de leurs dernières œuvres ont cependant été immortalisées dans les pages de *Verve*. C'est avec les dessins réalisés par Chagall pour la *Bible*, que s'achève, pour la revue, un parcours de 23 années (numéros 33/34 et 37/38).
Parmi les numéros hors-séries de *Verve* figurent deux des albums les plus importants d'Henri Cartier-Bresson (*Images à la Sauvette*, édité en 1953 et *Les Européens*, édité en 1955) ainsi que les monographies d'André Beaudin et Francisco Borès (1961), deux artistes qui se situent dans la lignée du cubisme avec de fortes références à l'antiquité grecque.
André Beaudin illustrera également *Sylvie* de Gérard de Nerval pour la série des *Livres d'artistes*. Les *Fables* de La Fontaine, la *Bible* et le roman pastoral *Daphnis et Chloé* illustrés par Chagall, les *Dialogues* de Lucien de Samosate illustré par Laurens et *La Ville* par Léger, fruits d'une collaboration régulière avec Tériade, viennent s'ajouter à la série.
La décennie s'achève sur de nouvelles collaborations avec des artistes qui ne font pas partie du cercle intime de Tériade comme Marcel Gromaire, donnant lieu à l'édition de *Macbeth* de Shakespeare, Le Corbusier qui conçoit et réalise *Le Poème de l'Angle Droit*, mais aussi le grand artiste cubiste Juan Gris qui illustre le recueil de poèmes de Pierre Reverdy *Au Soleil du Plafond* et dont l'édition sortira presque trente ans après sa disparition.

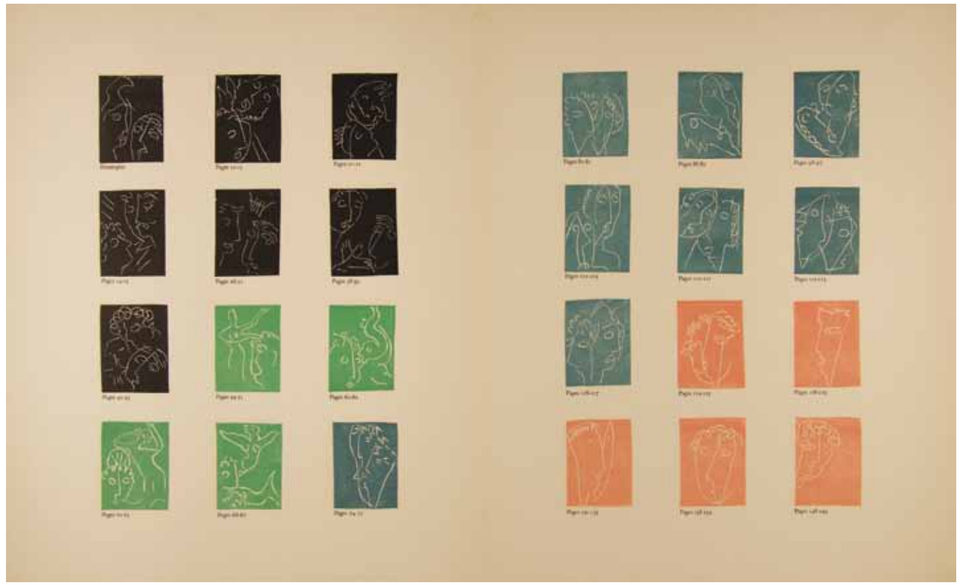

Ανρί Λοράνς

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ
Διάλογοι

Ο Λοράνς εικονογράφησε ένα από τα πιο διαδεδομένα και διαχρονικά κείμενα του 2ου αιώνα μ.Χ. επιλέγοντας τέσσερις κατηγορίες διαλόγων: τους *Νεκρικούς Διαλόγους*, τους *Διαλόγους των θεών*, τους *Διαλόγους των θεών της θάλασσας* και τους *Εταιρικούς Διαλόγους*. Φιλοτέχνησε μια σειρά από 24 μνημειακές ξυλογραφίες με έμφαση στην ανθρώπινη μορφή. Προκειμένου να αποδώσει εικονογραφικά το διαφορετικό περιεχόμενο της κάθε κατηγορίας διαλόγων, ο Λοράνς χρησιμοποίησε για όλες τις εικόνες το μαύρο χρώμα ως βάση, συνδυάζοντάς το με διαφορετικά χρώματα: υποβλητικό χοντροκόκκινο για τους *Διαλόγους των θεών*, πράσινο και μπλε για τους *Διαλόγους των θεών της θάλασσας*, σκοτεινό μπλε για τους *Νεκρικούς Διαλόγους* και κίτρινο με ροζ για τους ανάλαφρους *Εταιρικούς Διαλόγους*.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1951
216 σελ., με 24 έγχρωμες ξυλογραφίες,
σε χαρτί vergé d'Arches,
39x29 εκ.
αρ. αντ. 82/250, με υπογραφή του καλλιτέχνη

Henri Laurens

LUCIAN OF SAMOSATA
Dialogues

Laurens illustrated one of the most widespread and timeless texts of the second century AD selecting four types of dialogues: the *Dialogues of the Dead*, the *Dialogues of the Gods*, the *Sea Dialogues* and the *Dialogues of the Courtesans*. He created a series of 24 monumental woodcuts emphasizing the human form.
In order to render iconographically the different content of each kind of dialogue, Laurens used black color as base for all images, combining it with different colors: evocative deep red for the *Dialogues of the Gods*, green and blue for the *Sea Dialogues*, dark blue for the *Dialogues of the Dead* and yellow with pink for the lighthearted *Dialogues of the Courtesans*.

Verve Publishing Company, Paris, 1951
216 pp., with 24 colored woodcuts,
printed on vergé d'Arches paper
39x29 cm
No. 82/250, signed by the artist

Henri Laurens

LUCIEN DE SAMOSATE
Dialogues

Laurens illustre l'un des textes du IIe s., les plus connus et qui a traversé les siècles, choisissant quatre genres de dialogues: les *Dialogues des Morts*, les *Dialogues des Dieux*, les *Dialogues Marins* et les *Dialogues des Courtisanes*. Il réalise une série de 24 gravures sur bois de grandes dimensions représentant la figure humaine.
Pour rendre visuellement le contenu propre à chacun des dialogues, Laurens utilise pour toutes les images le noir comme couleur de base, qu'il combine avec différentes couleurs: rouge brun évocateur pour les *Dialogues des Dieux*, vert et bleu pour les *Dialogues Marins*, bleu foncé pour les *Dialogues des Morts* et jaune et rose pour les *Dialogues des Courtisanes* plus légers.

Éditions Verve, Paris, 1951
216 p., avec 24 gravures sur bois en couleurs,
sur vergé d'Arches
39x29 cm
ex. No 82/250, signé par l'artiste

Verve 25-26

**Αφιέρωμα στα έργα του Πάμπλο Πικάσο που φιλοτεχνήθηκαν την περίοδο της διαμονής του στο Βαλορί (1949-1951): ζωγραφική, γλυπτική, κεραμικά.
Εξώφυλλο του ίδιου.
Κείμενα των Κάνβαϊλερ, Ελύτη κ.ά.
Έγχρωμες και ασπρόμαυρες αναπαραγωγές έργων του καλλιτέχνη.
Φωτογραφίες έργων του καλλιτέχνη στο εργαστήριό του.**

**Εκδόσεις Verve,
Παρίσι, Οκτώβριος 1951
92 σελ.
36x27 εκ.**

**Tribute to Pablo Picasso's works made in the period of his stay in Vallauris (1949-1951): painting, sculpture, pottery.
Cover by the artist.
Texts by Kahnweiler, Elytis et al.
Color and black and white reproductions of works by the artist.
Photos of the artist's work in his studio.**

**Verve Publishing Company,
Paris, October 1951
92 pp.
36x27 cm**

**Consacré aux œuvres de Pablo Picasso réalisées pendant son séjour à Vallauris (1949-1951): peinture, sculpture, céramique.
Couverture composée par lui-même.
Textes par Kahnweiler, Elytis etc.
Reproductions en couleurs et en noir et blanc des œuvres de l'artiste.
Photographies d'œuvres de l'artiste dans son atelier.**

**Éditions Verve,
Paris, octobre 1951
92 p.
36x27 cm**

Verve 27-28

**Ποικίλο τεύχος.
Εξώφυλλο του Ζορζ Μπρακ.
Κείμενα των Μπρακ, Καμί, Τζακομέτι, Μασόν, Ρεβερντί, Σαρτρ κ.ά.
Αναπαραγωγές πορτρέτων φαγιούμ, κλασικών και μοντέρνων εικαστικών έργων.
Λιθογραφίες των Μπορές, Μπρακ, Σαγκάλ, Τζακομέτι, Γκρομέρ, Λοράνς, Λεζέ, Μασόν, Ματίς, Μιρό.
Έγχρωμες αναπαραγωγές μικρογραφιών από χειρόγραφα (15ος αι.).**

**Εκδόσεις Verve,
Παρίσι, Ιανουάριος 1953
158 σελ.
36,3x27 εκ.**

**Varied issue.
Cover by Georges Braque.
Texts by Braque, Camus, Giacometti, Masson, Reverdy, Sartre et al.
Reproductions of Fayum portraits, classic and modern artworks.
Lithographs by Bores, Braque, Chagall, Giacometti, Gromaire, Laurens, Léger, Masson, Matisse, Miró.
Color reproductions of miniatures from illuminated manuscripts (15th c.).**

**Verve Publishing Company,
Paris, January 1953
158 pp.
36.3x27 cm**

**Numéro varié.
Couverture composée par Georges Braque.
Textes par Braque, Camus, Giacometti, Masson, Reverdy, Sartre etc.
Reproductions de portraits de Fayoum, d'œuvres classiques et modernes.
Lithographies par Borès, Braque, Chagall, Giacometti, Gromaire, Laurens, Léger, Masson, Matisse, Miró.
Reproductions en couleurs de miniatures tirées de manuscrits (XVe s.).**

**Éditions Verve,
Paris, janvier 1953
158 p.
36,3x27 cm**

Verve 29-30

**Αφιέρωμα στη σειρά 180 σχεδίων του Πάμπλο Πικάσο τα οποία δημιούργησε στη διάρκεια της παραμονής του στο Βαλορί (28 Νοεμβρίου 1953 - 3 Φεβρουαρίου 1954).
Εξώφυλλο του ίδιου.
Κείμενα των Μισέλ Λερίς, Τεριάντ, Ρεβέκα Γουέστ.
16 έγχρωμες και 165 ασπρόμαυρες αναπαραγωγές έργων του καλλιτέχνη.**

**Εκδόσεις Verve,
Παρίσι, Σεπτέμβριος 1954
244 σελ.
36,3x27 εκ.**

**Tribute to Pablo Picasso's series of 180 drawings realized during the period of his stay in Vallauris (28 November 1953 - 3 February 1954).
Cover by the artist.
Texts by Michel Leiris, Tériade, Rebecca West.
16 color and 165 black and white reproductions of works by the artist.**

**Verve Publishing Company,
Paris, September 1954
244 pp.
36.3x27 cm**

**Suite de 180 dessins de Pablo Picasso, réalisés à Vallauris du 28 novembre 1953 au 3 février 1954.
Couverture composée par Picasso.
Textes par Michel Leiris, Tériade, Rebecca West.
16 reproductions en couleurs et 165 en noir et blanc d'œuvres de l'artiste.**

**Éditions Verve,
Paris, septembre 1954
244 p.
36,3x27 cm**

Μαρκ Σαγκάλ

ΛΑΦΟΝΤΕΝ
Μύθοι

Οι *Μύθοι* του Λαφοντέν, εμπνευσμένοι από τους μύθους του Αισώπου, υπήρξαν κλασικό και αγαπημένο ανάγνωσμα των Γάλλων από την πρώτη τους έκδοση, στο β΄ μισό του 17ου αιώνα.
Ο Σαγκάλ είχε αρχίσει να εικονογραφεί τους *Μύθους* από τη δεκαετία του 1920 σε γκουάς και αργότερα σε οξυγραφίες. Από κάθε μύθο επεδίωξε να απεικονίσει την κρισιμότερη στιγμή του, έτσι ώστε το τελικό αποτέλεσμα να αντανακλά περισσότερο τον εικαστικό και λιγότερο τον λογοτέχνη.
Το βιβλίο εκδόθηκε σχεδόν 30 χρόνια αργότερα: η αγάπη και η επιμονή του Τεριάντ για τη γαλλική κλασική λογοτεχνία έδωσαν στους *Μύθους* την ατμόσφαιρα του παραμυθιού, μέσα από την τρυφερή ματιά του Σαγκάλ.

**Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1952
456 σελ. (2 τόμοι), με 100 οξυγραφίες, σε χαρτί vélin de Rives
40x31 εκ.
χωρίς αρ. αντ. (δοκίμιο)**

Marc Chagall

LA FONTAINE
Fables

Inspired by Aesop, La Fontaine's *Fables* had been a classic and favorite reading of the French already since its first edition in the second half of 17th century. Since the 1920s Chagall had begun illustrating the fables in gouache and later in etchings. He sought to portray the most critical moment of each fable, so that the final result would reflect the artist more than the author.
The book was published almost 30 years later: Tériade's love and insistence on French classical literature gave the *Fables* the atmosphere of a fairy tale, through the tender gaze of Chagall.

**Verve Publishing Company, Paris, 1952
456 pp. (2 volumes), with 100 etchings, printed on vélin de Rives paper
40x31 cm
unnumbered copy (proof)**

Marc Chagall

LA FONTAINE
Fables

Les *Fables* de La Fontaine, inspirées des contes d'Ésope, sont la lecture classique préférée des Français depuis leur première édition, à la 2e moitié du XVIIe s.
Chagall s'intéresse aux *Fables* dès les années 1920, d'abord à la gouache, puis à l'eau-forte. Pour chaque conte, il s'applique à illustrer l'instant le plus important, à tel point que le résultat final reflète plus l'artiste que l'écrivain.
Le livre est édité presque 30 ans plus tard: l'amour et la persévérance de Tériade pour la littérature classique ont donné aux *Fables* l'atmosphère de conte, à travers le regard tendre de Chagall.

**Éditions Verve, Paris, 1952
456 p. (2 vol.), avec 100 eaux-fortes, sur vélin de Rives
40x31 cm
sans No ex. (épreuve)**

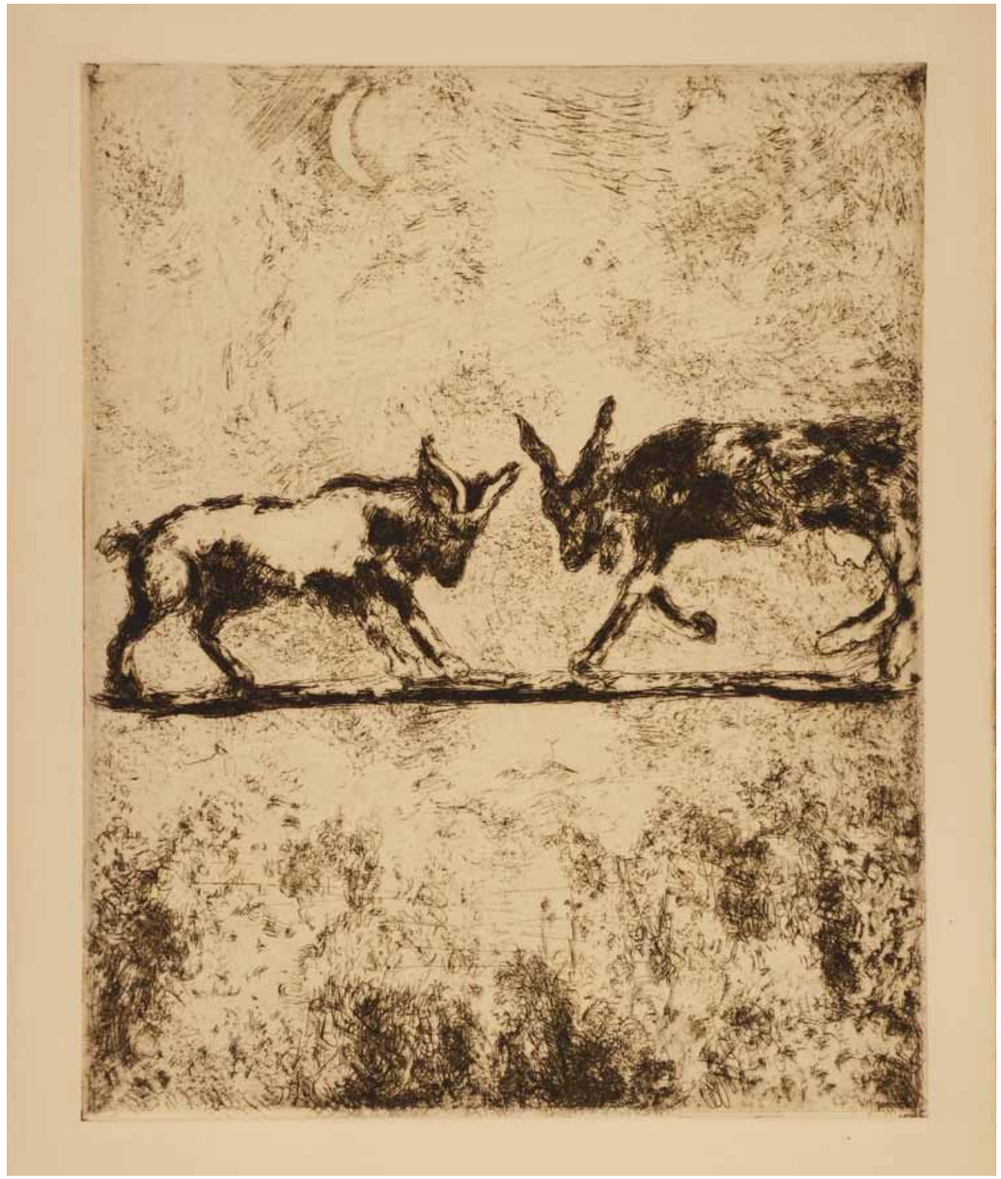

Χουάν Γκρις

ΠΙΕΡ ΡΕΒΕΡΝΤΙ
Στον Ήλιο της Οροφής

Το 1916 ο Λεόνς Ροζανμπέργκ πρότεινε στον Γκρις να εικονογραφήσει 20 ποιήματα του Πιερ Ρεβερντί με τον τίτλο *Μέσα στους τέσσερις τοίχους και πάνω στο τραπέζι*.
Το 1947, 20 χρόνια ύστερα από τον θάνατο του καλλιτέχνη, ο Ρεβερντί και οι κληρονόμοι του Γκρις πρότειναν στον Τεριάντ την έκδοση αυτών των ποιημάτων, με τον τίτλο *Στον ήλιο της οροφής*. Τα 20 ποιήματα δημοσιεύτηκαν ως ιδιόγραφα του Ρεβερντί και συνοδεύτηκαν από 11 λιθογραφίες του Γκρις, αναπαραγωγές από αυθεντικές γκουάς, που απεικονίζουν ισάριθμες νεκρές φύσεις. Η πρώτη, *Ο μύλος του καφέ*, έφερε αφιέρωση του ίδιου του καλλιτέχνη στη σύζυγο του Ρεβερντί.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1955
164 σελ., με 11 έγχρωμες λιθογραφίες, σε χαρτί vélin d'Arches
43x33 εκ.
αρ. αντ. 171/205, με υπογραφή του συγγραφέα

Juan Gris

PIERRE REVERDY
Sun on the Ceiling

In 1916 Léonce Rosenberg proposed to Gris to illustrate 20 poems by Pierre Reverdy under the title *Between the four walls and on the table*.
In 1947, 20 years after the artist's death, Reverdy and Gris' heirs proposed to Tériade to publish these poems under the title *Sun on the Ceiling*. The 20 poems were published as manuscripts by Reverdy, accompanied by 11 lithographs by Gris, reproductions of original gouaches depicting an equal number of still lifes. The first one, *The coffee grinder*, had a dedication by the artist to Reverdy's wife.

Verve Publishing Company, Paris, 1955
164 pp., with 11 color lithographs, printed on vélin d'Arches paper,
43x33 cm
No. 171/205, signed by the author

Juan Gris

PIERRE REVERDY
Au Soleil du Plafond

En 1916, Léonce Rosenberg propose à Juan Gris d'illustrer 20 poèmes de Pierre Reverdy intitulés *Entre les quatre murs et sur la table*.
En 1947, 20 ans après la mort de l'artiste, Reverdy et les héritiers de Gris proposent à Tériade d'éditer ces poèmes, intitulés *Au Soleil du Plafond.* Les 20 poèmes de Reverdy sont publiés sous leur forme manuscrite, accompagnés de 11 lithographies de Gris, reproductions des gouaches originales, qui représentent autant de natures mortes. La première, *Le moulin à café,* porte une dédicace de l'artiste lui-même à l'épouse de Reverdy.

Éditions Verve, Paris, 1955
164 p., avec 11 lithographies en couleur, sur vélin d'Arches
43x33 cm
ex. No 171/205, signé par l'auteur

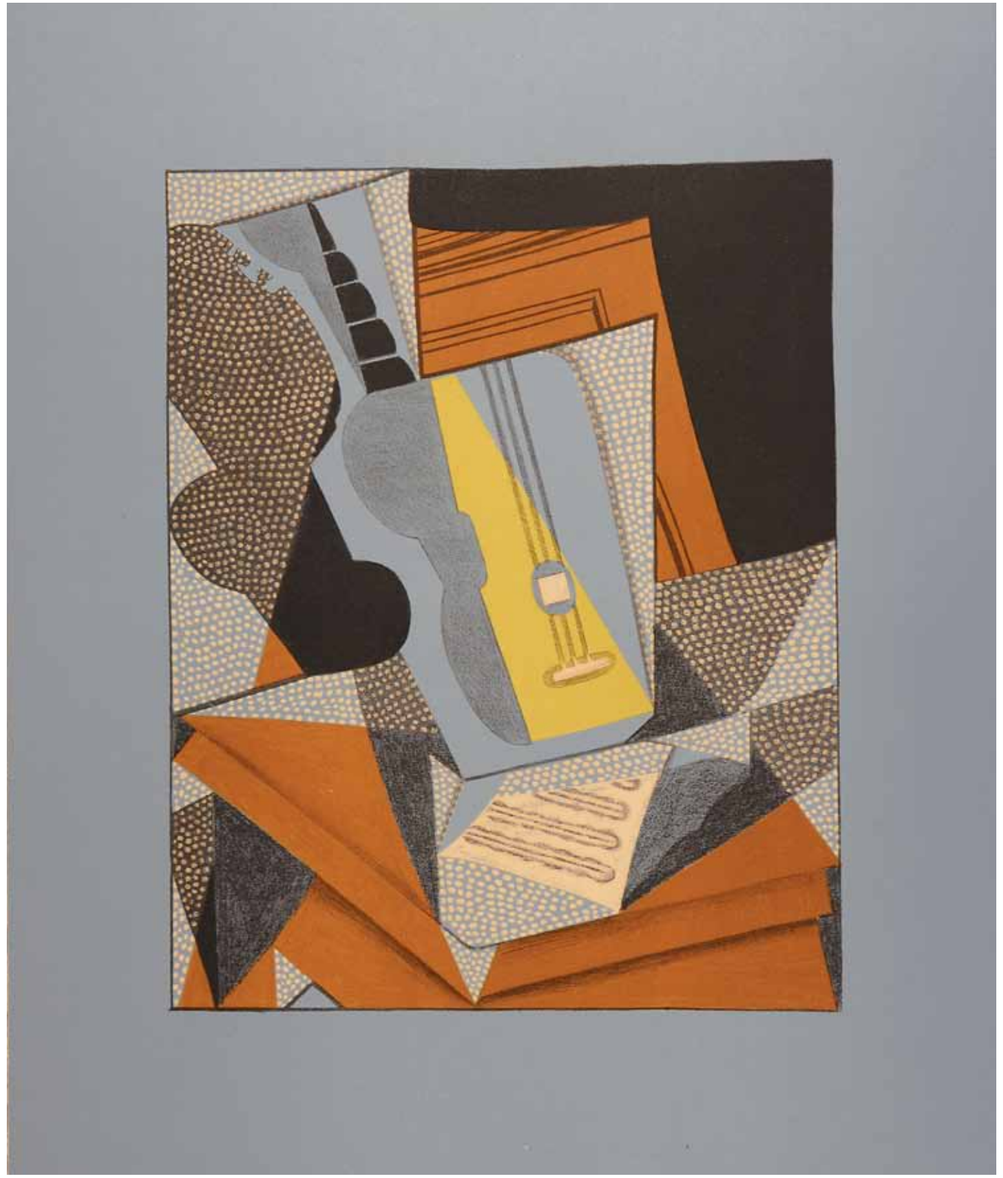

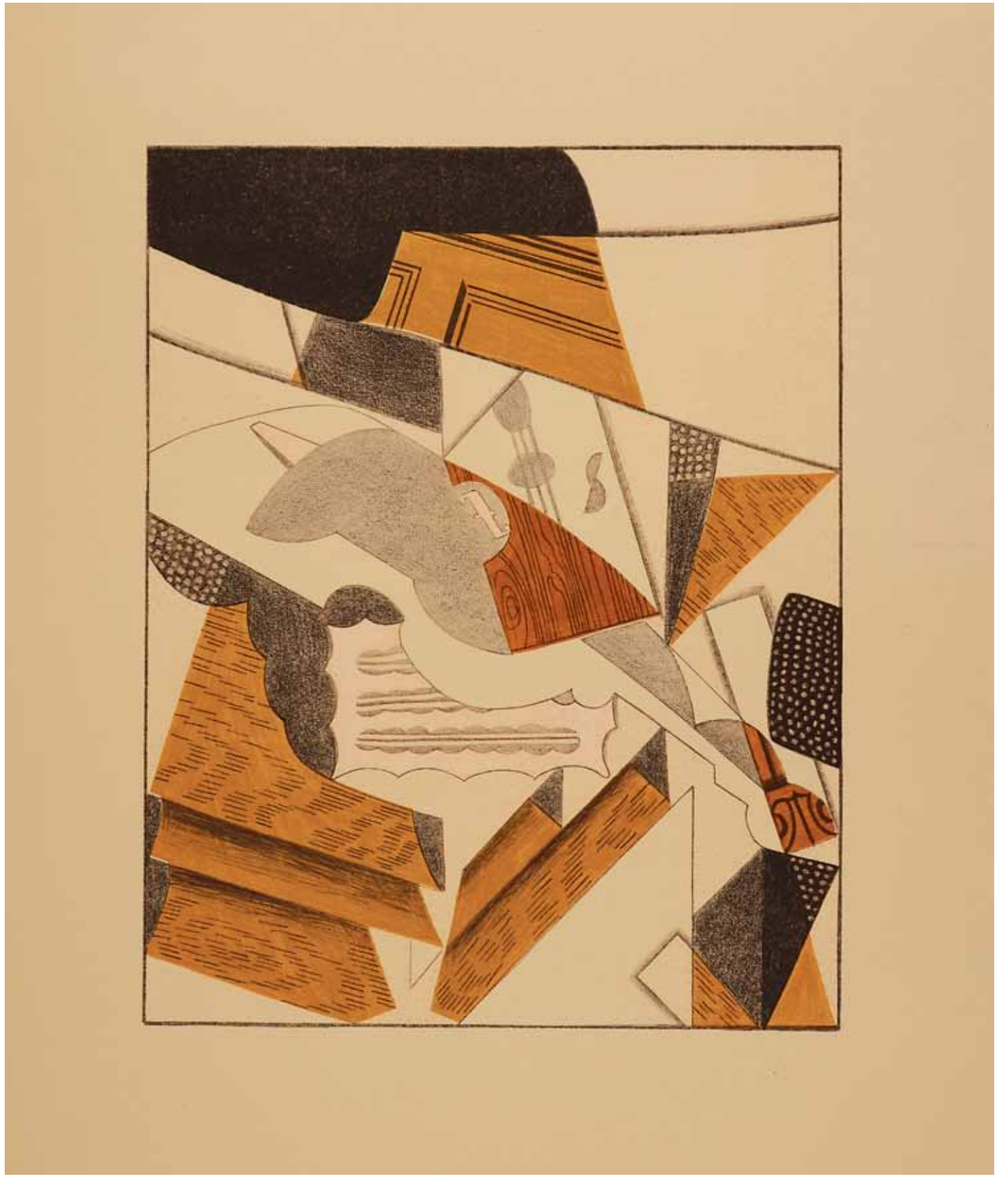

Verve 31-32

Αφιέρωμα στον Ζορζ Μπρακ: «Προσωπικά σημειωματάρια». Εξώφυλλο του Ζορζ Μπρακ. Κείμενα των Βιλ Γκρόμαν, Αντουάν Τιντάλ, Ρεβέκα Γουέστ. 19 έγχρωμες και 127 ασπρόμαυρες αναπαραγωγές έργων του καλλιτέχνη.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, Σεπτέμβριος 1955 166 σελ. 36,3x26,9 εκ.

Tribute to Georges Braque: "Intimate sketchbooks". Cover by Georges Braque. Texts by Will Grohmann, Antoine Tudal, Rebecca West. 19 color and 127 black and white reproductions of works by the artist.

Verve Publishing Company, Paris, September 1955 166 pp. 36.3x26.9 cm

Carnets intimes de Georges Braque. Couverture composée par Georges Braque. Textes par Will Grohmann, Antoine Tudal, Rebecca West. 19 reproductions en couleurs et 127 en noir et blanc d'œuvres de l'artiste.

Éditions Verve, Paris, septembre 1955 166 p. 36,3x26,9 cm

Verve 33-34

Αφιέρωμα στη *Βίβλο* του Μαρκ Σαγκάλ, με προδημοσίευση όλων των οξυγραφιών του *Βιβλίου του Καλλιτέχνη* και προσθήκη 29 λιθογραφιών. Εξώφυλλο του ίδιου. Κείμενα των Μέγιερ Σαπίρο και Ζαν Βαλ. 17 έγχρωμες και 117 ασπρόμαυρες αναπαραγωγές έργων του καλλιτέχνη για τη *Βίβλο*, από τη Γένεση ως τον προφήτη Ιεζεκιήλ.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, Σεπτέμβριος 1956 168 σελ. 35,5x26,4 εκ.

Tribute to Marc Chagall's *Bible*, first publication of all of the etchings from the *Artist Book* and an addition of 29 lithographs. Cover by the artist. Texts by Meyer Schapiro and Jean Wahl. 17 color and 117 black and white reproductions of works by the artist realized for the *Bible*, from Genesis to Prophet Ezekiel.

Verve Publishing Company, Paris, September 1956 168 pp. 35.5x26.4 cm

Consacré à la *Bible* de Marc Chagall, avec toutes les eaux-fortes inédites du *Livre d'Artiste* et 29 autres lithographies. Couverture composée par lui-même. Textes par Meyer Schapiro et Jean Wahl. 17 reproductions en couleurs et 117 en noir et blanc d'œuvres de l'artiste réalisées pour la *Bible*, de la Genèse au prophète Ezéchiel.

Éditions Verve, Paris, septembre 1956 168 p. 35,5x26,4 cm

Λε Κορμπιζιέ

Ποίημα της Ορθής Γωνίας

Το 1948 ο Λε Κορμπιζιέ άρχισε να σχεδιάζει το *Ποίημα της Ορθής Γωνίας*, εικαστικό και φιλοσοφικό ποίημα, το οποίο αρχικά εικονογράφησε και στη συνέχεια πρόσθεσε το ιδιόγραφο κείμενό του.
Σύμφωνα με τον Λε Κορμπιζιέ, η ορθή γωνία του σύμπαντος συνίσταται από την οριζόντια γραμμή του ορίζοντα και την κάθετη φορά της βροχής, στοιχεία της φύσης που εμπεριέχουν τη λογική, δηλαδή τον άνθρωπο. Ο άνθρωπος, με τη σειρά του, χρησιμοποίησε την ορθή γωνία σε όλες τις τεχνικές εφαρμογές. Η ορθή γωνία εκφράζει την ισορροπία της ύλης με το πνεύμα. Το σύνολο του βιβλίου εικονογραφήθηκε με λιθογραφίες: έγχρωμες, ολοσέλιδες εικόνες και ασπρόμαυρες βινιέτες, που ο Τεριάντ συμβούλεψε τον Λε Κορμπιζιέ να προσθέσει ανάμεσα στο κείμενο.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1955
166 σελ., με 19 έγχρωμες ολοσέλιδες λιθογραφίες και πολλές ακόμη έγχρωμες και α/μ, σε χαρτί vélin d'Arches
43x33 εκ.
αρ. αντ. 2/250, με υπογραφή του καλλιτέχνη

Le Corbusier

The Poem of the Right Angle

In 1948 Le Corbusier began composing his *Poem of the Right Angle*, an artistic and philosophical poem, which he first illustrated and later added the handwritten text.
According to Le Corbusier, the right angle of the universe consists of the horizontal line of the horizon and the vertical of the rain, elements of nature that involve logic, namely Man. Man, in his turn, uses the right angle in all technical applications. The right angle expresses the balance between matter and spirit. The entire book was illustrated with full-page color lithographs and vignettes in black and white that Tériade advised Le Corbusier to add inside the text.

Verve Publishing Company, Paris, 1955
166 pp., with 19 full-page color lithographs and many others in color and black and white, printed on vélin d'Arches paper
43x33 cm
No. 2/250, signed by the artist

Le Corbusier

Poème de l' Angle Droit

En 1948, Le Corbusier se lance dans le *Poème de l'Angle Droit*; poème artistique et philosophique. Le Corbusier en fait d'abord l'illustration et y ajoute ensuite le texte écrit de sa main.
Selon Le Corbusier, l'angle droit de l'univers consiste en une ligne horizontale, celle de la ligne d'horizon, et verticale qui porte la pluie, éléments naturels qui renferment la raison, c'est-à-dire l'Homme. L'Homme, à son tour, utilise l'angle droit dans toutes ses applications techniques. L'angle droit exprime l'équilibre entre la matière et l'esprit. L'ensemble du livre est illustré de lithographies en couleur, images en pleine page et vignettes en noir et blanc que Le Corbusier insère dans le texte sur les conseils de Tériade.

Éditions Verve, Paris, 1955
166 p., avec 19 lithographies en couleur, et beaucoup d'autres en couleur et en noir et blanc, sur vélin d'Arches
43x33 cm
ex. No 2/250, signé par l'artiste

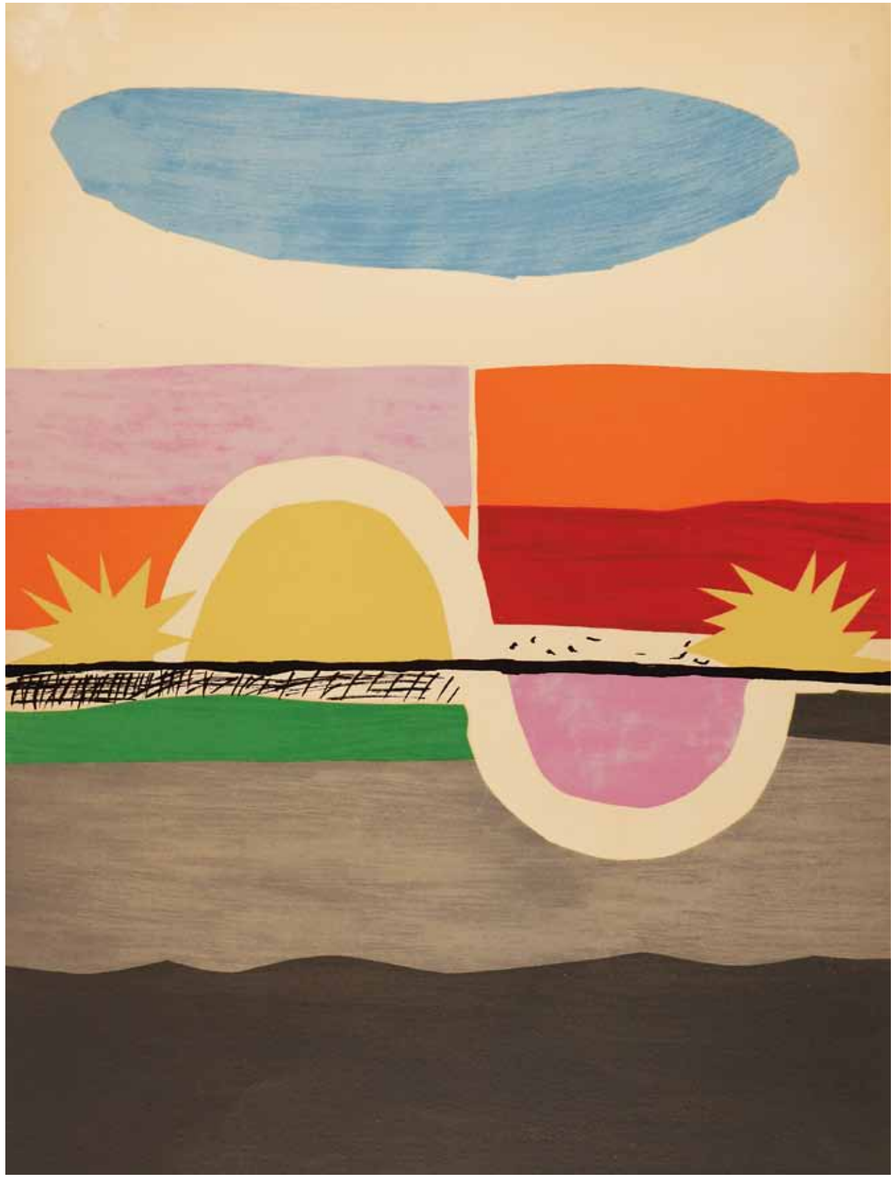

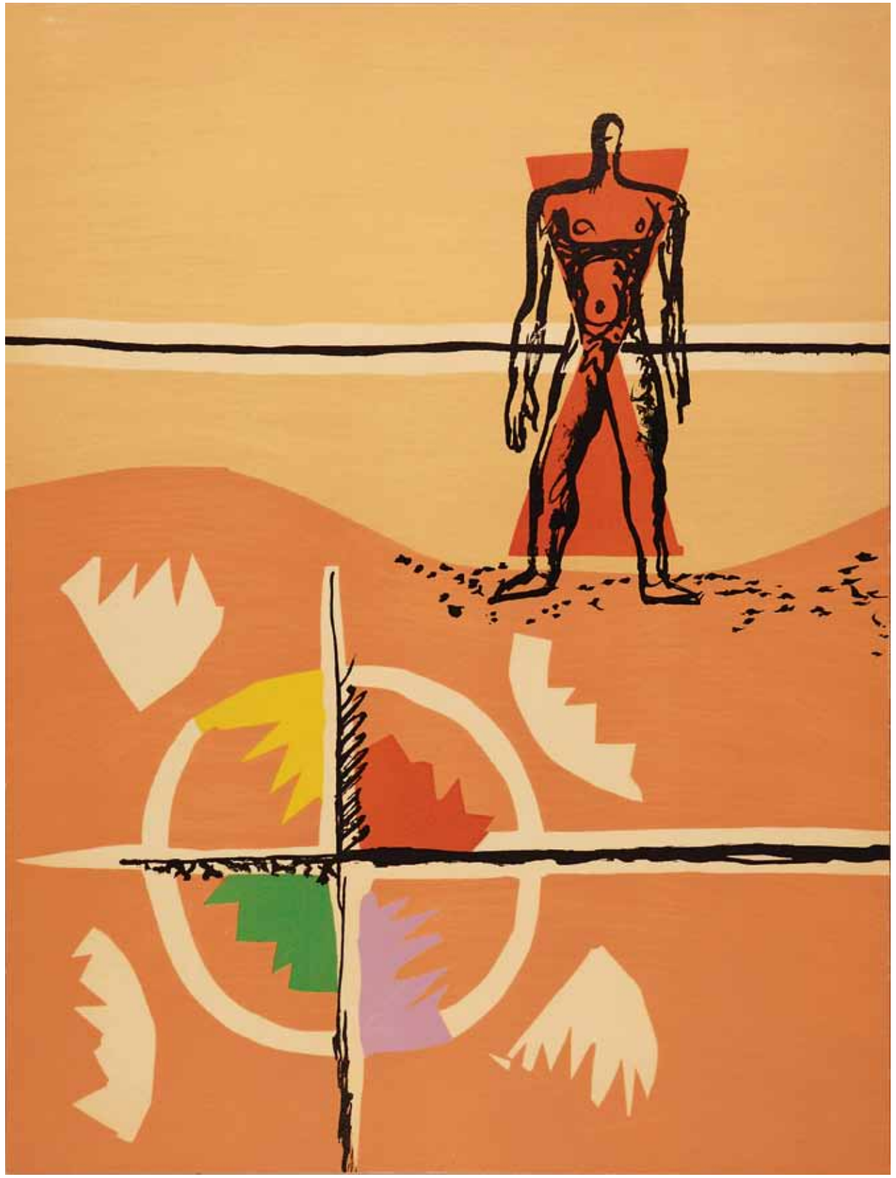

Verve 35-36

Αφιέρωμα στα τελευταία έργα του Ανρί Ματίς (1950-1954).
Εξώφυλλο του ίδιου.
Κείμενα των Ζορζ Ντιτίζ, Πιερ Ρεβερντί.
40 έγχρωμες και 38 ασπρόμαυρες αναπαραγωγές έργων του καλλιτέχνη.

Εκδόσεις Verve,
Παρίσι, Ιούλιος 1958
174 σελ.
36,5x27,2 εκ.

Tribute to Henri Matisse's last works (1950-1954).
Cover by the artist.
Texts by Georges Duthuit, Pierre Reverdy.
40 color and 38 black and white reproductions of works by the artist.

Verve Publishing Company,
Paris, July 1958
174 p.
36.5x27.2 cm

Dernières œuvres d'Henri Matisse 1950-1954.
Couverture composée par lui-même.
Textes par Georges Duthuit, Pierre Reverdy.
40 reproductions en couleurs et 38 en noir et blanc d'œuvres de l'artiste.

Éditions Verve,
Paris, juillet 1958
174 p.
36,5x27,2 cm

Verve 37-38

Αφιέρωμα σε σχέδια του Μαρκ Σαγκάλ για τη *Βίβλο*.
Εξώφυλλο του ίδιου.
Κείμενο του Γκαστόν Μπασελάρ.
24 έγχρωμες και 96 ασπρόμαυρες αναπαραγωγές έργων του καλλιτέχνη.

Εκδόσεις Verve,
Παρίσι, Ιούλιος 1960
182 σελ.
36x26,9 εκ.

Tribute to Marc Chagall's drawings for the *Bible*.
Cover by the artist.
Text by Gaston Bachelard
24 color and 96 black and white reproductions of works by the artist.

Verve Publishing Company,
Paris, July 1960
182 p.
36x26.9 cm

Consacré à Marc Chagall. Dessins pour la *Bible*.
Couverture composée par lui-même.
Texte par Gaston Bachelard.
24 reproductions en couleurs et 96 en noir et blanc d'œuvres de l'artiste.

Éditions Verve,
Paris, juillet 1960
182 p.
36x26,9 cm

Μαρσέλ Γκρομέρ

ΣΕΞΠΙΡ
Μάκβεθ

Ο Μαρσέλ Γκρομέρ πρότεινε στον Τεριάντ την έκδοση του *Μάκβεθ*, του εμβληματικού έργου του Σέξπιρ.
Το κείμενο εκδόθηκε σε τυπογραφικά στοιχεία και ο Γκρομέρ το εικονογράφησε με 20 οξυγραφίες, αποδίδοντας ορισμένες από τις πιο χαρακτηριστικές σκηνές του έργου.
Διατηρώντας το γραμμικό ύφος των παλαιών χαρακτικών, ο καλλιτέχνης απέδωσε με ένταση τη ζοφερή ατμόσφαιρα του έργου. Το καλλιτεχνικό ιδίωμα του Γκρομέρ αποδείχθηκε το πλέον κατάλληλο για την απεικόνιση της εφιαλτικής πορείας του ζεύγους Μάκβεθ προς την κόλαση.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1958
164 σελ., με 20 οξυγραφίες,
σε χαρτί vélin de Rives
40x29 εκ.
αρ. αντ. 139/180, με υπογραφή του καλλιτέχνη

Marcel Gromaire

SHAKESPEARE
Macbeth

Marcel Gromaire proposed to Tériade to publish *Macbeth*, an emblematic work by Shakespeare.
The text was published in print and Gromaire illustrated it with 20 etchings, rendering some of the most typical scenes of the story.
Keeping the linear style of old engravings, the artist portrayed the tenebrous atmosphere of the play with intensity. The artistic style of Gromaire proved most suitable to display the Macbeth couple's nightmarish way to Hell.

Verve Publishing Company, Paris, 1958
164 pp., with 20 etchings,
printed on vélin de Rives paper
40x29 cm
No. 139/180, signed by the artist

Marcel Gromaire

SHAKESPEARE
Macbeth

Marcel Gromaire propose à Tériade d'éditer *Macbeth*, l'œuvre emblématique de Shakespeare.
Le texte est édité sous forme typographique et Gromaire l'illustre de vingt eaux-fortes, restituant quelques-unes des scènes les plus représentatives de l'œuvre.
Gardant le style linéaire des gravures anciennes, l'artiste restitue l'intensité de l'atmosphère douloureuse de l'œuvre. Il se révèle parfaitement adapté à la terrible descente aux enfers de Macbeth et de son épouse.

Éditions Verve, Paris, 1958
164 p., avec 20 eaux-fortes,
sur vélin de Rives
40x29 cm
ex. No 139/180, signé par l'artiste

Αντρέ Μποντέν

ΖΕΡΑΡ ΝΤΕ ΝΕΡΒΑΛ
Συλβί

Στα τέλη της δεκαετίας του 1950 ο Τεριάντ πρότεινε στον Μποντέν να εικονογραφήσει τη *Συλβί*, του Ζεράρ ντε Νερβάλ, ρομαντικό μυθιστόρημα του 19ου αιώνα. Η υπόθεση του έργου εκτυλίσσεται στο Παρίσι και την ευρύτερη περιοχή. Ένας ηλικιωμένος πλέι-μπόι θυμάται τρεις γυναίκες που ερωτεύτηκε και τον σημάδεψαν στη νεαρή του ηλικία, τη Συλβί, την Ορελί και την Αντριέν, χωρίς να μπορέσει ποτέ να κρατήσει κοντά του καμιά από αυτές.
Ως γνήσιος ρομαντικός, ο συγγραφέας δίνει βαρύτητα στις ίδιες τις ερωτικές ιστορίες, χωρίς να αναζητά ηθικό δίδαγμα, και πλάθει μια διάφανη, γλυκιά, νοσταλγική και ονειρική ατμόσφαιρα. Ο Μποντέν εικονογράφησε τη *Συλβί* με 34 ακουαρέλες, 20 ολοσέλιδες και 14 στην αρχή κάθε κεφαλαίου, τις οποίες ο ίδιος στη συνέχεια μετέφερε στις λιθογραφικές πλάκες.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1960
184 σελ., με 34 έγχρωμες λιθογραφίες,
σε χαρτί vélin d'Arches, 34x26 εκ.
αρ. αντ. 164/180, με υπογραφή του καλλιτέχνη

André Beaudin

GERARD DE NERVAL
Sylvie

In the late 1950s Tériade proposed to Beaudin to illustrate *Sylvie* by Gerard de Nerval, a Romantic novel of the 19th century. The story of the novel takes place in Paris and its surrounding area. An elderly playboy recalls three women he fell in love with, Sylvie, Aurelie and Adrienne, who marked his youth, but none of them remained close to him.
As a true Romantic, the author puts emphasis on the love stories themselves, without seeking any moral, and creates a clear, sweet, nostalgic and dreamy atmosphere. Beaudin illustrated *Sylvie* with 34 watercolors, 20 full-page and 14 at the beginning of each chapter, which he later transferred into lithographic plates.

Verve Publishing Company, Paris, 1960
184 pp., with 34 color lithographs,
printed on vélin d'Arches paper
34x26 cm
No. 164/180, signed by the artist

André Beaudin

GÉRARD DE NERVAL
Sylvie

À la fin des années 1950, Tériade propose à Beaudin d'illustrer *Sylvie*, de Gérard de Nerval, nouvelle romantique du XIXe siècle. L'histoire se déroule à Paris et dans ses environs. Un play-boy âgé se souvient de trois femmes qu'il a aimées dans sa jeunesse et qui l'ont marqué, sans qu'il n'ait jamais réussi à en garder une auprès de lui, Sylvie, Aurélie et Adrienne.
En vrai romantique, l'écrivain attache de l'importance aux histoires d'amour elles-mêmes, sans se soucier de la morale, créant une ambiance transparente, nostalgique et onirique. Beaudin conçoit l'illustration de *Sylvie* comme une série de 34 aquarelles, 20 en pleine page et 14 au début de chaque chapitre, qu'il transpose ensuite lui-même sur des plaques lithographiques.

Éditions Verve, Paris, 1960
184 p., avec 34 lithographies en couleur,
sur vélin d'Arches
34x26 cm
ex. No 164/180, signé par l'artiste

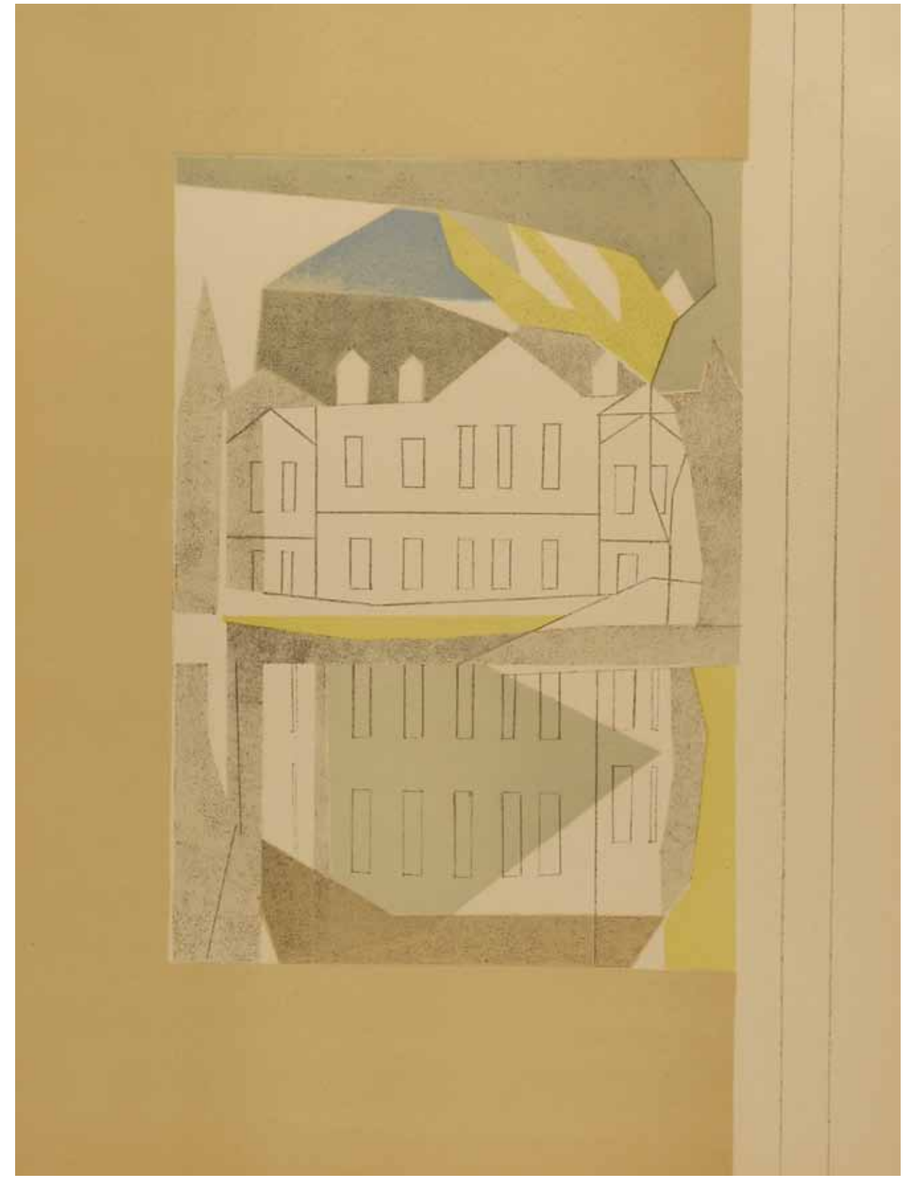

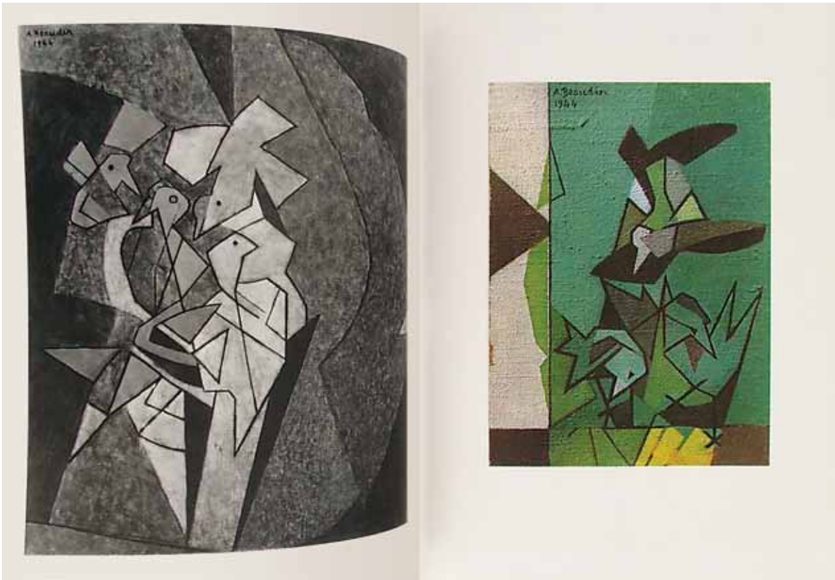

Αντρέ Μποντέν

Κείμενο του Ζορζ Λεμπούρ

Ο Τεριάντ ξεχώρισε το έργο του Αντρέ Μποντέν ήδη από τη δεκαετία του 1920. Ως τεχνοκριτικός έγραψε πολλές φορές για το έργο του, επισημαίνοντας την απαράμιλλη διαφάνεια, την ευασθησία, τη διακριτικότητα και την ονειρική αύρα της ζωγραφικής του. Η αμοιβαία εκτίμηση μεταξύ τους αποτυπώνεται στο πορτρέτο του Τεριάντ που φιλοτέχνησε ο Μποντέν το 1931.
Η μονογραφία παρουσιάζει την παραγωγή του καλλιτέχνη στη διάρκεια 40 ετών (1921-1961), με την προσθήκη 8 πρωτότυπων λιθογραφιών και εξώφυλλο φιλοτεχνημένο από τον καλλιτέχνη ειδικά για την έκδοση.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1961
204 σελ., με 157 έγχρωμες και ασπρόμαυρες αναπαραγωγές έργων
και 8 πρωτότυπες έγχρωμες λιθογραφίες
30x22,5 εκ.

André Beaudin

Text by Georges Limbour

Tériade had singled out the work of André Beaudin since the 1920s. As a critic he wrote many times on his work, highlighting the unparalleled transparency, sensitivity, discretion and dreamy aura of his painting. The mutual respect between them is revealed in the portrait of Tériade Beaudin made in 1931.
This monograph presents the artist's production during 40 years (1921-1961), with the addition of 8 original lithographs and a cover made by the artist especially for this publication.

Verve Publishing Company, Paris, 1961
204 pp., with 157 color and black and white reproductions of works
and 8 original color lithographs
30x22.5 cm

André Beaudin

Texte de Georges Limbour

Tériade remarque le travail d'André Beaudin dès les années 1920. Il écrit souvent sur son œuvre tout au long de son parcours de critique d'art, soulignant la transparence, la sensibilité, la discrétion et l'aura onirique sans pareille de sa peinture. Leur estime réciproque est fixée sur le portrait de Tériade que Beaudin réalise en 1931.
La monographie présente la production de l'artiste durant 40 ans (1921-1961), à laquelle ont été ajoutées 8 lithographies originales et la couverture réalisée par l'artiste lui-même spécialement pour l'édition.

Éditions Verve, Paris, 1961
204 p., avec 157 reproductions en couleurs et en noir et 8 lithographies originales en couleur
30x22,5 cm

Φρανθίσκο Μπορές

Κείμενο του Ζαν Γκρενιέ

Ο Μπορές ανήκει στους καλλιτέχνες, την αξία των οποίων ο Τεριάντ ξεχώρισε από νωρίς, στα μέσα της δεκαετίας του 1920, όταν ο Ισπανός ζωγράφος πηγαίνει από τη Μαδρίτη στο Παρίσι αναζητώντας την τύχη του στο περιβάλλον της καλλιτεχνικής μητρόπολης. Ο Τεριάντ σχολιάζει εγκωμιαστικά το έργο του και συνδέεται φιλικά μαζί του, ενώ το 1930 γίνεται μάρτυρας στο γάμο του.
Η μονογραφία διαγράφει την πορεία του καλλιτέχνη σε διάστημα 35 ετών (1925-1960), με την προσθήκη 8 πρωτότυπων λιθογραφιών και εξώφυλλο φιλοτεχνημένο από τον καλλιτέχνη ειδικά για την έκδοση.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1961
204 σελ., με 183 έγχρωμες και ασπρόμαυρες αναπαραγωγές έργων
και 8 πρωτότυπες έγχρωμες λιθογραφίες
30x22,5 εκ.

Francisco Borès

Text by Jean Grenier

Bores belongs to the artists whose value Tériade had singled out early, in mid-1920s, when the Spanish painter moved from Madrid to Paris seeking his fortune in the environment of the artistic metropolis. Tériade praised his work and became friends with him, while in 1930 he served as a witness at his wedding.
The monograph traces the artist's career over 35 years (1925 to 1960) with the addition of 8 original lithographs and a cover made by the artist especially for this publication.

Verve Publishing Company, Paris, 1961
204 pp., with 183 color and black and white reproductions of works
and 8 original color lithographs
30x22.5 cm

Francisco Borès

Texte de Jean Grenier

Borès appartient à ces artistes dont Tériade remarque très tôt la valeur, au milieu des années 1920, lorsque le peintre espagnol de Madrid arrive à Paris, cherchant sa chance dans le milieu artistique de la métropole. Tériade fait son éloge et se lie d'amitié avec lui, tandis qu'en 1930, il sera témoin de son mariage.
La monographie retrace le parcours de l'artiste sur 35 ans (1925-1960), à laquelle sont ajoutées 8 lithographies originales et la couverture réalisée par l'artiste spécialement pour l'édition.

Éditions Verve, Paris, 1961
204 p., avec 183 reproductions en couleurs et en noir et 8 lithographies originales en couleur
30x22,5 cm

«... ο ανθρωπισμός των οπωροφόρων ...»
1962-1975

*«Σε κανένα άλλο τόπο δεν λάμπει ο ανθρωπισμός των οπωροφόρων [...] παρά στην Ελλάδα.»**

«...Καιρός του σπείρειν, καιρός του θερίζειν...»: η δεκαετία του 1960, ως το 1975, υπήρξε για τον Τεριάντ η «περίοδος του θερισμού», κατά την οποία έδωσε στον εαυτό του την πολυτέλεια να χαρεί τους καρπούς των κόπων του.
Από το 1962 και μετά ο Τεριάντ ασχολείται αποκλειστικά με την έκδοση των *Βιβλίων των Καλλιτεχνών*. Οκτώ *Βιβλία* εκδόθηκαν σε διάστημα δεκατριών ετών με την ίδια εξαιρετική ποιότητα στην έκδοση, συνδυάζοντας αγαπημένα κλασικά και μοντέρνα κείμενα με πλούσιες εικαστικές προτάσεις.
Η ολοκλήρωση της σειράς συνέπεσε με το φυσικό τέλος των περισσότερων εκπροσώπων του μοντερνισμού, που σηματοδότησε το τέλος των κινημάτων της ιστορικής πρωτοπορίας. Ο Τεριάντ αντιλήφθηκε την ιστορικότητα του μοντερνισμού τη στιγμή που εξελισσόταν και επεδίωξε τον σπάνιο συνδυασμό του διαχρονικού με το επίκαιρο. Γνώρισε τον μοντερνισμό στο απόγειό του, είχε όμως την οξυδέρκεια να αντιληφθεί τη χρονική στιγμή της καθιέρωσής του, τη ζύμωση που τον οδήγησε να βρει τη θέση του στην ιστορία της τέχνης, για να δώσει με τη σειρά του τη σκυτάλη σε σύγχρονες μορφές καλλιτεχνικής έκφρασης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το *Παρίσι χωρίς τέλος* του Αλμπέρτο Τζακομέτι: ύστερα από τον Μάη του '68, εκδόθηκε το *Βιβλίο* για το διαχρονικό Παρίσι των καλλιτεχνών, την πόλη όπου η ιστορία συναντά την επικαιρότητα.
Το τέλος των εκδόσεων σήμανε μια νέα αρχή για τον Τεριάντ: από το 1975 ως σήμερα συνεχίζονται τακτικά οι εκθέσεις των εκδόσεών του σε όλες τις καλλιτεχνικές μητροπόλεις. Η ίδρυση του Μουσείου-Βιβλιοθήκης Στρατή Ελευθεριάδη-Tériade στη Βαρειά Μυτιλήνης το 1979 σηματοδότησε την επιστροφή του στη γενέτειρα, όχι για να αποσυρθεί λόγω ηλικίας, αλλά για να ξεκινήσει μια νέα πορεία προσφοράς, χωρίς τέλος.

*** Από κείμενο του Τεριάντ, με την ευκαιρία των εγκαινίων του Μουσείου, *Ζυγός*, Μάιος-Ιούνιος 1979, σ. 30.**

"... the humanism of fruit trees ..."
1962-1975

*"In no other place does the humanism of fruit-trees shine apart from Greece".**

"... A time to plant, and a time to pluck up that which is planted...". The decade of the 1960s and until 1975 was a period of harvest for Tériade, during which he indulged in the fruits of his labors.
From 1962 onwards Tériade dedicated himself to the publication of the *Artists' Books*. Eight *Books* were published over thirteen years, all with the same excellent quality version, combining classic favorites and modern texts with rich artistic proposals.
The completion of the series coincided with the natural end of the majority of modernism's representatives, which marked the end of the historical movements. Tériade saw the historicity of modernism at the time of its occurrence and sought a combination of the timeless and the timely. Although he knew modernism in its heyday, he had the foresight to perceive the time of its establishment, the effervescence that led to its place in art history, to give in turn its place to contemporary artistic expressions. A typical example is Alberto Giacometti's *Paris without End*. Published after the events of May 1968, the *Book* was a tribute to eternal Paris of the artists, the city where history meets actuality.
The end of the publications marked a new beginning for Tériade. From 1975 to today his publications are regularly displayed in every artistic metropolis. The establishment of the Stratis Eleftheriadis-Tériade Museum-Library in Varia, Mytilene in 1979 marked the return to his birthplace, not to retire, but to start a new, endless period of offer.

*** Excerpt from a text by Tériade, published on the occasion of the Museum's inauguration, *Zygos*, May-June 1979, p. 30.**

«... l'humanité des arbres fruitiers ...»
1962-1975

*«Nulle part aussi bien qu' en Grèce n'éclate l'humanité des arbres fruitiers ...»**

«... Saison des semailles, saison de la moisson...»: les années 1960 à 1975 sont pour Tériade la saison de la moisson, la période durant laquelle il va jouir des fruits de son travail.
À partir de 1962, il se consacre entièrement à l'édition des *Livres d'artistes*. Huit *Livres* seront ainsi édités dans un intervalle de treize ans, avec toujours le souci de la perfection, combinant textes classiques et modernes et propositions picturales riches.
La série s'achèvera avec la disparition naturelle de la plupart des représentants de l'art moderne qui marque aussi la fin des mouvements avant-gardistes. Tériade en perçoit l'importance alors que l'art moderne est encore en devenir et tente, ce qui est rare, de concilier l'intemporel avec l'actuel. L'art moderne est à son apogée quand il le rencontre mais il aura toutefois la lucidité d'en comprendre la consécration, l'effervescence qui lui ont permis de se faire une place dans l'histoire de l'art et de transmettre à son tour le flambeau aux formes modernes d'expressions artistiques. Exemple caractéristique, le *Livre Paris sans fin* d'Alberto Giacometti: édité peu après Mai 68, le *Livre* n'en est pas moins une infatigable errance dans le Paris éternel des artistes, la ville où l'Histoire rencontre le présent.
La fin des Éditions Verve coïncide avec un nouveau commencement pour Tériade: depuis 1975, les éditions sont régulièrement exposées dans toutes les métropoles artistiques. La fondation du Musée-Bibliothèque Stratis Élefthériadis-Tériade à Varia en 1979, marque son retour sur sa terre natale, non pas pour se reposer, l'âge étant venu, mais pour offrir son œuvre au public.

*** D'après un texte de Tériade écrit à l'occasion de l'inauguration du Musée, *Zygos*, mai-juin 1979, p. 30.**

Ζακ Βιγιόν

ΗΣΙΟΔΟΣ
Έργα και Ημέραι

Ο Τεριάντ πρότεινε στον Βιγιόν να εικονογραφήσει το *Έργα και Ημέραι* του Ησιόδου. Ο καλλιτέχνης ανταποκρίθηκε φιλοτεχνώντας 23 έγχρωμες και ασπρόμαυρες οξυγραφίες.
Ο Βιγιόν προσέγγισε το κείμενο του Ησιόδου, με το προσωπικό του ύφος, γεμάτο ευαισθησία και λεπτότητα, όπως θα μεταχειριζόταν ο ερευνητής ένα πολύτιμο, σπάνιο αντικείμενο. Ο καλλιτέχνης αντιλαμβάνεται την Ελλάδα ως ιδέα, τον τόπο όπου κατοικούσαν οι θεοί και τα μυθικά πρόσωπα. Στα ονειρικά αυτά τοπία αποτύπωσε την πανάρχαιη σχέση του ανθρώπου με τη φύση.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1962
152 σελ., με 23 οξυγραφίες, σε χαρτί vélin de Rives
38,5x28 εκ.
χωρίς αρ. αντ. (δοκίμιο)
και λεύκωμα με 23 οξυγραφίες με υπογραφή
του καλλιτέχνη,
σε χαρτί vélin de Rives
38x57 εκ.
αρ. αντ. 46/60

Jacques Villon

HESIOD
Works and Days

Tériade proposed to Villon to illustrate the *Works and Days* by Hesiod. The artist responded and made 23 color and black and white etchings.
Villon approached Hesiod's text, with his personal style, full of tenderness and fineness, as a researcher would have treated a valuable and rare object. The artist perceived Greece as an idea, the place where Gods and mythical persons had lived. In these dreamlike landscapes he depicted the ancient relationship between man and nature.

Verve Publishing Company, Paris, 1962
152 pp., with 23 etchings, printed on vélin de Rives paper
38.5x28 cm
unnumbered copy (proof)
and an album with 23 etchings, signed by the artist,
printed on vélin de Rives paper
38x57 cm
No. 46/60

Jacques Villon

HÉSIODE
Les Travaux et les Jours

Tériade propose à Villon d'illustrer *Les travaux et les jours* d'Hésiode. L'artiste accepte et réalise 23 eaux-fortes en couleur et en noir.
Villon aborde le texte d'Hésiode d'une façon toute personnelle, avec une grande sensibilité et finesse, comme le ferait un chercheur face à un objet rare et précieux. Pour l'artiste, la Grèce est une idée, le lieu où vivaient les dieux et les personnages mythiques. Ces paysages oniriques sont le théâtre de la relation ancestrale de l'Homme à la nature.

Éditions Verve, Paris, 1962
152 p., avec 23 eaux-fortes, sur vélin de Rives
38,5x28 cm
sans No ex. (épreuve)
et album avec 23 eaux-fortes signés par l'artiste,
sur vélin de Rives
38x57 cm
ex. No 46/60

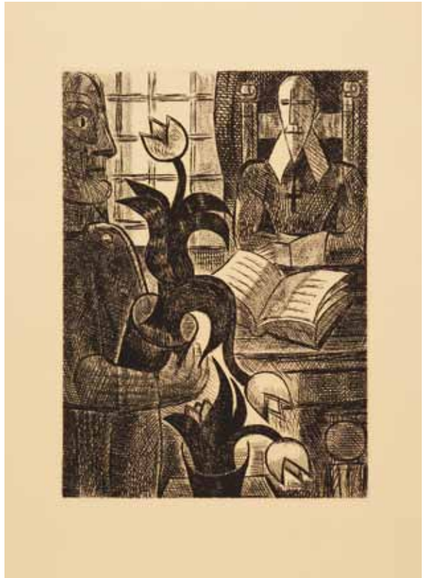

Μαρσέλ Γκρομέρ

ΑΛΟΪΣΙΟΥΣ ΜΠΕΡΤΡΑΝ
Δέκα Μύθοι από τον Γκασπάρ της Νύχτας

Το 1962 ο Γκρομέρ πρότεινε στον Τεριάντ να εκδώσει το ρομαντικό έργο του Αλοϋσιους Μπερτράν, *Ο Γκασπάρ της Νύχτας*, μια συλλογή σύντομων διηγημάτων του α΄ μισού του 19ου αιώνα, εξαιρετικά δημοφιλή στους κύκλους του γαλλικού μοντερνισμού.
Ο Γκρομέρ είχε φιλοτεχνήσει ήδη από τη δεκαετία του 1930 10 οξυγραφίες, εμπνευσμένες από ισάριθμα διηγήματα. Απέδωσε τη νυχτερινή ατμόσφαιρα των σύντομων ιστοριών, στις οποίες οι ήρωες κινούνται ανάμεσα στην πραγματικότητα και τη φαντασία, με μορφές εμπνευσμένες άλλοτε από τραπουλόχαρτα και άλλοτε από θεατρικές μάσκες.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1962
92 σελ., με 10 οξυγραφίες, σε χαρτί vélin d'Arches
34x26 εκ.
αρ. αντ. XVIII/XX εκτός εμπορίου,
με υπογραφή του καλλιτέχνη

Marcel Gromaire

ALOYSIUS BERTRAND
Ten Tales from Gaspard of the Night

In 1962 Gromaire proposed to Tériade to publish the Romantic work by Aloysius Bertrand, *Gaspard of the Night*, a collection of short stories from the first half of the 19th century, extremely popular in the circles of French modernism.
Already since the 1930s Gromaire had made ten etchings inspired by an equal number of short stories. He rendered the nocturnal atmosphere of the short stories, where the heroes move between reality and imagination, using forms inspired sometimes by playing cards and sometimes by theatrical masks.

Verve Publishing Company, Paris, 1962
92 pp., with 10 etchings, printed on vélin d'Arches paper
34x26 cm
No. XVIII/XX H.C. (out of commerce),
signed by the artist

Marcel Gromaire

ALOYSIUS BERTRAND
Dix Contes de Gaspard de la Nuit

En 1962, Gromaire propose à Tériade d'éditer l'œuvre romantique d' Aloysius Bertrand, *Gaspard de la Nuit*, un recueil d'histoires courtes de la première moitié du XIXe s., très populaire dans les cercles de l'art moderne français.
Gromaire avait réalisé, à partir des années 1930, dix eaux-fortes, pour chacun des Dix Contes de Gaspard de la Nuit. Il y reproduit l'ambiance nocturne des histoires, dans lesquelles les héros évoluent entre réalité et fantastique, et dont les formes s'inspirent tantôt des cartes à jouer, tantôt des masques de théâtre.

Éditions Verve, Paris, 1962
92 p., avec 10 eaux-fortes, sur vélin d'Arches
34x26 cm
ex. No XVIII/XX hors-commerce,
signé par l'artiste

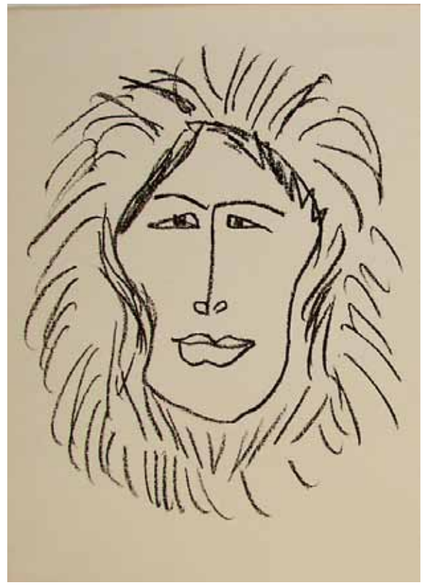

Ανρί Ματίς

ΖΟΡΖ ΝΤΙΤΙΪ
Μια γιορτή στην Κιμερία

Ο Ζορζ Ντιτιΐ υπήρξε ένας από τους γνωστότερους ιστορικούς της τέχνης και προσωπικός φίλος του Ματίς.
Στη *Γιορτή στην Κιμερία* καταγράφει τις εντυπώσεις από τα ταξίδια του σε διάφορες χώρες εκτός Ευρώπης. Ο Ματίς, που ξεκίνησε την εικονογράφηση το 1949, εμπνεύστηκε τις μορφές του από τις μάσκες των Εσκιμώων.
Ο καλλιτέχνης, χωρίς να ενδιαφέρεται για την επιστημονική διάσταση του βιβλίου, απέδωσε την αίσθηση που του προκαλούσαν οι διαφορετικές εξωευρωπαϊκές φυσιογνωμίες αναδεικνύοντας ένα αγαπημένο του θέμα με απλά σχέδια.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1963
96 σελ., με 16 ασπρόμαυρες λιθογραφίες,
σε χαρτί vélin de Rives
Επισυνάπτεται ξεχωριστός φάκελος
με επιπλέον 14 ασπρόμαυρες λιθογραφίες
26x20 εκ.
αρ. αντ. 68/120

Henri Matisse

GEORGES DUTHUIT
Celebration in Cimmeria

Georges Duthuit was one of the best known art historians and a personal friend of Matisse.
In *Celebration in Cimmeria* he records impressions from his travels in various countries outside Europe. Matisse started the illustration in 1949, inspired by the forms of the Eskimo masks.
Without being concerned about the book's scientific dimension, the artist conveyed the feeling caused by the different non-European figures, developing a favorite subject of his with simple designs.

Verve Publishing Company, Paris, 1963
96 pp., with 16 black and white lithographs,
printed on vélin de Rives paper
A separate folder is attached including
another 14 black and white lithographs
26x20 cm
No. 68/120

Henri Matisse

GEORGES DUTHUIT
Une Fête en Cimmérie

Georges Duthuit est un des historiens de l'art les plus connus de son temps et un ami intime de Matisse.
Dans *Une fête en Cimmérie*, il rassemble ses impressions de voyages dans différents pays d'Europe. Matisse a commencé l'illustration à partir de 1949, s'inspirant pour les visages des masques esquimaux.
L'artiste, sans se préoccuper de la dimension scientifique du livre, reproduit les impressions qu'il ressent face aux diverses physionomies non-européennes et il révèle ce thème qui lui est cher par des dessins d'une grande simplicité.

Éditions Verve, Paris, 1963
96 p., avec 16 lithographies en noir, sur vélin de Rives
Jointe une chemise contenant 14 lithographies en noir
26x20 cm
ex. No 68/120

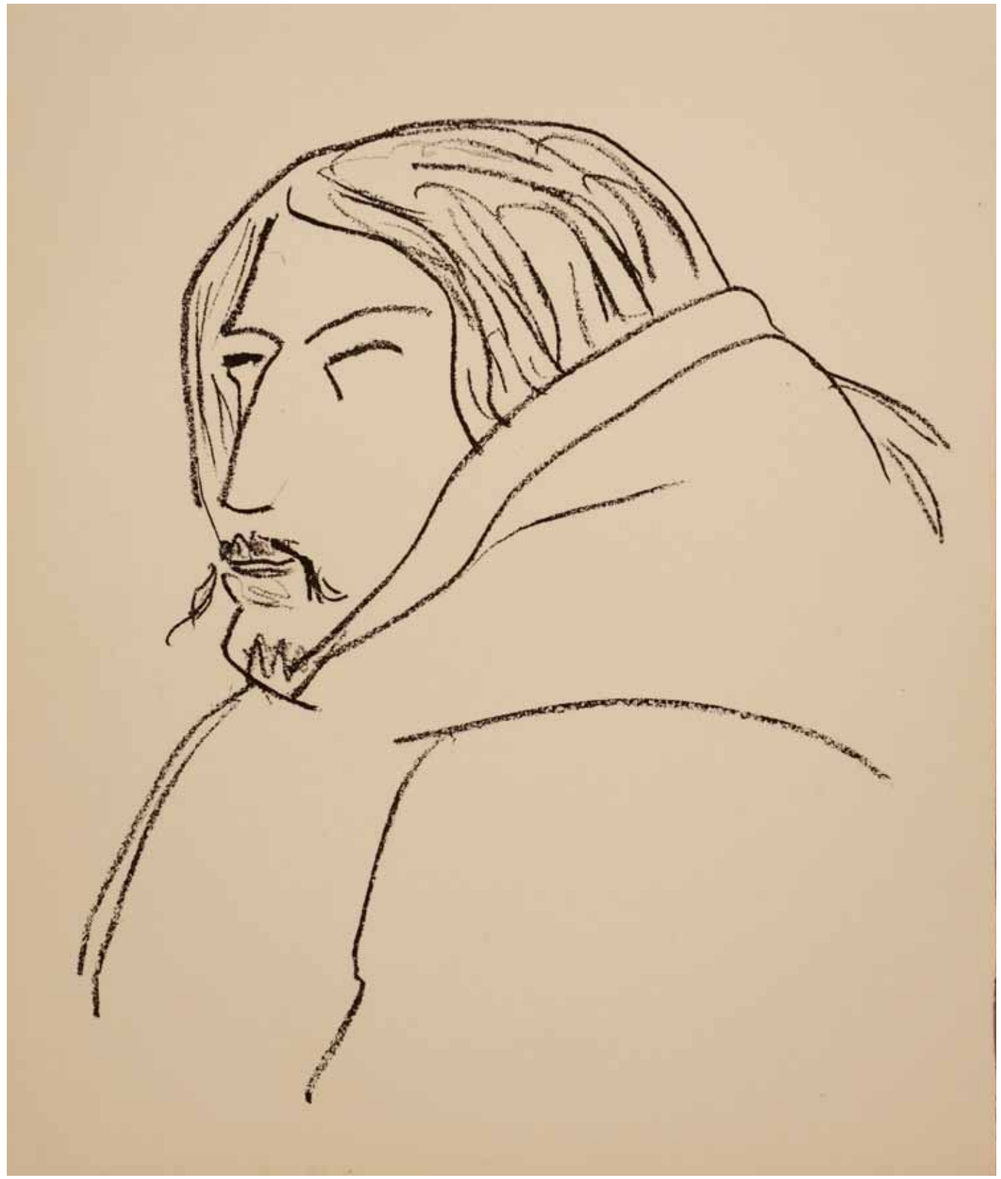

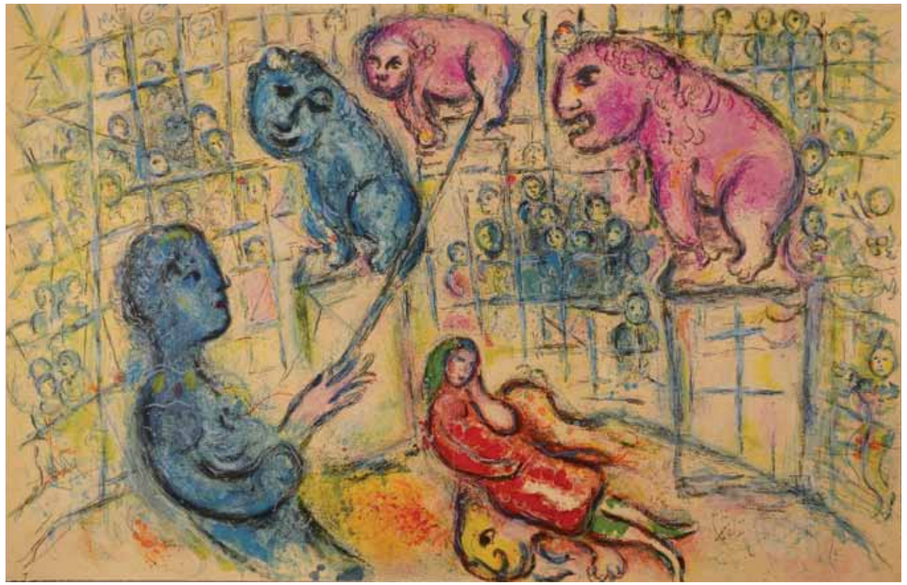

Μαρκ Σαγκάλ

Τσίρκο

Το χαρούμενο θέαμα του τσίρκου, αλλά και οι μικρές ή μεγάλες τραγωδίες των τσιρκολάνων, η αναπόφευκτη κοινωνική τους περιθωριοποίηση, καθώς και η διαρκής περιπλάνησή τους ήταν στοιχεία που συνάρπαζαν τον Σαγκάλ.
Στο *Τσίρκο* ο καλλιτέχνης παρουσίασε την επιτομή των αναζητήσεών του, τόσο στην εικονογράφηση όσο και στο κείμενο. Με το γνώριμο ονειρικό του ύφος ανέτρεξε στις αναμνήσεις των παιδικών του χρόνων, τις οποίες απέδωσε άλλοτε με ζωντανά, παλλόμενα χρώματα και άλλοτε με στιβαρά σχέδια. Παράλληλα, συνέθεσε ένα κείμενο με τις ιδέες του και τα συναισθήματά του για τη ζωή, τον θεό, τον έρωτα και την αγάπη, αντιμετωπίζοντας το τσίρκο ως τη μικρογραφία του κόσμου, που εμπεριέχει συμπυκνωμένο το νόημα της ζωής.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1967
Το πλήρες αντίτυπο περιλαμβάνει 132 σελ.,
με 38 λιθογραφίες, σε χαρτί vélin d'Arches
42,5x32,5 εκ.
χωρίς αρ. αντ. (δοκίμιο)

Marc Chagall

Circus

The cheerful spectacle of the circus, but also minor or great tragedies of the circus people, their unavoidable social marginalization, along with their continuous wanderings, all were elements that fascinated Chagall.
In the *Circus*, the artist presented the epitome of his pursuits, in both illustration and text. With his familiar dreamy style he went back to his childhood memories, which he rendered sometimes with vibrant, pulsing color and others with robust design. At the same time, he wrote a text on his ideas and feelings about life, God, love and affection, treating the circus as a miniature of the world, a miniature that condenses the meaning of life.

Verve Publishing Company, Paris, 1967
The complete copy comprises 132 pp.,
with 38 lithographs, printed on vélin d'Arches paper
42.5x32.5 cm
unnumbered copy (proof)

Marc Chagall

Cirque

Le joyeux spectacle du cirque, mais aussi la vie tragique des saltimbanques, leur marginalisation sociale de fait, leur vie itinérante sont des éléments qui font l'admiration de Chagall.
Dans *Cirque*, l'artiste présente un concentré de ses recherches, dans l'illustration comme dans le texte. Avec ce célèbre style onirique qui lui est propre, il recourt à ses souvenirs d'enfance, qu'il représente d'ailleurs avec des couleurs vives, vibrantes et des lignes fermes. Parallèlement, il compose un texte où il évoque ses idées et ses sentiments pour la vie, Dieu et l'amour, abordant le cirque comme une miniature du monde, condensé du sens de la vie.

Éditions Verve, Paris, 1967
L'exemplaire complet contient 132 p.,
avec 38 lithographies, sur vélin d'Arches
42,5x32,5 cm
sans No ex. (épreuve)

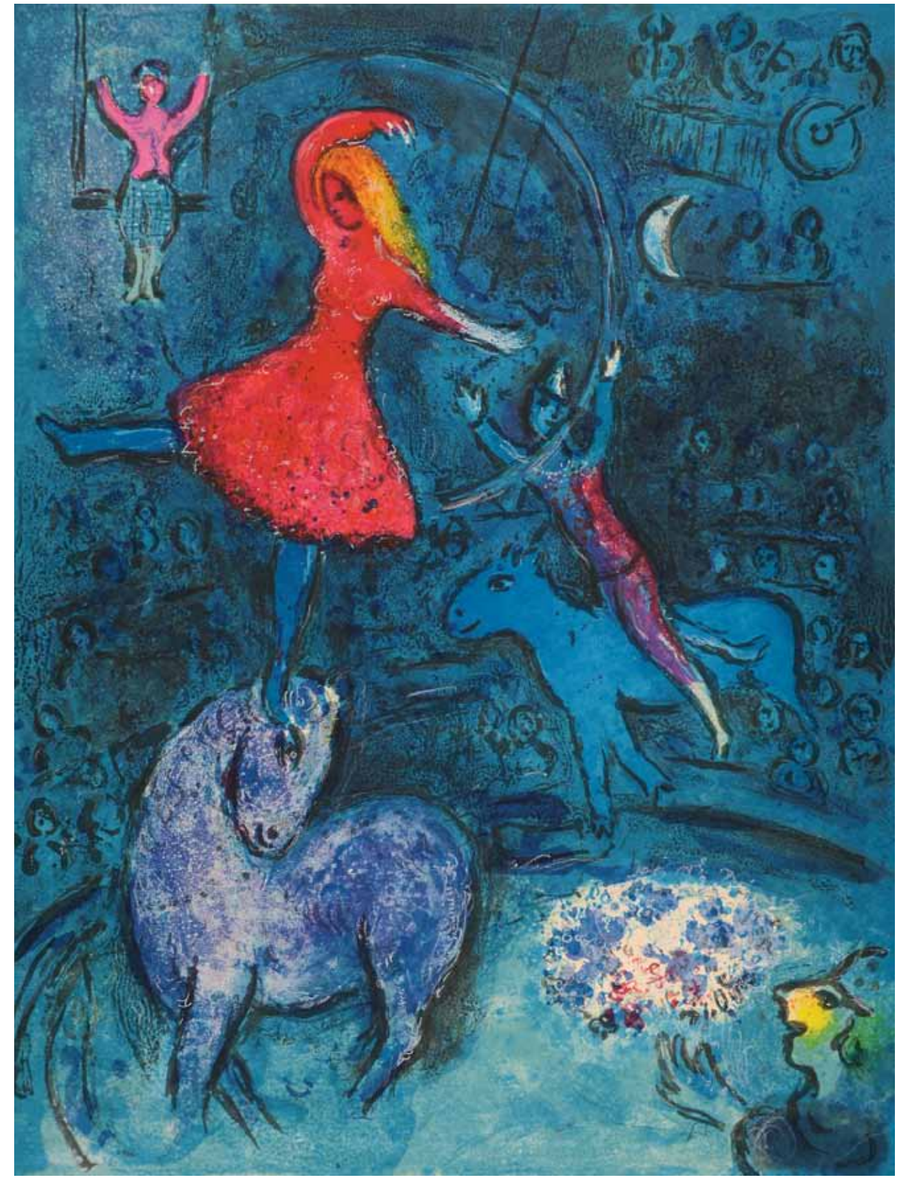

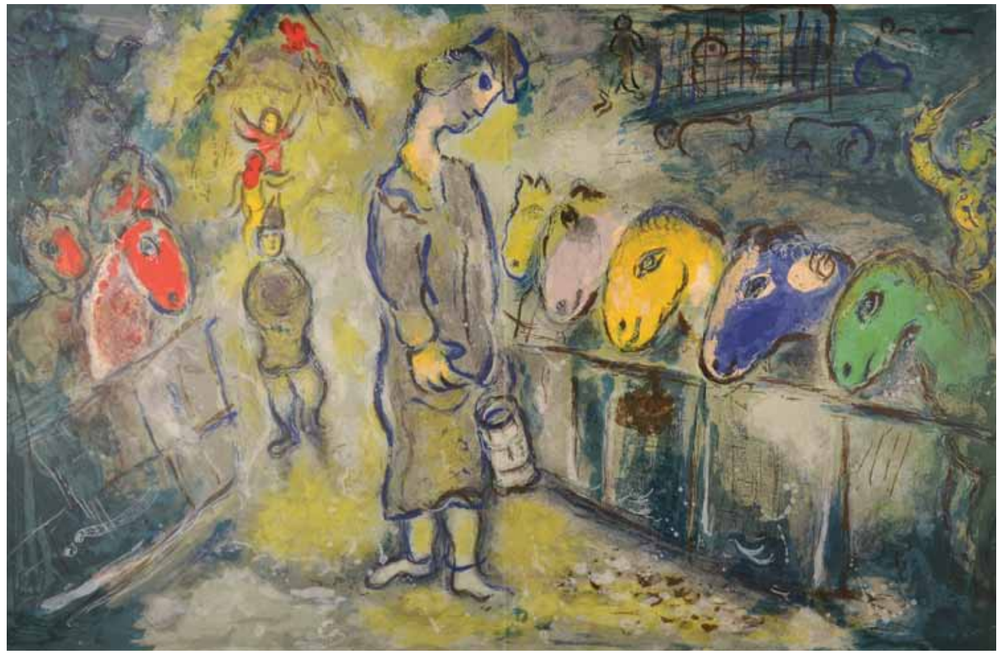

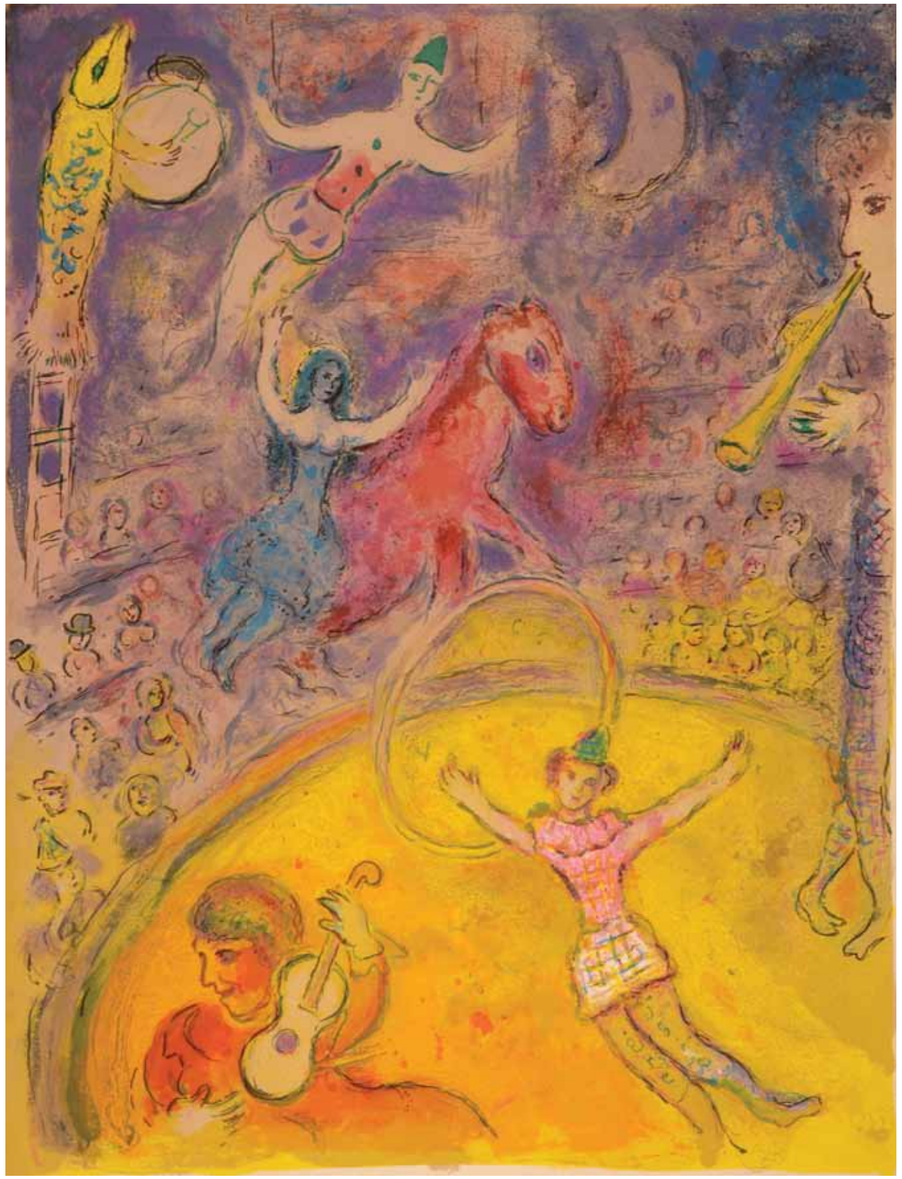

Αλμπέρτο Τζακομέτι

Παρίσι χωρίς Τέλος

Ο Τζακομέτι, αφοσιωμένος κάτοικος και περιπατητής του Παρισιού, φιλοτέχνησε, ύστερα από παρότρυνση του Τεριάντ, 150 μονόχρωμες λιθογραφίες, όπου απεικόνισε το δικό του Παρίσι. Πάσχοντας από καρκίνο, χωρίς να προλάβει να δει την έκδοση του βιβλίου του, ο Τζακομέτι αποχαιρέτησε την πόλη που αγάπησε, αποδίδοντας τη μοναδική της ατμόσφαιρα. Απρόθυμος να προσθέσει κείμενο, υποστηρίζοντας πως ό,τι είχε να πει, το έλεγε με τα σχέδιά του, συνόδευσε τα έργα του με λίγες σκέψεις και παρατηρήσεις της καθημερινότητάς του στο Παρίσι. Στο *Βιβλίο* παρεμβάλλονται λευκές σελίδες, στη θέση όπου προβλεπόταν το κείμενο που δεν ολοκληρώθηκε.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1969
Το πλήρες αντίτυπο περιλαμβάνει 184 σελ., με 150 ασπρόμαυρες λιθογραφίες, σε χαρτί vélin d'Arches
43x33 εκ.
αρ. αντ. 30/250, με υπογραφή του καλλιτέχνη

Alberto Giacometti

Paris without End

A dedicated resident and stroller of Paris, Giacometti, encouraged by Tériade, created 150 monochrome lithographs, which portrayed Paris of his own. Suffering from cancer, without being able to see the publication of his book, Giacometti said goodbye to the city he had loved, rendering its unique atmosphere. Unwilling to add text, arguing that what he had to say was said with his drawings, he accompanied his works with a few of his thoughts and observations of everyday life in Paris. In the *Book*, pages are intentionally left blank in the place planned for the text that was not completed.

Verve Publishing Company, Paris, 1969
The complete edition comprises 184 pp., with 150 lithographs in black and white,
printed on vélin d'Arches paper
43x33 cm
No. 30/250, signed by the artist

Alberto Giacometti

Paris sans Fin

Giacometti, habitant de Paris et flâneur invétéré, réalise, sur l'invitation de Tériade, 150 lithographies monochromes, où il illustre son propre Paris. Atteint d'un cancer, Giacometti ne verra pas l'édition du livre, mais salue la ville qu'il aime, parvenant à en restituer l'ambiance unique. Il n'y ajoute pas de texte, car selon lui ce qu'il a à dire, il le dit à travers ses dessins, joignant à ses œuvres quelques pensées et remarques sur sa vie quotidienne à Paris. Des pages blanches sont intercalées dans le *Livre d'Artiste*, à la place prévue pour le texte inachevé.

Éditions Verve, Paris, 1969
L'exemplaire complet contient 184 p., avec 150 lithographies en noir et blanc, sur vélin d'Arches
43x33 cm
ex. No 30/250, signé par l'artiste

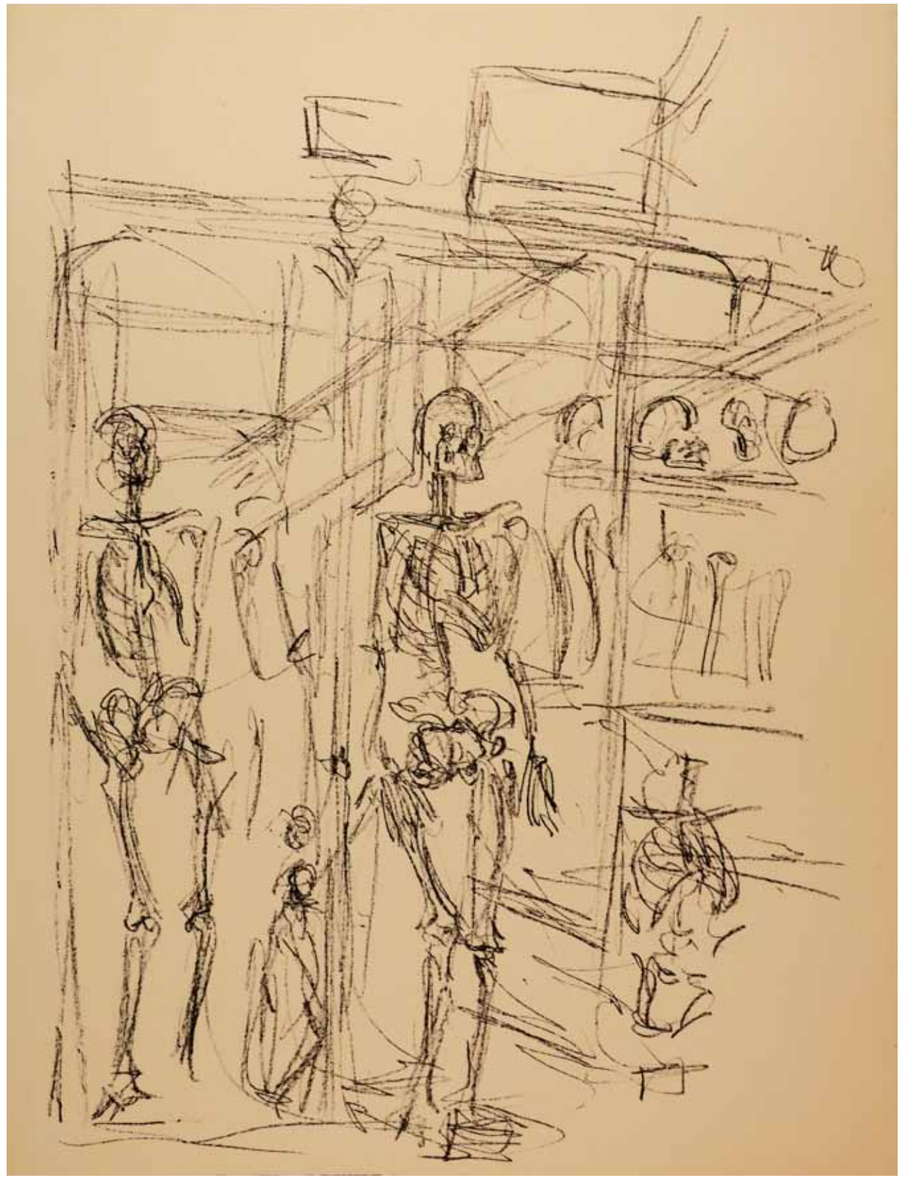

Τα Βιβλία των Καλλιτεχνών

«Ο κήπος στη θάλασσα»

Ο Τεριάντ άντλησε την ιδέα της φιλοτέχνησης ενός βιβλίου αποκλειστικά από έναν εικαστικό καλλιτέχνη μέσα από την παράδοση των μεσαιωνικών χειρογράφων και επέλεξε να την παρουσιάσει στην πιο σκοτεινή περίοδο του 20ού αιώνα, τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Το 1940 έγραφε στον Ματίς για το σχέδιό του να δημιουργήσει *«χειρόγραφα της μοντέρνας ζωγραφικής»*, όπως αποκαλούσε τα *Βιβλία των Καλλιτεχνών*: *«Τώρα που όλα είναι πιο δύσκολα, είναι η στιγμή να πραγματοποιήσουμε τα πιο δύσκολα. [...] ονειρεύομαι ένα βιβλίο-λουλούδι»*.
Πηγή έμπνευσης για τον Τεριάντ υπήρξαν παλαιότερες αντίστοιχες προσπάθειες του εκδότη, γκαλερίστα και συλλέκτη έργων τέχνης Αμπρουάζ Βολάρ (1866-1939). Ο θάνατός του όμως διέκοψε οριστικά τη συνεργασία των καλλιτεχνών με τον εκδοτικό του οίκο. Ο Τεριάντ αντιλήφθηκε νωρίς την καλλιτεχνική αξία των βιβλίων που δημιουργούνται από καλλιτέχνες. Όπως ακριβώς οι ζωγράφοι του ύστερου Μεσαίωνα, έτσι και οι καλλιτέχνες του γαλλικού μοντερνισμού κλήθηκαν να φιλοτεχνήσουν ένα βιβλίο από το εξώφυλλο ως την τελευταία σελίδα, επιλέγοντας οι ίδιοι κάποιο από τα έργα της αρχαίας ή της σύγχρονης λογοτεχνίας ή συνθέτοντας ένα δικό τους κείμενο. Τα *Βιβλία των Καλλιτεχνών* εικονογραφήθηκαν με χαρακτικά έργα που προορίζονταν αποκλειστικά για τις εκδόσεις αυτές και τυπώθηκαν σε περιορισμένο αριθμό αντιτύπων. Ανάλογα με το θέμα του βιβλίου, αλλά και το προσωπικό ύφος του κάθε δημιουργού, επιλεγόταν και η τεχνική. Οι καλλιτέχνες αντιμετώπισαν την πρόκληση των *Βιβλίων των Καλλιτεχνών* ως ασκήσεις ύφους με απεριόριστες δυνατότητες, επιτρέποντας στον εαυτό τους να πειραματιστεί με διαφορετικά εκφραστικά μέσα. Ο Τεριάντ αποδέχτηκε ανεπιφύλακτα οποιαδήποτε απαίτησή τους, ώστε να επιτευχθεί τεχνική τελειότητα. Έτσι, κάθε βιβλίο αποτελεί έναν αυτόνομο εικαστικό κόσμο.
Με τα *Βιβλία των Καλλιτεχνών* ολοκληρώθηκε το όραμα του Τεριάντ για τη σύνδεση της λογοτεχνίας με τις εικαστικές τέχνες, το οποίο ξεκίνησε με τα *Verve*. Σε μια περίοδο που το εικονογραφημένο βιβλίο περνούσε κρίση, ο Τεριάντ πέτυχε όχι μόνο την καλλιτεχνική, αλλά και την εμπορική του αναβίωση.

The Artists' Books
"The garden at the sea"

Tériade got the idea of a book made exclusively by a visual artist from the tradition of medieval manuscripts. He chose to present it during the darkest period of the 20th century, the World War II.
In 1940 he wrote to Matisse on his plan to create "Manuscripts of modern painting", as he called the *Artists' Books*: "*Now that everything is more difficult, is the time to realize the most difficult. [...] I dream of a flower - book*". Source of inspiration for Tériade were previous similar efforts of the publisher, gallerist and art collector Ambroise Vollard (1866-1939). Vollard's death, however, definitively ceased the collaboration of his publishing house with the artists. Tériade had realized early the artistic value of books created by artists. Like the miniature painters of the late Middle Ages, the artists of French modernism were invited to illustrate a book from cover to cover, selecting a work of ancient or contemporary literature or even composing their own text. The *Artists' Books* were illustrated with prints exclusively made for these publications and were printed in limited copies. The technique that was chosen depended on the book's subject, but also the personal style of each creator. The artists treated the *Artists' Books* as a challenge for an exercise of style, which offered endless possibilities and allowed them to experiment with different expressive means. Tériade unreservedly accepted any demand of theirs, so as to achieve technical perfection. Hence, each book is a visual world on its own. The *Artists' Books* completed Tériade's vision to connect literature to visual arts, a vision that began with *Verve*. In a period when the illustrated book was out of favor, Tériade achieved not only its artistic, but also its commercial revival.

Les Livres d'artistes
«Le jardin sur la mer»

C'est dans la tradition des manuscrits médiévaux que Tériade puise l'idée d'un livre entièrement élaboré par un artiste, choisissant de la présenter pendant la période la plus sombre du XXe siècle, la deuxième Guerre Mondiale.
En 1940, il fait en effet part à Matisse de son projet de créer des *«manuscrits à peinture moderne»* - c'est ainsi qu'il appelle les *Livres d' Artistes*: *«Maintenant que tout est plus difficile, c'est bien le moment de faire les choses les plus difficiles. [...] je rêve d'un livre-fleur»*.
Source d'inspiration pour Tériade était l'expérience de l'éditeur, marchand d'art et collectionneur Ambroise Vollard (1866-1939). Or, la mort de ce dernier met un terme définitif à la collaboration des artistes avec sa maison d'édition. Tériade a très tôt conscience de la valeur artistique des livres lorsqu'ils sont créés par les artistes eux-mêmes.
Tout comme les peintres du haut Moyen-Âge, les artistes de l'art moderne français sont invités à concevoir un livre, de la couverture à la dernière page, choisissant eux-mêmes une oeuvre littéraire antique ou contemporaine ou bien composant leur propre texte.
Les *Livres d'artistes* sont illustrés d'oeuvres gravées, créées tout spécialement pour l'édition, et sont imprimés en nombre limité. Le choix de la technique est déterminé par le thème du livre et par le style propre de chaque auteur. Les artistes y voient un défi, l'occasion d'un exercice de style aux possibilités illimitées, qui leur permet d'expérimenter différents moyens d'expression. Tériade a accepté sans réserve toutes leurs exigences, pourvu que la perfection technique soit atteinte. Ainsi, chaque livre constitue-t-il à lui seul un univers artistique.
Avec les *Livres d'artistes*, Tériade réalise son rêve, commencé avec *Verve*, d'unir la littérature avec les arts plastiques. À une époque où le livre illustré est au plus mal, Tériade réussit à le faire renaître aussi bien du point de vue artistique que commercial.

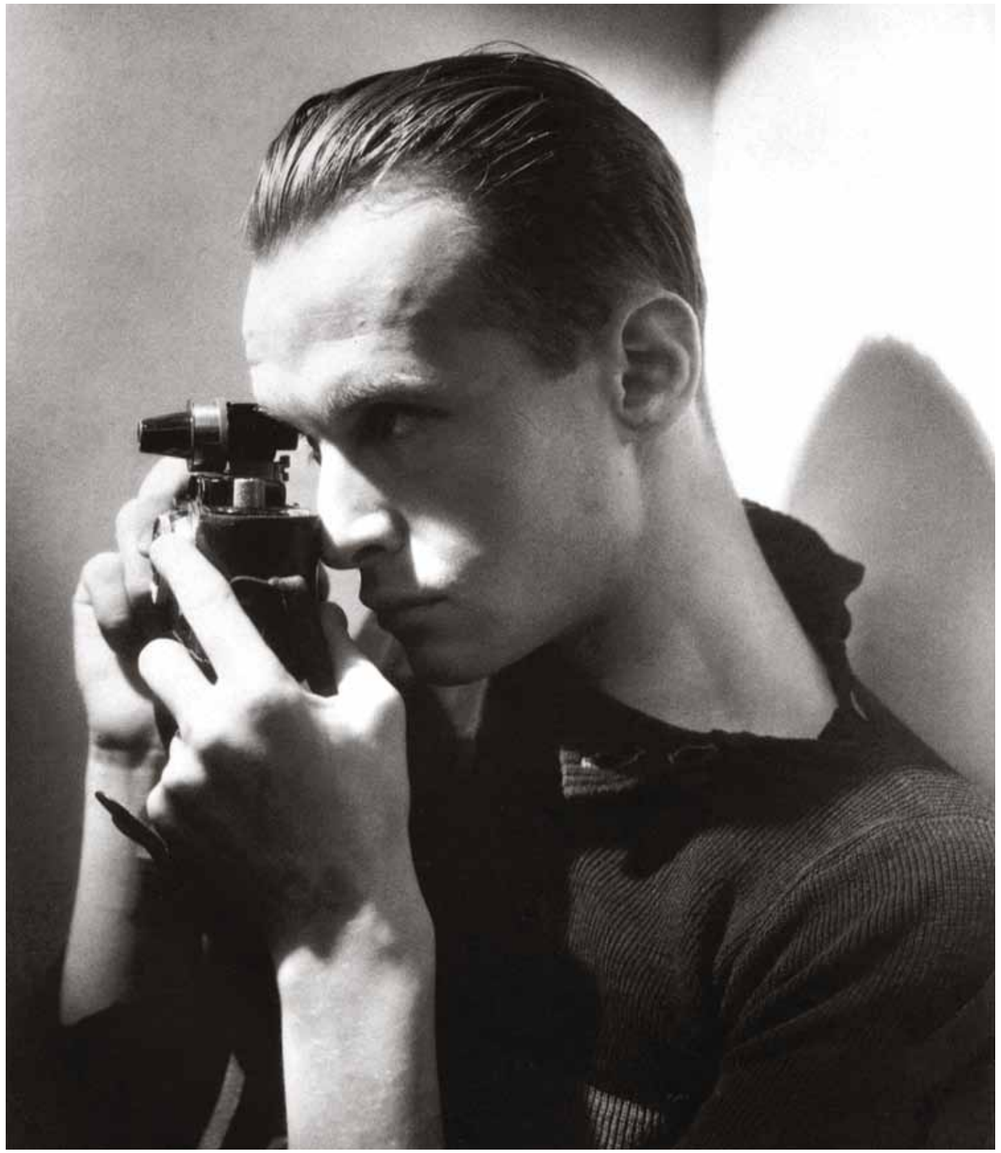

Photo George Hoyningen-Huene, ca 1933

Ανρί Καρτιέ-Μπρεσόν

(προάστια Παρισιού, Γαλλία, 1908 – Μονζιστέν, Νότια Γαλλία, 2004)

« Γράφει στη Βίβλο: ''Εν αρχή ην ο Λόγος''. Ε, λοιπόν για μένα: στην αρχή υπήρξε η γεωμετρία [...]. Και είναι αυτή που ξαναβρίσκω στην πραγματικότητα: μέσα σε αυτό το χάος υπάρχει η τάξη».

Ο Ανρί Καρτιέ-Μπρεσόν αποτύπωσε στον φωτογραφικό φακό της Λάικα την κρυμμένη γοητεία της καθημερινότητας.
Γιος πλούσιου εμπόρου υφασμάτων, απαρνήθηκε τον τρόπο ζωής της κοινωνικής του τάξης και μέχρι τα βαθιά γεράματα δήλωνε αναρχικός.
Σπούδασε ζωγραφική το 1927 στην ακαδημία του Αντρέ Λοτ. Η συστηματική ενασχόλησή του με τη φωτογραφία άρχισε το 1931. Συνεργάστηκε με τον Γάλλο σκηνοθέτη Ζαν Ρενουάρ ως βοηθός του σε τρεις ταινίες, μεταξύ των οποίων και *Ο κανόνας του παιχνιδιού* (1939), ταινία-σταθμός στην ιστορία του ευρωπαϊκού κινηματογράφου.
Στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο συνελήφθη από τους Ναζί και κρατήθηκε αιχμάλωτος από το 1940 μέχρι το 1943, οπότε δραπέτευσε.
Το 1947 ίδρυσε με τους συναδέλφους του Ρόμπερτ Κάπα, Ντέιβιντ Σέιμουρ και Τζορτζ Ρότζερ το φωτογραφικό πρακτορείο Magnum. Κάλυψε κορυφαία γεγονότα του 20ού αιώνα, όπως η κηδεία του Γκάντι, η μετάβαση στον κομμουνισμό στην Κίνα κ.ά., για το περιοδικό *Life* και άλλα διεθνώς αναγνωρισμένα έντυπα.
Ο Καρτιέ-Μπρεσόν συνεργάστηκε στενά με τον Τεριάντ για δύο φωτογραφικά άλμπουμ: τις *Εικόνες στα κλεφτά*, το 1952 και τους *Ευρωπαίους*, το 1955. *Οι Ευρωπαίοι* είναι ένα φωτογραφικό λεύκωμα για τους ανθρώπους μιας μικρής ηπείρου με μεγάλες διαφορές μεταξύ τους, όπως παρατηρεί ο ίδιος στον πρόλογο.
Για το λεύκωμα *Εικόνες στα κλεφτά* τον γαλλικό τίτλο τον διάλεξε ο ίδιος ο Τεριάντ. Ο τίτλος της αγγλικής έκδοσης *Η αποφασιστική στιγμή* προέρχεται από το απόφθεγμα του καρδινάλιου ντε Ρετζ (1613-1679) *«Δεν υπάρχει τίποτα σε αυτόν τον κόσμο που να μην έχει την αποφασιστική του στιγμή»*. Αυτήν ακριβώς τη στιγμή προσπάθησε να αιχμαλωτίσει στις φωτογραφίες του ο Καρτιέ-Μπρεσόν.

Henri Cartier-Bresson

(Chanteloup-en-Brie, Seine-et-Marne, 1908 – Montjustin, Alpes-de-Haute-Provence, 2004)

"It is written in the Bible: 'In the beginning was the Word'. Well for me, in the beginning was geometry [...]. And this is what I find in reality: in all this chaos, there is order."

With his Leica Henri Cartier-Bresson captured the hidden charm of everyday life. Son of a wealthy fabric merchant, he renounced the lifestyle of his social class and he declared himself an anarchist until old age.
In 1927 he started studying painting with André Lhote. His systematic involvement with photography began in 1931. He collaborated with French director Jean Renoir as an assistant in three films, among which *The rules of the game* (1939), one of the most influential films in the history of European cinema.
During World War II he was captured by the Nazis and was a prisoner-of-war from 1940 until 1943, when he escaped.
In 1947 with his colleagues Robert Capa, David Seymour and George Rodger he founded the photographic agency Magnum Photos.
He covered top events of the 20th century, such as Mahatma Gandhi's funeral, China's transition to Communism, etc., for *Life* magazine and other internationally recognized journals.
Cartier-Bresson worked closely with Tériade in two photo-albums: *Images on the Run* in 1952 and *The Europeans* in 1955. *The Europeans* is a photo album about the people of a small continent with large differences between them, as he observed himself in the preface.
The French title of the album *Images on the Run* was chosen by Tériade himself. The title of the English version *The decisive Moment* comes from the quote by Cardinal de Retz (1613-1679) "There is nothing in this world that does not have a decisive moment". It was precisely this decisive moment Cartier - Bresson sought to capture in his images.

Henri Cartier-Bresson

(Chanteloup-en-Brie, Seine-et-Marne, 1908 – Montjustin, Alpes-de-Haute-Provence, 2004)

« Il est écrit dans la Bible: ''au commencement était le Verbe '' . Pour moi, au début, était la géométrie [...]. Et c' est cela que je retrouve dans la réalité, dans tout ce chaos, il y a l'ordre».

Henri Cartier-Bresson a fixé à travers l'objectif de son Leica la beauté cachée du quotidien. Fils d'un riche marchand de textile, il refuse le modèle social de sa famille et jusqu'à la fin de ses jours, il restera un anarchiste convaincu.
En 1927, il commence à étudier la peinture au cours d'André Lhote, mais il se tourne définitivement vers la photographie dès 1931. Il est, quelques années plus tard, l'assistant du cinéaste Jean Renoir sur le tournage de trois de ses films dont *La règle du jeu* (1939), oeuvre influente du cinéma européen.
Mobilisé au début de la deuxième Guerre Mondiale, il est fait prisonnier par les nazis en 1940 et parvient à s'évader en 1943.
Peu après, en 1947, il cofonde l'agence Magnum, avec les photoreporters Robert Capa, David Seymour et George Rodger. Il couvre ainsi pour *Life* et d'autres magazines de renommée internationale, les événements majeurs du XXe siècle comme la crémation de Gandhi ou la victoire des communistes en Chine.
Cartier-Bresson collabore étroitement avec Tériade sur deux albums de photographies: *Images à la Sauvette* en 1952, puis *Les Européens* en 1955, qui illustre le quotidien de ces peuples si différents les uns des autres et qui vivent sur un si petit continent, comme il le note lui-même dans son introduction.
Quant à l'autre album, c'est Tériade qui en choisi le titre, *Images à la Sauvette*, tandis que l'édition anglaise de cet album, *The decisive Moment*, tient son titre d'une citation du cardinal de Retz (1613-1679): *«il n'y a rien dans ce monde qui n'ait un instant décisif»*. C'est précisément cet instant que Cartier-Bresson tente de capturer dans ses clichés.

Ανρί Καρτιέ-Μπρεσόν

Εικόνες στα κλεφτά

Εξώφυλλο του Ανρί Ματίς.
«Για μένα, φωτογραφία είναι η ταυτόχρονη αναγνώριση, σε κλάσματα δευτερολέπτου, της σημασίας ενός γεγονότος και της αυστηρής οργάνωσης των μορφών που έδωσαν σε αυτό το γεγονός τη συγκεκριμένη έκφραση», γράφει στον πρόλογο του λευκώματος ο Καρτιέ-Μπρεσόν. Ως φωτορεπόρτερ δεν αποτύπωσε την ένταση της μάχης, αλλά τον πόλεμο της καθημερινής ζωής. Καλύπτοντας σχεδόν μια εικοσαετία (1934-1952), μας δίνει με φωτογραφικά ντοκουμέντα μοναδικές στιγμές της ανθρωπότητας, φιλτραρισμένες μέσα από το βλέμμα και το βίωμα ανθρώπων από την Ινδία και την Κίνα μέχρι το Ιράν και το Μεξικό.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1952
154 σελ. με 126 ασπρόμαυρες φωτογραφίες
27,5x37 εκ.

Henri Cartier-Bresson

Images on the Run
(The decisive Moment)

Cover by Henri Matisse.
"To me, photography is the simultaneous recognition, in a fraction of a second, of the significance of an event as well as of a precise organization of forms which give that event its proper expression", Henri Cartier-Bresson writes in the foreword of the album. As a photojournalist he did not capture the intensity of the battle, but the war of everyday life. Covering nearly twenty years (1934-1952), his photographic documents reveal unique moments of humanity, filtered through the eyes and experience of people from India and China to Iran and Mexico.

Verve Publishing Company, Paris, 1952
154 pp. with 126 black and white photographs
27.5x37 cm

Henri Cartier-Bresson

Images à la Sauvette

Couverture composée par Henri Matisse.
«Une photographie est pour moi la reconnaissance simultanée, dans une fraction de seconde, d'une part de la signification d'un fait, et de l'autre d'une organisation rigoureuse des formes perçues visuellement qui expriment ce fait», écrit Cartier-Bresson dans la préface du livre.
Le reporter photographe ne fixe pas l'intensité de la bataille mais la guerre au quotidien. Couvrant presque vingt ans (1934-1952), il nous donne des documents photographiques d'instants uniques de l'Humanité filtrés par le regard et le vécu des Hommes, de l'Inde et de la Chine à l'Iran et au Mexique.

Éditions Verve, Paris, 1952
154 p. avec 126 photographies en noir et blanc
27,5x37 cm

Ανρί Καρτιέ-Μπρεσόν

Οι Ευρωπαίοι

Εξώφυλλο του Ζουάν Μιρό.
Στο λεύκωμα *Οι Ευρωπαίοι*, ο Τεριάντ είχε ουσιαστική συμμετοχή στην επιλογή των φωτογραφιών.
Ξεφυλλίζοντας τις σελίδες εναλλάσσονται γοργά τόποι και συναισθήματα: από τη χαρά του καρναβαλιού, στην απογοήτευση και την προσδοκία του ανέργου και από τη μεταπολεμική Γερμανία στη Σοβιετική Ένωση. Οι Έλληνες αγρότες συνυπάρχουν με τους Άγγλους τζέντλεμεν σε μία αισθητικά άρτια ενότητα που δίνει τον παλμό της Γραιάς Ηπείρου από το 1950 ως το 1955.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1955
140 σελ. με 114 ασπρόμαυρες φωτογραφίες
27,5x37 εκ.

Henri Cartier-Bresson

The Europeans

Cover by Joan Miró.
In the album *The Europeans*, Tériade had an essential participation in the selection of photographs.
Going through the pages, sites and emotions alternate rapidly: from the joy of the carnival to the frustration and expectation of the unemployed and from postwar Germany to the Soviet Union. Greek farmers coexist with English gentlemen in a total aesthetic unity that gives the pulse of the Old Continent from 1950 to 1955.

Verve Publishing Company, Paris, 1955
140 pp., with 114 black and white photographs
27.5x37 cm

Henri Cartier-Bresson

Les Européens

Couverture composée par Joan Miró.
Pour l'album *Les Européens*, Tériade participe activement au choix des photographies.
Au fil des pages, s'alternent vivement des lieux et des émotions: de la gaieté du carnaval à la frustration et aux attentes du chômeur et de l'Allemagne de l'après-guerre à l'Union Soviétique. Les agriculteurs grecs vivent avec les gentlemen anglais dans une unité esthétique totale qui anime le Vieux Continent de 1950 à 1955.

Éditions Verve, Paris, 1955
140 p. avec 114 photographies en noir et blanc
27,5x37 cm.

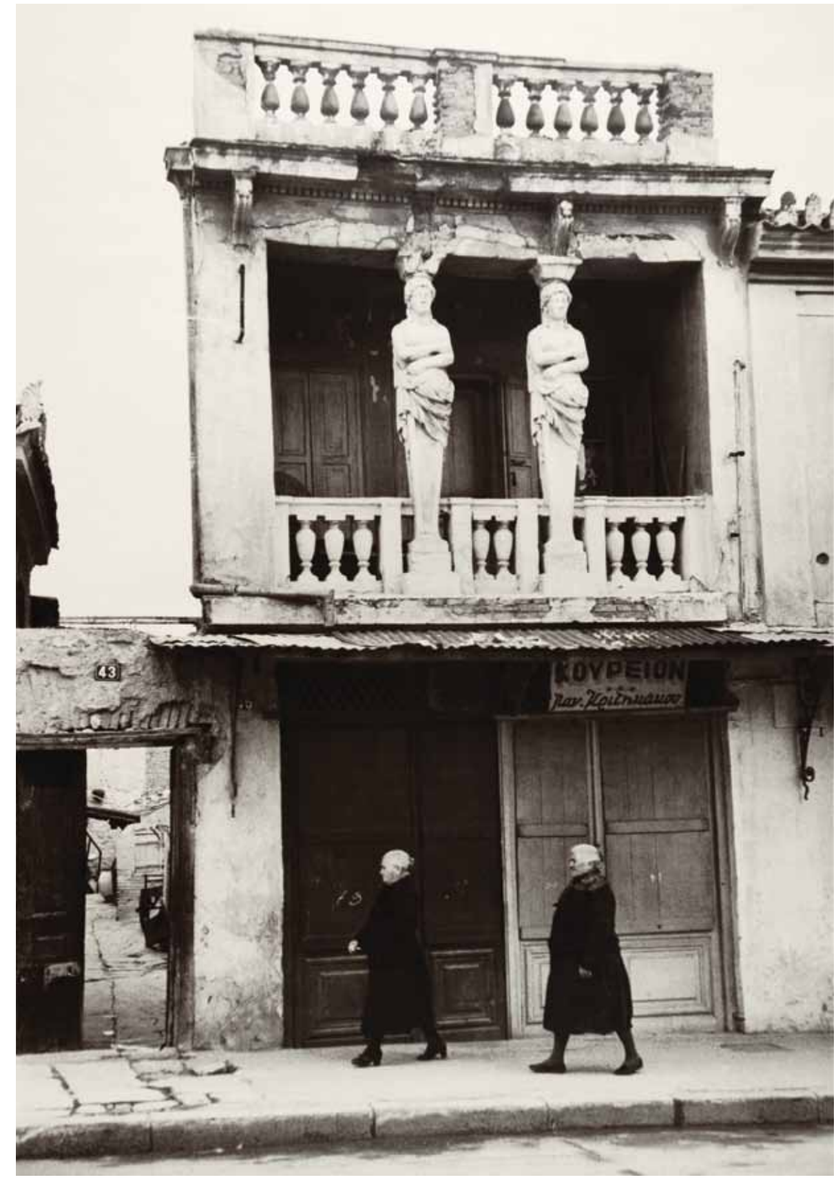

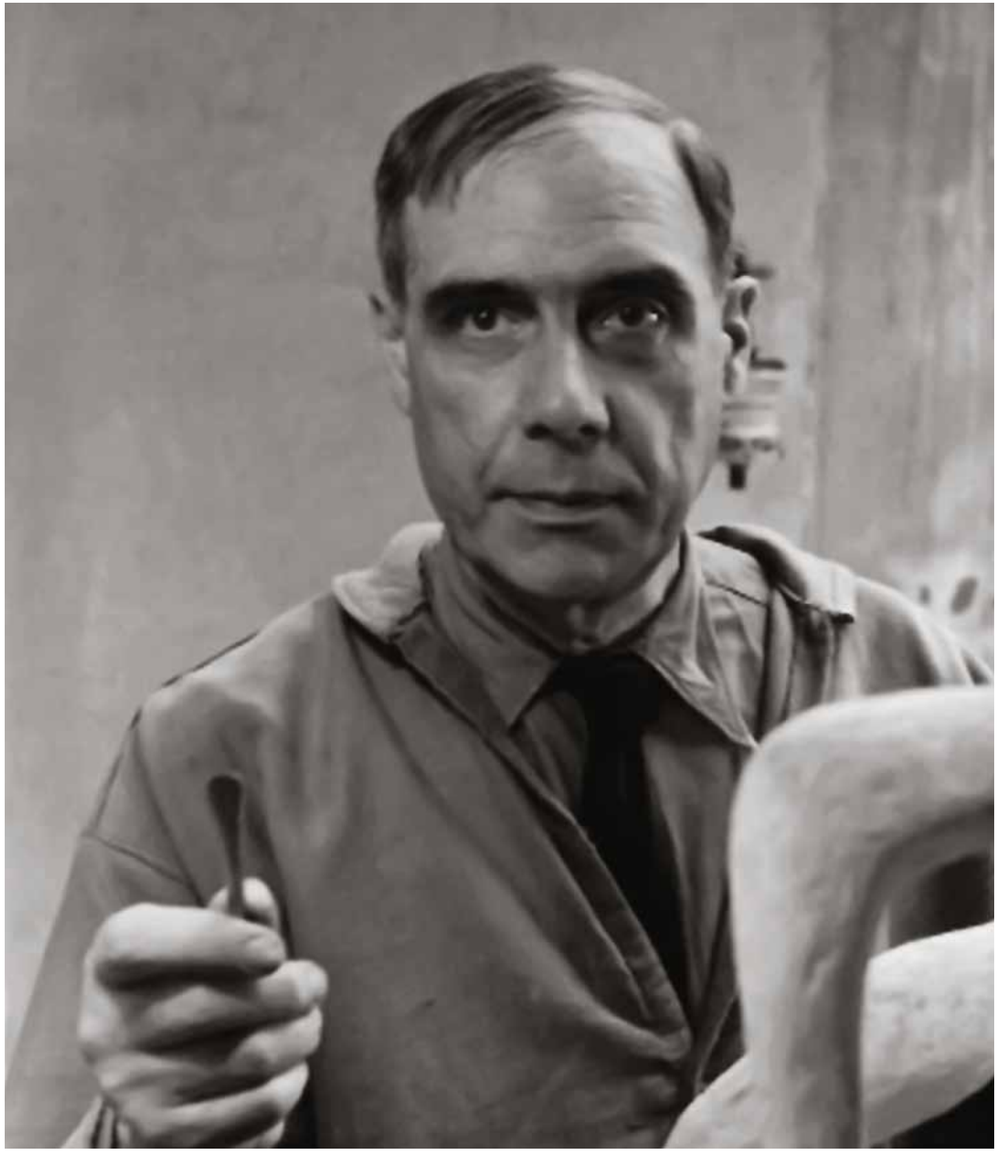

Photo Robert Doisneau, 1945 © Robert Doisneau / Gamma-Rapho

Ανρί Λοράνς

(Παρίσι, Γαλλία, 1885 – Παρίσι, Γαλλία, 1954)

Εξαιρετικής ευαισθησίας άνθρωπος και καλλιτέχνης, ο Ανρί Λοράνς ήταν ιδιαιτέρως αγαπητός στους συναδέλφους του. Ο Τζακομέτι έγραψε γι' αυτόν το 1952 (*Verve*, τεύχ. 27/28): *«Ακόμα και ο τρόπος που αναπνέει, που αγγίζει, που αισθάνεται, που σκέφτεται, γίνεται αντικείμενο, γίνεται γλυπτική»*.
Γιος εργάτη, δούλευε από τα δεκατέσσερά του ως λιθοξόος και παρακολουθούσε νυχτερινά μαθήματα γλυπτικής. Στα πρώτα του έργα επηρεάστηκε από τον Ροντέν και από τη γαλλική μεσαιωνική τέχνη. Το 1911 συνάντησε στη Μονμάρτρη τον Ζορζ Μπρακ, χάρη στον οποίο γνώρισε τον Κυβισμό και έγινε ένας από τους σημαντικότερους εκφραστές του στη γλυπτική. Με τους φίλους του Πικάσο, Μπρακ και Γκρις ανακάλυψαν τη γοητεία των καθημερινών αντικειμένων: τα τσιγάρα, το ποτήρι, η εφημερίδα αποτέλεσαν πρώτη ύλη για καλλιτεχνικές δημιουργίες.
Ο ακρωτηριασμός του ποδιού του εξαιτίας φυματίωσης δεν του επέτρεψε να πολεμήσει στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1920 απομακρύνθηκε σταδιακά από τον Κυβισμό και ακολούθησε τη γενικότερη τάση επιστροφής στην κλασική παράδοση, που επικράτησε στο Παρίσι στη διάρκεια του Μεσοπολέμου. Σταδιακά επικεντρώθηκε στη γυναικεία μορφή, δημιουργώντας καμπυλόγραμμες ογκώδεις φιγούρες σε μπρούντζο.
Ο Λοράνς συνδέθηκε με τον Τεριάντ με μακροχρόνια φιλία, που βασίστηκε στη βαθιά αλληλοεκτίμηση. Ο Τεριάντ αναγνώριζε στο έργο του το μέτρο και την αισθητική του κλασικού και τον θεώρησε ιδανικό για να εικονογραφήσει με ξυλογραφίες τρία κείμενα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας, που εντάχθηκαν στο πάνθεον των *Βιβλίων των Καλλιτεχνών*: τα *Ειδύλλια* του Θεοκρίτου (1945), τον *Λούκιο ή Όνο* (1947) και τους *Διαλόγους* του Λουκιανού (1951).

Henri Laurens
(Paris, France, 1885 – Paris, France, 1954)

Man and artist of great sensibility, Henri Laurens was particularly popular among his colleagues. Giacometti wrote about him in 1952 (*Verve*, 27/28): *"His way of breathing, touching, feeling, thinking becomes object, becomes sculpture"*.
Son of a worker, Laurens had worked as a stonemason since the age of fourteen and attended evening classes of sculpture. His first works were marked by the influence of Rodin and French medieval art. In 1911 he met Georges Braque in Montmartre. Laurens was initiated by him in Cubism to become one of the movement's most important exponents in sculpture. Together with his friends Picasso, Braque and Gris, they discovered the charm of everyday objects: cigarettes, glasses, newspapers became 'raw material' for art.
Laurens was exempted from World War I, after having his leg amputated due to osteo-tuberculosis. Since the mid-1920s he gradually moved away from Cubism, returning thus to the classical tradition, a tendency that prevailed in Paris during the inter-war period.
He gradually focused on the female form, creating curvilinear, round figures in bronze. Laurens was lifelong friends with Tériade, a relationship based on their deep mutual respect. Tériade acknowledged the classical measure and aesthetics in his work and entrusted him with the illustration of three ancient texts of Greek literature: the *Idylls* by Theocritus (1945), *Lucius or The Ass* (1947) and *Dialogues* (1951) by Lucian of Samosata. Illustrated with woodcuts, these works completed the Pantheon of the *Artists' Books*.

Henri Laurens
(Paris, 1885 – Paris, 1954)

Homme et artiste d'une sensibilité hors du commun, Henri Laurens est particulièrement apprécié de ses confrères. Giacometti écrit de lui en 1952 (*Verve*, numéro 27/28): *«Sa manière même de respirer, de toucher, de sentir, de penser, devient objet, devient sculpture.»*
Fils d'ouvrier, il travaille à quatorze ans comme tailleur de pierre et le soir, il suit des cours de sculpture. Ses premières sculptures sont marquées par l'influence de Rodin et de l'art médiéval français.
En 1911, il rencontre Georges Braque à Montmartre qui lui fait découvrir le Cubisme dont il devient l'un des représentants les plus importants. Tout comme ses amis Picasso, Braque et Juan Gris, il découvre le charme des objets banals: cigarettes, verres, journaux deviennent ainsi la matière première de la création artistique. Atteint de tuberculose osseuse, il se fait amputer d'une jambe et ne sera donc pas envoyé au front lorsque la première Guerre Mondiale éclate. Au milieu des années 1920, il commence à prendre ses distances par rapport au mouvement cubiste pour retourner à la tradition classique qui connaît un nouveau souffle dans l'entre-deux-guerres. Il devient le sculpteur du corps féminin, créant des formes en bronze aux volumes courbes.
Laurens se lie avec Tériade d'une longue amitié fondée sur une estime réciproque. Tériade reconnaît dans son oeuvre la mesure et l'esthétique classiques et lui confie l'illustration de trois textes de l'antiquité grecque: Les *Idylles* de Théocrite (1945), *Loukios ou l'Âne* (1947) et *Dialogues* (1951) de Lucien de Samosate. Ces trois ouvrages sont entrés dans le Panthéon des *Livres d'artistes*.

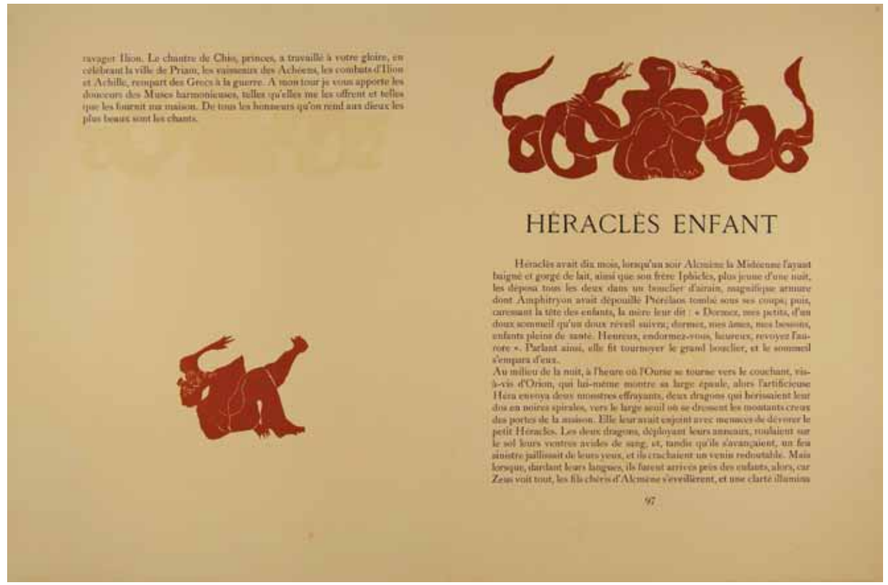

ravager Ilion. Le chantre de Chio, princes, a travaillé à votre gloire, en célébrant la ville de Priam, les vaineurs des Achéens, les combats d'Ilion et Achille, rempart des Grecs à la guerre. A mon tour je vous apporte les douceurs des Muses harmonieuses, telles qu'elles me les offrent et telles que les fournit ma maison. De tous les honneurs qu'on rend aux dieux les plus beaux sont les chants.

HÉRACLÈS ENFANT

Héraclès avait dix mois, lorsqu'un soir Alcmène la Mideenne l'ayant baigné et gorgé de lait, ainsi que son frère Iphiclès, plus jeune d'une nuit, les déposa tous les deux dans un bouclier d'airain, magnifique armure dont Amphitryon avait dépouillé Pterélaos tombé sous ses coups; puis, caressant la tête des enfants, la mère leur dit : « Dormez, mes petits, d'un doux sommeil qu'un doux réveil suivra; dormez, mes âmes, mes bénéfices, enfants pleins de santé. Heureux, endormez-vous, heureux, revoyez l'aurore ». Parlant ainsi, elle fit tournoyer le grand bouclier, et le sommeil s'empara d'eux.

Au milieu de la nuit, à l'heure où l'Ourse se tourne vers le couchant, vis-à-vis d'Orion, qui lui-même montre sa large épaule, alors l'artificieuse Héra envoya deux monstres effrayants, deux dragons qui hérissaient leur dos en noires spirales, vers le large seuil où se dressent les montants creux des portes de la maison. Elle leur avait enjoint avec menaces de dévorer le petit Héraclès. Les deux dragons, déployant leurs anneaux, roulaient sur le sol leurs ventres avides de sang, et, tandis qu'ils s'avançaient, un feu sinistre jaillissait de leurs yeux, et ils crachaient un venin redoutable. Mais lorsque, dardant leurs langues, ils furent arrivés près des enfants, alors, car Zeus voit tout, les fils chéris d'Alcmène s'éveillèrent, et une clarté illumina

97

Ανρί Λοράνς

ΘΕΟΚΡΙΤΟΣ
Ειδύλλια

Στο *Βιβλίο* περιλαμβάνονται 24 από τα 30 *Ειδύλλια* του Θεοκρίτου, κείμενα με βουκολικά κυρίως θέματα, καθώς κι ένα απόσπασμα κειμένου που αποδίδεται στον συγγραφέα (*Βερενίκη*).
Ο Λοράνς εικονογράφησε το *Βιβλίο* με 16 ολοσέλιδες ξυλογραφίες και διακοσμητικές παραστάσεις μέσα στο κείμενο. Χρησιμοποίησε ερυθρό χρώμα και μια πλαστική γλώσσα που παραπέμπουν στις παραστάσεις των αρχαιοελληνικών αγγείων.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1945
132 σελ., με 38 ξυλογραφίες,
σε χαρτί vergé d'Arches,
εξώφυλλο με έκτυπη παράσταση σε χρυσό
33x25,5 εκ.
αρ. αντ. 65/200, με υπογραφή του καλλιτέχνη

Henri Laurens

THEOCRITUS
Idylls

The *Book* comprises 24 of the 30 *Idylls* by Theocritus, texts of mainly bucolic subjects, along with an excerpt from another text that is attributed to the author (*Berenice*). Laurens illustrated the book with 16 full-page woodcuts and decorative elements inside the text. He used red color and a plastic language that reminds us of ancient Greek vase painting.

Verve Publishing Company, Paris, 1945
132 pp. with 38 woodcuts, printed
on vergé d'Arches paper,
cover with golden relief
33x25.5 cm
No. 65/200, signed by the artist

Henri Laurens

THÉOCRITE
Idylles

Ce *Livre d'Artiste* contient 24 des 30 *Idylles* de Théocrite, pour la plupart des textes pastoraux, de même que le fragment d'un autre texte qui lui est attribué (*Bérénice*).
Laurens illustre ce *Livre* de 16 gravures sur bois en pleine page et de représentations ornementales dans le texte. Il utilise la couleur rouge et un langage plastique qui renvoient aux représentations des vases antiques grecs.

Éditions Verve, Paris, 1945
132 p., avec 38 gravures sur bois,
sur vergé d'Arches,
couverture en relief et or
33x25,5 cm
ex. No 65/200, signé par l'artiste

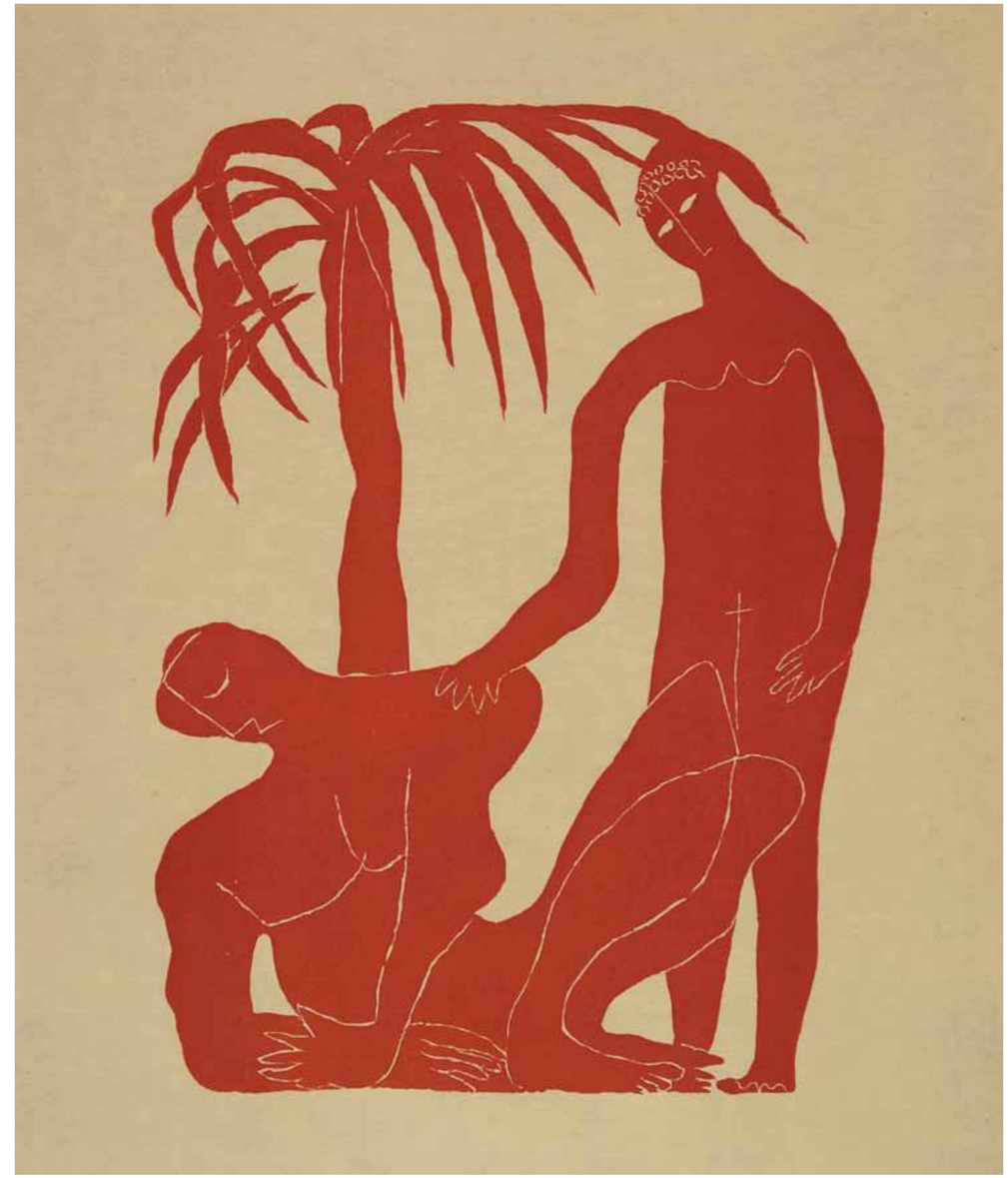

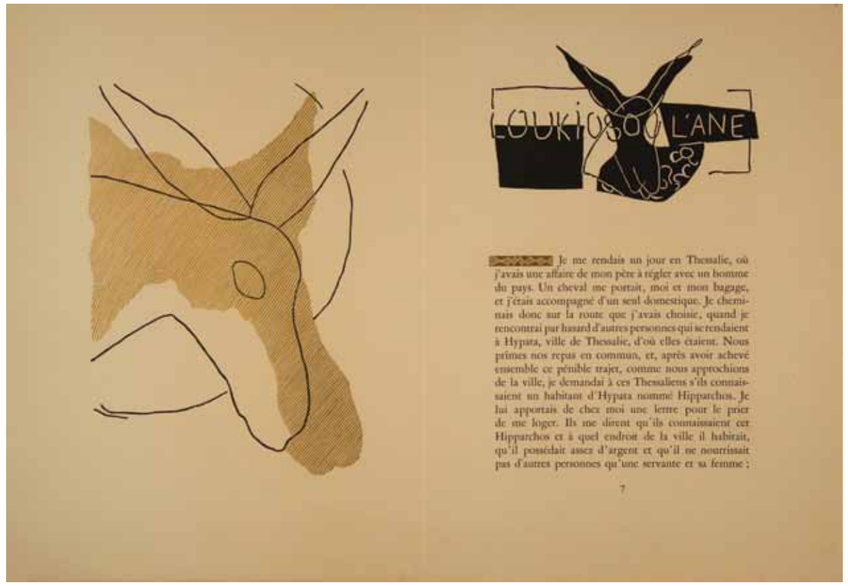

Ανρί Λοράνς

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ Ο ΣΑΜΟΣΑΤΕΥΣ
Λούκιος ή Όνος

Στον *Λούκιο ή Όνο*, έργο του 2ου αι. μ.Χ., ο Λουκιανός από τα Σαμόσατα εξιστορεί τις ερωτικές περιπέτειες και τα παθήματα ενός ταξιδιώτη που μεταμορφώθηκε σε γάιδαρο. Ο Λοράνς χρησιμοποιεί ρευστές γραμμές και τη συνομιλία του άσπρου-μαύρου με το χρυσό για να αποδώσει το παιχνιδιάρικο θέμα του έργου. Δημιουργεί ανάλαφρες συνθέσεις, που φροντίζει να ενσωματώσει οργανικά μέσα στο κείμενο. Οι γραφιστικές διακοσμήσεις σε χρυσό, που σχεδιάζει στην αρχή κάθε παραγράφου, εμπλουτίζουν οπτικά το τυπωμένο κειμένο.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1947
116 σελ., με 68 ξυλογραφίες, σε χαρτί vélin d'Arches
29,5x22,5 εκ.
αρ. αντ. XX/XX εκτός εμπορίου,
με υπογραφή του καλλιτέχνη

Henri Laurens

LUCIAN OF SAMOSATA
Lucius or The Ass

In *Lucius or The Ass*, a 2nd century AD work, Lucian of Samosata chronicles the love adventures and sufferings of a traveler who got transformed into a donkey. Laurens uses flowing lines and the conversation of black and white with gold to render the work's playful theme. He creates light compositions that he seeks to incorporate organically into the text. The graphic decorations in gold that he inserts in the beginning of each paragraph visually enrich the printed text.

Verve Publishing Company, Paris 1947
116 pp., with 68 woodcuts,
printed on vélin d'Arches paper
29.5x22.5 cm
No. XX/XX out of commerce, signed by the artist

Henri Laurens

LUCIEN DE SAMOSATE
Loukios ou l'Âne

Dans *Loukios ou l'Âne*, œuvre du IIe s., Lucien de Samosate raconte les aventures amoureuses et les déboires d'un voyageur métamorphosé en âne. Laurens utilise des lignes fluides et fait dialoguer le noir et blanc et l'or pour restituer le thème rocambolesque de l'œuvre. Il réalise des compositions légères qu'il a soin d'insérer au texte. Les ornements graphiques dorés, qu'il dessine au début de chaque paragraphe, enrichissent visuellement le texte imprimé.

Éditions Verve, Paris, 1947
116 p., avec 68 gravures sur bois,
sur vélin d'Arches
29,5x22,5 cm
ex. No XX/XX hors-commerce, signé par l'artiste

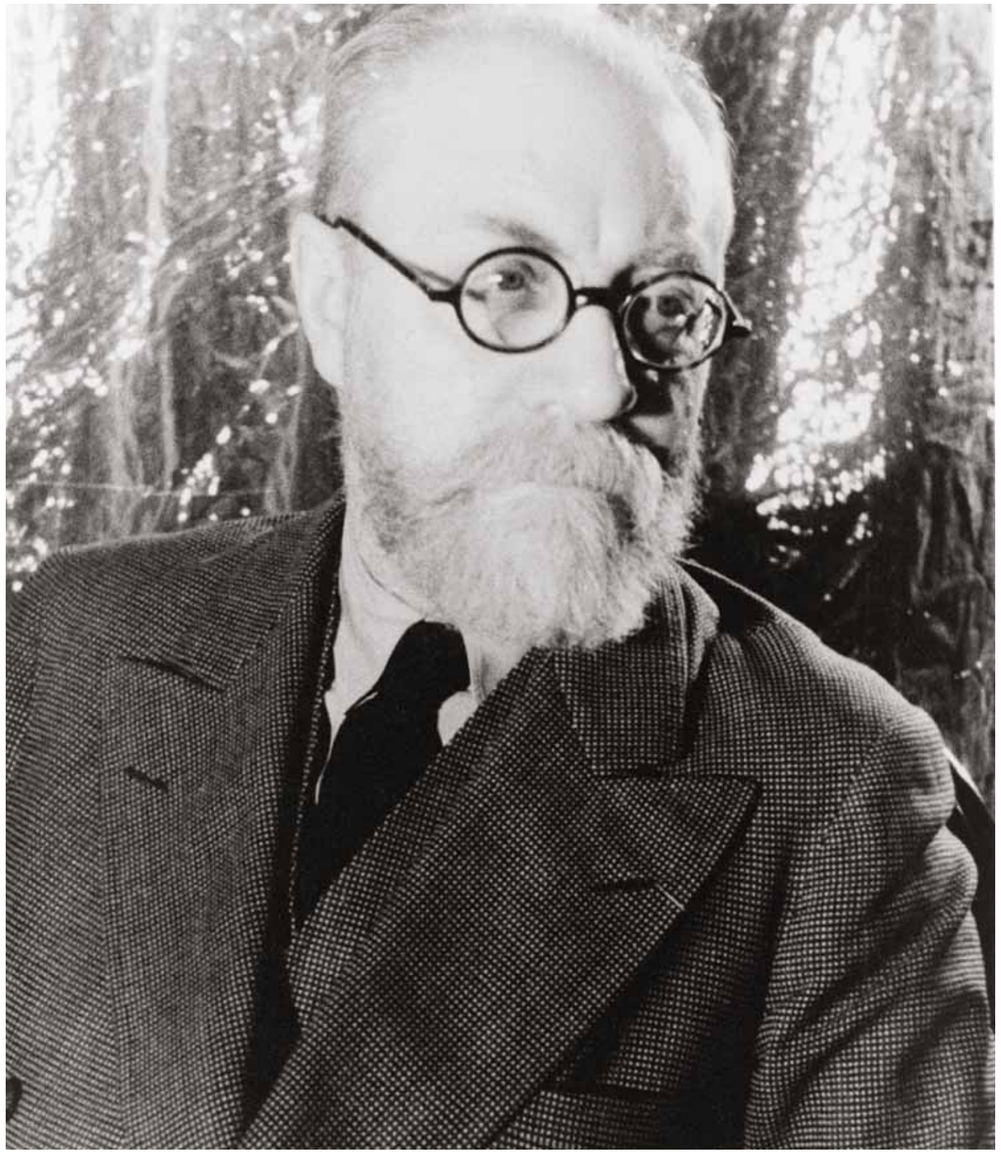

Photo Carl Van Vechten, 1933. Carl Van Vechten photograph collection (Library of Congress, USA)

Ανρί Εμίλ Μπενουά Ματίς

(Κατό-Καμπρεζί, Βόρεια Γαλλία, 1869 – Νίκαια, Νότια Γαλλία, 1954)

«Η σημασία του έργου του Ματίς συνίσταται στο ότι δε διστάζει να ξαναρχίζει διαρκώς τα πάντα», έγραψε ο Τεριάντ.
Ο Ματίς αποφάσισε να γίνει ζωγράφος στα 21 του χρόνια, αφού είχε ξεκινήσει σπουδές νομικής και εργαζόταν ήδη ως υπάλληλος σε συμβολαιογραφείο. Μαθήτευσε στο εργαστήρι του Γκιστάβ Μορό, ο οποίος προέβλεψε: *«Εσύ θα απλοποιήσεις τη ζωγραφική»*. Το 1905 συμμετείχε με τους Ντερέν, Βλαμένκ κ.ά. στο Φθινοπωρινό Σαλόνι, έκθεση που έδινε βήμα στους καλλιτέχνες της πρωτοπορίας. Τα έργα τους με τα έντονα, αντιρρεαλιστικά χρώματα προκάλεσαν κοινό και κριτικούς που τους αποκάλεσαν *«φοβ»*, δηλαδή θηρία.
Το 1917 ο Ματίς πήγε στη Νίκαια, όπου έζησε μέχρι το τέλος της ζωής του. Από το 1941, μετά από σοβαρή εγχείριση, χρησιμοποιούσε περιστασιακά αναπηρικό καροτσάκι. Αυτή τη δύσκολη περίοδο δημιούργησε έργα γεμάτα ζωντάνια και αισιοδοξία, με την τεχνική της *«σχεδίασης με ψαλίδι»* που εφάρμοσε και στο *Τζαζ*.
Σε όλη τη διάρκεια της καλλιτεχνικής του διαδρομής θέλησε, μέσα από συνεχείς πειραματισμούς, να δημιουργήσει *«...μια τέχνη ισορροπημένη, καθαρή και γαλήνια [...] σαν μια ωραία πολυθρόνα, όπου ξεκουράζεται κανείς μετά από μεγάλη σωματική κόπωση»*.
Η γνωριμία του Τεριάντ με τον Ματίς ξεκίνησε στα τέλη της δεκαετίας του 1920, όταν ο Τεριάντ εργαζόταν ως τεχνοκριτικός. Το γεγονός ότι μοιράζονταν κοινές αντιλήψεις για την τέχνη στάθηκε η αφετηρία μιας ουσιαστικής φιλίας, της στενότερης που είχε ο Τεριάντ με καλλιτέχνη του μοντερνισμού. Μαζί εξέδωσαν τέσσερα *Βιβλία*: *Επιστολές πορτογαλίδας μοναχής* (1946), *Τζαζ* (1947), *Ποιήματα του Κάρολου της Ορλεάνης* (1950) και *Μια γιορτή στην Κιμερία* (1963).

Henri Émile Benoît Matisse

(Le Cateau-Cambrésis, North France, 1869 – Nice, South France, 1954)

"The importance of Matisse's work lies in that he does not hesitate to constantly restart everything", Tériade wrote.
Matisse decided to become a painter in the age of twenty-one, after having started his studies in law and while working as a clerk at a notary. He studied at the workshop of Gustave Moreau, who predicted: *"You will simplify painting"*. In 1905 together with Derain, Vlaminck etc. he participated in the Autumn Salon, an exhibition that gave voice to avant-garde artists. Using bold and unrealistic colors, their works provoked public and critics who disparaged them as *"fauves"*, namely beasts.
In 1917 Matisse moved to Nice, where he lived until the end of his life. After a major surgery in 1941, he occasionally used a wheelchair. During this difficult period, he created works full of vitality and optimism, introducing the technique of *"drawing with scissors"* that he implemented in *Jazz*.
Throughout the course of his career he wished, through constant experimentation, to create *"an art of balance, of purity and serenity [...] something like a good armchair which provides relaxation from physical fatigue"*.
Tériade's acquaintance with Matisse began in the late 1920s, when Tériade worked as an art critic.Their common perception on art led to a lifelong friendship, the closest relationship Tériade had with any other modernist artist. Together they published four books: *Letters of a Portuguese Nun* (1946), *Jazz* (1947), *Poems by Charles of Orleans* (1950) and *Celebration in Cimmeria* (1963).

Henri Émile Benoît Matisse

(Le Cateau-Cambrésis, Nord-Pas-de-Calais, 1869 – Nice, Alpes-Maritimes, 1954)

«La signification de l'œuvre de Matisse consiste en ceci: ne pas hésiter à tout recommencer, toujours», écrit Tériade. Matisse décide de devenir peintre à 21 ans alors qu'il a déjà commencé des études de droit et qu'il travaille dans un bureau de notaire. Il prend des cours à l'Académie des Beaux-Arts dans l'atelier de Gustave Moreau, lequel déclare un jour à Matisse, *«tu simplifieras la peinture»*.
En 1905, il participe, avec Derain et Vlaminck, au Salon d'Automne qui expose les artistes de l'avant-garde. Leurs tableaux, aux couleurs vives et sans rapport avec la réalité, sont rejetés par le public et les critiques, ce qui leur vaudra la qualification de *«fauves»*.
En 1917, Matisse s'installe à Nice où il vivra jusqu'à la fin de sa vie. Depuis 1941, suite à une intervention chirurgicale, il est obligé de recourir de temps en temps à un fauteuil roulant. Cette période difficile de sa vie lui donne l'occasion néanmoins de créer des oeuvres pleines de vie et d'optimisme, les fameuses *«peintures avec des ciseaux»*, technique qu'il utilisera notamment pour *Jazz*.
Tout au long de son parcours artistique, il ne cesse d'expérimenter pour créer *«...un art d'équilibre, de pureté, de tranquillité, [...] quelque chose d'analogue à un bon fauteuil qui délasse de ses fatigues physiques»*.
Matisse et Tériade se rencontrent pour la première fois à la fin des années 1920, lorsque ce dernier travaille comme critique d'art. Les deux hommes partagent la même conception de l'art, ce qui a permis le début d'une profonde amitié, la plus intime que Tériade ait eue avec un artiste moderne. Ensemble ils éditeront quatre *Livres*: *Lettres Portugaises* (1946), *Jazz* (1947), *Poèmes de Charles d'Orléans* (1950) et *Une Fête en Cimmérie* (1963).

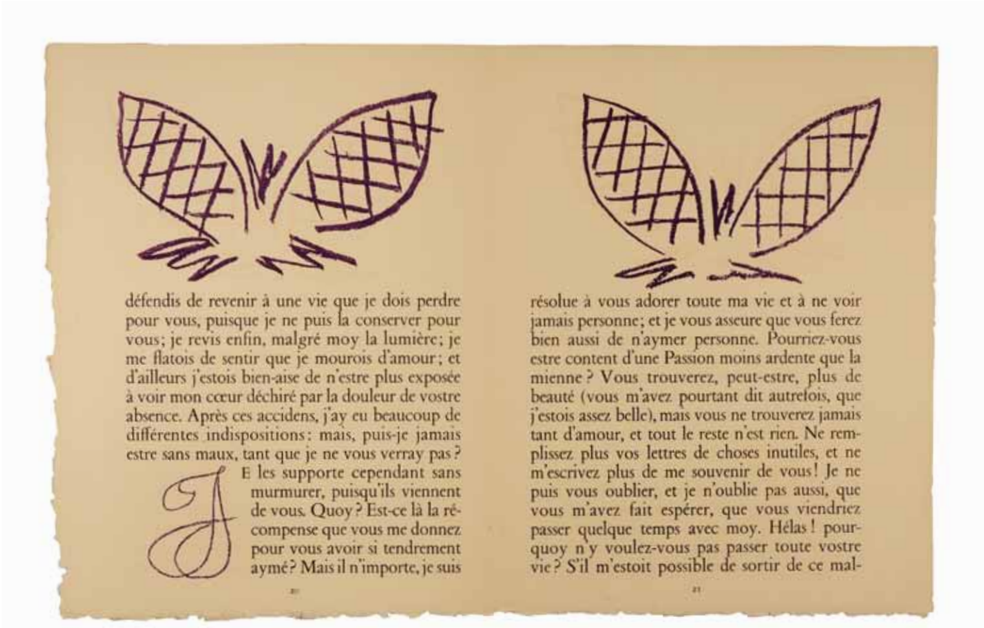

défendis de revenir à une vie que je dois perdre pour vous, puisque je ne puis la conserver pour vous; je revis enfin, malgré moy la lumière; je me flatois de sentir que je mourois d'amour; et d'ailleurs j'estois bien-aise de n'estre plus exposée à voir mon cœur déchiré par la douleur de vostre absence. Après ces accidens, j'ay eu beaucoup de différentes indispositions: mais, puis-je jamais estre sans maux, tant que je ne vous verray pas?

JE les supporte cependant sans murmurer, puisqu'ils viennent de vous. Quoy? Est-ce là la récompense que vous me donnez pour vous avoir si tendrement aymé? Mais il n'importe, je suis résolue à vous adorer toute ma vie et à ne voir jamais personne; et je vous asseure que vous ferez bien aussi de n'aymer personne. Pourriez-vous estre content d'une Passion moins ardente que la mienne? Vous trouverez, peut-estre, plus de beauté (vous m'avez pourtant dit autrefois, que j'estois assez belle), mais vous ne trouverez jamais tant d'amour, et tout le reste n'est rien. Ne remplissez plus vos lettres de choses inutiles, et ne m'escrivez plus de me souvenir de vous! Je ne puis vous oublier, et je n'oublie pas aussi, que vous m'avez fait espérer, que vous viendriez passer quelque temps avec moy. Hélas! pourquoy n'y voulez-vous pas passer toute vostre vie? S'il m'estoit possible de sortir de ce mal-

Ανρί Ματίς

ΜΑΡΙΑΝΝΑ ΑΛΚΑΦΟΡΑΝΤΟ
Επιστολές Πορτογαλίδας Μοναχής

Πέντε ερωτικές επιστολές μιας νεαρής μοναχής προς τον εραστή της, αξιωματικό του γαλλικού στρατού, που την εγκατέλειψε. Κείμενο του 1669, που από κάποιους αποδίδεται στον Γκαμπριέλ-Ζοζέφ Γκιλεράγκ, Γάλλο πρέσβη στην Κωνσταντινούπολη και από κάποιους άλλους στην επονομαζόμενη Μαριάννα Αλκαφοράντο, νεαρή μοναχή στην Μπεζά, Πορτογαλία.
Ο Ματίς βρήκε το ιδανικό μοντέλο στο πρόσωπο της Ντούσια, κόρης ενός παντοπώλη από τη Νίκαια. Σε μια σειρά από πορτρέτα απέδωσε τον πόνο και την απελπισία της εγκαταλελειμμένης νεαρής γυναίκας, που φτάνει στα όρια της τρέλας. Κάθε επιστολή ορίζεται από ένα φυτικό μοτίβο σε παραλλαγές.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1946
132 σελ., με 68 λιθογραφίες, σε χαρτί vélin d'Arches
29x22,5 εκ.
αρ. αντ. VII/XX εκτός εμπορίου, με υπογραφή του καλλιτέχνη και μία σουΐτα 12 σχεδίων από άλλο αντίτυπο, από σειρά αντιτύπων με αρίθμηση από 1-80

Henri Matisse

MARIANNA ALCAFORADO
Letters of a Portuguese Nun

Five love letters of a young nun to her lover, an officer of the French army, who abandoned her. A work of 1669 that some researchers attribute to Gabriel-Joseph Guilleragues, French ambassador in Istanbul and others to the so-called Marianna Alcaforado, a young nun in Beja in Portugal. Matisse found the perfect model in the face of Duccia, the daughter of a grocer from Nice. In a series of portraits he attributed the pain and despair of the abandoned young woman, who reaches the limits of madness. Each letter is completed by a variation of a floral pattern.

Verve Publishing Company, Paris, 1946
132 pp., with 68 lithographs,
printed on vélin d'Arches paper
29x22.5 cm
No. VII/XX H.C. (out of commerce), signed by the artist and a suite of twelve drawings from another edition with No. 1-80

Henri Matisse

MARIANNA ALCAFORADO
Lettres Portugaises

Cinq lettres d'amour d'une jeune religieuse délaissée adressées à son amant, officier de l'armée française. Texte de 1669, que certains attribuent à Gabriel-Joseph Guilleragues, ambassadeur de France à Constantinople et d'autres à Marianna Alcaforado, jeune nonne de Beja, au Portugal.
Matisse trouve le modèle idéal sous les traits de Duccia, la fille d'un épicier niçois. Dans cette série de portraits, il restitue le désespoir et la douleur de la jeune femme délaissée, sur le point de perdre la raison. Chaque lettre est complétée d'une variation de motifs floraux.

Éditions Verve, Paris, 1946
132 p., avec 68 lithographies,
sur vélin d'Arches
29x22,5 cm
ex. No. VII/XX hors-commerce, signé par l'artiste et une suite de 12 planches d'études à partir d'un autre exemplaire, d'une série d'exemplaires numérotés de 1 à 80

Ανρί Ματίς

Τζαζ

Στο *Τζαζ* ο Ματίς έκανε *«βουτιά στη λιμνοθάλασσα της ζωγραφικής»* με αγαπημένα θέματα όπως ο Θεός, η μέλλουσα ζωή, ο έρωτας, η αγάπη, η ελευθερία, η ζωγραφική, η θάλασσα, τα λουλούδια. Στην επιλογή του τίτλου οδήγησαν τα έντονα χρώματα, που ο Ματίς παραλλήλιζε με την ένταση της τζαζ μουσικής. Τα έργα συμπληρώθηκαν με σημειώσεις που ο ίδιος χαρακτηρίζει *«... ροκανίδια που προστατεύουν πολύτιμα αντικείμενα ...»*.
Για το *Τζαζ* ο Ματίς χρησιμοποίησε ντεκουπαρισμένες μορφές σε γκουάς, τεχνική που τον είχε ήδη κάνει διάσημο από τα τέλη της δεκαετίας του 1930. Παρά την αναπηρία του, ασχολήθηκε με όλη τη διαδικασία της έκδοσης, σε στενή συνεργασία με τους τυπογράφους.

Εκδόσεις Verve,
Παρίσι, 1947
ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΕΙΝΑΙ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ

Henri Matisse

Jazz

In *Jazz* Matisse "dived in the lagoon of painting", treating his favorite themes such as God, future life, love, affection, freedom, painting, sea and flowers. The vivid colors, which Matisse paralleled with the intensity of jazz music, led him to the choice of the title. The works were completed by notes he calls "wood shavings that protect valuable objects ..."
For *Jazz* Matisse used paper cut-outs painted in gouache, a technique that had made him famous already since the late 1930s. Despite his disability, he dealt with the entire process of publication, closely collaborating with the printmakers.

Verve Publishing Company,
Paris, 1947
FACSIMILE

Henri Matisse

Jazz

«Lagons ne seriez-vous pas une des sept merveilles du Paradis des peintres?», se demande Matisse dans *Jazz*, où il plonge dans ses thèmes favoris comme Dieu, la vie future, l'amour, la liberté, la peinture, la mer, les fleurs. Ce sont les couleurs vives, associées à l'intensité du jazz, qui l'ont amené à choisir ce titre.
Il intercale dans le livre des notes complémentaires, *«comme on entoure un objet précieux de copeaux pour le protéger»*.
Pour *Jazz*, il utilise des formes découpées dans du papier gouaché, technique qui l'a rendu célèbre dès la fin des années 1930. Malgré son handicap physique, il suit de près toute la mise en œuvre de l'édition, en collaboration étroite avec les typographes.

Éditions Verve,
Paris, 1947
FACSIMILE

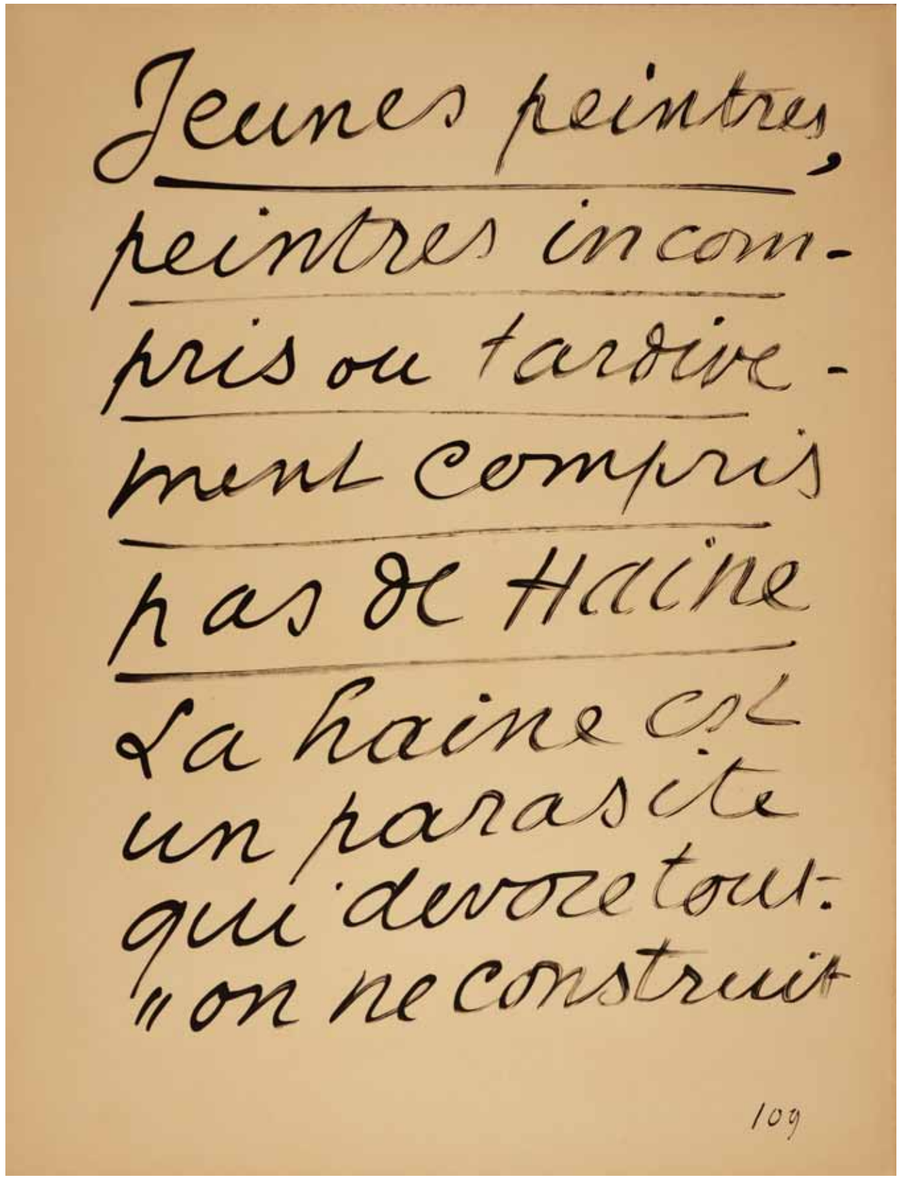

Jeunes peintres,
peintres incom-
pris ou tardive-
ment compris
pas de Haine
La haine est
un parasite
qui dévore tout.
"on ne construit

109

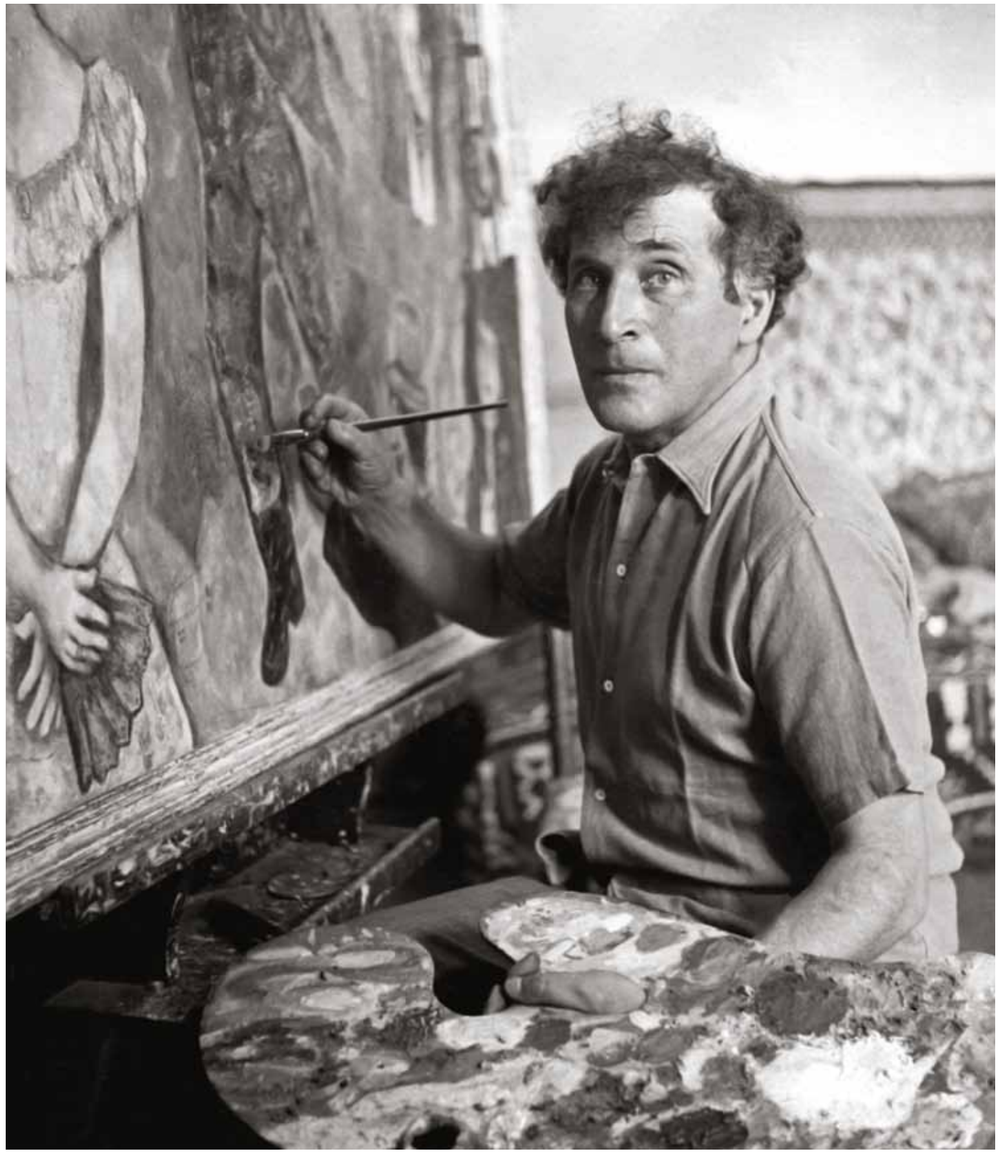

© ADAGP, Paris 2013 / CHAGALL R © Archives Marc et Ida Chagall, Paris_

Μαρκ Σαγκάλ

(Βιτέμπσκ, Λευκορωσία, 1887 – Σεν-Πολ-ντε-Βανς, Νότια Γαλλία, 1985)

Με το έργο του ο Μαρκ Σαγκάλ προσέδωσε μαγεία και ανθρωπιά στην τέχνη του 20ού αιώνα.
Ο Μωυσής, όπως ήταν το πραγματικό του όνομα, το μεγαλύτερο από τα εννέα παιδιά μιας φτωχής εβραϊκής οικογένειας, πήρε τα πρώτα μαθήματα ζωγραφικής στη γενέτειρά του, το Βιτέμπσκ, μικρή πόλη της τσαρικής Ρωσίας. Ανάμεσα στο 1908 και το 1910 εργάστηκε στην Αγία Πετρούπολη, στο ατελιέ του Λέον Μπακστ, σχεδιαστή κοστουμιών των Ρωσικών Μπαλέτων, όπου γνώρισε τις σύγχρονες τάσεις της δυτικοευρωπαϊκής τέχνης και ιδιαίτερα τα κινήματα της Γαλλίας.
Σε ηλικία 24 ετών πήγε στο Παρίσι, πόλη μαγνήτη για τους νέους καλλιτέχνες, όπου συνδέθηκε με τους Ντελονέ, Μοντιλιάνι, Λεζέ κ.ά. Επηρεασμένος αρχικά από τον Κυβισμό, που κυριαρχούσε αυτή την περίοδο, έθεσε τις βάσεις της ιδιαίτερης εικαστικής του έκφρασης δημιουργώντας ονειρικές εικόνες, στις οποίες εισβάλλουν οι νοσταλγικές αναμνήσεις από τη ζωή στο χωριό. Αργότερα το ιδίωμά του συνάντησε τις αναζητήσεις του Σουρεαλισμού. Με τη Ρωσική Επανάσταση του 1917 διορίστηκε Κομισάριος Τεχνών στο Βιτέμπσκ και ίδρυσε Σχολείο Καλών Τεχνών.
Το 1922 στο Βερολίνο δημιούργησε τα πρώτα του χαρακτικά έργα και την επόμενη χρονιά επέστρεψε στο Παρίσι, όπου ο Αμπρουάζ Βολάρ, εκδότης και συλλέκτης έργων τέχνης, τον προέτρεψε να ασχοληθεί συστηματικά με τη χαρακτική.
Κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου κατέφυγε στις Η.Π.Α. και επανήλθε στη Γαλλία το 1948.
Η έκδοση του μυθιστορήματος του Γκόγκολ *Οι Νεκρές Ψυχές* την ίδια χρονιά σηματοδοτεί την αφετηρία μιας γόνιμης συνεργασίας με τον Τεριάντ που συνεχίστηκε για είκοσι περίπου χρόνια. Ακολούθησαν οι *Μύθοι του Λαφοντέν* (1952), η *Βίβλος* (1956), το *Δάφνις και Χλόη* (1961) και το *Τσίρκο* (1967).

Marc Chagall

(Vitebsk, Belarus, 1887 –
Saint-Paul de Vence, Provence, 1985)

With his work Marc Chagall gave magic and humanity to the art of the 20th century.
The eldest of nine children of a poor Jewish family, Moishe, as his real name was, took his first lessons in painting in Vitebsk, a small town in Tsarist Russia, where he was born. Between 1908 and 1910 he worked in St. Petersburg, in the studio of Léon Bakst, costume designer of the Ballets Russes. There he became familiar with the modern trends of western art and especially the movements in France.
At the age of 24 he went to Paris, the city that attracted young artists, where he became friends with Delaunay, Modigliani, Léger, etc. Initially influenced by Cubism, dominant at the time, he laid the foundations of his particular artistic expression creating dreamy images, where nostalgic memories of his life in the village invade. His later work was influenced by Surrealism. After the Russian Revolution of 1917, he was appointed Commissar of Arts in Vitebsk and founded the Vitebsk Arts College.
In 1922 he created his first engravings in Berlin. In the following year he returned to Paris, where Ambroise Vollard, publisher and art collector, urged him to get systematically involved with engraving. During World War II he found refuge in the U.S. and returned to France in 1948.
The publication of Gogol's novel *The Dead Souls* in this same year marked the beginning of a fruitful collaboration with Tériade, which continued for almost twenty years. During this period *La Fontaine' s Fables* (1952), the *Bible* (1956), *Daphnis and Chloe* (1961) and the *Circus* (1967) appeared.

Marc Chagall

(Vitebsk, Biélorussie, 1887 –
Saint-Paul de Vence, Provence, 1985)

L' œuvre de Marc Chagall a empreint de magie et d'humanité l'art du XXe siècle. Moïshe – c'est son vrai prénom – est l'aîné de neuf enfants d'une famille juive modeste.
Il prend ses premiers cours de peinture à Vitebsk, petite ville de la Russie tsariste, non loin de son village natal. De 1908 à 1910, il travaille à Saint-Pétersbourg, dans l'atelier du peintre et décorateur Léon Bakst qui dessine les costumes des Ballets Russes. C'est là qu'il découvre les nouvelles tendances artistiques de l'Europe occidentale et tout particulièrement les courants français.
Il a 24 ans lorsqu'il part pour Paris; la capitale française est à cette époque-là un centre qui attire les jeunes artistes.
Delaunay, Modigliani et Léger comptent parmi ses amis. D'abord influencé par le Cubisme dominant, il pose les bases d'une expression plastique qui lui est propre, créant des images oniriques pleines des souvenirs nostalgiques de sa vie au village. Plus tard, sa peinture croise les recherches surréalistes. Après la Révolution russe de 1917, il est nommé Commissaire des Beaux-Arts pour la région de Vitebsk et fonde l'Académie des Beaux-Arts.
En 1922, il crée à Berlin ses premières œuvres gravées et l'année suivante, il retourne à Paris où Ambroise Vollard, éditeur et collectionneur d'oeuvres d'art, l'incite à se consacrer exclusivement à la gravure.
La deuxième Guerre Mondiale l'oblige à fuir et il trouve refuge aux États-Unis. Il rentre en France quelques années après la fin de la guerre, en 1948.
La même année, le roman de Gogol, *Les Âmes Mortes*, est édité, marquant le début d'une collaboration fertile avec Tériade qui durera une vingtaine d'années durant lesquelles les *Fables de La Fontaine* (1952), la *Bible* (1956), *Daphnis et Chloé* (1961) et *Cirque* (1967) verront le jour.

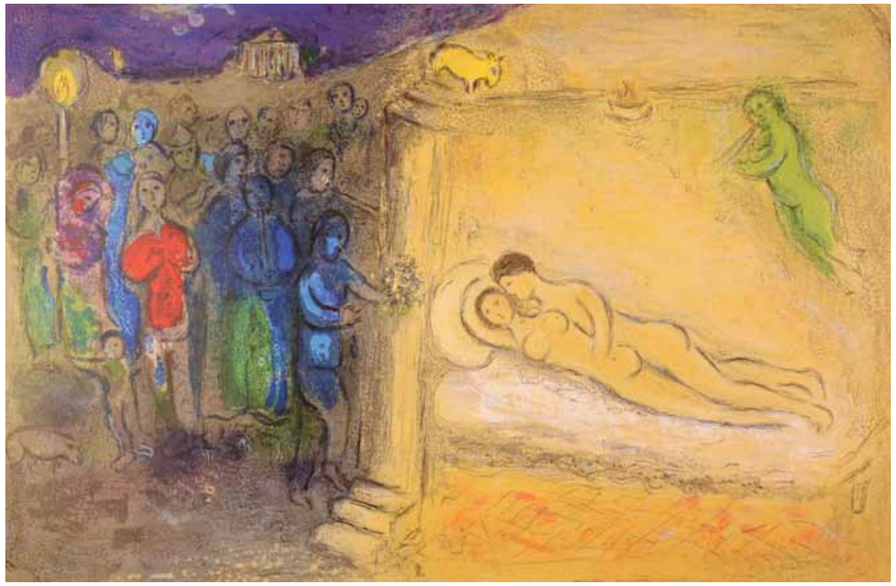

Μαρκ Σαγκάλ

ΛΟΓΓΟΣ
Δάφνις και Χλόη

Βουκολικό μυθιστόρημα του 3ου αι. μ.Χ. που διαδραματίζεται στη Λέσβο. Δύο έφηβοι, παιδιά έκθετα που βρέθηκαν και ανατράφηκαν από δύο οικογένειες βοσκών, ανακαλύπτουν σιγά-σιγά τα μυστήρια του έρωτα. Μετά από περιπέτειες αποκαλύπτεται η ευγενική τους καταγωγή και οι δύο ερωτευμένοι επιτέλους σμίγουν.
Το 1952 και το 1954 ο Σαγκάλ επισκέπτεται την Ελλάδα, προκειμένου να βιώσει από κοντά τις περιγραφές του Τεριάντ για το άπλετο φως, την καθαρή ατμόσφαιρα και το έντονο χρώμα του ουρανού και της θάλασσας. Με παλλόμενα χρώματα αποδίδει την πλούσια φύση που πλαισιώνει τα επεισόδια της ερωτικής ιστορίας.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1961
304 σελ. (2 τόμοι), με 42 έγχρωμες λιθογραφίες,
σε χαρτί vélin d'Arches
42,5x32,5 εκ.
χωρίς αρ. αντ. (δοκίμιο)

Marc Chagall

LONGUS
Daphnis and Chloe

Bucolic novel of the 3rd c. A.D. set on Lesbos Island. Two adolescents, children exposed at birth that were found and raised by two families of shepherds, discover gradually the mysteries of love. After several adventures, their noble descent is revealed and the two lovers finally get together.
In 1952 and 1954 Chagall visits Greece, so as to have a close experience of Tériade's descriptions on the bright light, the clear atmosphere, the color of the sky and sea. He uses pulsing colors to render the rich nature that surrounds the episodes of the love story.

Verve Publishing Company, Paris, 1961
304 pp. (2 volumes), with 42 colored lithographs,
printed on vélin d'Arches paper
42.5x32.5 cm
unnumbered copy (proof)

Marc Chagall

LONGUS
Daphnis et Chloé

Roman bucolique du IIIe s. se déroulant à Lesbos. Deux adolescents abandonnés dans leur enfance, découverts et élevés par deux familles de bergers, découvrent peu à peu les mystères de l'amour. Après maintes aventures, leur origine noble est découverte et les deux amoureux peuvent enfin s'unir.
En 1952 et en 1954, Chagall visite la Grèce pour s'imprégner de la lumière abondante, de la pureté de l'atmosphère et du bleu du ciel et de la mer tant décrits par Tériade. Il restitue avec des couleurs vibrantes la nature riche qui sert de cadre aux épisodes de cette histoire d'amour.

Éditions Verve, Paris, 1961
304 p. (2 vol.), avec 42 lithographies en couleur,
sur vélin d'Arches
42,5x32,5 cm
sans No ex. (épreuve)

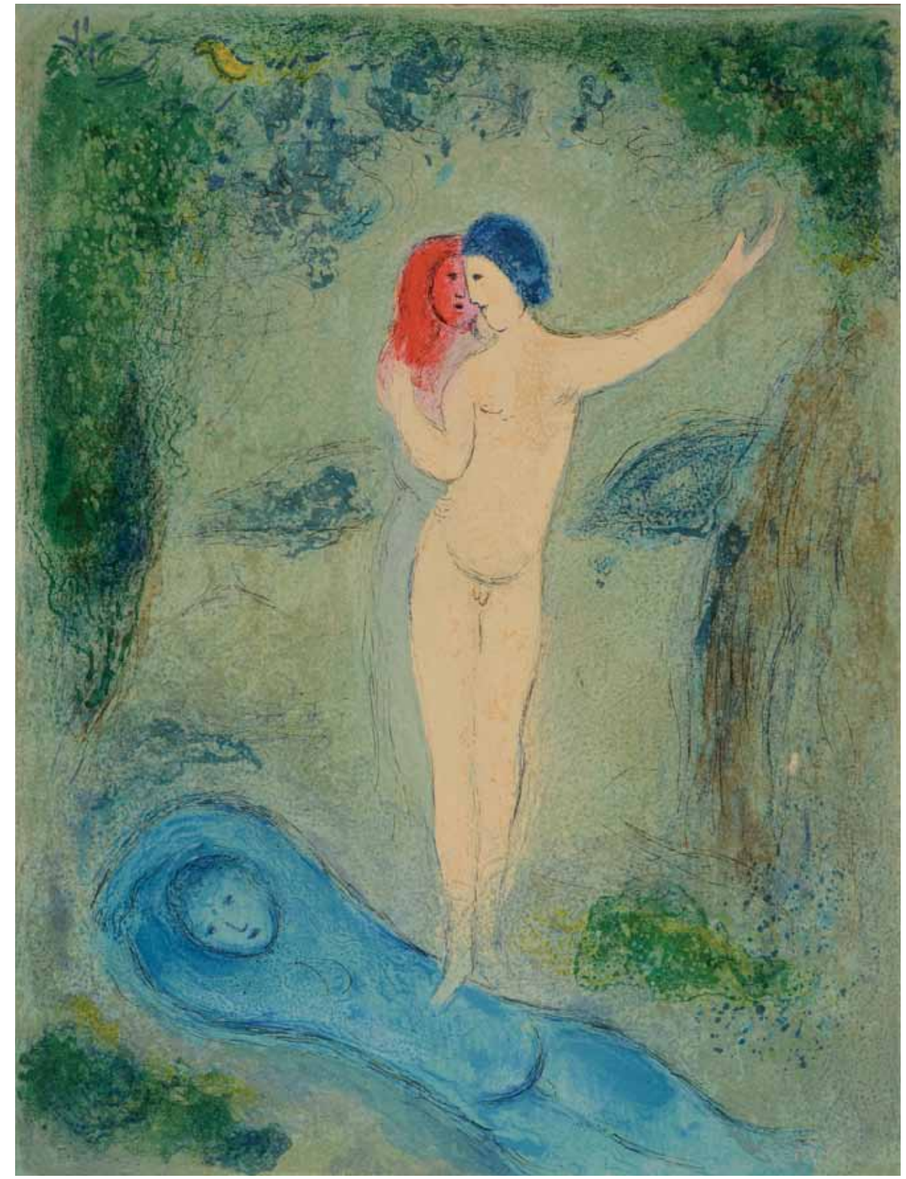

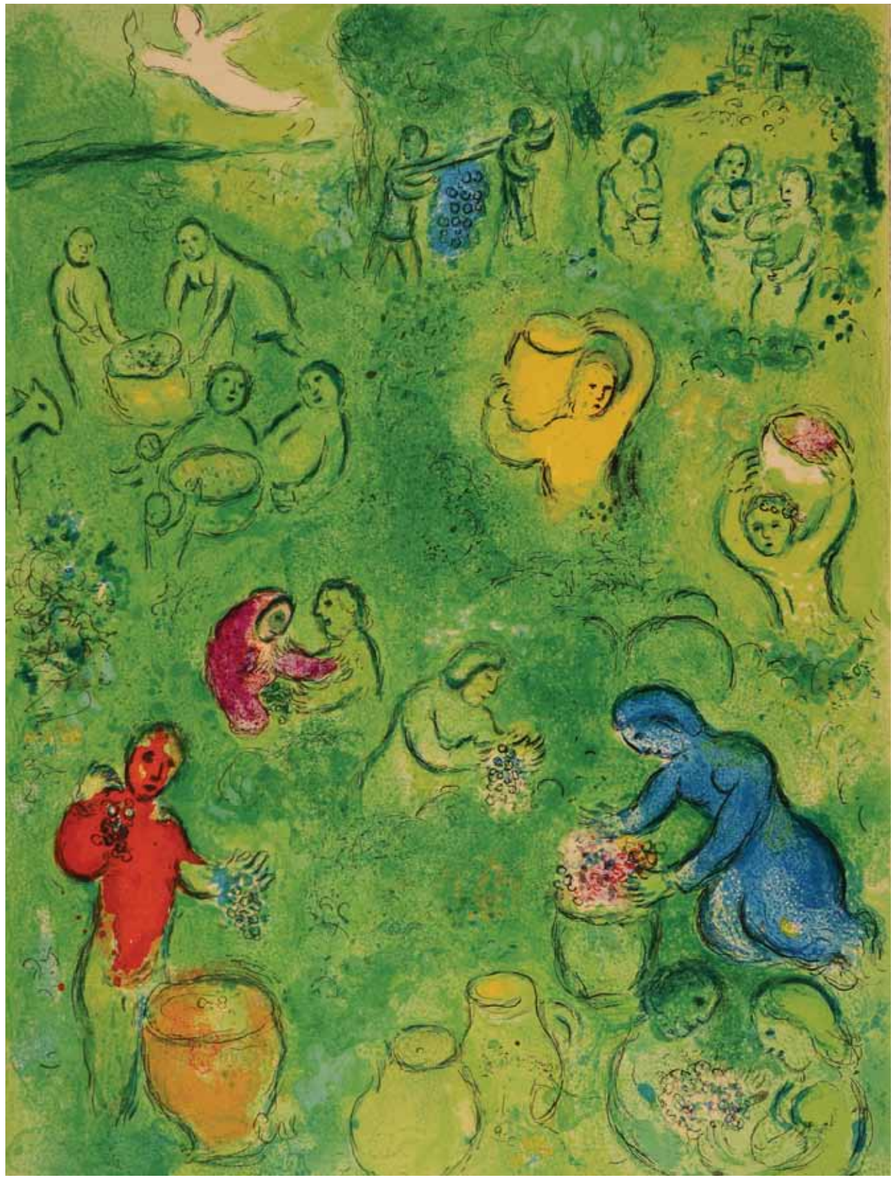

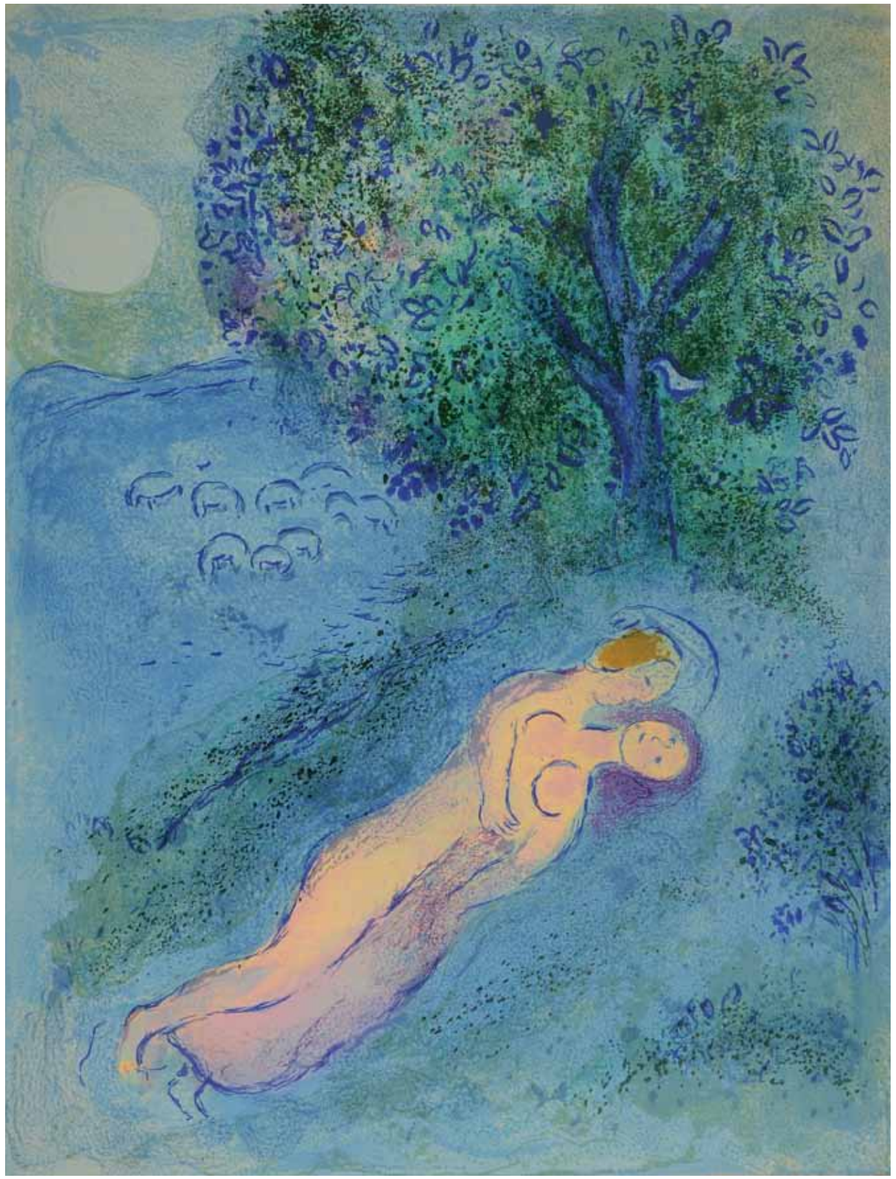

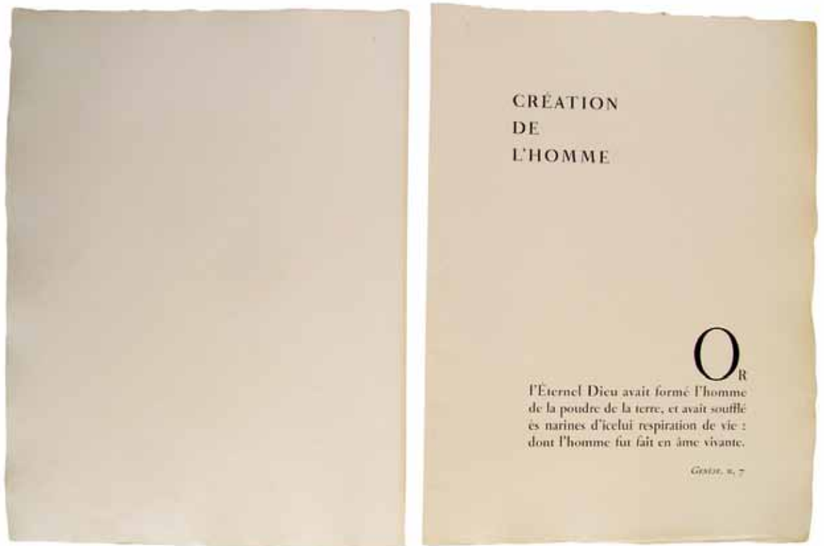

CRÉATION
DE
L'HOMME

OR l'Éternel Dieu avait formé l'homme de la poudre de la terre, et avait soufflé ès narines d'icelui respiration de vie : dont l'homme fut fait en âme vivante.

Genèse, ii, 7

Μαρκ Σαγκάλ

Βίβλος

Η εικονογράφηση της Παλαιάς Διαθήκης, θρησκευτικού κειμένου κοινού στην εβραϊκή και τη χριστιανική παράδοση, αποτέλεσε πρόκληση για τον εβραϊκής καταγωγής καλλιτέχνη. Την περίοδο 1931-1939 ολοκλήρωσε 105 οξυγραφίες, τις οποίες εξέδωσε, σε συνεργασία με τον Τεριάντ, ύστερα από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.
Ο Σαγκάλ εικονογραφεί χαρακτηριστικά επεισόδια και τα πραγματεύεται με ελευθερία και φαντασία, παρουσιάζοντας μια προσωπική, αισθητική και πνευματική, ερμηνεία της Βίβλου. Δίνοντας στους πρωταγωνιστές των επεισοδίων ανθρώπινα και όχι ηρωικά χαρακτηριστικά επιχειρεί τη μεταμόρφωση του θρησκευτικού λόγου σε πανανθρώπινο αισθητικό αγαθό και εκφράζει το προσωπικό του όραμα για την οικουμενικότητα.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1956/1958
442 σελ. (2 τόμοι), σε χαρτί Montval
44,5x33,5 εκ.
και λεύκωμα με 105 οξυγραφίες
επιζωγραφισμένες με το χέρι,
σε χαρτί vélin d'Arches
54x39 εκ.
αρ. αντ. 1/100,με υπογραφή του καλλιτέχνη
σε κάθε οξυγραφία

Marc Chagall

Bible

The illustration of the Old Testament, a religious text common in both Jewish and Christian tradition, was a challenge for the Jewish artist. Between 1931 and 1939 he completed 105 etchings, which he published with Tériade after World War II.
Chagall illustrates typical episodes treating them freely and imaginatively, presenting a personal interpretation of the Bible, both aesthetic and spiritual. Granting the protagonists of episodes with human and not heroic traits, he attempts to transform the religious speech into a universal aesthetic good and expresses his personal vision for universality.

Verve Publishing Company, Paris, 1956/1958
442 pp. (2 volumes), printed on Montval paper
44.5x33.5 cm
and an album comprising 105 etchings,
hand-colored, printed on vélin d'Arches paper
54x39 cm
No. 1/100, signature of the artist on every plate

Marc Chagall

Bible

L'illustration de l'Ancien Testament, texte religieux commun aux traditions juive et chrétienne, constitue un défi pour l'artiste de confession juive. Pendant la période 1931-1939, il réalise 105 eaux-fortes qu'il édite avec Tériade, après la deuxième Guerre Mondiale.
Les grands épisodes de la Bible sont librement traités par Chagall qui y déploie toute son imagination. Il présente ainsi une interprétation personnelle de la Bible, esthétique et spirituelle. En donnant aux personnages principaux un aspect humain et non héroïque, il tente de transformer la parole religieuse en un bien artistique commun à tous les hommes et exprime sa propre vision de l'œcuménisme.

Éditions Verve, Paris, 1956/1958
442 p. (2 vol.), sur papier de Montval
44,5x33,5 cm
et album avec 105 eaux-fortes coloriées à la main,
sur vélin d'Arches
54x39 cm
ex. No 1/100, signature de l'artiste sur chaque planche

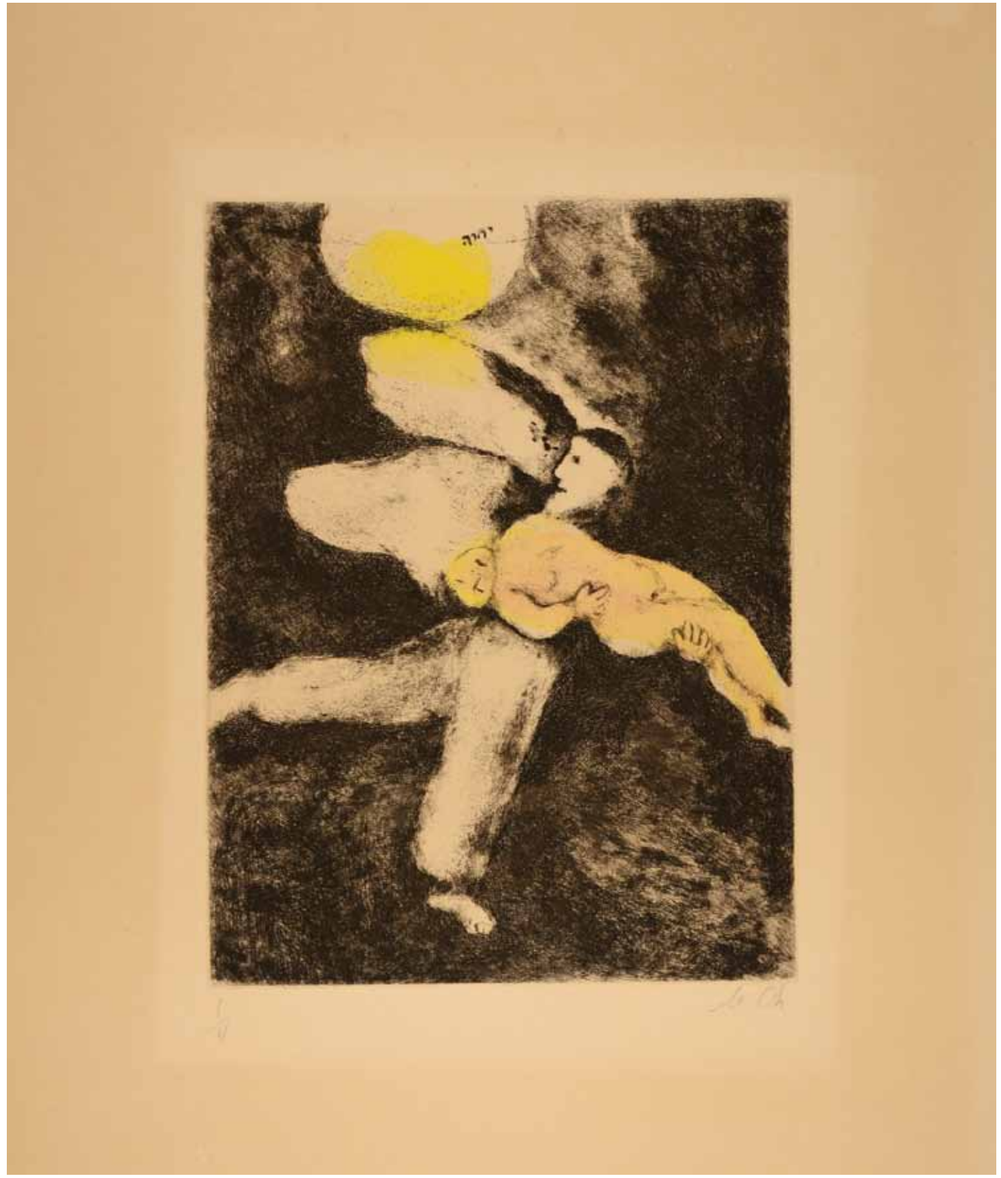

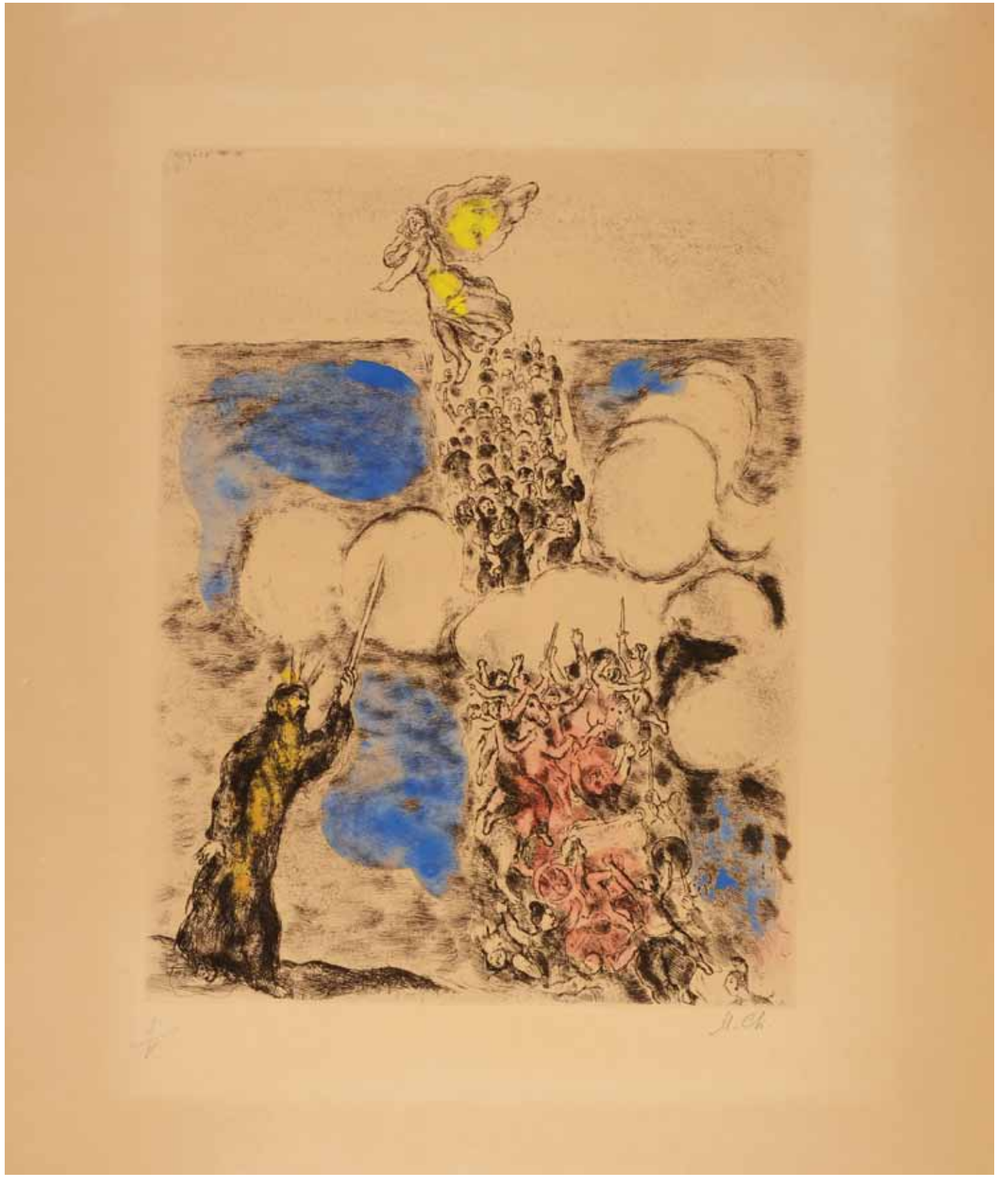

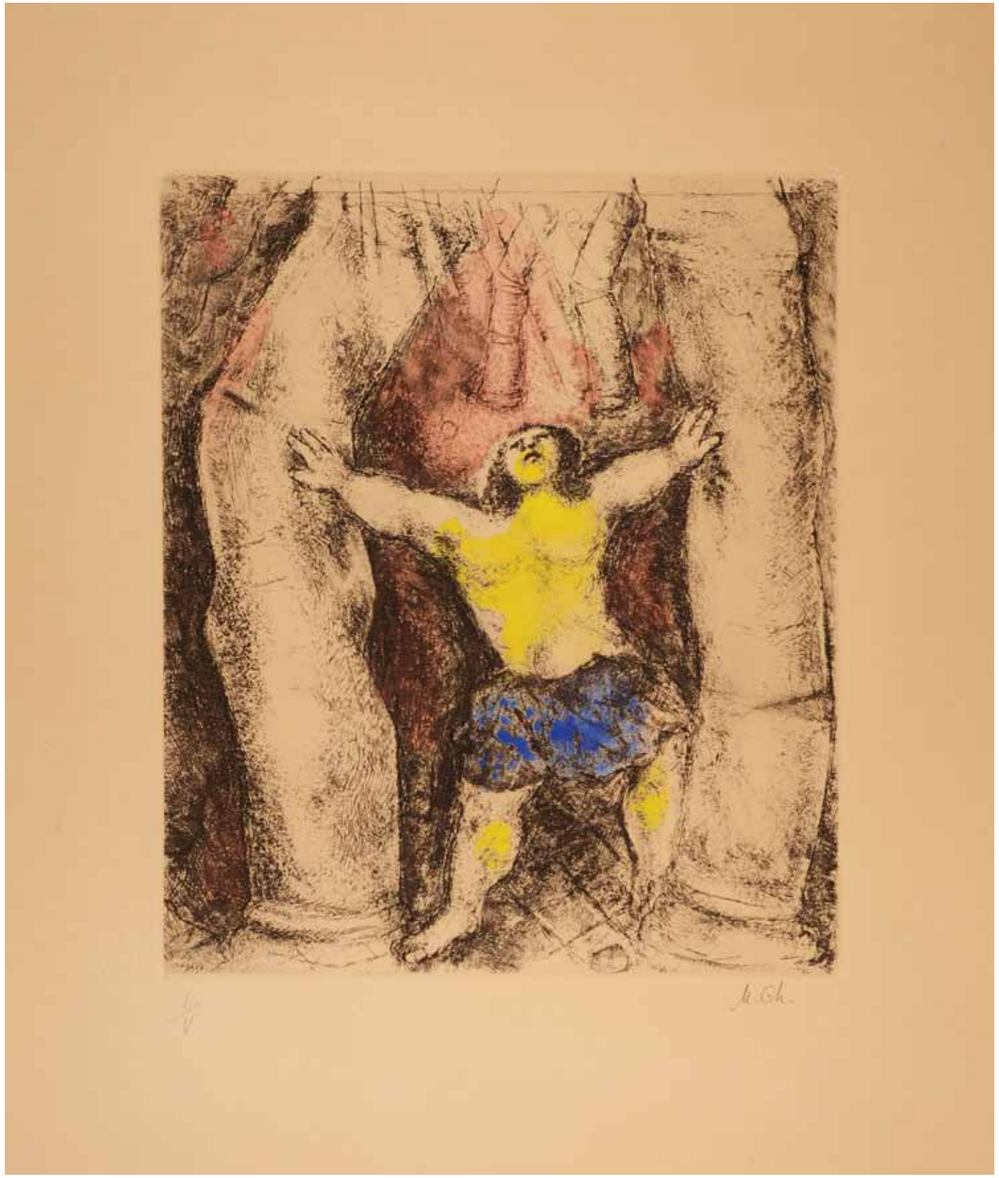

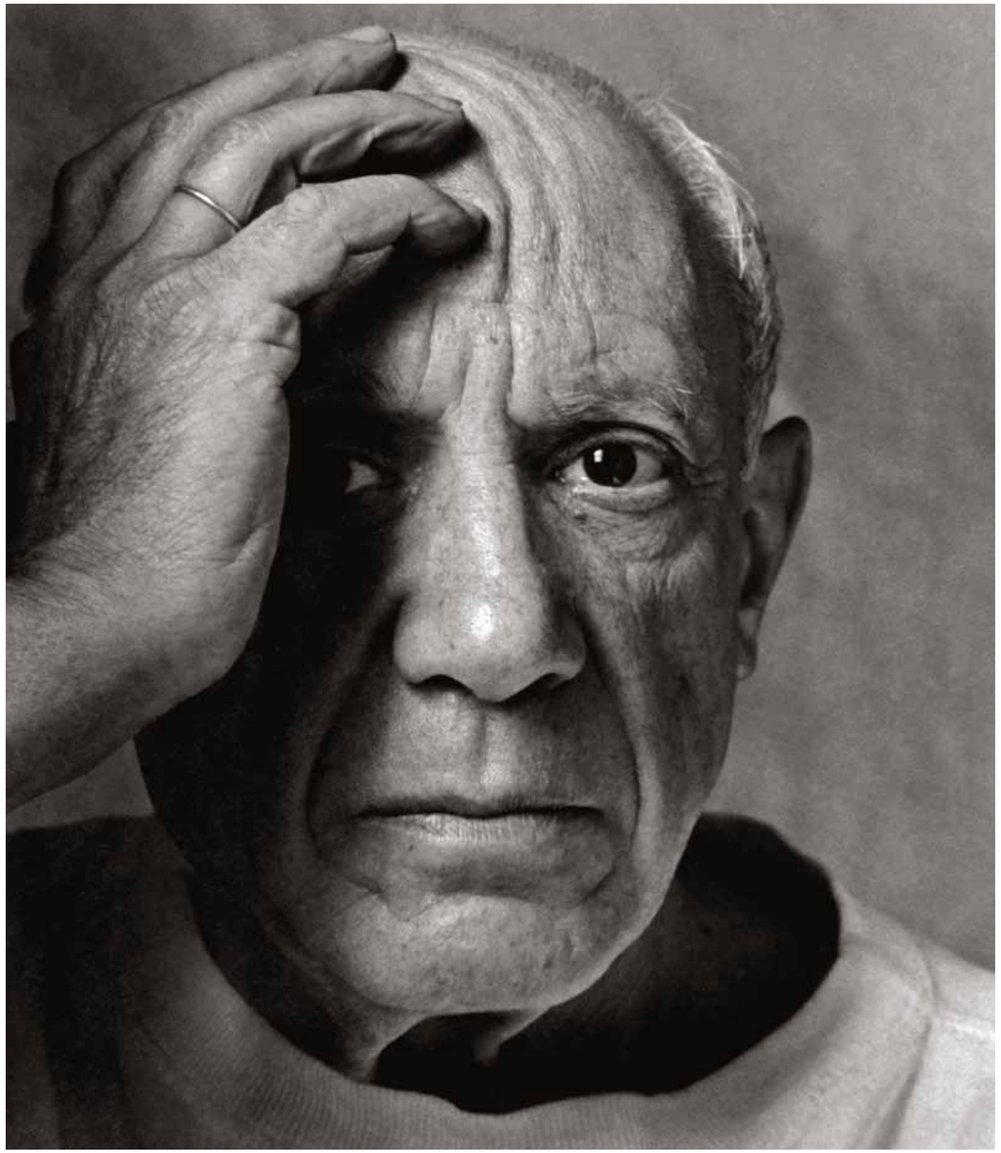

Photo Man Ray, 1923. © Man Ray Trust ARS-ADAGP

Πάμπλο Ρουίθ ι Πικάσο

(Μάλαγα, Νότια Ισπανία, 1881 – Μουζέν, Νότια Γαλλία, 1973)

«Στα δώδεκα μου σχεδίαζα σαν τον Ραφαήλ. Μου πήρε πολλά χρόνια να μάθω να σχεδιάζω σαν τα παιδιά.»
Ο Πικάσο διδάχθηκε ζωγραφική πολύ μικρός από τον ζωγράφο πατέρα του. Προικισμένος με έμφυτη ευχέρεια στο σχέδιο, έγινε δεκτός στη Σχολή Καλών Τεχνών της Βαρκελώνης σε ηλικία δεκατεσσάρων ετών. Το 1900 πήγε για πρώτη φορά στο Παρίσι, όπου εγκαταστάθηκε οριστικά το 1904.
Στο Μπατό-Λαβουάρ, στη Μονμάρτρη, σπίτι και ατελιέ πολλών νέων καλλιτεχνών, ζωγράφισε το 1907 τις *Δεσποινίδες της Αβινιόν*, έργο που προανήγγειλε τις αναζητήσεις του Κυβισμού. Την ίδια χρονιά γνώρισε τον Ζορζ Μπρακ και μαζί δημιούργησαν και ανέπτυξαν το νέο κίνημα, που αρνήθηκε τη σύμβαση του προοπτικού βάθους. Σταδιακά ενσωμάτωσαν στα έργα τους αντικείμενα της καθημερινότητας (ύφασμα, εφημερίδα, σχοινί κ.ά.) δημιουργώντας έτσι την τεχνική του κολάζ και εισάγοντας την απτή τρίτη διάσταση.
Το 1925 συμμετείχε στην πρώτη έκθεση των σουρεαλιστών και το 1937 αποτύπωσε τη φρίκη του ισπανικού εμφυλίου στη *Γκερνίκα*, έργο-σύμβολο εναντίον του πολέμου. Κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο παρέμεινε στο Παρίσι. Μετά το τέλος του πολέμου και μέχρι τον θάνατό του έζησε κυρίως στο Νότο της Γαλλίας.
Καλλιτέχνης με αστείρευτη φαντασία, καταπιάστηκε με όλα τα υλικά και τις τεχνικές, από τη γλυπτική και την κεραμική μέχρι τη φωτογραφία και τη χαρακτική. Η ταραχώδης ερωτική ζωή του υπήρξε ο καμβάς για πολλά από τα έργα του.
Η γνωριμία του με τον Τεριάντ ξεκίνησε το 1926 μέσα από τους κύκλους του περιοδικού *Τετράδια Τέχνης*. Ο Τεριάντ αφιέρωσε στο έργο του τρία τεύχη του *Verve*. Το 1948 εξέδωσε *Το Τραγούδι των Νεκρών*, συλλογή ποιημάτων του Πιερ Ρεβερντί, στο χειρόγραφο κείμενο του οποίου επενέβη εικαστικά ο Πικάσο.

Pablo Ruiz y Picasso

(Malaga, Andalucia, 1881 – Mougins, French Riviera, 1973)

"When I was twelve I could draw like Rafael, but it took me my whole life to learn to paint like a child".
At a very young age Picasso was taught painting by his father who was a painter. Gifted with innate drawing ability, he was admitted to the School of Fine Arts of Barcelona at the age of fourteen. In 1900 he made his first trip to Paris, where he settled permanently in 1904.
At Bateau-Lavoir, in Montmartre, home and studio of many young artists, he painted in 1907 the *Demoiselles d'Avignon (The ladies of Avignon)*, a work that heralded Cubism. In this same year he met Georges Braque and together they created and developed the new movement, which renounced the convention of linear perspective. Gradually they incorporated into their work everyday objects (fabric, paper, rope, etc.), inventing thus the collage technique and introducing a tangible third dimension.
In 1925 he participated in the First Exhibition of Surrealism and in 1937 he captured the horror of the Spanish Civil War in *Guernica*, a work-symbol against war. During the World War II he remained in Paris. After the end of the war and until his death he lived mainly in the South of France.
Artist of boundless imagination, he got involved with all materials and techniques, from sculpture and ceramics to photography and printmaking. His turbulent love life was the canvas for many of his works.
His acquaintance with Tériade started in 1926 through the circles of the magazine *Cahiers d'Art (Art Notebooks)*. Tériade dedicated three issues of *Verve* to Picasso's work. In 1948 he published *The Song of the Dead*, a collection of poems by Pierre Reverdy, in whose handwritten text Picasso intervened artistically.

Pablo Ruiz y Picasso

(Malaga, Andalousie, 1881 – Mougins, Côte d'Azur, 1973)

«À douze ans, je dessinais comme Raphaël, et ça m' a pris toute ma vie pour dessiner comme un enfant.»
C'est son père, étant peintre lui-même, qui lui apprend la peinture.
Naturellement doué pour le dessin, il est accepté à l'Académie des Beaux-Arts de Barcelone malgré son jeune âge, quatorze ans à peine.
En 1900, il effectue son premier séjour à Paris. Il s'y établira en 1904. C'est au Bateau-Lavoir à Montmartre, cité d'artistes qui accueille de nombreux jeunes peintres, qu'il achève, en 1907, *Les Demoiselles d'Avignon* – cette oeuvre préfigure les recherches formelles du Cubisme. La même année, il fait la connaissance de Georges Braque et ensemble ils établissent les bases du mouvement naissant, rejetant l'illusion de la perspective dans la peinture. Des objets (pièces de tissu, journaux, cordes etc.) sont néanmoins peu à peu intégrés, innovant la technique du collage et introduisant une troisième dimension tangible à leurs oeuvres cubistes.
En 1925, Picasso participe à la première exposition des surréalistes. En 1937, il peint l'horreur de la guerre d'Espagne dans *Guernica*. Cette oeuvre est devenue le symbole du refus des atrocités de toutes les guerres.
Malgré l'Occupation, il reste à Paris, et à partir de 1946, il vit essentiellement dans le Midi, jusqu'à la fin de sa vie.
Artiste à l'imagination intarissable, Picasso s'est emparé de toutes sortes de matériaux et techniques, de la sculpture et de la céramique en passant par la photo et la gravure.
Les remous de sa vie érotique ont servi de trame à nombre de ses oeuvres. Picasso fait la connaissance de Tériade en 1926 par le biais des cercles de la revue artistique et littéraire *Cahiers d'art*, lequel lui consacrera trois numéros de *Verve*. En 1948 Tériade édite *Le chant des Morts*, recueil de poèmes manuscrits de Pierre Reverdy, ornés par Picasso.

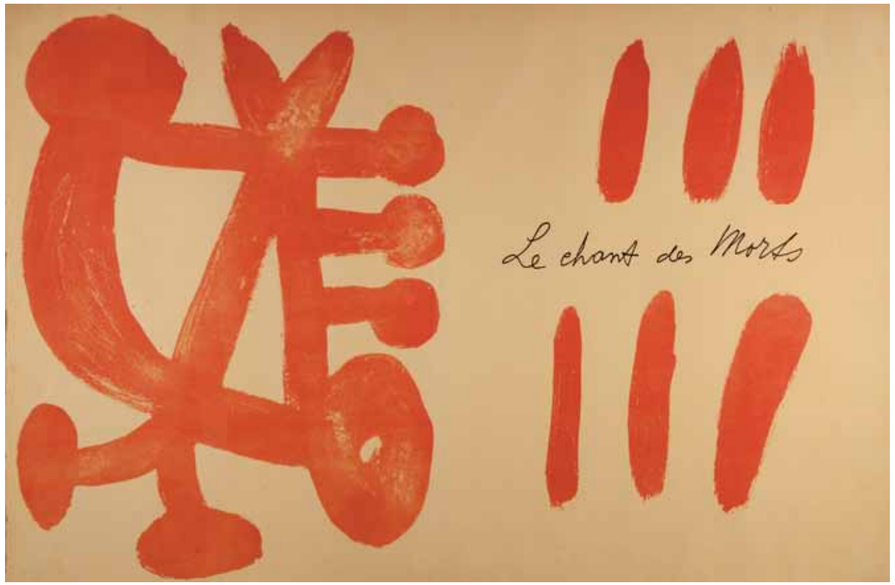

Πάμπλο Πικάσο

ΠΙΕΡ ΡΕΒΕΡΝΤΙ
Το Τραγούδι των Νεκρών

Τα 43 ποιήματα του Πιερ Ρεβερντί χρονολογούνται το 1944 και απηχούν τα πένθιμα συναισθήματα που γέννησαν στον ποιητή οι εμπειρίες του πολέμου. Η συλλογή εντυπωσίασε τους καλλιτεχνικούς κύκλους της εποχής.
Ο τίτλος της συλλογής οδήγησε τον Πικάσο να μελετήσει τα πρώιμα μουσικά χειρόγραφα και τα αραβουργήματα.
Κυριαρχεί εδώ το έντονο κόκκινο χρώμα, ως σημείο αναφοράς του αίματος που θυσιάστηκε στον πόλεμο, του θανάτου και του πάθους.
Ο καλλιτέχνης συμπλήρωσε ελεύθερα τις ιδιόγραφες σελίδες του Ρεβερντί με γραμμές και σχήματα που παραπέμπουν σε μουσικές παρτιτούρες.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1948
132 σελ. με λιθογραφίες
και ιδιόγραφο κείμενο του Ρεβερντί,
σε χαρτί vélin d'Arches
42x32 εκ.

Pablo Picasso

PIERRE REVERDY
The Song of the Dead

Dated in 1944, the 43 poems by Pierre Reverdy reflect the mournful feelings that the experience of war evoked in the poet. The collection impressed the artistic circles of the time. The title of the collection led Picasso to study early musical manuscripts and arabesques.
The bright red color is dominant here, as a reference to the blood sacrificed in the war, death and passion. The artist completed Reverdy's handwritten pages with lines and shapes that recall musical scores.

Verve Publishing Company, Paris, 1948
132 pp. with lithographs
and handwritten text by Reverdy,
printed on vélin d' Arches paper
42x32 cm

Pablo Picasso

PIERRE REVERDY
Le Chant des Morts

Les 43 poèmes de Pierre Reverdy datent de 1944 et font résonance avec les sentiments de deuil que l'expérience de la guerre a faits naître chez le poète. Le recueil a impressionné les cercles poétiques de l'époque.
Le titre du recueil conduit Picasso à étudier les manuscrits anciens de musique et les arabesques. C'est la couleur rouge vif qui domine, en référence au sang versé pendant la guerre, à la mort et à la passion. L'artiste complète librement les pages autographes de Reverdy de lignes et de formes qui renvoient à la partition musicale.

Éditions Verve, Paris, 1948
132 p. avec lithographies
et texte manuscrit de Pierre Reverdy,
sur vélin d'Arches
42x32 cm

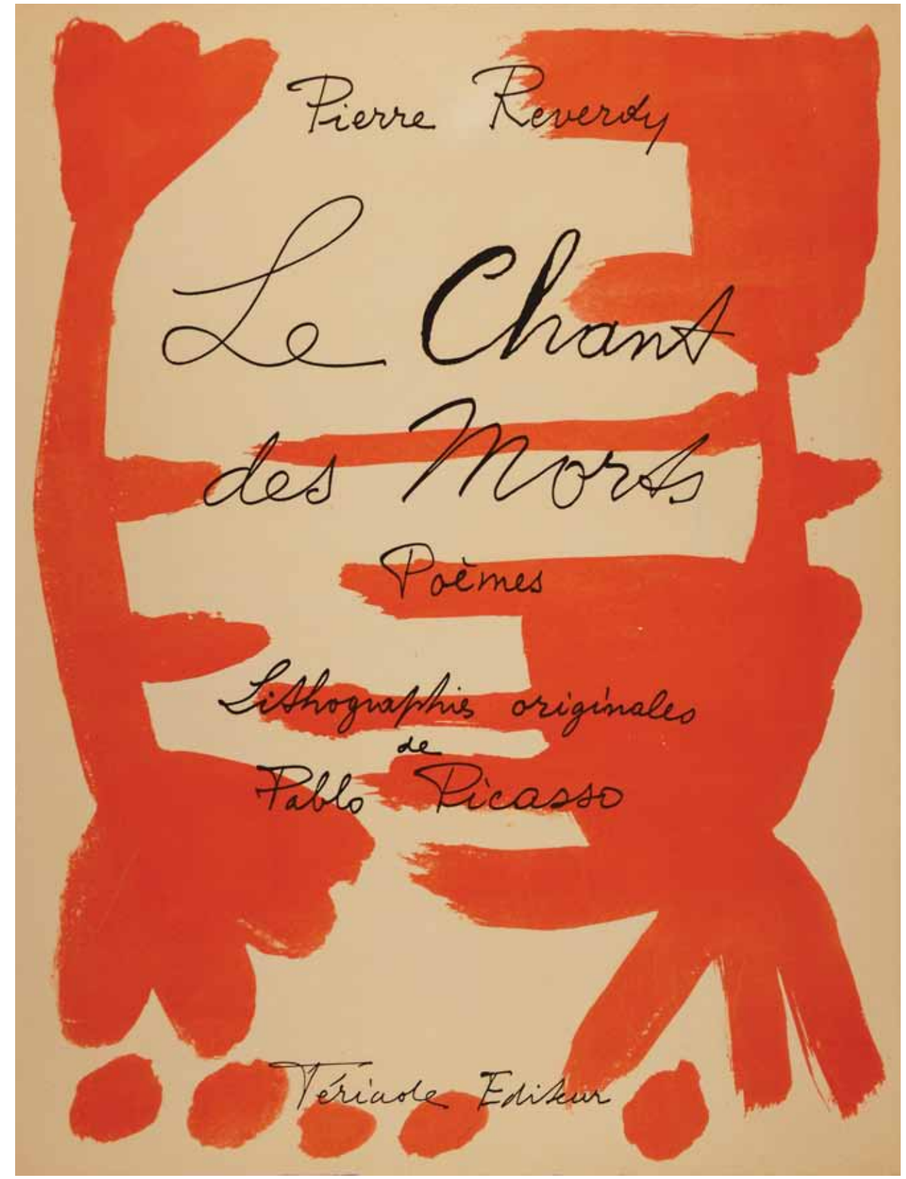

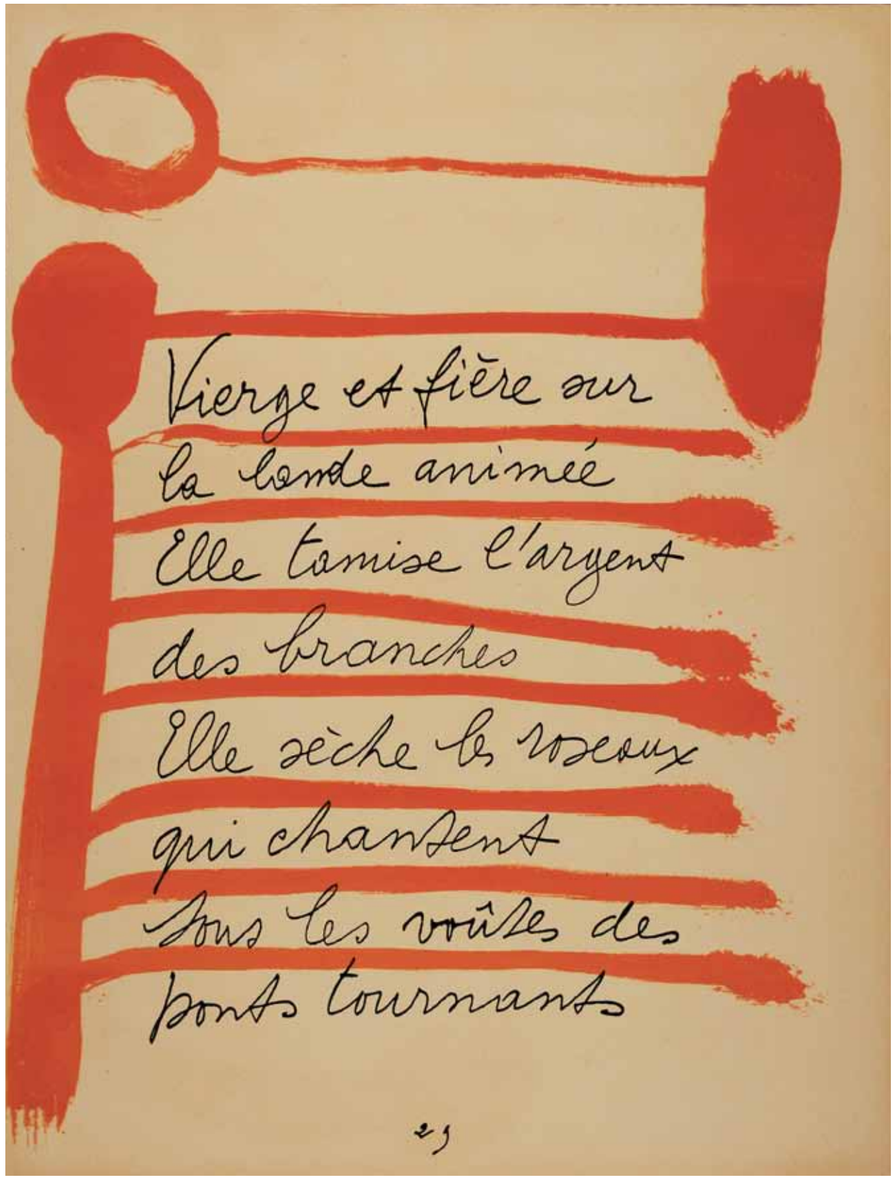
Vierge et fière sur
la lande animée
Elle tamise l'argent
des branches
Elle sèche les roseaux
qui chantent
Sous les voûtes des
ponts tournants
25

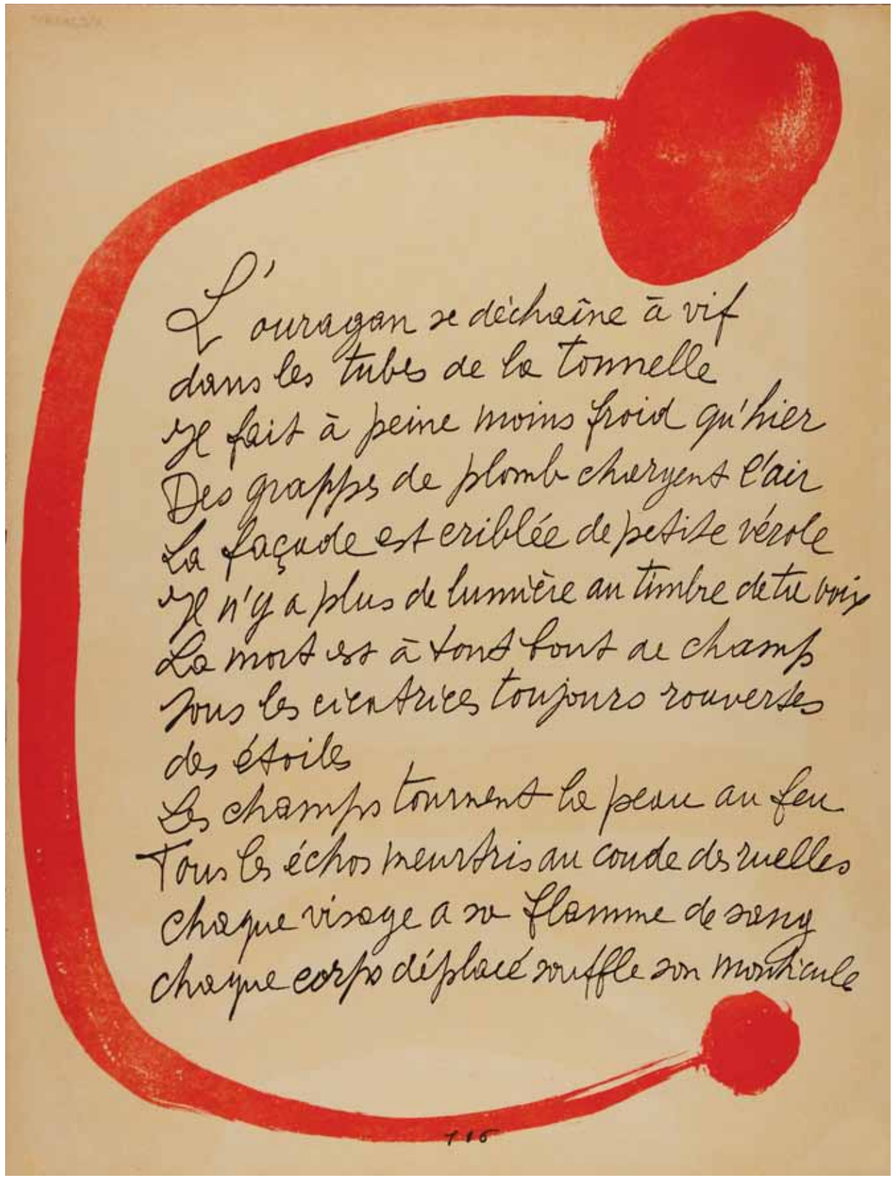
L'ouragan se déchaîne à vif
dans les tubes de la tonnelle
Il fait à peine moins froid qu'hier
Des grappes de plomb cherchent l'air
La façade est criblée de petite vérole
Il n'y a plus de lumière au timbre de ta voix
La mort est à tout tout de champs
Sous les cicatrices toujours rouvertes
des étoiles
Les champs tournent la peau au feu
Tous les échos meurtris au coude des ruelles
Chaque visage a sa flamme de sang
Chaque corps déplacé souffle son mortcale
26

Photo Man Ray, 1930. © Man Ray Trust ARS-ADAGP

Ζουάν Μιρό ι Φερά

(Βαρκελώνη, Ισπανία, 1893 – Μαγιόρκα, Ισπανία, 1983)

Ο Ζουάν Μιρό σπούδασε ζωγραφική στη Βαρκελώνη, παρά τις αντιδράσεις της οικογένειάς του, στη Σχολή Βιομηχανικών και Καλών Τεχνών (1907-1910) και λίγο αργότερα στην Ακαδημία Γκαλί (1912-1915). Στο Παρίσι πήγε για πρώτη φορά το 1920. Εντάχθηκε στους καλλιτεχνικούς και λογοτεχνικούς κύκλους του μοντερνισμού όπου συνδέθηκε με τους Πικάσο, Μπρετόν, Χέμινγουεϊ κ.ά.
Το 1924 προσχώρησε στον Σουρεαλισμό, χωρίς όμως να προσκολληθεί στις κοινωνικοπολιτικές διακηρύξεις του κινήματος. Στα έργα του δημιούργησε χρωματικές πανδαισίες, όπου ζουν πλάσματα υβριδικά, αποκυήματα της φαντασίας του.
Ο ίδιος είχε πει στον Τεριάντ: *«... μου είναι δύσκολο να μιλάω για τη ζωγραφική μου, μια και γεννιέται πάντα μέσα σε συνθήκες παραισθήσεων, προκαλούμενες από ένα οποιοδήποτε σοκ, αντικειμενικό ή υποκειμενικό και για το οποίο είμαι εντελώς ανεύθυνος».*
Από τα μέσα της δεκαετίας του 1930 τα έργα του γίνονται σκοτεινά και απαισιόδοξα, απηχώντας την άνοδο του φασισμού και την έκρηξη του ισπανικού εμφυλίου πολέμου. Το 1936 ο Μιρό εγκαταστάθηκε με την οικογένειά του στο Παρίσι. Όταν οι Ναζί εισέβαλαν στη Γαλλία, το 1940, επέστρεψε οριστικά στην Ισπανία.
Από το 1944 και μετά, παράλληλα με τη ζωγραφική, στράφηκε συστηματικά στην κεραμική, τη γλυπτική και τη χαρακτική, τέχνες πιο προσιτές στο ευρύ κοινό.
Από τη συνεργασία του με τον Τεριάντ γεννήθηκαν μερικά από τα σημαντικότερα χαρακτικά του έργα. Ο *Υμπύ Τύραννος* (1966), το εμβληματικό θεατρικό έργο του μοντερνισμού του Αλφρέντ Ζαρί (1895), σαγήνευσε ιδιαίτερα τον Μιρό, με αποτέλεσμα να χαράξει άλλα δύο έργα δικής του έμπνευσης: τον *Υμπύ στις Βαλεαρίδες* (1971) και την *Παιδική Ηλικία του Υμπύ* (1975).

Joan Miró i Ferrà

Barcelona, Spain, 1893 –
Palma de Majorca, Spain, 1983)

Despite his family's reactions, Joan Miró studied art in Barcelona, at the Academy of Industrial and Fine Arts at the Lotja (1907-1910) and later at the Francesc Galí Academy (1912-1915). In 1920 he went to Paris for the first time, he joined the artistic and literary circles of modernism and was associated with Picasso, Breton, Hemingway, et al.
In 1924 he joined Surrealism without though being attached to the movement's sociopolitical engagement. In his works he created a feast of color, where hybrid creatures live, figments of his imagination. He had told Tériade: *"...it is difficult for me to speak of my painting, for it is always born in a state of hallucination provoked by some shock or other, objective or subjective, for which I am entirely irresponsible"*.
Since the mid-1930s his works became dark and gloomy, echoing the rise of Fascism and the outbreak of the Spanish Civil War. In 1936 Miró settled with his family in Paris. When the Nazis invaded France in 1940, he returned permanently to Spain.
From 1944 onwards, along with painting he turned systematically to pottery, sculpture and printmaking, arts more accessible to the general public.
The collaboration with Tériade gave rise to some of his most important print-making series. First, *Ubu the King* (1966) that was inspired by modernism's iconic play by Alfred Jarry (1895). Later, Miró's fascination with the play led to the creation of *Ubu the Balearic* (1971) and *Ubu's Childhood* (1975), two works of his own inspiration.

Joan Miró i Ferrà

(Barcelone, Espagne, 1893 –
Palma de Majorque, Espagne, 1983)

Joan Miró étudie la peinture à Barcelone, malgré le refus de sa famille, à l'Académie des Beaux-Arts de La Llotja (1907-1910) et peu après à l'Académie Francesc Galí (1912-1915). Il se rend à Paris pour la première fois en 1920, s'introduit dans les cercles artistiques et littéraires modernes. C'est là qu'il fréquente, pour ne citer qu'eux, Picasso, Breton et Hemingway.
En 1924, il se rallie au Surréalisme, sans toutefois adhérer aux idées sociopolitiques du mouvement. Ses tableaux sont un jeu de couleurs où se côtoient créatures hybrides et créations fantastiques.
Se confiant à Tériade, il dira de lui-même: *«Il m'est difficile de parler de ma peinture, car elle est toujours née d'un état d'hallucination, provoquée par un choc quelconque, objectif ou subjectif, et duquel je ne suis pas entièrement responsable»*. Au milieu des années 1930 ses tableaux deviennent sombres et pessimistes, faisant écho à la montée du fascisme et à l'imminence de la guerre civile espagnole qu'il fuit en 1936, où il va s'installer à Paris avec sa famille. Et lorsque les nazis envahissent la France en 1940, il retourne définitivement en Espagne. À partir de 1944, il se met à la céramique, à la sculpture et à la gravure – techniques plus accessibles au grand public – sans pour autant abandonner la peinture.
De sa collaboration avec Tériade naîtront quelques-unes de ses oeuvres gravées les plus importantes. D'abord *Ubu Roi* (1966), pièce de théâtre d'Alfred Jarry, emblématique de son époque (1895). Mais la pièce fascine tant Miró qu'il réalisera deux autres séries de sa propre inspiration: *Ubu aux Baléares* (1971) et *L'Enfance d'Ubu* (1975).

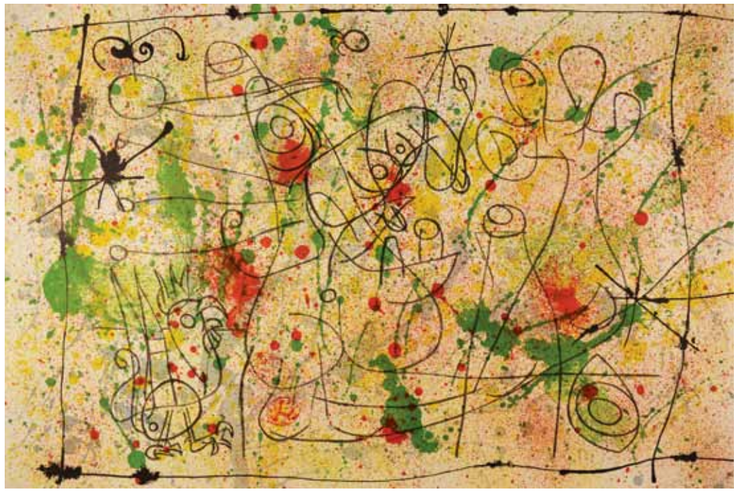

ΖΟΥΑΝ ΜΙΡΟ
Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΥΜΠΥ

Εκδόσεις Verve, 1966
204 σελ. με 13 έγχρωμες λιθογραφίες, σε χαρτί Arches
45x34,4 εκ.
αρ. αντ. 29/180, με υπογραφή του καλλιτέχνη

JOAN MIRÓ
UBU THE KING

Verve Publishing Company, 1966
204 pp. with 13 color lithographs, printed on Arches paper
45x34.4 cm
No. 29/180, signed by the artist

JOAN MIRÓ
UBU ROI

Éditions Verve, 1966
204 p., avec 13 lithographies en couleur, sur Arches
45x34,4 cm
ex. No 29/180 signé par l'artiste

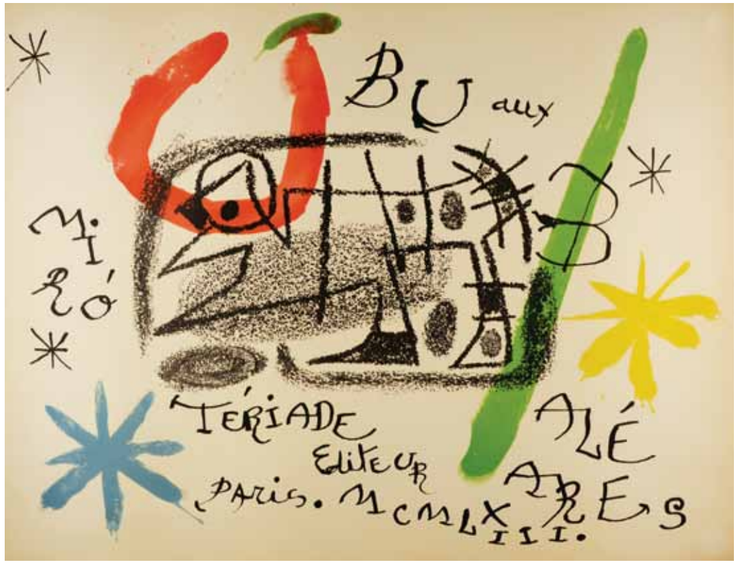

ΖΟΥΑΝ ΜΙΡΟ
Ο ΥΜΠΥ ΣΤΙΣ ΒΑΛΕΑΡΙΔΕΣ

Εκδόσεις Verve, 1971
68 σελ. με 23 έγχρωμες λιθογραφίες, με υπογραφή του καλλιτέχνη και 1 ασπρόμαυρη λιθογραφία χωρίς υπογραφή, σε χαρτί vélin d'Arches
54x68,5 εκ.
χωρίς αρ. αντ. (δοκίμιο)

JOAN MIRÓ
UBU THE BALEARIC

Verve Publishing Company, 1971
68 pp., with 23 lithographs in color, signed by the artist and 1 black and white lithograph without signature, printed on vélin d'Arches paper
54x68.5 cm
Unnumbered copy (proof)

JOAN MIRÓ
UBU AUX BALÉARES

Éditions Verve, 1971
68 p., avec 23 lithographies en couleur, signées par l'artiste et 1 lithographie en noir sans signature, sur vélin d'Arches
54x68,5 cm
sans No ex. (épreuve)

ΖΟΥΑΝ ΜΙΡΟ
Η ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΥΜΠΥ

Εκδόσεις Verve, 1975
84 σελ. με 19 έγχρωμες λιθογραφίες, με υπογραφή του καλλιτέχνη, σε χαρτί Arches
36,7x53 εκ.
αρ. αντ. II/XX

JOAN MIRÓ
UBU 'S CHILDHOOD

Verve Publishing Company, 1975
84 pp., with 19 lithographs in color, printed on Arches paper
36.7x53 cm
No. II/XX

JOAN MIRÓ
L'ENFANCE D'UBU

Éditions Verve, 1975
84 p., avec 19 lithographies en couleur, signées par l'artiste, sur Arches
36,7x53 cm
ex. No II/XX

Ζουάν Μιρό
Ο Βασιλιάς Υμπύ, του Αλφρέντ Ζαρί (1966)
Ο Υμπύ στις Βαλεαρίδες (1971)
Η Παιδική Ηλικία του Υμπύ (1975)

Το διάσημο θεατρικό έργο του Αλφρέντ Ζαρί *ο Βασιλιάς Υμπύ* ενέπνευσε πλήθος καλλιτεχνών, κυρίως σουρεαλιστών.
Η έκδοση του 1966 συνέπεσε με τα 70 χρόνια από την πρώτη παράστασή του. Για τον Μιρό η φαυλότητα του Υμπύ ταυτίζεται με το καθεστώς του δικτάτορα Φράνκο, που την ίδια χρονιά έκλεινε 30 χρόνια τυραννίας στην Ισπανία.
Στο βιβλίο κυριαρχούν τα έντονα και ζωντανά χρώματα και οι ελεύθερες φόρμες σε ένα αναρχικό και ουτοπικό σύμπαν, με έμπνευση από παλιές σατιρικές γκραβούρες.
Ο Ζαρί αφήνει ανοικτό το τέλος του έργου με τον ήρωα να αναχωρεί για άγνωστους τόπους και νέες περιπέτειες.
Το 1971 ο Μιρό δημιούργησε τη δική του συνέχεια του Υμπύ, με τίτλο *Ο Υμπύ στις Βαλεαρίδες*, όπου είχε εγκατασταθεί ο ίδιος. Με το ιδίωμά του να παραπέμπει περισσότερο στο γκραφίτι, ο Μιρό πειραματίστηκε με την αυτόματη γραφή, θεμελιώδη μέθοδο των σουρεαλιστών, προσφέροντας 7 σελίδες παραληρηματικής γραφής.
Το 1975 ο Μιρό ολοκλήρωσε την τριλογία του σουρεαλιστικού ήρωα με την Π*αιδική Ηλικία του Υμπύ*, το τελευταίο βιβλίο των εκδόσεων Verve, μακριά πλέον από πολιτικές αναφορές.

Joan Miró
Ubu the King, by Alfred Jarry (1966)
Ubu the Balearic (1971)
Ubu's Childhood (1975)

The famous play by Alfred Jarry *Ubu the King* inspired numerous artists, notably Surrealists. The publication of 1966 coincided with the 70 years since its first performance.
Miró identifies Ubu's viciousness with the regime of the dictator Franco, who in this same year counted 30 years of tyranny in Spain. The book is dominated by bold and vibrant colors, free forms in an anarchist and utopian universe, inspired by old satirical engravings. Jarry left the work open-ended, presenting the character departing for unknown places and new adventures.
In 1971, Miró created his own sequel of Ubu, entitled *Ubu the Balearic*, place where he had settled himself. Using an idiom that mostly refers to graffiti, Miró experimented with automatic writing, a fundamental method of the Surrealists, offering 7 pages of frenzied writing.
In 1975 Miró completed the trilogy of the Surrealist character with *Ubu's Childhood*, the last book of the Verve Publishing Company, away from political references.

Joan Miró
Ubu Roi, d'Alfred Jarry (1966)
Ubu aux Baléares (1971)
L'Enfance d'Ubu (1975)

La célèbre pièce de théâtre d'Alfred Jarry *Ubu Roi* inspire une foule d'artistes, surtout surréalistes. L'édition de 1966 coïncide avec les 70 ans depuis sa première représentation.
Miró identifie le vice d'Ubu au régime dictatorial de Franco, lequel compte, cette année-là, 30 ans de tyrannie en Espagne. Inspiré d'anciennes gravures satiriques, le livre regorge de couleurs intenses et vives et de formes libres, dans un univers anarchique et utopique.
Jarry laisse ouverte la fin de l'œuvre, le héros s'embarquant pour des lieux inconnus et de nouvelles aventures.
En 1971, Miró crée lui-même la suite d'Ubu, intitulée *Ubu aux Baléares*, son lieu de résidence. Dans un style qui renvoie plutôt au graffiti, Miró expérimente l'écriture automatique, procédé fondamental des surréalistes, offrant 7 pages d'une écriture délirante.
En 1975, Miró achève la trilogie du héros surréaliste avec *L'Enfance d'Ubu*, le dernier livre des éditions Verve, loin des allusions à la politique.

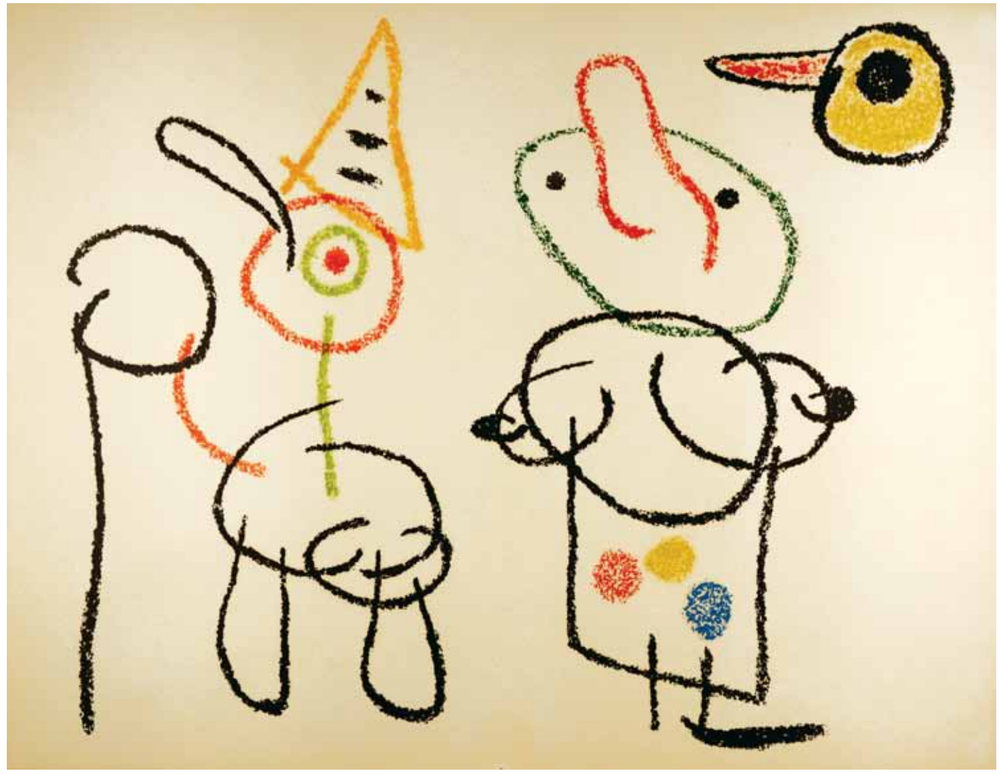

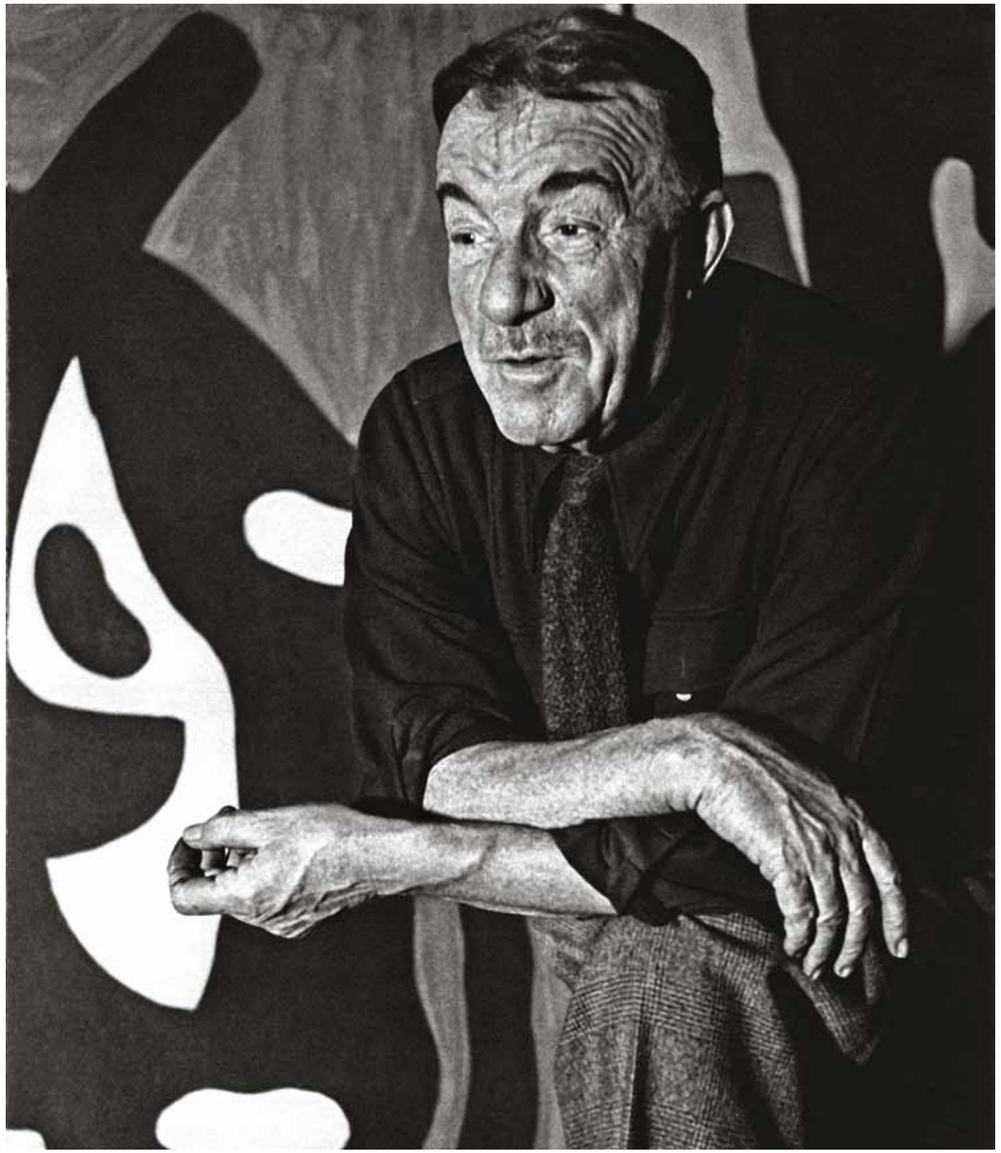

Photo Robert Doisneau, 1947 © Robert Doisneau / Gamma-Rapho

Ζοζέφ Φερνάν Ανρί Λεζέ

(Αρζαντάν, ΒΔ Γαλλία, 1881 – Ζιφ-σιρ-Ιβέτ, περίχωρα Παρισιού, 1955)

«Κανένα έργο δεν έθεσε πιο ξεκάθαρα το πρόβλημα μιας τέχνης που θα αποτελούσε την εκφραστική σύνθεση της έντασης της σύγχρονης ζωής», σύμφωνα με τον Τεριάντ.
Ο Φερνάν Λεζέ θέλησε να δημιουργήσει μια τέχνη κατανοητή από τον λαό που να εκφράζει παράλληλα τη δυναμική των κινημάτων της πρωτοπορίας.
Γιος κτηνοτρόφου, μεγάλωσε στη Νορμανδία και μαθήτευσε σε αρχιτεκτονικό γραφείο. Δεκαεννέα ετών πήγε στο Παρίσι, όπου σπούδασε στη Σχολή Διακοσμητικών Τεχνών και το 1907 εγκαταστάθηκε στον καλλιτεχνικό συνοικισμό Λα Ρις (Κυψέλη) στο Μονπαρνάς. Σε ανοικτό διάλογο με το έργο του Σεζάν, του Πικάσο και του Μπρακ, διαμόρφωσε έναν ιδιότυπο κυβισμό με κυρίαρχες τις σωληνοειδείς φόρμες.
Κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο κινδύνευψε να χάσει τη ζωή του από χημικά αέρια.
Ο Λεζέ ήταν από τους πρώτους καλλιτέχνες της πρωτοπορίας που ενδιαφέρθηκαν για τον κινηματογράφο. Το 1924 γύρισε το *Μηχανικό Μπαλέτο*, ένα φιλμ χωρίς σενάριο, στο οποίο κυριαρχούν τα κοντινά πλάνα σε τμήματα μηχανών και σε ανθρώπινα χαρακτηριστικά.
Σταδιακά οδηγήθηκε προς μια πιο παραστατική τέχνη, προς ένα Νέο Ρεαλισμό όπως τον ονόμαζε ο ίδιος, μέσω του οποίου επεδίωκε να προσεγγίσει την εργατική τάξη.
Κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο κατέφυγε στις Η.Π.Α. και με την επιστροφή του στη Γαλλία εγγράφηκε στο Κομμουνιστικό Κόμμα.
Ο Τεριάντ κατέτασσε τον Λεζέ στους μεγαλύτερους καλλιτέχνες του μοντερνισμού. Το 1928 του αφιέρωσε μια μονογραφία και 22 χρόνια μετά εξέδωσε το *Τσίρκο* (1950) και την *Πόλη* (1959), Βιβλία τα οποία ο Λεζέ εικονογράφησε με θέματα που τον απασχόλησαν σε ολόκληρη την καλλιτεχνική του διαδρομή.

Joseph Fernand Henri Léger

(Argentan, Orne, 1881 – Gif-sur-Yvette, Essonne, 1955)

"No work posed more clearly the problem of an art that would be the expressive synthesis of the intensity of modern life", Tériade wrote on Léger. Fernand Léger wanted to create an art understood by the people, which at the same time would express the dynamics of the avant-garde movements.
Son of a cattleman, he grew up in Normandy and apprenticed in an architectural office. In the age of nineteen he went to Paris, where he studied at the School of Decorative Arts. In 1907 he moved to the artistic neighborhood of La Ruche (The Hive), in Montparnasse. In an open dialogue with the work of Cézanne, Picasso and Braque, he formed a personal Cubist style dominated by tubular forms.
During World War I he almost lost his life from chemical gases. Léger was one of the first avant-garde artists who were interested in cinema. In 1924 he produced and directed the *Ballet Mécanique (Mechanical Ballet)*, a film without a script, in which close-up shots of machine parts and human features are dominant. Gradually, he moved towards a more representational art, towards a New Realism as he used to call it, through which he sought to approach the working class. During World War II he fled to the U.S. and upon his return to France, he entered the Communist Party.
Tériade identified Léger as one of the greatest modernist artists. In 1928 he dedicated a monograph to his work and 22 years later he published *Circus* (1950) and *The City* (1959), books that Léger illustrated with subjects that recur throughout his career.

Joseph Fernand Henri Léger

(Argentan, Orne, 1881 – Gif-sur-Yvette, Essonne, 1955)

«...aucune œuvre n' a posé plus nettement le problème d'un art qui serait la synthèse expressive de l'intensité de la vie moderne», écrit Tériade à propos de Léger.
Fernand Léger voulait créer un art accessible au peuple et qui exprime aussi la dynamique des mouvements avant-gardistes. Fils d'éleveur, il grandit en Normandie et travaille dans un cabinet d'architecture. Il a dix-neuf ans quand il part à Paris pour étudier à l'École des Arts Décoratifs. En 1907, il s'installe à la cité d'artistes La Ruche, à Montparnasse. Profondément marqué par l'œuvre de Cézanne et par Picasso et Braque, il adopte un cubisme à sa manière dont la forme de prédilection est le tube.
Au front pendant la première Guerre Mondiale, il est gravement atteint par les gaz chimiques.
Quelques années plus tard, en 1924, il tourne *Ballet Mécanique*, un film sans scénario fait de gros plans sur des fragments de machines et de traits humains. Léger sera ainsi l'un des premiers artistes avant-gardistes à s'intéresser au cinéma.
Par ailleurs, il se tourne progressivement vers un art plus représentatif, vers un Nouveau Réalisme selon ses propres termes, à travers lequel il tente de s'approcher de la classe ouvrière. Aux États-Unis pendant la deuxième Guerre Mondiale, il rentre en France en 1945, où il s'inscrit au Parti Communiste.
Tériade classe Léger parmi les plus grands artistes de l'art moderne. En 1928, il lui consacre une monographie et 22 ans après, il édite *Cirque* (1950) et *La Ville* (1959), Livres que Léger illustre des thèmes qui lui sont chers et que l'on retrouve tout au long de son parcours artistique.

Φερνάν Λεζέ

Τσίρκο

Για τον Λεζέ το τσίρκο είναι *«η χώρα των κύκλων σε δράση»*: ο κόσμος του τσίρκου τού προξενούσε θαυμασμό και τον απασχόλησε σε όλη την καλλιτεχνική του πορεία.
Όταν ο Τεριάντ τού πρότεινε τη δημιουργία ενός *Βιβλίου Καλλιτέχνη*, ο ζωγράφος ζήτησε από τον Αμερικανό συγγραφέα Χένρι Μίλερ ένα πρωτότυπο κείμενο που θα συνδυαζόταν με τις δικές του λιθογραφίες. Επειδή η συνεργασία δεν καρποφόρησε, ανέλαβε ο ίδιος ο ζωγράφος να γράψει ένα δυναμικό κείμενο που ζωντανεύει τα χρώματα, την κίνηση και τους ήχους του τσίρκου, συμπληρώνοντας τις εικόνες.
Ο Λεζέ αποτίει φόρο τιμής στην αγαπημένη του φόρμα, τον κύκλο, μορφικό θεμέλιο, κατά την άποψή του, του φυσικού περιβάλλοντος, που συμβολίζει την έννοια της ελευθερίας, των ανοιχτών δυνατοτήτων και της περιπέτειας.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1950
128 σελ., με 64 λιθογραφίες και χειρόγραφο κείμενο,
σε χαρτί vélin d'Arches
42,2x32 εκ.
αρ. αντ. 20/280, με υπογραφή του καλλιτέχνη

Fernand Léger

Circus

For Léger circus is *"the land of circles in action"*: he admired the world of circus, which concerned him throughout his artistic career. When Tériade proposed the creation of an *Artist Book* to him, the painter asked from the American author Henry Miller an original piece that would be combined with his own lithographs. As the collaboration did not work out, the painter decided to write a dynamic piece himself, a text that animates the colors, movement and sounds of the circus, completing the images. Léger pays tribute to his favorite form, the circle, which, in his view, is the foundation that shapes natural environment and symbolizes the concept of freedom, open opportunities and adventure.

Verve Publishing Company, Paris, 1950
128 pp., with 64 lithographs and manuscript text,
printed on vélin d'Arches paper,
42.2x32 cm
No. 20/280, signed by the artist

Fernand Léger

Cirque

Pour Léger, le cirque est *«le pays des cercles en action»*: en admiration devant l'univers du cirque, il s'y intéressera tout au long de son parcours artistique.
Lorsque Tériade lui propose de créer un *Livre d'Artiste*, le peintre demande à l'écrivain américain Henry Miller un texte en rapport avec ses propres lithographies. La collaboration n'ayant pas porté ses fruits, le peintre se charge lui-même d'en écrire un texte dynamique qui avive les couleurs, le mouvement et les bruits du cirque, complémentaire des images.
Léger rend hommage à sa forme de prédilection, le cercle, forme au fondement, selon lui, de l'environnement naturel qui symbolise les notions de liberté, des possibilités ouvertes et de l'aventure.

Éditions Verve, Paris, 1950
128 p., avec 64 lithographies et texte manuscrit,
sur vélin d'Arches
42,2x32 cm
ex. No 20/280, signé par l'artiste

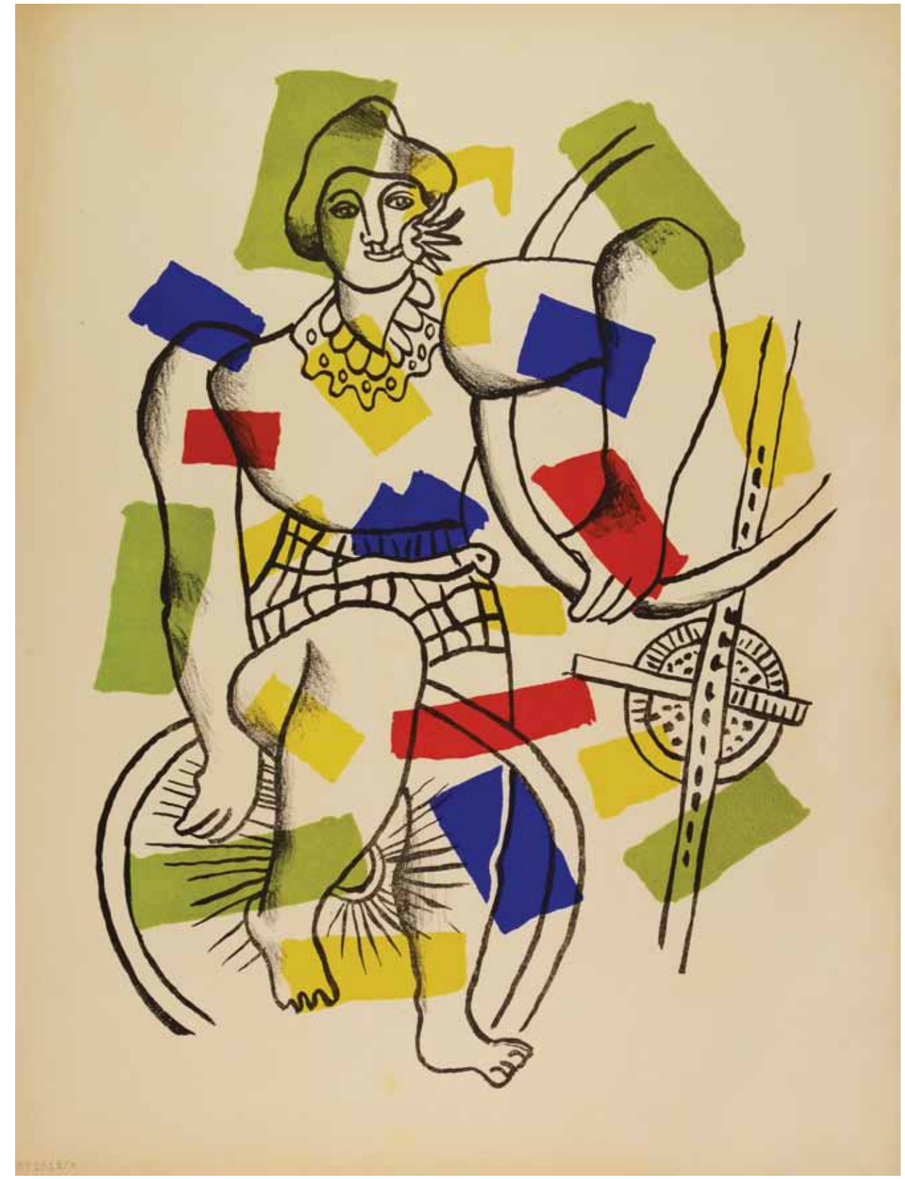

Φερνάν Λεζέ

Η Πόλη

Η πόλη, δηλαδή το Παρίσι, υπήρξε αγαπημένο θέμα του Λεζέ: η περιπλάνηση στους δρόμους και στα καφέ και η παρατήρηση της ζωής σε κίνηση, ως διαρκούς ροής, υπήρξαν αστείρευτη δεξαμενή ερεθισμάτων για το μάτι και τη σκέψη του, πηγή ανατροφοδότησης της ζωγραφικής του.
Ήδη από το 1953 ο καλλιτέχνης άρχισε να δημιουργεί σχέδια και γκουάς με αυτά τα θέματα, έργο που διακόπηκε με τον αιφνίδιο θάνατό του το 1955.
Ο Τεριάντ εξέδωσε την *Πόλη* τέσσερα χρόνια μετά, το 1959, με τη μορφή λευκώματος που συγκέντρωνε λιθογραφημένα όσα έργα είχε ολοκληρώσει ο Λεζέ μέχρι τη στιγμή του θανάτου του.

Εκδόσεις Verve, Παρίσι, 1959
λεύκωμα 33 φύλλων με 29 λιθογραφίες,
σε χαρτί vélin d'Arches
65,5x50 εκ.
αρ. αντ. 13/180

Fernand Léger

The City

The city, namely Paris, was a favorite subject for Léger: wandering in the streets and cafés and observing life in motion, as a continuing flow, constituted an inexhaustible reservoir of stimulation for his eye and his thinking, a source of feedback for his painting.
Already in 1953, the artist began to create drawings and gouaches treating these subjects, a work that was halted by his sudden death in 1955. Tériade published *The City* four years later, in 1959, in the form of an album that concentrated lithographs of the works Léger had completed until his death.

Verve Publishing Company, Paris, 1959
Album of 33 sheets comprising 29 lithographs,
printed on vélin d'Arches paper
65.5x50 cm
No. 13/180

Fernand Léger

La Ville

La ville, c'est-à-dire Paris, est le thème de prédilection de Léger: les flâneries dans les rues et les cafés et l'observation de la vie toujours en mouvement, sont un réservoir intarissable de stimulations pour l'œil et la pensée, une source qui réalimente sans cesse sa peinture.
Dès 1953, l'artiste commence à réaliser des dessins et des gouaches mais cette entreprise est brutalement interrompue par sa mort, en 1955. Tériade édite *La Ville* quatre ans plus tard, en 1959, sous la forme d'un album qui concentre, lithographiées, toutes les œuvres que l'artiste a pu achever avant sa mort.

Éditions Verve, Paris, 1959
album de 33 feuilles avec 29 lithographies,
sur vélin d'Arches
65,5x50 cm
ex. No 13/180

Ορέστης Κανέλλης (1910 Σμύρνη - 1979 Αθήνα). «*Οι δραματικές ελιές*», λάδι σε ξύλο, 1969, 65x81 εκ.
Orestis Kanellis (1910 Smyrna - 1979 Athens). "*The dramatic olive trees*", oil on wood, 1969, 65x81 cm
Orestis Kanellis (1910 Smyrne - 1979 Athènes). "*Les oliviers dramatiques*", huile sur bois, 1969, 65x81 cm

Έλληνες καλλιτέχνες

Η συλλογή του Μουσείου περιλαμβάνει έργα σημαντικών Ελλήνων καλλιτεχνών, που αποκτήθηκαν από τον Τεριάντ ή περιήλθαν στη συλλογή αργότερα, κυρίως με δωρεές.
Ξεχωρίζουν οι 37 πίνακες του Θεόφιλου, που είχε επιλέξει ο ίδιος ο Τεριάντ ανάμεσα σε περίπου 120, για να παρουσιάζονται σε εκθέσεις στο εξωτερικό. Η πρώτη έκθεση πραγματοποιήθηκε στο Παρίσι το 1936, δύο χρόνια μετά το θάνατο του μεγάλου λαϊκού ζωγράφου. Οι πίνακες αυτοί παραχωρήθηκαν στο Μουσείο-Βιβλιοθήκη Tériade, ενώ οι υπόλοιποι ανήκουν στο γειτονικό Μουσείο Θεόφιλου. Όλοι φιλοτεχνήθηκαν από τον Θεόφιλο τα έξι τελευταία χρόνια της ζωής του για λογαριασμό του Τεριάντ.
Το 1966 ο Τεριάντ ανέθεσε στον Γιάννη Τσαρούχη (1910-1989) να εικονογραφήσει το εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής, που βρίσκεται μέσα στο κτήμα και δίπλα στα δύο Μουσεία. Το σχέδιο τελικά δεν πραγματοποιήθηκε, αλλά η συλλογή εμπλουτίστηκε με τις μελέτες του Τσαρούχη και με μερικούς άλλους πίνακές του.
Η συλλογή καλύπτει χρονικά το μεγαλύτερο τμήμα του 20ού αιώνα: από τα χαρακτικά του Άγγελου Θεοδωρόπουλου (1883-1965) μέχρι και έργα σύγχρονων καλλιτεχνών, όπως ο Γιώργος Ρόρρης (γενν. 1963). Στην αίθουσα εκτίθενται επίσης πίνακες τριών καλλιτεχνών με καταγωγή από τη Λέσβο: του Ορέστη Κανέλλη (1910-1979) που είχε γνωριστεί με τον Τεριάντ στο Παρίσι, του Γιώργου Βακιρτζή (1923-1988) και του Μανώλη Καλιγιάννη (1923-2010), πρώτου διευθυντή του Μουσείου-Βιβλιοθήκης Tériade.

Greek artists

The museum collection includes works by significant Greek artists Tériade acquired or works that entered the collection later, mainly through donations. Among them 37 paintings by Theophilos are remarkable, works that Tériade himself had selected, out of around 120, to present in exhibitions held abroad. The first exhibition was realized in Paris in 1936, two years after the death of the great folk artist. These paintings were allocated to the Tériade Museum - Library, while the rest belong to the neighboring Theophilos Museum. All of them were painted by Theophilos during the last six years of his life commissioned by Tériade.
In 1966 Tériade commissioned Yannis Tsarouchis (1910-1989) to decorate the church of Aghia Paraskevi located between the two museums. The project was not realized, but the collection was enriched with Tsarouchis' studies and some other paintings of his.
The collection spans most of the 20th century: from the engravings by Angelos Theodoropoulos (1883-1965) to the works by contemporary artists, such as Yorgos Rorris (b. 1963). The gallery also presents paintings by three artists from Lesbos: Orestis Kanellis (1910-1979) who had met Tériade in Paris, Yorgos Vakirtzis (1923-1988) and Manolis Kaligiannis (1923-2010), first director of the Tériade Museum-Library.

Artistes grecs

La collection du Musée regroupe des œuvres importantes d'artistes grecs, acquises par Tériade lui-même ou venues rejoindre la collection plus tard, essentiellement sous forme de dons.
Les œuvres de Théophilos ont une place à part, choisies par Tériade lui-même parmi plus d'une centaine, pour être présentées dans des expositions à l'étranger. La première de ces expositions a eu lieu à Paris en 1936, deux ans après la mort du grand peintre naïf. Ces trente-sept œuvres ont été données au Musée-Bibliothèque Tériade, et les autres appartiennent au musée voisin consacré à Théophilos. Toutes ont été peintes pour le compte de Tériade par Théophilos, durant les six dernières années de sa vie.
En 1966, Tériade charge Yannis Tsarouchis (1910-1989) de décorer la chapelle Sainte-Paraskevi qui se trouve sur la propriété, non loin des deux Musées. Le projet est resté sans suite mais les études de Tsarouchis, ainsi que des tableaux, sont venus enrichir la collection.
La collection du Musée couvre une grande partie du XXe siècle: des œuvres gravées d'Angelos Théodoropoulos (1883-1965) aux œuvres d'artistes contemporains comme Yorgos Rorris (né en 1963). Dans la salle, sont également exposées des peintures de trois artistes originaires de Lesbos: Orestis Canellis (1910-1979) qui a connu Tériade à Paris, Yorgos Vakirtzis (1923-1988) et Manolis Kaliyannis (1923-2010), premier directeur du Musée-Bibliothèque Tériade.

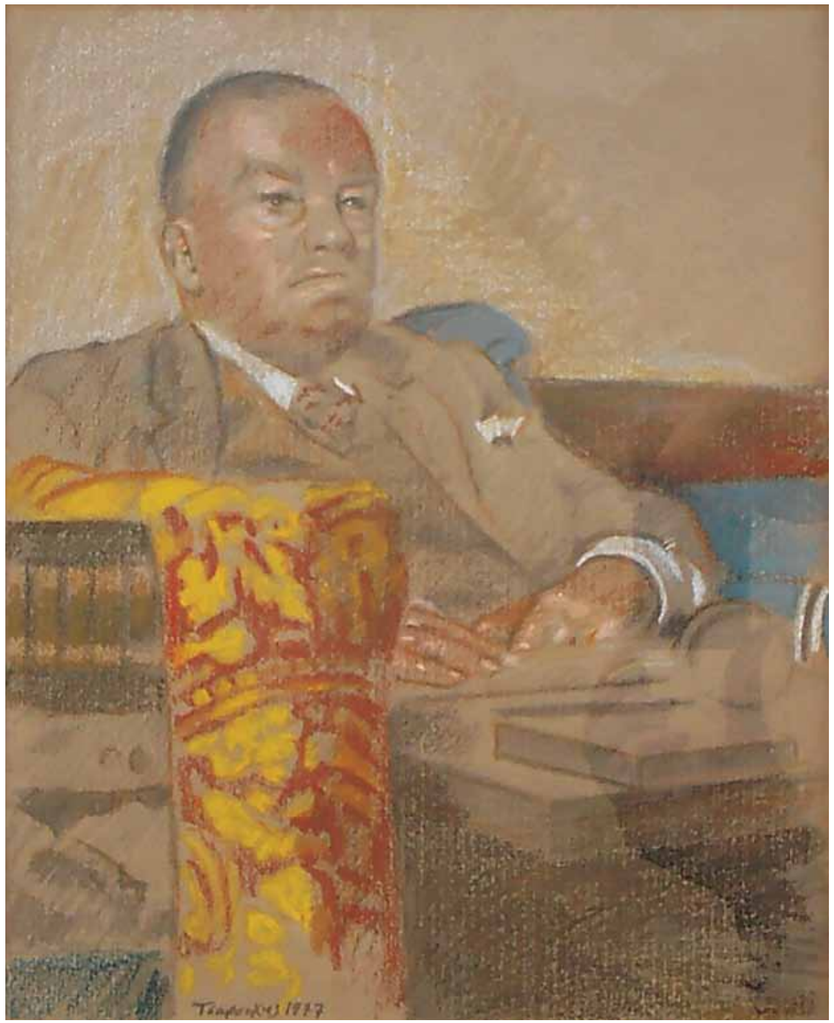

Γιάννης Τσαρούχης (1910 Πειραιάς-1989 Αθήνα), *«Πορτρέτο Τεριάντ»*, παστέλ και μολύβι σε χαρτί, 1977, 29x24 εκ.
Yannis Tsarouchis (1910 Piraeus-1989 Athens), "*Portrait of Tériade*", pastel and graphite on paper, 1977, 29x24 cm
Yannis Tsarouchis (1910 Le Pirée-1989 Athènes), "*Portrait de Tériade*", pastel et mine de plomb sur papier, 1977, 29x24 cm

Γιάννης Τσαρούχης:

Λίγα για τον Tériade*

«Όταν είδα για πρώτη φορά [...] *το "Minotaure" έμεινα κατάπληκτος. Ο Κανέλλης μου εξήγησε ποιος ήταν ο Tériade.* [...] *Όταν πρωτοπήγα στο Παρίσι, το 1935, επιθυμούσα πολύ να τον γνωρίσω.*
Ένα πρωί, στις 8, χτύπησα την πόρτα του μετζοπατώματος όπου έμενε. [...] *Και από κείνη τη μέρα άρχισε ένας διάλογος που βάσταξε 42 χρόνια. Εκεί είδα όλο το σημερινό Μουσείο Θεόφιλου, τυλιγμένο σ' ένα καλάμι που χρησίμευε ως ρολλό. Μου είπε αναπάντεχα πράγματα. Μεταξύ των άλλων, το πιο σημαντικό, ήταν αυτό που μου εκμυστηρεύθηκε για τον σουρεαλισμό: "Αυτό παράγει η εποχή μας, αυτό διαδίδω. Μην τους παίρνεις πολύ στα σοβαρά. Μόδα είναι και θα περάσει". "Μ' αρέσεις", μου είπε σε κάποια στιγμή, "μ' αρέσεις γιατί δεν είσαι αδιάβροχος, όπως οι περισσότεροι Έλληνες. Κατάλαβες περί τίνος πρόκειται". "Πήγαινε", μου συνέστησε, "στην Ελλάδα* [...] *για να είσαι κοντά στο μοντέλο σου, που είναι η Ελλάδα. Ό,τι ήταν να πάρεις από το Παρίσι, το πήρες".*
Όταν το 1949 ο Tériade ήρθε στην Αθήνα [...] *ο διάλογος που είχαμε αρχίσει* [...] *συνεχίστηκε στο πατάρι του σπιτιού της οδού Καραγιώργη Σερβίας* [...]. *Παρατήρησε ότι είχα δύο τεχνοτροπίες. Η μια ήταν η πατροπαράδοτη ζωγραφική του καβαλέττου και η άλλη η ανατολίτικη και τοιχογραφική. "Κάνε και τα δύο είδη" μου είπε. Και πρόσθεσε: "Η ενότης σ' ένα ζωγράφο έχει αξία όταν υπάρχει παρά τη θέλησή του". Το '50 πήγα στο Παρίσι, με πολλά έργα μαζί μου. Μου είπε: "Δεν έχεις κανένα σοβαρό λόγο να κάνεις έκθεση. Δεν είναι η στιγμή. Οι Γάλλοι, αργοπορημένα, ανακαλύπτουν τον Klee και οι μικροί ζωγράφοι μιμούνται τον Picasso. Εσύ κάνεις κάτι που θά'ρθει η σειρά του αργότερα".* [...αργότερα] *έφυγα για το Παρίσι. Το πρώτο πράγμα που έκανα ήταν να πάω να δω τον Τεριάντ και να του δείξω τις υδατογραφίες που είχα φτιάξει στην Αγγλία. Τρεις του άρεσαν τόσο πολύ, που αισθάνθηκα την ανάγκη να του τις χαρίσω. Ήτανε δύο καφενεία αθηναϊκά κι ένα καφενείο με στρατιώτες, που ήταν η αφετηρία της Ξεχασμένης φρουράς.»*

*** Γιάννης Τσαρούχης, *Αγαθόν το Εξομολογείσθαι*, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 1986, σσ. 273-277.**

Yannis Tsarouchis: A few words on Tériade*

"When I first saw [...] *the "Minotaure" I was astonished. Kanellis explained to me who Tériade was.* [...] *When I went to Paris for the first time in 1935, I wished I could meet him. One morning, at 8 o'clock, I knocked on the door of the mezzanine apartment where he lived.* [...] *And from that day on a conversation began that lasted 42 years. There I saw the works of the entire Theophilos Museum, wrapped around a reed that he used as a bolt. He told me unexpected things. Among other things, the most important was what he confided in me about Surrealism: "What our era produces this I promote. Do not take it too seriously. Fashion comes and goes". "I like you", he told me at some point. "I like you because you are impermeable, like most Greeks. You understood what it's all about". "Go back to Greece", he advised me,* [...] *"to be close to your model, which is Greece. You took what you needed from Paris".*
When in 1949 Tériade came to Athens [...] *the conversation we had started* [...] *continued in the attic of the apartment on Karagiorgi Servias street* [...]. *He noticed that I had two styles. The one was traditional easel painting, the other oriental and mural. "Work in both styles", he said. And he added: "Unity in a painter is worth only when it exists against one's will".*
In 1950 I went to Paris with many works of mine. He told me: "You have no good reason to do an exhibition. It is not the right time. The French are belatedly discovering Klee and minor painters imitate Picasso. You do something whose turn will come later". [Later ...] *I left for Paris. The first thing I did was to see Tériade and show him the watercolors I made in England. He liked three of them so much, that I felt I should give them as a present. They were two coffee shops in Athens and one coffee shop with soldiers, which was to become the starting point for The Forgotten Guard'".*

*** Yannis Tsarouchis, *Good to confess*, Kastaniotis, Athens, 1986, pp. 273-277.**

Yannis Tsarouchis: "Quelques mots sur Tériade"

«En voyant ''Minotaure'' pour la première fois [...] *je fus ébahi. Canellis m'expliqua qui était ce Tériade.* [...] *Lorsque j'allai à Paris pour la première fois, en 1935, je voulus à tout prix le connaître. Un beau matin, à huit heures, je frappai à la porte de l'entresol où il habitait.* [...] *Et c'est à partir de ce jour-là que s'établit un dialogue qui dura quarante-deux ans. Je vis chez lui le Musée Théophilos tel qu'il existe aujourd'hui, enroulé autour d'une canne qu'il utilisait comme rouleau. Il me dit des choses inattendues. Et de tout ce qu'il me dit, le plus important, c'est ce qu'il me confia sur le surréalisme: ''C'est ce que notre époque produit, c'est ce que je diffuse. Ne les prends pas trop au sérieux. C'est une mode, et elle passera''. ''Tu me plais'', me dit-il un jour; ''tu me plais parce que tu n'es pas imperméable, comme la plupart des Grecs. Tu as compris de quoi il s'agit''. ''Rentre en Grèce'', me conseilla-t-il, ''* [...] *pour être près de ton modèle qui est la Grèce. Tout ce que Paris pouvait t'offrir, tu l'as pris''. Lorsque Tériade vint à Athènes en 1949* [...], *le dialogue que nous avions entrepris* [...] *se poursuivit sur la mezzanine de mon appartement de la rue Carayorgi Servias* [...]. *Il remarqua que j'avais deux manières de faire. L'une était la peinture traditionnelle de chevalet et l'autre orientale et murale. ''Fais les deux'' me dit-il. Et il ajouta: ''La cohésion chez un peintre n'a de valeur que lorsqu'elle existe sans sa volonté''. En 1950, j'allai à Paris, emportant avec moi beaucoup de peintures. Il me dit: ''Tu n'as aucune raison sérieuse de faire une exposition. Ce n'est pas le moment. Les Français sont en retard, ils sont en train de découvrir Klee et les petits imitent Picasso. Toi, tu fais quelque-chose dont le tour viendra plus tard''.* [...plus tard] *je m'installai à Paris. La première chose que je fis, fut d'aller voir Tériade pour lui montrer les aquarelles que j'avais réalisées en Angleterre. Trois lui plurent tant que je me sentis obligé de les lui offrir. C'étaient deux cafés athéniens et un café avec des soldats, c'était le début de la Garde oubliée.»*

*** Yannis Tsarouchis, *Il est bon de louer*, Éditions Kastaniotis, Athènes, 1986, pp. 273-277.**

Θεόφιλος Χατζημιχαήλ (1873 Βαρειά Μυτιλήνης-1934 Μυτιλήνη), *«Τεριάντ»*, λάδι σε ύφασμα, 1930, 74x57 εκ.
Théophilos Hadjimichail, (1873 Varia-1934 Mytilini), *"Tériade"*, oil on canvas, 1930, 74x57 cm
Théophilos Hadjimichail, (1873 Varia-1934 Mytilène), "*Tériade*", huile sur tissu, 1930, 74x57 cm

Γιάννης Τσαρούχης:

Ο ζωγράφος Θεόφιλος*

«Μια μεγάλη μέρα για τον Θεόφιλο ήταν όταν συνάντησε στη Μυτιλήνη τον συμπατριώτη του Στρατή Ελευθεριάδη [...] που δεν ήταν άλλος από τον Ε. Tériade, τον φίλο του Matisse, του Laurens, του Braque, του Giacometti, του Picasso και τόσων άλλων μεγάλων καλλιτεχνών, ένα φίλο στον οποίο οφείλει πολλά η εποχή μας για την κατανόηση και τη σωστή κατεύθυνση των μεγάλων αυτών μορφών που έδωσαν τον τόνο στον 20ο αιώνα.
Φωτογραφίες έργων του Θεόφιλου στο εργαστήρι του Γιώργου Γουναρόπουλου, που δούλευε τότε στο Παρίσι, έκαναν τον Tériade να γνωρίσει τα έργα του Μυτιληνιού ζωγράφου. [...] Ήταν η εποχή που οι μεγάλοι καλλιτέχνες της σήμερον, τα μεγάλα ονόματα της σχολής του Παρισιού [...] ζούσαν μ' ενθουσιασμό κι ελπίδες, κι ο Tériade ήταν ένας φτωχός Έλληνας που αγαπούσε τη ζωγραφική και μπορούσε ν' αποκτήσει μόνον από δώρα που τού'καναν οι φίλοι του ζωγράφοι των οποίων τα ονόματα είναι σήμερα θρυλικά.
Όταν κατά το 1929 ο Tériade πήγε στη Μυτιλήνη και γνώρισε τον Θεόφιλο, αγόρασε μερικά έργα του... Με τη βοήθεια του πατέρα του [...] έκανε κάτι σημαντικώτερο για τον Θεόφιλο: Τού'δωσε τα μέσα να ζει, κι όσα υλικά χρειαζόταν για να ζωγραφίζει. [...] Τα έργα που πήρε ο Tériade [...] ήταν κάτι που δινόταν σαν αντάλλαγμα, σαν αναγνώριση. Τού'δωσε μια παραγγελιά, χωρίς χρονικά όρια, για μια σειρά έργων που μια μέρα θα κατέληγαν στο Παρίσι για να εκτεθούν. [...] Έκανε με τα έργα του αυτά μιαν ολόκληρη ανακεφαλαίωση της ζωγραφικής του εμπειρίας και συγχρόνως των θεματογραφικών του επινοήσεων. Μα πιο πολύ, μ' αυτά ξεκαθάρισε όσο μπορούσε πιο καλά τα καθαυτό ζωγραφικά του συμπεράσματα. Η παραγγελιά συνέπεσε με την εποχή που είναι φυσικό σ' έναν αληθινό ζωγράφο να γίνεται επιτακτική η ανάγκη του ξεκαθαρίσματος και της ολοκληρώσεως των πιο θεμελιακών του στοιχείων.»

*** *Θεόφιλος*, Έκδοσις Εμπορικής Τραπέζης της Ελλάδος, Αθήνα,1966, σσ. 13-27.**

Yannis Tsarouchis: Theophilos Hadjimichael*

It was a great day for Theophilos when he met in Mytilene his compatriot Stratis Eleftheriadis [...] who was none other than E. Tériade, a friend of Matisse, Laurens, Braque, Giacometti, Picasso and so many other great artists. Our time owes much to him for he understood and correctly guided these grand figures who gave the tone to their century.
Tériade saw photographs of works by Theophilos in Gounaropoulos' studio, who was working in Paris at the time. These made him acknowledge the painter from Mytilene. [...] It was the time when the great artists of today, the big names of École de Paris [...] lived with enthusiasm and hope, and Tériade was a poor Greek who loved painting and could only afford gifts his friends made for him, painters whose names are now legendary. When in 1929 Tériade went to Mytilene and got acquainted with Theophilos, he bought some of his works ... With the help of his father [...] he did something more important for Theophilos: he gave him the means to live and the materials he needed to paint. [...] The works that Tériade got [...] were something given in return, an acknowledgement. Without time limits, he commissioned a series of works that would one day be displayed in Paris. [...] With these works Theophilos recapitulated his painting experience and his thematic inventions. But most of all, with these he clarified in the best way he could his conclusions in painting. Tériade's commission coincided with the time when the urgent need to clarify and complete the fundamental elements of one's work naturally occurs to a true artist.

*** *Theophilos*, Commercial Bank of Greece Publications, Athens, 1966, pp. 13-27.**

Yannis Tsarouchis: Le peintre Théophilos*

«Un grand jour, celui où Théophilos rencontra à Mytilène son compatriote Stratis Elefthériades [...] qui n'était autre que E. Tériade, l'ami de Matisse, Laurens, Braque, Giacometti, Picasso et de tant d'autres grands artistes, un ami à qui notre époque doit beaucoup car il comprit et sut guider ces grandes figures qui donnèrent le ton à leur siècle. Ce sont des photographies d'oeuvres de Théophilos dans l'atelier de Yorgos Gounaropoulos, installé à Paris, qui firent découvrir le peintre de Mytilène à Tériade. [...] C'était au temps où les grands artistes du XXe siècle, les grands noms de l'école de Paris [...] vivaient dans l'enthousiasme et l'espoir, et Tériade était un Grec d'origine modeste qui aimait la peinture et ne pouvait faire l'acquisition d'oeuvres autrement que lorsque ses amis peintres, qui sont aujourd'hui légendaires, lui en faisaient cadeau. Lorsque vers 1929, Tériade se rendit à Mytilène et fit la connaissance de Théophilos, il lui acheta quelques oeuvres... Avec l'aide de son père [...], il fit quelque chose de beaucoup plus important pour Théophilos: Il lui donna de quoi vivre, et tout ce dont il avait besoin pour peindre. [...] Les peintures prises par Tériade [...] lui furent données en échange, en gage de reconnaissance.
Il lui fit, sans imposer de délais, une commande de peintures qui un jour, se retrouveraient à Paris pour y être exposées. [...] Il [Théophilos] *fit, avec ces oeuvres-là, une récapitulation complète de son expérience avec la peinture et en même temps, une récapitulation de la façon dont il traduisait ses inventions picturales. Mais plus encore, elles lui permirent de clarifier au mieux ce qui en ressortait. La commande coïncida avec le moment où il est naturel chez un vrai peintre de ressentir le besoin impérieux de clarifier et de finaliser les éléments de sa peinture les plus fondamentaux.»*

****Théophilos*, Éditions de la Banque Commerciale de Grèce, Athènes 1966, pp. 13-27.**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ - CONTENTS - CONTENUS

7. Νάσος Γιακαλής: Χαιρετισμός
Nassos Yakalis: Greeting / Remerciements
8. Δρ. Λίνα Μενδώνη: Πρόλογος
Dr. Lina Mendoni: Prologue / Préface
11. Δρ. Μαρία Ανδρεαδάκη-Βλαζάκη: Εισαγωγή
Dr. Maria Andreadaki-Vlazaki: Introduction
14. Τέτη Χατζηνικολάου: Εισαγωγικό σημείωμα για τη μουσειολογική μελέτη
Teti Hadjinicolaou: Introductory note on the museum interpretive plan /
Note introductive sur l'étude muséologique
16. Στέλιος Δασκαλάκης: Οίστρος
Stelios Daskalakis: Verve
22. Δρ. Άνη Κοντογιώργη: Η συλλογή του Μουσείου-Βιβλιοθήκης Στρατή Ελευθεριάδη-Tériade. Σημείωμα της επιμελήτριας
Dr. Annie Kontogiorgi: The collection of the Stratis Eleftheriadis-Tériade Museum-Library. A curator's note / La collection du Musée-Bibliothèque Stratis Élefthériadis-Tériade. Note de la commissaire
27. Το Βιβλίο και ο Θρύλος
The Book and the Legend
Le livre et la légende
28. «Χαράξου όπου μπορείς με οποιοδήποτε τρόπο...»
"Inscribe your self in some place any way you can..."
«Inscris-toi quelque part...»
35. «Το ωραιότερο περιοδικό του κόσμου...»
"The most beautiful magazine in the world..."
"La plus belle revue du monde..."
36. Verve 1
36. Verve 2
37. Verve 3
37. Verve 4
38. Verve 5-6
41. Φυλαγμένα Κοσμήματα
Treasures Rediscovered
Des Trésors Redécouverts
42. Verve 7
42. Verve 8
43. Ψυχαγωγία
Entertainment / Divertissement
46. Verve 9
46. Verve 10
47. Επιστολές
Letters / Correspondances
48. Verve 11
48. Verve 12
49. Verve 13
49. Οι Πολύ Πλούσιες Ώρες του Δούκα του Μπερί
The Very Rich Hours of the Duke of Berry
Les Très Riches Heures du Duc de Berry
51. «...τα φώτα των Ηλυσίων...»
"...the Elysian lights..."
"...les lumières elyséennes..."
52. Verve 14-15
52. Verve 16
53. Οι Ώρες του Ετιέν Σεβαλιέ.
Οι Σαράντα Φουκέ του Σαντιγί
The Hours of Etienne Chevalier.
The Forty Fouquet of Chantilly
Les Heures d' Etienne Chevalier.
Les Quarantes Fouquet de Chantilly
53. Οι Μεγάλες Ώρες του Ροάν
The Grand Hours of Rohan
Les Grandes Heures de Rohan
54. Verve 17-18
54. Verve 19-20
54. Verve 21-22
55. Οι Νεκρές Ψυχές
Dead Souls / Les Âmes Mortes
56. Verve 23
56. Verve 24
57. Ποιήματα του Καρόλου της Ορλεάνης
Poems-Charles of Orleans
Poèmes-Charles d'Orléans
60. «...τα σύμβολα της μεσημβρίας...»
"...the symbols of the South..."
"...les symboles du Midi..."
62. Διάλογοι
Dialogues
64. Verve 25-26
64. Verve 27-28
64. Verve 29-30
65. Μύθοι του Λαφοντέν
La Fontaine-Fables
68. Στον Ήλιο της Οροφής
Sun on the Ceiling
Au Soleil du Plafond
72. Verve 31-32
72. Verve 33-34
73. Το Ποίημα της Ορθής Γωνίας
The Poem of the Right Angle
Poème de l'Angle Droit
76. Verve 35-36
76. Verve 37-38
77. Μάκβεθ
Macbeth
78. Συλβί
Sylvie
80. Αντρέ Μποντέν
André Beaudin
81. Φρανθίσκο Μπορές
Francisco Borès
83. «... ο ανθρωπισμός των οπωροφόρων...»
"... the humanism of fruit trees ..."
"... l'humanité des arbres fruitiers ..."
84. Έργα και Ημέραι
Works and Days
Les Travaux et les Jours
88. Δέκα Μύθοι από τον Γκασπάρ της Νύχτας
Ten Tales of Gaspard of the Night
Dix Contes de Gaspard de la Nuit
92. Μια Γιορτή στην Κιμερία
Celebration in Cimmeria
Une Fête en Cimmérie
94. Σαγκάλ: Τσίρκο
Chagall: Circus / Cirque
98. Παρίσι δίχως Τέλος
Paris without End / Paris sans Fin
103. Ο Κήπος στη Θάλασσα-Βιβλία Καλλιτεχνών
The Garden at the Sea-Artists' Books
Le Jardin sur la Mer-Livres d'Artistes
105. Ανρί Καρτιέ Μπρεσόν
Henri Cartier-Bresson
106. Εικόνες στα Κλεφτά
Images on the Run (The Decisive Moment)
Images à la Sauvette
108. Οι Ευρωπαίοι
The Europeans / Les Européens
111. Ανρί Λοράνς
Henri Laurens
112. Ειδύλλια
Idylls / Idylles
115. Λούκιος ή Όνος
Lucius or the Ass / Loukios ou l'Âne
117. Ανρί Ματίς
Henri Matisse
118. Μαριάνα Αλκαφοράντο-Επιστολές Πορτογαλίδας Μοναχής
Marianna Alcaforado-Letters of a Portuguese Nun
Marianna Alcaforado-Lettres Portugaises
120. Τζαζ
Jazz
125. Μάρκ Σαγκάλ
Marc Chagall
126. Δάφνις και Χλόη
Daphnis and Chloe / Daphnis et Chloé
130. Βίβλος
Bible
135. Πάμπλο Πικάσο
Pablo Picasso
136. Το Τραγούδι των Νεκρών
The Song of the Dead
Le Chant des Morts
141. Ζουάν Μιρό
Joan Miró
143. Ο Βασιλιάς Υμπύ
Ubu the King / Ubu Roi
147. Φερνάν Λεζέ
Fernand Léger
148. Λεζέ: Το τσίρκο
Léger: Cirque / Circus
150. Η Πόλη
The City / La Ville
153. Έλληνες Καλλιτέχνες
Greek Artists / Artistes grecs
155. Γιάννης Τσαρούχης: Λίγα για τον Τεριάντ
Yannis Tsarouchis: a few words on Tériade
Yannis Tsarouchis: Quelques mots sur Tériade
157. Γιάννης Τσαρούχης: Ο ζωγράφος Θεόφιλος
Yannis Tsarouchis: Theophilos Hadjimichael
Yannis Tsarouchis: Le peintre Théophilos